

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAMZANÂME

(14. CİLT)

(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Tuğba DENİZ

155160106

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Muhammet YELTEN

İSTANBUL-2018

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAMZANÂME

(14. CİLT)

(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

Tuğba DENİZ

155160106

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Muhammet YELTEN

İSTANBUL-2018

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Hamzavî'nin Hamzanâme'si (14. Cilt), Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

08.01.2018

Tuğba DENİZ

ONAY

Tezimin/Raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tuğba DENİZ

ÖZET

HAMZANÂME (14. CİLT) METİN-İNCELEMESİ

Tuğba DENİZ

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Muhammet Yelten

Konusu tarih olmamasına rağmen tarihi eserlerden izler taşıyan ve tarihe ışık tutan Hamzanâme'nin, bilhassa halk edebiyatı ürünlerimizin içinde önemli bir yeri vardır. Bu ürünlerin başında, ilkçağlarda ortaya çıkmış günümüzde de hâlâ etkisini sürdüren sözlü edebiyat ürünümüz destanlar yer alır. Destanlar bir milletin hayatında izler bırakan önemli tarihi ve sosyal olayları işler, fikir ve sanat dünyasına kaynak olurlar. Bu bakımdan destanlar milletlerin efsanevi tarihi sayılır.

Türlere dair bilgileri içerisinde barındıran Türk destanları “İslâmiyet'ten Önceki Destanlar” ve “İslâmiyet'ten Sonraki Destanlar” olmak üzere ikiye ayrılır. Hazret-i Hamza'nın hayatı etrafında şekillenen, onun maceralarını, din uğruna yaptığı savaşları ve yiğitliğini konu edinen hikâyelerden oluşan Hamzanâmeler'in de İslâmiyet'ten sonraki destanlarımız, halk hikâyelerimiz arasında yer alıp büyük ilgi gördüğü bilinmektedir.

Bu güne kadar yapılan çalışmalarda Hamzanâmeler'in çeşitli kütüphanelerde ayrı ayrı nüshalarının olduğunu görüyoruz. Yüzün üzerinde yazılan ciltlerden günümüze kadar 72 nüshasına ulaşılmıştır.

Yaptığımız çalışmalar doğrultusunda Hamzanâme'nin bir nüshası daha araştırmacılara sunulmuş oldu. Bu çalışmadaki amacımız; Eski Anadolu Türkçesinin zengin söz varlığını ve o dönemde yaşanan hayatın izlerini taşıyan metnin tüm araştırmacılara kaynaklık etmesidir. Metnin değerini artırmak ve zengin Türkçemize katkı sağlamak nihai niyetimizdir.

Birinci bölümde eski harfli metin, dönemin yani Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerine bağlı kalarak transkripsiyonu yeni harflere aktarılmıştır. Eserimiz halk diliyle yazıldığından dolayı bir sözcüğün metinde farklı sayfalarda farklı biçimlerine rastlanmaktadır. Bu nedenle Arapça ve Farsça sözcükler doğru biçimde tezimize aktarıldı. Türkçe sözcükler ise metindeki orijinal halleriyle metinde yer aldı.

İkinci bölümde söz varlığı açısından oldukça zengin olan Hamzanâme'nin, alfabetik olarak dizilen sözlüğü yapıldı. Her sözcüğün hangi dilden olduğu, sözcüklerin anlamları ve metinde geçtiği yerler tek tek gösterildi.

Çalışmamızın neticesinde eserle ilgili sonuç ve değerlendirmelere yer verilerek kaynakça kısmında metin hakkındaki çalışmaların künyeleri yer almaktadır. Son olarak 14. cildin tıpkıbasımı tezin en son kısmına araştırmacıların karşılaştırma yapabilmeleri için eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 14. cilt, Hamzanâme, destan, halk hikâyeleri

ÖZ

14. yüzyılda şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından kaleme alınan Hamzanâme, Anadolu sahasında gerek gramer gerek halk edebiyatı açısından içinde zenginlikler barındıran değerli bir eserdir. Üzerinde pek az araştırma yapılmış olan bu eserin toplamda bilinen yetmiş iki cildi vardır. Biz çalışmamızda Hamzanâme'nin on dördüncü cildini ele aldık. Öncelikle metnin transkripsiyonlu çevirisini yaptık. Ardından metnin özetini hazırladık. Daha sonra metnin tüm söz varlığını yansıtan kapsamlı bir sözlük oluşturduk.

Anahtar Kelimeler: Hamzanâme, Hamzavî, 14. Yüzyıl, Eski Anadolu Türkçesi.

ABSTRACT

Hamzaname which was written by the poet Ahmedî's brother Hamzavî in the 14th century, is a valuable work of art that includes rich examples of anatolian grammar and folk literature. There are 72 known parts of this work of art which has not been researched enough. In our work we used the fourteenth part of the Hamzaname. At first we made a transcribed translation. After that we created a dictionary with all the words of the text.

Keywords: Hamzanâme, Hamzavî, 14th Century, Former Anatolian Turkish Period.

ÖNSÖZ

Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından 14. yüzyılda yazılan Hamzanâme, halk edebiyatı ürünü olmasına rağmen yerel söyleyişlerine ve halk motiflerine oldukça fazla yer vermektedir. Üzerinde gerekli araştırma yapılmamasına rağmen söz varlığı ve yansıttığı gramer açısından oldukça kıymete değer bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan eserimiz sade ve akıcı bir üslupla okurlarına sunulmuştur.

Hamzanâme'nin on dördüncü cildinin üç ayrı nüshası bulunmaktadır. Nüshaları inceleyince en hacimli olanın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, Nd. 2496. numarada kayıtlı nüsha olduğunu gördük. Çalışmamıza temel olarak bu nüshayı aldık. Diğer nüshalardan eksik olan veya yanlış yazılmış yerleri tamamlamaya çalıştık.

Ülkemizde Hamzanâme nüshaları; İstanbul Kütüphanesi Merkez Kütüphanesi Nadir Eserler Bölümü, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul Fatih Millet Kütüphanesi, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Türk Dil Kurumu Kütüphanesi olmak üzere toplam 6 kütüphanede yer almaktadır.

Üzerinde çalıştığım Hamzanâme 14. cilttir ve 72 varaktan meydana gelmiştir. Bu zamana kadar layık olduğu alanda yer görememiş olan bu eserin artık tozlu raflardan arınırlıp gün yüzüne çıkarılması taraftarıyım. Bu bizim açımızdan Türkçeye kazandırabileceğimiz en anlamlı gelişmelerdendir. Bizlerde bu görevi üstlenerek 72 ciltlik bu eserin yüksek lisans çalışmasını yaptık.

Engin bilgi ve tecrübeleriyle desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Muhammet YELTEN'e şükranlarımı arz ediyorum. Ayrıca, bugüne kadar maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen babam Yahya DENİZ'e, annem Hatice DENİZ'e ve sözlüm Burak EMER'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Tuğba DENİZ

İÇİNDEKİLER

Özet	IV
Abstract	VI
Önsöz.....	VII
İçindekiler.....	VIII
Kısaltmalar.....	IX
Transkripsiyon Alfabeti.....	X
GİRİŞ	1
İNCELEME	4
A. Hazret-i Hamza'nın Hayatı.....	5
B. Hamzavî'nin Hayatı ve Eserleri.....	7
C. Hamzanâme'nin (14. Cilt) Dil ve Anlatım Özellikleri.....	10
D. Hamzanâme'nin (14. Cilt) Hikayesi.....	15
E. Hamzanâme'nin (14. Cilt) Söz Varlığı.....	28

BİRİNCİ BÖLÜM

METİN	30
--------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜK	117
Sonuç.....	372
Kaynaklar.....	373
Özgeçmiş.....	375
TIPKIBASIM	377

KISALTMALAR

A.: Arapça

Ansk.: Ansiklopedi

Ar.: Araştırma

b.: Bin

bkz.: bakınız

c.: cilt

F.: Farsça

Fak.: Fakülte

Hız.: Hazret-i

İs.: İzlandaca

İst.: İstanbul

İt.: İtalyanca

Nn.: Norveççe

Prof. Dr.: Profesör Doktor

r.a.: Radiyallahu anh

Rum: Rumca

s.: sayfa

sav: Sallallahu Aleyhi ve Sellem

SBE.: Sosyal Bilimler Enstitüsü

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TTK: Türk Tarih Kurumu

Ünv.: Üniversite

vb.: ve benzeri

yay.:Yayınevi/Yayınları

yun.:Yunanca

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā, e	ص	ş
آ		ض	z, ḏ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	g
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك	k, ñ, g
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	v, u, ū, o, ō, ö, ū
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	ی	y, ı, i, ī
س	s		
ش	ş		

GİRİŞ

Hamzanâme, Hz. Hamza'nın menkıbevi hayatı etrafında oluşan halk hikâyelerinin genel adıdır. Eser Hz. Hamza'nın Müslümanlık için mücadelesini konu edinirken aynı zamanda hayatından da kıssaların verilmesiyle insanlara hem öğüt verici hem de yol gösterici niteliktedir. Aynı zamanda metinde geçen hikâyeler destânî özelliklerle donatılmıştır.

Anadolu insanına hitap eden Türkçe Hamzanameler ilk defa XIV. yüzyılda, Emir Süleyman'ın musahiplerinden şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavi (ö. 815/1412-13) tarafından yazıya geçirilmiştir.¹ İlk olarak sözlü gelenek halinde devam eden bu eser yazıya geçilmesiyle kalıcılığını sağlamıştır.

Hz. Muhammed'in amcası ve sütkardeşi, ayrıca da ilk Müslümanlar'ın 39.su olarak bilinen Hz. Hamza'nın hayatı ve kahramanlıklarının anlatıldığı "Hamzanâme" adlı destânî hikâyeler aslen Arap kaynaklıdır. Daha sonra Farslar aracılığıyla Türk Edebiyatı'na geçmiştir. Hz. Hamza'nın maceralarının anlatıldığı bu eser Araplar arasında Sîretü Hamza, Esmârü'l-Hamza; İranlılar'da Kıssa-i Emîr Hamza, Kitâb-ı Rümûz-ı Hamza, Dâstân-ı Emîr Hamza; Türkler'de ise Hamzanâme olarak bilinmektedir²

Hamzanâme'nin ilk yazıldığında kaç cilt olarak tertip edildiği bilinmemektedir. Günümüzde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Nd. 2496 numarada kayıtlı 72. Cilt Hamzaname bulunmaktadır. Yelten'e göre sadece 40 ve 42. ciltlerin künyeleri kaydedilememiştir.³

Türk halkı tarafından kısa sürede benimsenerek yaygınlaşmasında, İslâm dinine karşı büyük bir sevgi ve saygı beslenmesi yanında hemen bütün hikâyelerin özünde kahramanlık ve cihad anlayışının bulunması, Hz. Hamza'nın cesareti, dürüstlüğü ve daima zayıftan yana olması, Türk halkının onun şahsında kendi benliğini

¹ Mehmet Fuat Köprülü, "Edebiyat Araştırmaları I" Ötüken yay. İstanbul, s. 202.

²Muhammet Yelten, "Türk Edebiyatında 15. Yüzyıldan Bir Nesir Kesiti Olarak Hamzanâme'nin Hitap Ettiği Zümreler", **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/13Fall, 2013, p. 179-247, ANKARA-TURKEY.

³ Muhammet Yelten, "Hamzanâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları", **Turkish Studies**, Volume 153. http://earsiv.arel.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/12456789/342/Yelten%2C%20M._2013_02.pdf?sequence=1&isAllowed=y (18 Mart 2016)

bulması da önemli bir sebep teşkil eder.⁴ Bu nedenledir ki Türk halkı hikâyeleri kendi benliğine oturtmuş, kendi içerisinde yapılandırıp destanlaştırarak dilden dile gelecek nesillere aktarmıştır.

Türkler için destan geleneği her zaman süregelmiştir. Eski Türklerden beri varlığını devam ettiren “Eski Türk destanı, çağdaşları olan başka uluslarda olduğu gibi, milletin kozmogonisini, inanışlarını, tarihini, edebiyatını, hatta yasalarını içinde toplayan bir dergi mahiyetinde olmuştur.”⁵

Hamzanâme sadece Anadolu’da değil Moğolistan, Hindistan ve İran’da 86’da yıllarca anlatılmış, dinlenmiş, yazıya geçirilmiş ve hatta okuma bilmeyen hükümdar tarafından minyatürlerle anlatımı yaptırılmıştır. Yalnız her bölgenin anlatıcıları – râvîler– temel iskelet ortaklığı taşımakla birlikte eklemeler, çıkarmalar ve genişletmelerle anlatıyı tekrar tekrar kendilerine göre oluşturmuşlardır. Bunu Anadolu alanının yazma nüshalarında da görmek mümkündür. Çünkü nüshalarda Hamza, Emr, Büzürcmihr, Nûşirevân, Behtek, Lendühâ, Ömer Mua’dî, Server, Sad-i Şami gibi şahıslar ortak olmakla birlikte olaylar farklı uzunluklarda anlatılmakta, yeni olaylar, kıssalar, anekdotlar, farklı yerlerdeki değişik maceralar devreye sokulmaktadır.⁶

Hamzavî’nin nesir halinde yazıp yer yer kendi şiirleriyle süslediği Hamzanâme’nin 360 cilt olduğunu Evliya Çelebi zikrederse de arada kayıp bulunan defterlerle beraber son olarak LXIX. cildi görülmüştür (Türkçe Hamzanâme’nin Türkiye kütüphanelerindeki yazma nüshaları için bk. Sezen, s. 27-33). Türkiye dışındaki kütüphanelerde de birçok nüshası bulunan (Köprülü, Edebiyat Araştırmaları I, s. 370) Hamzanâme’yle ilgili olarak Âşık Çelebi, XVI. yüzyıl şairlerinden İstanbullu Âhûremîrizâde Hâşimî’nin Hamza’nın Berkî ve Pûlâddil adındaki oğullarının kıssalarını yazdığını söyler.⁷

Hamzavî’nin bu eseri zamanla birçok yere ulaşmış ve söylendiği kesimler günden güne artar olmuştur. Süleyman Fâik Efendi, “Hamzanâme efsâne-i kâzibe”nin

⁴ Nurettin Albayrak, “Hamzanâme”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, c. 15, Diyanet yay., İstanbul: 1997, 517.

⁵ Abdülkadir İnan, Makaleler ve İncelemeler, 2. Baskı, TTK. Ankara, Basımevi, 223.

⁶ Mustafa Aksoy, Hamzaname Örneğinde Uzun Anlatıların Eğitici İşlevi, Türkiye, 86.

⁷ Âşık Çelebi, Meşâirü’ş-şuarâ, vr. 74a.

sahaflardan kiralanarak bazı yerlerde okunduğunu, hâfızası kuvvetli olanların bu hikâyeleri ezberleyip meddah tarzında anlattıklarını kaydeder.⁸

Prof. Dr. Muhammet Yelten'in "Hamzanâmenin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları" adlı makalesine göre Hamzanâmeler;

- a) Kahvehânelerde
- b) Resmi Kurumlarda
- c) Evlerde
- d) Hastanelerde
- e) Dükkânlarda
- f) İsmi belirtilmeyen yerlerde okunmuşlardır.

Yelten bu tespitlerini Hamzanâme'nin 1. cildini esas alarak yapmış ve Hamzanâme'nin her okunma mekânına ayrı ayrı yazma eserin ilgili cümlelerini aktararak örnekler vermiştir.

Sonuç olarak İslâmiyet'in kabulüyle birlikte yeni hikâyeler ozanların dilinde yer aldı ve halk hikâyelerimizin sahası genişledi. Hem öğreti hem de düşündürücü açıklamalarıyla Hamzanâme, döneminde yayılmaya başlamış ve insanlar arasında etkinliğini arttırmıştır.

⁸ Mehmet Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları I, 3. baskı, Ötüken yay. İstanbul: 202.

İNCELEME

A. Hazret-i Hamza'nın Hayatı

Tam adı Seyyidü'ş-şühedâ Esedullâh Ebû Umâre (Ebû Ya'lâ) Hamza bin Abdülmuttalib Hâşim bin Abdimenâf el-Kureyşî el-Hâşimî'dir. Hazret-i Peygamber'in amcası ve Uhud şehitlerindendir.

570 yılında Hz. Peygamber'den bir yıl önce Mekke'de doğdu. Babası Abdülmuttalip, annesi Hz. Âmine'nin amcasının kızı olan Hâle bint Vüheyb'dir. Bu sebeple Hz. Hamza (ra), Allah Rasûlü (sav) ile hem anne hem de baba tarafından akrabadır. Hz. Peygamber ve Hz. Hamza (ra), amca-yeğen olmanın yanı sıra Ebû Leheb'in cariyesi Süveybe'den birlikte süt emmelerinden dolayı aynı zamanda sütkardeşirler. Akran olmaları sebebiyle onların çocukluk ve gençlik dönemleri de birlikte geçmiştir.⁹

Hazret-i Hamza, avcı ve atıcı bir zâttı. Kureyş'in en azîz bir adamı olup zulüm ve tahkir kabilinden hiçbir şeye tahammül edemezdi.¹⁰

Peygamberimizin yakını olan Hazret-i Hamza henüz İslâmiyet'i kabul etmemişti. Ebû Cehil'in Peygamberimize ettiği iftira sonucunda İslâmiyet'i kabul eder. Peygamberimiz bir gün Safa Tepesi'ndeyken Ebû Cehil yanına gelerek ona hakaret eder. Abdullah b. Cüdâ'nın câriyesi bu olayı öğrenir ve Hz. Hamza'ya haber eder. Hz. Hamza'da dayanamayıp Ebû Cehil'in yanına gider ve elindeki yayla kafasını yarıp hakaret eder. Bir gün sonra da Resûlullah Efendimiz'in yanına giderek Müslüman olur. Müslümanlığı kabul ettikten sonra da aynı kahramanlığı Allah, Peygamber ve İslâm dini uğrunda gösterir. Bu yüzden Resûlullah Efendimiz (sav) kendisine Esedullah, (Allah'ın Aslanı) lâkabını verir.

Hz. Hamza Bedir ve Uhud Savaşı'nda yer alır. Hârisû't-temîmî Hz. Hamza'nın Bedir'deki durumunu anlatan bir rivâyetinde şöyle diyor: “Hz. Hamza b. Abdülmuttalib (r.a)'in Bedir Savaşı'nda üzerinde deve kuşu olan kim?” diye sordu “Hamza b. Abdülmuttalip” diye cevap verildi. O müşrik: “Ne yaptıysa o bize yaptı.”

⁹ Adem Apak, Allah'ın Aslanı Uhud Şehidi: Hz. Hamza (r.a), Diyanet dergi, Kasım 2006, say. 191, s. 62.

¹⁰ Taberî, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi II, (Çev. Z. K. Ugan– Ahmet Temir)1990, s. 144-145.

diye mırıldandı.¹¹Uhud Savaşı'nda Kureyşlilere karşı verilen mücadelede yiğitçe savaşıyan Hz. Hamza Vahşi tarafından şehit edilmiştir.

Peygamberimizin Hz. Hamza'ya derin sevgisi vardı. Hz. Hamza'yı Vahşi'nin öldürdüğünü bilse de ona karşı Müslüman olduğu için olumsuz davranmak istemiyordu. Bu sebeple Vahşi'yi görmek istememişti.

Vahşi Müslüman oluşunu anlatırken: “Mekke'nin fethinden sonra Mekke'ye gelerek Resûl-i Ekrem'i gördüm. Bana dedi ki: “Sen Vahşi misin?” Ben cevap verdim: “Evet.” Hamza'yı sen mi öldürdün buyurdular “Öyle oldu.” dedim. Bunun üzerine Allah Resulü buyurdular ki “Bana yüzün göstermemen mümkün mü?” Ben de çıkıp gittim. Resûlullah'ın vefatından sonra yalancı peygamber Müseyleme ortaya çıktı. Belki bu adamı öldürürüm de günahımı öderim, diye düşündüm. Müslümanlarla birlikte Yemame'ye gittim ve bildiğiniz gibi Müseyleme'yi öldürdüm.¹²

Hz. Hamza'nın cenaze namazını bizzat Peygamberimiz kıldırıştır. Hatta bir rivayete göre Peygamber Efendimizin ilk cenaze namazı kıldığı şehidin de Hz. Hamza olduğu bilinir.

Genelde kahramanlık ve cesareti ile İslâm'a ve Müslümanlara yardım eden Hz. Hamza (ra) ilmî faaliyetlerle meşgul olamamış, zaten ömrü de buna vefa etmemiştir. Dolayısıyla onun çok hadis rivâyetlerine tesadüf edilmez. Hz. Hamza (ra)'nın, Hz. Peygamber'den, “*Allah'ım! Senden İsm-i Âzâmın ve rızayı ekberin hürmetine istekte bulunuyorum*” şeklinde bir rivayette bulunduğu kaynaklarda zikredilir.¹³

Uhud Savaşı'nda kendi hayatını hiçe sayarak göstermiş olduğu kahramanlık ile tüm erlere örnek olmuş, gazi ve şehitlerin pîri sayılmıştır. Hazret-i Hamza, Müslümanlar arasında kahramanlığın sembolüdür. Türk folklorunda güreşçilerin pîri sayıldığı gibi menkıbevî hayatı Müslüman milletlerin edebiyatlarında kendi adıyla anılan eserlere konu olmuştur.

¹¹Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hadislerle Müslümanlık, İstanbul, c. II, s. 553.

¹² İmam Buharî, Sahib-i Buharî c. V, s. 36-37.

¹³Adem Apak, Allah'ın Aslanı Uhud Şehidi: Hz. Hamza (r.a), Diyanet dergi, Kasım 2006, say. 191, s. 62.

B. Hamzavî'nin Hayatı ve Eserleri

a) Hayatı

Türk edebiyatının en kıymetli ve hacimli eserlerinden birisi olan Hamzanâme'nin yazarı olan Hamzavî'nin hayatı ve kimliği hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Nerede doğduğu, nerede yaşadığı ve öldüğü de bilinmemektedir. 14. yüzyılda yaşayan şair Ahmedî'nin kardeşi ve Emîr Süleyman'ın da musahibi olduğu bilinen Hamzavî'nin, adını da yazmış olduğu Hamzanâme adlı eserden aldığı rivayet edilmektedir.¹⁴

b) Eserleri

Türkçe Hamzanâmeler ilk defa XIV. yüzyılda, Emîr Süleyman'ın musahiplerinden şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî (ö. 815/1412-13) tarafından yazıya geçirilmiştir. Aslında anonim karakterde olan halk hikâyeleri arasında Hamzanâme'nin yazılı metinler halinde yaygınlık kazanmış olması, Dede Korkut Hikâyeleri gibi destandan halk hikâyeciliğine geçiş dönemi kabul edilen XIV-XV. yüzyıllarda derlenerek yazıya geçirildiği kanaatini güçlendirmektedir.¹⁵

İslâmi destan kahramanlarının anlatıldığı ilk eserlerden olması sebebiyle ayrı bir değere sahiptir. Arap ve Fars kültürü, İslâm tarihi, hadisler Hamzanâmelere kaynaklık etmektedir.

Kahraman hikâyelerinden biri olan Hamzanâme, Peygamber Efendimizi koruma ve dini yayma konusunda sergilediği tavırlarıyla hayatı etrafında şekillenmiştir. İslâmiyet'in doğuşu ve yayılmasında verdiği mücadeleleriyle ün kazanan Hz. Hamza din uğrunda şehit olmasıyla dilden dile dolaşmıştır. Özelliklerle Arap hikâyecilerinin konularında yer almış, önce İranlılar, daha sonra Türkler tarafından işlenmiştir.

Ozanlar da Arap ve İslâm edebiyatlarından gelen kahramanlık hikâyeleri anlatmakla dinî-destanî edebiyatın oluşumuna yardımcı oluyorlardı. Bu dinî-destanî

¹⁴ Abdullah Uçman, "Hamzanâme", Büyük Türk Klasikleri: Tarih, Antoloji, Ansiklopedi, c. 1, Ötüken yay., İstanbul: 1985, s. 375.

¹⁵ Vasfi Mahir Kocatürk, "Büyük Türk Edebiyatı Tarihi", Edebiyat Kitabevi, Ankara: 1970, s. 191-192.

kahramanlık hikâyeleri daha çok İslamiyet'in etkisi ile Hz. Hamza'nın kişilik özellikleri etrafında teşekkül etmekteydi. Hamza-nâme halk edebiyatı bakımından sürekli iz taşımıştır.¹⁶

Arap-Fars kültüründen kaynağını alan Hamzanâmelerde hikâyeler birbiri ardına sıralanmış niteliktedir. Olağanüstü olaylarla şekillenmiş ve hayâli unsurlarla da süslenmiştir.

Kıssa-i Emir Hamza, Dastan-ı Emir Hamza, Siret-i Hamza, Esmarü'l Hamza, Kitab-ı Rumuz-ı Hamza, Hamzanâme gibi isimler altında Arap, Acem, Hindî, Hindistanî, Mala, Cava lisanlarında çeşitli nüshalarıyla karşılaşılan bu konu Hamzavî'den beri Türkler arasında da yayılmıştır.¹⁷

Hamza-nâme adlı eserlerin Anadolu'da büyük ilgi görmesi ve yaşadığı toplumun inanç değerlerini oluşturan İslam dininin önde gelen peygamberlerinden Hz. Muhammed'in amcası Hz. Hamza'nın hayatı ve kişiliğinin konu edinmesiyle büyük dikkat çekmiş ve halkı aydınlatabilmiştir.¹⁸14. yüzyılda Hz. Muhammed'in amcası olan Hz. Hamza'nın macera dolu hayatı ve cenkleri çerçevesinde "Hamza-nâme" adlı büyük destânî hikâyelerin Hz. Hamza'nın cesareti ve savaşçılığı konu edinmiş; aynı zamanda Hz. Hamza'nın şehit edilmesinden sonra halk hikâyecileri tarafından Hamza-nâme adıyla anlatılmaya başlanmıştır. Daha sonra yazıya geçirilen bu hikâyeleri İranlılar birtakım yeni öğeler katarak geliştirmiş, Türkler de dini bir içerikle zenginleştirmişlerdir. Hamza-nâmeler zengin ve karmaşık bir olay yapısına sahip olduğu için her dilde farklı Hamzanâmeler oluşmuştur. Hamzanâmeler yazılı hale gelmeden önce Anadolu'da sözlü gelenekte yaygın olarak anlatılıyordu.¹⁹

Hamzavî'nin halk nesri adı verilen sade, akıcı bir dille yazıp yer yer kendi şiirleriyle süslediği Hamzanâme nüshalarının bazılarında çok iptidai şekilde çizilmiş resimlere de rastlanmaktadır. Hamzanâmelerin Türkler arasında ilk başta sözlü olarak yayıldığı varsayılmaktadır. Hamzanâme'nin Türk halkı tarafından sevilmesinde Hazreti Hamza'nın cesareti, dürüstlüğü ve daima zayıftan yana olması gibi sebepler

¹⁶ A. N. Şimşek, Hamza-nâme, 8. Cilt (Metin- İnceleme), Adana Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006.

¹⁷ Mehmet Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları 1, Ötüken Yay. 3. Baskı, İstanbul: 1989, s. 389.

¹⁸ Muhammet Yelten Hamza-name'nin Nesir Üslubu, Turkish Studies Dergisi (9) 2014, s. 9.

¹⁹ Muhammet Yelten Hamza-name'nin Nesir Üslubu, Turkish Studies Dergisi (9) 2014, s. 9.

yer almaktadır. Türk halkının da kendini bu olaylar örgüsünde bulması daha çok sevilmesinde etkili olmuştur.

72 cilt halinde birbirinin devamı olan 150-200 kadar hikâyeden oluşan Hamzanâmelerin, içindeki destani olaylar ve kahramanlıklar başlangıçta Arabistan ve İran'da geçmekte, hikâye kahramanlarının hemen hepsi Arap, Acem, Müslüman, kâfir ve putperestlerden oluşmaktadır.

Çok geniş hacme sahip olan Hamzanâme 72 kitaptan oluşmaktadır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde bulunan nüsha, Türkiye kütüphanelerindeki diğer nüshalardan nitelik ve nicelik bakımından farklı önemi haizdir. Burada yer alan nüshası 72 varaktan oluşmaktadır ve hacim açısından da önem arz etmektedir. Aynı zamanda çalıştığımız eserin iki nüshası daha vardır: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesindeki nüshası 108 varaktır. Yapı Kredi Yayınları Kütüphanesindeki nüshası ise 54 varaktan meydana gelmektedir.

İstanbul'un çeşitli kütüphanelerinde çok sayıda yazma nüshası bulunan Hamzanâmelerin²⁰ Türkiye dışındaki kütüphanelerde de birçok nüshası bulunmaktadır.²¹

Yazılı metin haline gelmeden çok önce sözlü bir gelenek olarak Türkler arasında itibar gören Hamzanâme'ye Türk halkının ilgi duymasında İslâm dinine duyulan sevgi ve saygının yanında, İslâmiyet'in temellerinin atılmasındaki rolü ve hizmetleri unutulmayan Hazret-i Hamza'nın menkıbevi hayatının işlenmesi de etkili olmuştur.

Hamzanâme ilk yazıldığında kaç cilt olarak tertip edildiği bilinmemektedir. Muhammet Yelten eserin tamamının 72 cilt olduğunu tespit etmiştir. Yelten makalesinde aynı zamanda eserin bütün Türkiye kütüphanelerindeki 70 cildin künyelerini kaydetmiş bugün için elde olmayan yalnız 40 ve 42. ciltler kaldığını ifade etmiştir

²⁰ Lütfi Sezen Halk Edebiyatında Hamzanâmeler, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara: 1991, s. 27-33.

²¹ Mehmet Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları 1, Ötüken Yay. 3. Baskı, İstanbul: 1989, s. 370.

Hamzanâme'nin yazılı metin olarak birçok nüshasının bulunuşu, eserin okunmaya değer oluşunun kanıtıdır. Şüphesiz ki bunda en önemli faktör İslâm dinine olan sevgi ve manevi izlerin derin olarak hissedilmesidir.

14. yüzyılın ikinci yarısında sade ve canlı Türk nesrinin en güzel örneklerini veren Hamzavî'nin, Hamzanâme'den başka Kıssa-i İskender adlı büyük destânî bir eseri daha vardır. Kıssa-i İskender'de Hamzavî, Büyük İskender'in hayatını, fetihlerini, maceralarını kısaca onun destanını nesir halinde anlatmıştır. Hamzavî de Mevlid sahibi Süleyman Çelebi'ye kadar devam eden, halka hitap eden sanatkârlardan biridir.²²

Günümüzde Hamzavî'nin Kıssa-i İskender adlı eserinin herhangi bir nüshası mevcut değildir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Hamzavî'nin, Hazret-i Hamza'nın hayatını ve maceralarını anlattığı Hamzanâme ve Büyük İskender'in maceralarını anlattığı İskendernâme (Kıssa-i İskender) adlı eserlerinin dışında bilinen başka bir eseri yoktur.

C. Hamzanâme'nin Dil ve Anlatım Özelliği

Hamzanâme'nin ciltleri genellikle aynı ifade ile başlamaktadır. Metin ilk satırında cilt sayısını belirtir. Sonra kalıplaşmış bir ifade ile devam eder.

Hamza bā-şafānuñ on dördünci cildi (2) elli altıncı ve on sekizinciye ve on üçüncüye şahifelerin [1b/1] Rāviyān-ı aḥbār ve nāḳilān-ı āşār ve muḥaddişān-ı rūzigār çünkü Şāhib-ḳırān-ı (2) ‘Ālem ol merd-i müselleḡ bir zamān dūnyādan el çeküp, dervīş olup, ‘abālar (3) giyüp, Mihr-i Nigār’uñ türbesinde türbedār olup ‘ibādete meşgūl oldı. 1b/1-3.

Olayların akış hızını kesmemek için rivayetlere genişçe yer verilmiştir. Yazar konuyu daha kapsamlı ele almak için “rāvī öyle rivāyet ider” vb. sözleri kullanır.

²² Mehmet Fuat Köprülü, Edebiyat Araştırmaları, TTK Yay. 2. Baskı, Ankara: 1986, s. 202.

Ammā rāvī öyle rivāyet ider ki meger Vereşe-i Frenk'ün iki oğlu var (13) idi. Birine Behrām bin Vereşe ve birine Filkos bin Vereşe dirlirdi. (14) Hamza-i Şāhib-kıran çünkü babaların merd eyledi. Ol kaçan 'askeri (15) gelüp bunlara babaları nasıl merd oldığın haber virdiler. Ol iki 59b/12-15.

Metindeki cümleler genellikle uzundur. Uzunluğu sağlayan öğeler up-üp (zarf-fiil) ekleridir. Ayrıca cümle başı edatı olan “ammā” cümlelerin uzamasını, genişlemesini sağlayan bir fonksiyon üstlenmiştir. Cümleler uzun olmasına karşın okuyucu için anlaşılır niteliktedir.

Hamza hīç (12) söylemeyüp tururdu ve kendüye böyle iş olduğuna baħr hayret (13) dalup kaldı ve haşasına gönlünden tevbe ve istiğfār idirdi. Āħir (14) Ebrehe emr eyledi: “Bunların bendlerin alup hil'at giydirüp imdi (15) varın Hamzaya söylen evvel kaşdum Ka'bedür. Añı ħarāb itdikden (16) soñra Hamza'yı bulup haşkından gelürüm. 12a/11-16.

Şehr-i Endülüse (12) geldi. Toğrı bir kārban sarayına gelüp ħondı. Raħşın bağlayup (13) Bā'de çarşuya çıkup bir iki altunlık ta'am ve şarāb alup (14) gelüp yerine oturup yiyüp içmege başladı. Aradı bu kim (15) bir miğdār karnuñ toyurup keyfüñ yetişdirüp ba'de Ma'rūf (16) Şāh'a vara eger iyilük ile kıızın virmez ise darben a'lā. 16a/11-16.

Rum diyārına ħadem başup Ķayşer'ün üstüne yüridiler. Ķayşer'ün (12) cān başuna şıçrayup'asker cem'ine başladı ve gine bir mektüb (13) yazup Kerdus Şāh'ün vilāyetine gönderdi. Kerem idüp Sa'd-i (14) Şāmī alup gelesiz diyüp aħvāli bildirmiş. Ammā bu taraşdan (15) Behrām bir gün Ķayşere mukābil olup irtesi nāme yazup “Yā Ķayşer (16) beni Vereşe gibi şanma, başın saña gerekse aldığıñ malı viresin.” (17) dimiş. 71a/11-17.

Ammā bu taraftan ‘Abdulmuṭṭalib (15) ve cümle eşref Mekke ile Ka‘be-i Şerīf’i tavāf **idüp** Ba‘de Cebel (16) Qapusu’na, Ka‘be-i Şerīf’ün karşusunda bir küçük tağdur. Bunlar (17) ol dağūn üzerine **çıkup** Ka‘be-i Şerīf’e karşı şāf **olup** (18) Haḳ Te‘ālā Hazretleri’nden ‘ināyet taleb iderlerdi. 13b/14-17.

“Hamza beglerinden (3) imiş, **ammā** ‘aceb çok ta‘ām yer halk ise anuñ seyrin çalar.” (4) didiler. Ol daḳı Ma‘rūf Şāh yanına **gelüp** bu aḥvāli hikāyet eyledi. (5) Zīrā ‘Ömer Ma‘dī nūñ vaşfin işitmiş idi. Bre ol ‘ālemde (6) Şāhib- kīrān olan Hamza’nuñ ser‘askeridür. ‘Ömer Ma‘dī dirler yalnūz bunda (7) niye geldi? Ola varın da‘vet idin. 16b/2-7.

‘Ömer ol ḥāli **görüp** murād eylese kaçardı. İbrişmūn degül belki tozin göremezlerdi. (9) **Ammā** Bānū’ya kendinūn hünerin göstermek için çoklık sür‘atle **kaçup** gözden (10) nihān olmadı. **Ammā** Firūz’uñ atı ziyāde yügrek idi. 27b/8-10.

İrtesi gün Kerdus Şāh’da ol malları esīrleri şehre taşıtı (17) ve bu aḥvālden ‘aceb kaşāvete düşdi. İşte bunlar bunda **ammā** bu taraftan (18) bizüm kışşamız Nigār ile Behrām’ a geldi. İşte Behrām: “Ben Vereşe şād olup (19) nigār baña kaldı.” **diyüp** mellāhlara emr eyledi. 62a/16-19.

Bir (15) köşeye **oturup** üstünde olan libāsların **çıkırup şokup** (16) kurutmağa başladı. **Ammā** ol geminūn halkı hīç bunuñ ḥālinden su‘āl (17) itmediler. Nihāyet Server-i ‘Ālem gördi. 67a/14-17.

Müstensih ağız özelliklerinin etkisi ile birçok sözcüğü farklı olarak kaydetmiştir:

toğrı 16b/9; **doğrı** 15a/12.

tol- 34a/7; **dol-** 33a/2.

tolaş- 66b/17; **dolaş-** 66a/19.

tur-12a/4; **dur-**40a/4.

Halk dilinde kullanılan “bre, iy, hey, ya” gibi hitap kavramları metin örgülenmesinde sıkça geçmektedir.

Begler eyitdiler: (10) “Bre hele aç kapuyı bizler qurı tahta üzeründe de otururuz. Teklîf (11) yoğa.” didiler. ‘Ömer-i ‘Ayyâr eyitdi: “Bir dürlü kabîl-i imkân degül, tahta-i püşda (12) yıkılmış, bayram yaqın oldıgundan tüccârlarda bulamadum. Ta‘mir itdüreyim. 2a/9-12.

Begler: “Ha işte şöyle: “Hey ‘Ayyâr! Emir-i ‘Arab (18) ne kadar elem çekdi.” didiler. ‘Ömer eyitdi: “Zâhir öyle olur Mihr-i Nigâr’dan ötüri (19) ne kadar belâlar çekdi. Yâ benüm kızum öyle bir kızdıan qalır mı?” didi. 3b/17-19.

Harâmiler anda mekân tıtmışlardı. Na‘re urup: “Benüm Hamza Şahâbe (9) Şâhib-kırân cân elimden qanda halâş idersünüz. “İy nâ-bekârlar!” didükde Süheyl (10) Harâmi ol hâli görüp qaçmaq diledi. 5a/8-10.

“Yâ Sa‘d-i Şâmî beni niye dögdün?” diyü ağlamağa başladı. Hamza eyitdi: “Bre deli (17) bu adamları niçe bir dügün öldürürsün?” didi. Dîvâne: “Ne bileyim Server (18) qarnum acıqđı. Yimek istedüm, virdiler. Şoñra aqçe diyü yaqamı aldılar. (19) Ben ise aqçe nedür bilmem, beni dögdiler. 34a/16-19.

Günümüzde varlığını sürdüren bazı deyimler, metinde mânâ derinliğini ve zenginliğini sağlamak gayesiyle kullanılmıştır.

‘adâvet eyle-: 22b/9, acıq et-: 49b/19, ‘afv buyur- 51a/12, alay boz- 9b/2, baş göster- 1b/14, el çek- 1b/2, elem çek- 67b/1, göñli gözi açıl-: 19b/13, gözlerinden ateşler saçıl- 23b/14, ileri git- 14a/4, kan kuş- 13a/5, kıyâmeti kopar- 48b/9, maqrûm kal- 15a/2, parmaq ısır- 37a/17, rızâ vir- 38b/17, şâf ol- 13b/17, sebeb ol- 51a/7, üzerine yürü- 7a/5.

Metinde şahıs adı çokça geçmektedir. Şahısların adlarına genellikle konumları, memleketleri ve davranışları göz önünde bulundurularak yer verilmiştir.

benüm **Ḥamza bin ‘Abdulmuṭṭalib İbn-i ‘Abdulmenāf** şikār keşende-i (14) küh-ı kaf. İy melā‘īnler cān almadan ḫanda ḫalāş idersünüz. 9a/13-14.

‘**Ömer-i ‘Ayyār** añı alup Ba‘de Dīvāne’nuñ (11) izin izleyüp gitdi. Rāvī eydür meger bu cezīrede bir la‘īn (12) cāzū mekān tutmuşdı. **Anṭala Cāzū** dirlerdi. Ol gice **Nigār’ı** (13) görüp begendi. 64b/10-13.

Bā‘de inüp gögsine çıķup diledi kim: (14) “Başın kese **Süheyl**. Gözin açup aman Server ḫulun olayum ḫıyma.” didükde (15) Server-i ‘Ālem üzerinden ḫalķup, cümlesi gelüp Server’uñ önünde ĩmāna (16) geldiler. 5a/13-15.

“İy **Bağbān!** Sözün doğrusı ben **Bānū**’nuñ ‘āşıkuyum. Taşvīri (7) koynumdudur. Anuñ ‘aşkından bī-ḫarār u terk-i diyār idüp geldüm ki (8) ālām-ı maḫşūda irem elüñ ile alām-ı direm ve illā ḫılıcum ile alurum.” 42a/6-8.

Yoḫsa **Bānū** bizüm bunda misāfir olduğumuz ḫaber alup (18) ri‘āyeten şerbet mi gönderdi?” didükde, **Bağbān** “Ḥayır Sultānum şu almağa (19) gelür. Zīrā **Bānū** bu şudan içmez, ğayrı şudan içer.” didi. 42a/17-19.

Lākin şāhuñ bir **Cemīle** kızı vardır. Diyār-ı Mağrib’de meşhurdur. (10) Ḥattā **Ma‘rūf Şāh** ol kızı için bizden vāfir cevāhir aldı. Ere (11) virmek için ammā ol kız degme eri begenmez. 15b/9-11.

Ammā rāvī öyle rivāyet ider ki meger **Vereşe-i Frenk**’uñ iki oğlu var (13) idi. Birine **Behrām bin Vereşe** ve birine **Filķos bin Vereşe** dirlerdi. 60b/12-13.

Ḥamza Rābi‘a nāmuñ işidüp baķup: “Bizüm zararumuz nedür? Aḫşam (2) yatur şabāḫ ḫalķar gideriz, kimsenüñ ḫaberi bile olmaz.” diyü iḫdām (3) eyledi.” Ḥayır mümkün degüldür.” diyüp ḫapumı çevirdiler. 41a/1-3.

*kıyın kızi boğazlayup kıavmine emr eyledi: "Sa'd-i Şami"ye ziyāfet gerekdür." (2) didi. Bu kıadar ta'ām getürüp yemeğe başladılar. **Hamza da** ğayret idüp (3) yalnüz bir kıuzıyı yedi. Ba' de şofrayı kıaldırıp dağıldılar. 32b/1-3.*

*İmdi bunuñ adı **Rüstem** olsun." (5) didi. işte **Rüstem**'i nāz ü na'im ile perviş itdiler. **Ba' de Esmā Berri** (6) 'Ömer-i 'Ayyār'ı aramağa perriler gönderdi. 'Ömer'ün ölüm ile arasında hiçbir (7) řey kıalmamışdı. Öyle maħalde cinniler yetişüp kıapup **Esmā** (8) ile Őāhib-kıran ħuzūrına getürdiler. 'Ömer, Őāhib-kıran ile ğorişüp (9) **Esmā Berri**'nün şuçından geçdi. 69a/4-9.*

D. Hamzanāme'nin (14. Cilt) Hikāyesi

Bu bölümde Hamzanāme'nin 14. Cildinin kronolojik olay örgüsü ve ayrıntılı bir biçimde hikāyesi yer almaktadır.

Hamzanāme'nin Olay Örgüsü

*Sahibkıran Mihr-i Nigar'ın türbesinde türbedardır ve din ile meşgul olur. Birgün beyler sayesinde Banu'ya āřık olur. Banu Ömer Ayyar'ın kıızıdır ve kıızını bir türlü vermek istemez.

*Ömer Ayyar sonunda ikna olur ve kıızı için bin deve ister. Sahibkıran ise üç ay süre ister. Bu bin deveyi ancak haramilerden alacağını düşünür. Haramileri bulur ve haramilerin başı Süheyl, Hamza'dan korkar. Süheyl ve üç yüz askeri Hamza'ya kul olur. Ancak istenilen bin deve haramilerde yoktur.

*Bin deveyi ancak Ebrehe'nin ordusundan alabileceğini işiten Hamza, Ebrehe'nin kervanını basar ve bin deveyi alır.

*Ebrehe olanlara çok sinirlidir. Birgün Kābe'yi basmak için yol alır. Askerleri ve filleri ile şehre tam varacakken filler şehrin girişinde durur, yerlerinden kıpırdamazlar. Server Allah'ın evini korumak için harekete geçer.

*Allahu Teâla Ebabil kuşlarını yeryüzünü gösterir. Ebabil kuşları ağızlarındaki taşları gökten yere atar ve bu taşlar yeryüzüne ateşli şekilde iner. Ebrehe'nin ordusu yerle bir olur. Cenab-ı Hak Fil Suresi'ni gönderir.

*Ömer Madi, Maruf Şah'ın kızına âşıktır ve divane olmuştur. Hamza ise her yerde Ömer Madi'yi arar. Ömer ise âşık olduğu kızın babası Maruf Şah'ın yanına gitmiştir. Orada güçlenir ve onu bulan Hamza'nın askerlerini esir alır. Bir zaman sonra Hamza'nın geleceğini işitip korkusundan esirleri serbest bırakır ve Hamza'dan af diler.

*Esmâ Peri Hamza'ya âşıktır. Hamza'nın başkasıyla evlendiğini duyunca sinirlenir ve Banu'yu kaçıtır. Banu bu sırada hamiledir. Banu'yu yüksekçe bir yerden atar ve Banu'yu kuş yutar.

*Birgün ava çıkan Emlak Şah gökyüzünde uçan bu kuşu görür ve vurur. Ağzını açıp baktığında Banu'yu bulur. Ancak Banu yaşamını yitirmiştir. Karnındaki erkek bebeği çıkarırlar ve Emlak Şah bu çocuğu evlat edinir. Adını Ayine Şah koyarlar.

*Hamza ve Ayyar Mekke'ye döndüklerinde Banu'nun öldüğünü öğrenirler. Hamza başka şehirlerde kılıcını düşmanın boğazına geçirerek acısını bir nebze dindirmeye çalışır.

*Hamza birgün putperest olan bir şahın Rabia Banu adında bir kızının olduğunu işitir. Rabia Banu sadece ruhbalık ile uğraşan ve hiçbir erkekle konuşmayan bir kızıdır. Server bunları işitince hayran kalır ve Rabia Banu'yu aramaya başlar.

*Yolunda ilerleyen Server bir çobana ve sürüsüne rastlar. Karnı çok acıkan Server izinsiz sürüden bir koyun yer. Sürünün sahibi Kartus Şah olanları işitince Hamza'ya karşı gelir. Ancak o da sonunda Hamza'nın kulu olur.

*Hamza ile Kartus birlikte Rabia Banu'yu ararlar. Rabia Banu'yu güzel yapılı süslü bir bahçesi olan evde bulurlar. Kartus ise Rabia Banu'nun dadısına âşık olmuştur.

*Rabia Banu'ya âşık olan Behram Frenk vardır. Şahtan Rabia Banu'yu sürekli istese de umduğunu bulamaz. Hamza ise bu olanları işitince Behram Frenk'in yanında soluğu alır. Frenk'in ona karşı gelmesiyle Hamza, Frenk'i katleder.

*Rabia Banu Hamza'yı görür ve ona âşık olur. Ona layık olmak için rahibe kıyafetlerinden kurtulup Müslüman olur. Şahta kızını Hamza'ya verir ve kendisi de Müslüman olur.

*Kırk gün kırk gece düğünleri olacaktır. Otuzuncu gün Kayser Şah, Verese Frenk'ten tehdit mektubu aldığını Hamza'ya haber edince Hamza düğünü yarıda bıkarıp onu kurtarmak için gider ve onu kurtarır. Banu ile Server'in düğünü kaldığı yerden devam eder. Serverin o gecenin ardından Rüstem adında oğlu olur.

*Düğünün ardından Verese Frenk'in oğulları Filkos ve Behrem babalarının intikamını almak isterler.

*Filkos; Kerdus Şah'ı kızını, Server'in hatunu Banu'yu ve Kerdus Şah'ı kaçıtır. Behram ise Banu'ya âşık olur. Server Filkos'u ve askerlerini öldürür. Bu arada Behram gemiye bindirip hepsini kaçıtır.

*Kartus kendine gelir ve gemideki herkesi katleder. Şehre geri dönerken yiyecekleri azalır ve bir adaya uğrarlar. Burada Banu'yu gören Cazu ona âşık olur ve kaçıtır. Kartus'u ise çukura atar.

*Haberleri alan Hamza Banu'yu ve Kartus'u kurtararak Cazu'yu öldürür. Hamza'nın tüm yiğitliğini, cesaretliliğini işiten Rum askerleri ona hayran kalır.

Hamzanâme'nin Hikâyesi (14. Cilt)

Metin ilk olarak Sahibkiran'ın dünyevi işleri bırakıp Mihri Nigar'ın türbesinde türbedar olmasıyla başlar. İbadetle meşgul olmasıyla beraber beyler istişare edip Banu'ya âşık olmasını sağlar. Daha sonra Ömer Ayyar'dan kızı istemek için Mekke'ye varırlar. Lakin Ömer Ayyar evin müsait olmadığını, şerbet dahi bulunmadığını belirtir. Beyler onu ikna etmeye çalışır. Ömer Ayyar, Sahibkiran'a Banu'yu vermek istemeyince beyler geri döner.

Hamza Ömer Ayyar'ın Banu'yu vermediğini duyunca perişan olur. Bunu gören beyler üzülür ve Ömer Ayyar'ın kapısına Hicazi ile tekrar varır. Ömer Ayyar camdan bakarak evde olmadığını söyler. Hicazi aşağı gelmesini söylese de Ömer Ayyar, size verecek kızım yok diye diretir. Kızının topal ve şaşı olduğunu söyler. Hicaz-i

Sahibkıran'ın kardeşi ve annesinin Banu'yu gördüğünü söylediklerinin doğru olmadığını belirtse de Ömer Ayyar komşu kızıyla karıştırdıklarını iddia eder. Hicazi öyle dahi olsa kızı istediklerini söyler ve Ömer Ayyar kapıyı açar.

Ömer Ayyar şerbet sunup kızı için bin deve ister. Hicazi Sahibkıran'ın vereceğini belirtince Ömer Ayyar yüz devenin kızıl tüylü, kara gözlü ve kıymetli kumaşlarla olmasını ister. Hicazi Sahibkıran'a söylemek için yol alır. Sahibkıran'a haberi ulaştırdıklarında üç ay mühlet ister. Beyler üzülüp kendi mallarından vermek istese de kabul etmez. Sahibkıran istekleri bulmak için beylerden uzak yerlere gidince beyler Ömer'e ayrı düşürttüğü için kızar. Ömer'de kızını yabanda bulmadığını belirtir.

Sahibkıran ise haramilerin nerede olduğunu araştırarak bulur ve isteklerin olması için onlarla cenk etmek ister. En sonunda buldukları mağaraya gelir ve yedi yüz kişi olduklarını görür. Haramilerin başı Süheyl adında adamdır. Karşısına dikildiğinde Süheyl korkup kaçmak ister. Server önüne geçip dilaver olduğunu görünce onu öldürmekten vazgeçer. Süheyl yalvarır ve haramilerde Server'e kul olmak ister. Üç yüz kişi Server'e kul olur. Birkaçına Fars ve Habeş yolunda beklemesini söyleyip gelen geçen tüccardan haraç olmalarını ister. Seyf haraç almaya başlar ve zorluk çıkarmanın hakkından gelir. Taa ki Ebrehe'nin askerleri Seyf'e karşı gelene kadar.

Ebrehe'nin askerleri Nuşirrevan'a bin tane deve ile hediye götürdüklerini belirtince Seyf, Server'e haber gönderir. Daha sonra onlardan haraç ister. Onlar da haraç yerine kılıç kuşanır ve cenge başlarlar. Sonunda hepsinin üstesinden gelip bin deveyi ellerinden alırlar. Server'e getirirler. Server'de Ömer'e götürüp Cuma gecesini kızıyla nikâhlanır ve erkek çocukları olur. Ebrehe Hz. Muhammed doğmadan evvel zamanda Kâbe'yi almak için harekete geçer. Askerleri ve bin fili ile birlikte Kâbe'ye doğru yol alır. Server bunları işitince harekete geçer ve Allah'ın evini korumak ister. Ebrehe'nin askerlerini bir tepede dinlenirken yakalar. Önüne gelen askeri öldürür. Sonunda Hz. Hızır'ın isteğiyle Seyf ile beraber teslim olur.

Ebrehe'nin soruları karşısında Seyf Hamza'nın onları gönderdiğini Server'in Hamza olmadığını elçi olduklarını söyler. Ebrehe'nin niyetinin Kâbe'yi almak mı yoksa Hamza'dan intikam almak istediği için mi geldiğini sorar. Ebrehe Kâbe'yi almak için geldiğini daha sonrada Hamza'nın üstesinden geleceğini söyleyip bunları gönderir. Hamza dayanamayıp geri döner ve Ebrehe'nin kemiklerini kırar. Ebrehe

hasta döşeginde yatar. Ebrehe elçi gönderip Hamza'dan mallarını istese de Hamza vermez ve Kâbe'nin burada olduğunu söyleyip elçisini geri gönderir. Ebrehe geri dönmek istese de veziri onu bırakmaz.

Ebrehe Kâbe'ye doğru askerleri ve filleriyle yol alır. Şehrin girişinde filler durur ve ilerlemez. Askerler sihir yapıldığını düşünüp Abdulmuttalip'ten sihirlerinden vazgeçmesini yoksa hepsini helak edeceklerini söyler. Abdulmuttalip sinirlenerek Allah'ın takdiri olduğunu belirtir. Ebabil kuşları Allah'ın emriyle Ebrehe ordusunun üzerine ateşli taş atar ve hepsi helak olur. Mekke halkı bu olayları görüp Allah'a şükür etti. Cenab-ı Hak fil suresini bildirir. Ebrehe'nin malları halka dağıtılır. El konulan mallardan kıymetli taç ile kemeri Ömer Muadi Hamza'dan istese de Hamza vermez. Ömer Muadi Hamza'ya küser ve Hamza gibi yollarda haraç kesmeye başlar. Yolcularda Hamza'ya Ömer Muadi'yi şikâyet etmeye başlar.

Ömer bu arada Maruf Şah kızına kulaktan dolma bilgilerle âşık olur. Hamza her yerde onu arasa da bulamaz. Ömer Endülüs şehrinde aşkıdan perişan halde gider ve Hamza yaptıklarını işitir. Ömero Maruf şahın sarayına girer. Öte yandan Hamza'nın karındaşları kıymetli taç ile kemeri satmaya geldiğinde Ömer onları sarayda hapseder.

Bir zaman sonra esir ettiği Hamza'nın karındaşlarını serbest bırakır. Bu olayları duyan Hamza askerlerini toplayıp Ömer'in yanına gidecekken Ömer'in annesi Banu onun katledilmemesi için Hamza'ya yalvarır. Öte yandan Esmâ peri Hamza'ya âşıktır. Hamza'nın başkasıyla evlendiğini duyunca çılgına döner. Banu'yu kaçıtır.

Banu'yu huzurundan atar ve Banu'yu bir kuş yutar. Bu arada Emlak şahı vardır ve çocuğu yoktur. Bir gece rüyasında manevi evladı olacağını görür. Bu evlat dere kenarında bir yerdedir ve sabah olunca ilk işi oraya gitmek olur. Derken havada kuş görünür ve kuşu vururlar. Kuşun kursağından Banu çıkar ancak Banu orada can verir. Sahibkıran'dan hamile olan Banu'nun karnını yarıp bebeği çıkarırlar ve adını Ayine Şah koyarlar.

Ömer Ayyar, Maruf Şah'ın sarayına gelip Hamza'nın karındaşlarına ettiklerinden rahatsız olduğunu bildirir ve Müslüman olmalarını söyler. Ömer Muadi'nin âşık olduğu Banu'nun yanına gider ve ona varmaması için Hamza'dan haber getirdiğini söyler. Banu ise Server'in yanına gidip hizmetine girmek ister ve Müslüman olur. Öte yandan Hamza'nın askerleri Maruf Şah'ı yener. Maruf Şah,

Hamza'dan af dileyip Müslüman olur. Ömer Muadi ise yaptıklarından pişman olur ve Hamza'nın onu affetmesi için annesini gönderir. Hamza ilk başta reddetse de Ömer Muadi'yi affeder. Ömer Muadi Server'e Banu için yalvarır. Ona ne kadar âşık olduğunu anlatır. Hamza ise Maruf Şah'a razı olup olmadığını sorar ve kendisinin uygun bulduğunu söyler. Maruf Şah ise kabul eder. Ancak Banu'ya sorulmasını ister. Her yere bakarlar ama bir türlü Banu'yu hiçbir yerde bulamazlar. Ömer Ayyar, Banu'yla en son konuştuğunu söylese de hiçbir yerde bulunamaz.

Maruf Şah sarayından ayrıлып şehrin dışına çıkar. Sorduğu kişilerden birisi Banu'nun Firuz Şah'la berabersefa sürdüğünü belirtir. Ömer Muadi sinirlenir. Ömer Ayyar ise Firuz Şah'ın yanına gidip Banu'yu ister. Banu meğerse orada sefa halinde değildir. Firuz Şah'a Hamza'nın yakını Ömer Muadi'de gönlünün olduğunu söyler. Firuz Şah kabul etmez. Öte yandan kızı alamayan Ömer Ayyar rahip kılığında tekrar gelerek Banu'yla konuşur ve onunla gelmesini söyler.

Banu Ayyar ile birlikte gitse de Firuz Şah peşlerine düştü. Çok geçmeden Ayyar Banu'yu indirip Firuz Şah'ın önüne geldi, cenk edip onu yener. Firuz Şah'ın üzerini soyundurup def çalıp onu oynatır. Askerleri Firuz Şah'ı gördüğünde hayrete düştü. Ayyar ise oradan ayrıлып Banu'yu babası Maruf Şah'a teslim etti. Ömer Muadi ile Banu evlenirler. Bir oğulları olur ve adını Kerb Gazi koyarlar.

Hamza ve Ayyar Mekke'ye geri döndüğünde Banu'nun öldüğünü öğrendiler. Hamza yerinde duramayıp haberin doğru olup olmadığını bilmek istedi. Yollara düştü. Derken birgün haramilere rastladı ve çoğunu kılıçtan geçirir. Bazılarına ahvali sorduğun da putperest şahın Rabia adlı bir kızından bahsederler. Rabia sadece ruhbanlık ile uğraşır yanına hiçbir erkeği yaklaştırmazdı. Öyle ki erkek eti bile yemez. Server bunları işitince hayran olur. Bir hocaya varıp olanları anlatır. Hocaya kızı tasvir edip yoluna devam eder. Yolda kuzuları olan bir çobana rastlar. Çobandan yiyecek istedi ve çobanda istekli olmayınca bir kuzusunu kesip yer. Bunu gören çoban karşı gelse de Server onu durdurur ve kulağını keser. Çobanın yardımına Kartus ve askerleri yetişir. Kartus Server'e karşı koymaya çalışsa da Server onların hakkından gelip hepsini mahveder. Bunu gören Kartus divane olur. Server'i çadırına götürdü. Kartus'un bir oğlu vardır ve Server'de büyüyünce er olacağını söyler. Daha sonra Kartus Server'in yanında gitmek isteyince Server kabul eder. Yanlarına kırk kuzu ve poğaçalar alırlar. Yola devam ederler.

Karnı çok acıkan Kartus Server'den ayrılıp yakınlarda bir hana girer. Orada ne var ne yok her şeyi yer. Parasını ödemedi gitmek ister. Bunu gören aşçı ona karşı gelse de Kartus handaki tüm adamları öldürür. Server ise bu sırada Kartus'un nerede kaldığını düşünür. O esnada kulağına haber gelir. Meğer Kartus birçok adamı öldürmüştür. Kartus'un yanına doğru yol alır. Görür ki Kartus hakkında söylenenler gerçek. Kendisi handaki aşçı ile konuşmaya başlayınca karşı gelenleri öldürür. Korkudan insanlar şehrin dışına kaçmaya başlar. Çoğu da yolda helak olur. Bu olayları duyan Nehten ve Behmen iki, üç bin adamla hemen hana gelir. Bunlara da karşı çıkıldığını görünce yardım ister. Şehruz ve Behruz beş bin askeri ve aslanlarıyla hana gelir. Hepsini Hamza ve Kartus kılıçtan geçirir. Bu olayları duyan şah vezirini gönderir. Veziri Hamza'ya şahın onları davet ettiğini bildirir. Kartus ve Hamza davete icabet etmek için saraya varır.

Saraya vardığında şah ile konuşur. Şah sandalyelere oturmalarını ister. Hamza ve Kartus sandalye değil de şahın sağ ve solunda bulunan vezir koltuğuna oturmak isterler. Bunu duyan vezirler kabul etmez. Hamza veziri yerinden fırlatıp yerine oturur. Bunu gören Kartus diğer veziri yerinden fırlatıp oturur. Böylece şahın sağ ve sol vezirlerinin yerine otururlar. Şah ise onlara nereden geldiklerini sorduğunda Hamza nereden geldiğini ve Kartus'u yolda bulup divane olduğunu ve yanına alıp kendine kul ettiğini açıklar.

Söylediklerine Şah inanmayınca Hamza Kartus'tan onu kemerinden tutup kaldırmasını ister. Kartus kulu olduğunu söyleyip istemese de Hamza ısrarcı olur. Kartus üç kere kaldırmayı dener ve başaramaz. Bunu gören Şah, Hamza'nın kuvvetinden emin olur ve Hamza'dan af diler. Hamza'da af ettiğini söyler ve yerlerine oturur muhabbet ederler. Daha sonra Hamza isteyenine ona karşı durabileceğini söyler. Şehruz ve Behruz hemen yerlerinden kalkıp Hamza'ya doğru yönelirler. Şah ikisinin birden Hamza'yı kaldırmasını istese de istediklerine bir türlü ulaşamazlar ve burunlarından kan gelir.

Server, Şah'a ne kadar pehlivanı varsa gelip onu kemerinden tutup kaldırmasını ister. Şah pehlivanlarını davet edince hepsi teker teker gelip Server'in kemerinden tutarlar. Hepsinin burnundan kan akar. Bu kez hepsi birden Server'in üzerine yürüse de başarılı olamaz. Server, Şah'a seksen bin askerin gelip kendisiyle dövüşmesini ve eğer kendisini yenerlerse kanının helal olacağını söyler. Ertesi gün için sözleşirler.

Server atının üzerinde pehlivanlara çarpa çarpa hepsini tarumar eder. Bunu gören Kerdus Şah içinden kızı olan Rabia'yı Server'e vermeyi diler. Hamza ise aşk ateşiyle yanar durur. Ama aşkına çare yoktur.

Velhasıl kelim Frenk Kayser adlı bir kişi eline keman alır ve bu kemani çekebilmesi için Kerdus Şah'a gönderir. Kerdus Şah'a bir de bu kemani çektiği takdirde artık haraç vereceğini ancak çekemezse Kerdus Şah'ın kendisine haraç vereceğini mektupla bildirir. Elçiyle gelen bu mektubu okuyan Kerdus Şah askerlerini çağırır ve ne kadar deneseler de hiçbiri başarı sağlayamaz. Askerleriyse Kerdus Şah'a Frenk'in kendisinin dahi çekemediğini tuzak kurduğunu söyler. Kerdus Şah ise Server'e mektup yazıp kemani çekmesini ister ve mektup Server'e ulaştırılır. Server tam on yedi kere kemani çeker. Askerler Hamza'ya hayran kalır.

Hamza, Kartus'u yanına alıp atla birlikte şehrin dışına çıkar. Bir süre sonra karınları acıkır ve etrafta hiçbir şey yoktur. Yolda ilerlerken biraz ötede güzel bir bahçe görürler. Bu bahçenin bir kapısı kapalıdır ve diğer kapısı kapanmak üzereyken hızla atlarını sürüp içeri girerler. Kapıda görevli olan bekçiler onları durdurup girmelerine izin vermez. Arka taraftan Bagban adında bekçi gelir ve Hamza'yı hemen tanır. Bekçilerin yeni olduğunu söyleyerek Hamza'yı bahçeye alır. Aralarında muhabbet etmeye başlarlar. Hamza bahçenin kime ait olduğunu sorduğunda Bagban: "Şah'ın kızı Rabia." diyince Hamza ona âşık olduğunu ve bir an önce görmek istediğini belirtir. Bunu duyan Bagban ve bekçiler Hamza ve Kartus'u içeri alıklarına pişman olurlar. Bagban Hamza'ya, Rabia'yı bir rahibin yetiştirdiğini ve Rabia'ya eski püskü kıyafetler giydirip hiçbir erkekle konuşmasına müsaade etmediğini belirtir.

Derken Hamza'nın bulunduğu yerden biraz ileride süslü bir evden güzelce bir kız yaklaşır. Hamza Rabia Banu olduğunu düşünüp yanına gitmek ister. Bagban Hamza'yı tutar. O kızın Rabia Banu değil Servinaz adlı cariye olduğunu, çeşmeden su almaya geldiğini ve Servinaz'a olan aşkını belirtir. Bunu duyan Hamza, Bagban ile Servinaz'ın arasını yapar ve Servinaz ile Bagban bir köşeye çekilip muhabbet etmeye başlarlar. Çeşme başına su almak için farklı farklı cariyeler gelir. Meğerse orada çalışanların her biri bir cariyeyle âşık olmuş. Hepsi birbirleriyle bir kenara çekilip muhabbet etmeye başlar. Bu durumu izleyen Kartus Hamza'ya dönüp kendisinin de biriyle görüşeceğini hatta bu kişinin evden ilk çıkan cariye olacağını söyler.

Rabia Banu evde çok susamıştır. Görür ki giden cariyeler geri gelmez. Taye'ye kızları kontrol etmesini söyler. Taye bahçeye çıktığında görür ki tüm cariyeler erkeklerle muhabbet halindedir. Hepsine kızmaya başlar. Kartus evden ilk çıkanın Taye olduğunu görüp hemen yanına gelip onunla muhabbet kurmaya çalışır. Başta Taye kabul etmese de ikna olur ve Kartus ile muhabbete koyulur. Bu sırada Rabia Banu çok susamıştır ve bakar ki giden geri gelmez hemen bir cariye görevlendirip bakmasını ister. Cariye görür ki tüm hatunlar muhabbet içinde hemen yetişip Banu'ya haber verir. Rabia Banu bu sırada Hamza'nın ona olan ilgisini duyar.

Banu'ya âşık olan Behrem Frenk vardır. Behrem Frenk askerir ve Banu'yu Şah'tan birçok kez istemiştir. Ancak Şah kızını vermez. Banu, Hamza'nın Frenk'i yenmesini ister. Hamza bahçeden dışarı çıkar ve Behrem'i görüp kılıçtan geçirir. Olanları duyan Banu, Server'e gönülden âşık olur. Yaşanılanları duyan Kerdus Şah Server'e dua eder ve Server'i yanına alıp saraya götürür. Aynı zamanda Server'i Banu'ya verip kendisine damat yapmak ister.

Olanlardan habersiz uyanan Kartus, Server'i yanında bulamayınca her yerde aramaya başlar. Banu'nun camının altına gelip Sad-i Şami diye bağırmaya başlar. Seslendiğini duyan Banu, Taye'ye: "Kimdir bu?" diye sorar. Taye Server'in kulu Kartus olduğunu söyleyince Banu Kartus'u yanına çağırır. Taye, Kartus'un yanına giderek Banu'nun kendisini çağırdığını söyler. Kartus Banu'nun yanına Taye ile gider. Yolda Taye'yi sürekli öper. Taye utana sıkıla Kartus'u Banu'nun yanına götürür. Banu bu sırada rahibin giydirdiği kıyafetleri çıkarıp üzerine güzel kıyafetler giyip Server'e layık olmaya çalışmıştır. Banu yanına gelen Kartus'a Server'in gönlünün kendisinde olup olmadığını sorar. Kartus ise dünden razı Server'in gönlünün kendisinde olduğunu belirtince Banu mutluluktan havalara uçar ve hemen bir bohça hazırlayıp yanına da not koyup Taye ile Server'e ulaştırmalarını ister.

Yola çıkan Kartus ve Taye sonunda şehre varır. Olan biteni Server'e anlatırlar. Server Banu'nunda gönlü olduğunu duyunca sevinir. Bu sırada Kerdus Şah, Banu'nun yanına onu Server'e verme müjdesiyle gider. Görür ki Banu hastadır. Banu'ya ne olduğunu sorunca Banu, geceleyin rüya gördüğünü ve artık babasına karşı çıkmayacağını, ne der ise yapacağını, hocasının sözünü dinlemeyeceğini belirtip hastalığının aşk ateşi olduğunu söyler. Kerdus Şah ise kendisini Server ile evlendirmek

istediğini söyleyince Banu sevinip münasip olduğunu babasına bildir. Şah, Server'e de olanları anlatır ve düğün olmasını ister.

Bu sırada Kayser Şah'tan mektup gelir. Verese-i Frenk'in onu tehdit edip haraç istediğini yazmıştır. Kerdus Şah ve Server den yardım talep eder. Tam da Hamza'nın düğünü olacağı sırada bu olaylar gelişse de Server, geri çevirmez ve Kerdus Şah ile ardına on bin askeride alarak Kayser'e yardıma giderler. Önce Kayser ile askerler saldırıya geçer. Verese ve askeri Kayser'i yener ve Kartus'u esir alır. Kartus Verese'den yemek ister o da artık Server'in değil kendisinin kulu olmasını ister. Kartus asla kabul etmez. Bu seferde Verese cellatları çağırıp kellesini almak için onu tehdit ederken Server birden içeri girip hepsini mahveder ve mallarına el koyup herkesi dağıtır. Ganimetlerin üçte birini askere diğerlerini ise Kerdus Şah'a verir. Kerdus Şah ise malları Server ile Banu'nun düğünü için kullanacağını belirtir.

Server ile Banu'nun kırk gün kırk gece sürecek düğünleri başladı. Düğünün otuzuncu gününde Server ortadan kaybolur. Yakını olan Ömer Ayyar'ı bulurlar ve Server'i sorarlar. Ömer Ayyar ise kendi kızının da Hamza yüzünden mahvolduğunu ve onun düşmanlarınca katledildiğini söyler. Bir zaman sonra Ömer Ayyar Hamza'nın Rum diyarında olduğunu işitir ve yanına gidip onsuz nasıl düğün yapabileceğini söyler. Daha sonra gider ve Server de Kerdus Şah'ın yanında bulunur. Ömer Hamza'nın yanına ulaşmak ister ancak Şah'ın huzuruna ulaşamaz. Kartus'u görür ve ona sürekli kaş göz yapıp çağırır. Kartus da merak eder ve Ömer'in yanına varır.

Ömer Kartus'u bir şehrin dışındaki bağa götürür. Kartus Ömer'e kim olduğunu sorduğunda kendisini İrtegüresin olarak tanıtip kapıcı olduğunu söyler. Kartus'a helva verir ve Kartus uyumaya başlar. Ömer de fırsattan istifade Kartus'un tüm kıyafetlerini (donu da dâhil) alıp kendisi giyer. Dışarı çıktığında herkes onu Kartus diye selamlar. Ömer sonunda amacına ulaşır ve Server'in yanında kulu olan Kartus gibi oturur. Bu sırada Kartus uykusundan uyanır ve ilk iş olarak yanında İrtegüresin adıyla tanıdığı adamı arar bulamaz. Kapıda Bagban'ı görür ve çıplak olduğunu fark eder. Kıyafetlerinin üzerinde olmadığına çok sinirlenip yanında bulunan armut ağacını kökünden kopararak üzerine alır.

Kartus'u çıplak ve ağacı sırtlanmış halde gören herkes gülmeye başlar. Kartus ise her yerde: "Kapıcı İrtegüresin nerede?" diye bağırır. Kimse ne dediğini anlamaz. Kartus ise onunla alay edenleri tek tek boğazlar. Yaşanan olaylar Şah'ın kulağına

kadar gider. Şah ve Server yaşananları duyunca şaşırırlar ve Kartus'un böyle bir şey yapamayacağını çünkü karşılarında oturduğunu söyleyip o dolaşanı getirmesini emrettiler. Esip gürleyen kişiyi karşılarında getirdiklerinde çok şaşırdılar. Çünkü karşılarında oturan kişi de ayakta duran kişide birbirlerinin tıpatıp aynısı. Server ikisine de sorular sorsa da hep aynı cevapları alır. En sonunda dövüşmelerini emreder. Gerçek Kartus'u kavga ederlerken Hamza anlar ve Ömer'i tanır. Kardeşim hoş geldin, diyerek sarılırlar. Ömer ise Server'e onsuz evlendiği için kızar. Server, Banu'ya haber salıp Ömer'e de kız bulmasını ister.

Banu ile Server'in düğünü kaldığı yerden devam eder. Ömer de Banu'nun söylediği kız ile evlilik yoluna gider. Düğünleri gören Kartus, Server'e herkesi evlendirdiğini ve kendisinin de Taye ile evlenmek istediğini belirtir. Server, Taye ile Kartus'u Ömer ile istediği kızı evlendirip kendisi de Banu ile evlenir. Hepsi aynı gece gerdeğe girer. Server'in o gece Banu'dan Rum Alemşahı Rüstem adında bir oğlu olur. Ömer Ayyar'ında o gece bir erkek evladı olur ve adını Seyyare koyarlar. Kartus'un ise evladı olmaz.

O gecenin sabahı hamama gidip temizlendiler ve yola çıkarlar. Şehre varmadan bir bahçe bulurlar. İçeri girip bahçenin sahibinin Kerdus Şah olduğunu öğrenirler. Burada koyunlar, kuzular ve nice hayvanlar bulunurdu. Hoşlarına gidip üç gün burada kaldılar. Üç gün sonra şehre varırlar. Bu sırada meğerse Verese-i Frenk'in intikamı için Filkos ve Behram Server'in peşindedir. Filkos ve Behram, Verese-i Frenk'in oğullarıdır ve babalarının intikamını almak isterler. Server'in Harcına şehrinde olduğunu duyup şehrin yakınlarında bulunan iskele kıyısına gemilerini çekerler.

Filkos, kardeşine göre daha daha cesurdu. Behram'a gemilerin başında durmasını, Şah kızını kaçıracağını söyler ve yola çıkarr. Şehre gelip her yeri talan eder ve Kerdus Şah'ın kızı aynı zamanda Server'in hatunu olan Banu'yu ve Kartus'u kaçırr. Kartus gece çok içmiş olacak ki baygın halde her şeyden habersizdir. Şehre gelip iki yüz bin askerle şehri talan ettiklerini duyan Hamza hemen Filkos'un yanına varır. Filkos bu sırada askerleriyle Banu ve Kartus'u önceden gemiye Behram'ın yanına gönderir.

Behram Banu'yu görür görmez âşık olur ve keşke Filkos yerine kendisi gitseydi diye pişman olur. Olaylar gelişirken Server bu sırada Filkos'u ve askerlerinin çoğunu öldürür. Gemiye doğru giderken Behram ve askerleri olayları işitti. Bir anda

kaçmaya başlarlar. Behram, Filkos'un öldüğüne üzülse de Banu'nun ona kaldığını düşünerek mutlu oluyordu. Hamza ise hemen bir gemi buldu. Yanına atını ve Ömer Ayyar'ı alarak peşlerine düşer.

Behram hemen geminin en arka tarafında askerlerini toplayarak toplantı yapar. Bu sırada Banu'yu yanına çağırır. Banu'ya: "Kardeşimde babamda öldü. Gideceğimiz yerde tek şah benim ve sen de artık şah hatunusun." der. Banu ise: "Ben sadece Sad-i Şami (Server) karısıyım. Senin olacağıma ölürüm daha iyi." diye cevap verir. Tam o anda içeriden sesler işitilir. Kartus kendine gelmiştir ve çok acıkmıştır. Önce yemek diye ortalığı inletir. Sonra ise buraya nasıl geldiğini, neden ellerinin zincirle bağlı sorgularcasına bağırır. Behram gözdağı vermek isteyip yanına giderek Kartus'u korkutmak ister. Kartus'a: "Ne bağırıp durursun? Bağırma yoksa kafanı keserim." diye çıkışır. Kartus ise: "Bre gavur, hemen bana yemek getir! Yoksa Server gelip senin başın keser." diyince Behram gülmeye başlar ve "Taş ye!" diye cevap verir. Tavırlarına dayanamayan Behram Allah'tan zincirlerini koparabilmesi için yardım istedi. Bir hışımla hepsini kırmayı başarır. Hemen Behram ve askerlerini öldürerek hepsini tek tek denize atar. Ardında kalan birkaç askeri daha öldürecekken Banu gelir ve Behram'a gemiyi kullanacaklar, işlerine yarayacak diye durdurur.

Behram ve Banu askerlere geri dönmeleri için emir verir. Lakin askerler geldikleri yerden değil de başka bir yoldan giderler. Böyle olunca da yolculuk birkaç gün sürer. Yolculuk uzayınca erzaklar yetmez. Bir ada da yiyecek aramak için dururlar. Bu sırada Cazu adlı biri Banu'yu görür ve ona âşık olur. Ne yapar ne eder Banu'yu kaçıır. Kartus'u da çıkamayacağı bir çukura atar. Peşlerine düşen Server askerleri görür ve olan biteni öğrenir. Ömer Ayyar daha hızlı diye onu önden gönderir.

Ömer Ayyar ilk olarak Kartus'u bulur ve onu çukurda görür. Kendisi de çukura düşer. Kartus Ömer'den ilk olarak yiyecek ister. Ömer yanında bulunan yiyeceği Kartus'a verir. Kartus karnını doyurur. Hamza sonunda onları bulur, düştükleri yerden çıkarır. Tam birbirlerine kavuşmuşken Cazu ejderha kılığında gelerek Kartus'u ve Ömer'i alıp götürür. Tekrar gelir ve Hamza'yı götürmek ister. Hamza ise ejderha kılığında gelen Cazu'yu uçarken yere düşürür. Cazu tekrar Server'in üzerine gelmeye başlar. Server etrafında daire çizer ve bu onu koruyan kalkan olur. Sabaha kadar dövüş devam eder. Sonunda Server, Cazu'yu alt eder ve Banu'yu, Kartus'u, Ömer'i sorar.

Cazu ise, Kartus ve Ömer'i bir gemiye bindirip uzaklara gönderdiğini, Banu'yu da yüksekte aşağıya doğru atıp yere çakıldığını söyler.

Olayları tek tek işiten Server, dayanamayıp Cazu'yu öldürür. Bir köşeye geçip sevdiklerini kaybetmesi düşüncesiyle ağlar. Kendisine geldiğinde görür ki geldikleri gemi yerinde yok. İki ağaç keserek kendisine sandal yapar, denize açılır. Günlerce sandalda aç, susuz yolculuk yapar. Açlıktan aklı bir gelir bir gider. Bir gün uzakta bir gemi görür. Gemi Server'i fark eder ve Server'i yanına alır. Server aç olduğunu söyleyince hemen yemek getirirler. Server de karnını doyurur. Geminin arka tarafına gittiğinde görür ki elli tane zenci var. Hepsi Server'i baştan aşağı süzer. Server "Ne ola?" demeden elini kolunu bağlayıp onu yemek isterler. Server hepsini tek tek öldürüp denize atar.

Bir zaman sonra gemi çürümeye başlar. Server geminin batacağını anlayıp ölümü bekler. Tam gemi batacakken Esmâ Peri gelip Server'i kurtarır. İlk hatununu öldürdüğü için Hamza'dan af diler ve Hamza'nın öldü bildiği Banu'yu Hamza'ya getirir. Hamza sevincinden yerinde duramaz. Bakar ki Banu'dan bir oğlu dünyaya gelmiştir. Hamza adını Rüstem koyar. Esmâ'nın perileri Ömer ve Kartus'u bulup Hamza'nın yanına getirir ve Hamza da Esmâ Peri'yi affeder. Esmâ Peri'ye veda edip giderler. Yolda giderken Cazu'nun tüm malını alırlar.

Her şeyden habersiz olan Banu, Hamza'nın Hz. Süleyman soyundan olduğunu öğrenir. Yolculuk bitince Kerdus Şah'ın yanına varırlar. Kaç gündür gözüne uyku girmeyen Kerdus Şah kızını ve damadını görünce sevinir. Banu babasına Hamza'nın kim olduğunu sorar. Babası yiğit pehlivan olduğunu bir diyardan geldiğini söyleyince Banu her şeyi babasına anlatır. Bu olanları duyan Kerdus Şah sevinir. Hamza ise kimsenin duymaması gerektiğini belirtir. Kerdus Şah orada Müslüman olur ve halkını da Müslüman yapacağını belirtir. Hamza ise Ömer'i Mekke'ye gitmesi için görevlendirir. Kendisinin sağ olduğunu Ömer ile müjdeler.

Bir gün Kayser'den haber gelir. Verese-i Frenk'in Behmen ve Behram adında iki kardeşi vardır. Kayser'in Verese den aldığı malları geri isterler. Bu yüzden de Kayser'e karşı taarruza geçmişlerdir. Kayser'de hemen Server'e mektup yazarak yardım istemektedir. Bu sırada Behram meydana gelir ve her yeri yağmalamaya başlar. Kayser askerlerinden Bedrun onu durdurmayı başarır ve helak eder. Behmen hemen meydana girmek ister. Behmen'in askeri Kaytar gelip Bedrun'u öldürüp Behram'ın

intikamını alır. Elçiden haberi alan Kerdus Şah Hamza ile sefere çıkmak ister. Hamza, Banu ile vedalaşır Şah ile yola koyulur. Kayser'in yanına gelirler. Kayser'i sıkıntısından kurtarıp Behmen'i ve Kaytar'ı katlederler. Kaçmaya çalışan askerleri de helak oldu. Ele geçirilen tüm malları Kayser, Server'e bağışlar. Server ise kabul etmeyip asker arasında paylaşır. Cümlesi Server'e dua etti. Yaptıklarından dolayı tüm Rum diyarında Server dillere destan olur.

Böylelikle 14. cilt bu hikâye ile tamamlanmış olur.

E. Hamzanâme'nin (14. Cilt) Söz Varlığı

72 varaktan oluşan metin 14. ciltte aşağıda görüldüğü üzere çeşitli dillere ait 1892 kelime yer almaktadır. Sözlüğün kelime ağırlığını Türkçe, Arapça ve Farsça olanlar teşkil ederken 5 Yunanca, 1 İslavca, 3 İtalyanca ve 1 de Norveççe menşeli kelime bulunmaktadır.

<u>Harf</u>	<u>Arapça</u>	<u>Farsça</u>	<u>Türkçe</u>	<u>DiğerDiller</u>	<u>Yekün</u>
A	50	17	51	1(yun.)	118
B	20	28	85	-	133
C	31	9	2	-	42
Ç	-	11	26	1(isl.),1(tr.)	39
D	22	35	65	1(it.), 1(yun)	74
E	32	11	29	1(yun.)	73
F	29	4	2	-	35
G	22	15	49	1(Nn.)	87
H	73	21	16	-	110
I	1	-	3	-	4
İ	44	-	18	1(yun.)	63
J	-	-	-	-	-
K	49	19	68	-	136

L	12	12	1	-	25
M	105	13	1	-	119
N	21	11	8	-	40
O	-	-	22	1(yun.)	23
Ö	2	-	20	-	22
P	-	22	9	1(it.)	32
R	16	9	-	-	25
S	46	14	51	1(it.)	112
Ş	17	8	10	-	35
T	50	13	25	-	88
U	3	2	18	-	23
Ü	1	2	6	-	9
V	25	-	6	-	31
Y	2	7	60	-	62
Z	19	9	1	-	29
YEKÜN	692	339	850	11	1892
NİSPET	%36,5	%18	%45	%0,5	%100

BİRİNCİ BÖLÜM

METİN

[1b/1] Rāviyān-ı aḥbār ve nāḳilān-ı āṣār ve muḥaddiṣān-ı rūzigār çünkü Şāḫib-ḳırān-ı (2) ‘Ālem ol merd-i müselleḡ bir zamān dūnyādan el çeküp, dervīṣ olup, ‘abālar (3) giyüp, Mihr-i Nigār’uñ türbesinde türbedār olup ‘ibādete meṣġul oldu. (4) Begler gördiler olmaz, müṣāvere idüp Sulṭān-ı ‘Ayyār anuñ ‘Ömeriyye (5) Bānū nām ḳızını vaṣf idüp ḳulaḳdan ‘āṣıḳ itdiler. Ḥattā Şāḫib-ḳırān (6) zārāfetle ‘Ömer-i ‘Ayyāruñ ḳapusına varup, Őu ister bahānesiyle Bānū’yı (7) görüp, ziyāde mā’il olup ve serā-perdeye geldükde beglere baḳup eyitdi: (8) “Çünkü baña Bānū’yı medḫ idüp gönülüm uğurladuñuz. İmdi varın (9) benüm için ol ḳızı isteyüñ, görelüm ‘Ömer ne söyler zāhir bir ere (10) virür. Bizden eyüsine virecek degül yā. Hele varın benden selām idüp (11) isteyüñ. Ol da yār-i ġārüm Őimdi de ḫısım aḳrabā oluruz.” didi. Bu kerre (12) anda ḫāzır olan Mekke a‘yānı cümle bile ḳalḳup vardılar. Ammā bu ṭarafdan (13) ‘Ayyār-ı Cihān bunların niye geldüklerin fikr idüp, ḳapusun ḳapayup (14) baş göstermedi. Begler gelüp ḳapuya dizildiler. Birisi ḳapuyı (15) daḳ eyledi. ‘Ömer-i ‘Ayyār ḫiç muḳayyed olmadı. Āḫir cümle begler eyitdiler: “İy Sulṭān-ı [2a/1] ‘Ayyāran aç ḳapuyı bir ġayrı maṣlaḫata geldük.” didiler. ‘Ömer-i ‘Ayyār pencereden (2) başın ḳıkarup “Şafā geldüñüz, ḫōṣ geldüñüz. Lākin sizler Mekke-i Mūkerrem’e (3) eṣrefleri ve Ḥamza-i Şāḫib-ḳırān begleri siz ben ne gedāyum ki sizüñ gibi (4) kimesneler benüm ayaġuma gelesinüz?” didi. Begler eyitdiler: “Hele gel aṣaġı saña (5) ḳıkar maṣlaḫatumuz vardur, ḫaz idersün” didiler. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: “Ne var (6) ola ‘aceb böyle olmaz zamānda geldinüz?” didi. Begler “Niçün?” didiler. ‘Ömer (7) ‘Ayyār eyitdi: “Ḳarı ḳurı bunda yoḳ. Sıçaġa gitmişler baḫıl gibi (8) bugün evi de ḳaldurmuşlar. Oturup ṭuracaḳ yir yoḳ, Őerbet de (9) tedārik idemedük. Sizden ziyāde ḫicāba düṣdük” didi. Begler eyitdiler: (10) “Bre hele aç ḳapuyı bizler ḳurı taḫta üzerüñde de otururuz. Teklīf (11) yoġa.” didiler. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: “Bir dürlü ḳābil-i imkān degül, taḫta boṣda (12) yıḳılmış, bayram yaḳın olduġundan tüccārlarda bulamadum. Ta‘mīr itdüreyim. (13) İmdi ma‘zūr olsun, ḳābil degül lākin buyurun

hizmet nedür ne (14) maşlahata geldüñüz?” didi. Begler eyitdi: “İy ‘Ayyār-ı Cihān bu katı zarāfetdür. (15) Ammā neyleyem senden bir ricāya geldük lākin yok dimeyesin. Şāhib- (16) kırān-ı ‘Ālem sizlere selām idüp, Allāh’uñ emriyle sizüñ kerīmeñüz (17) olan ‘Ömeriyyet’e Bānū’yı almağa geldük. Bizlere Şāhib-kırān için viresin.” (18) didiler. “İşte Şāhib-kırān bizleri gönderdi. Hıtrumuz için yok (19) dimeyüp viresin. Şāhib-kırān’a müjde ile varalum. Zīrā şimdi habere [2b/1] muntazırdur.” didiler. ‘Ayyār-ı Cihān bu cevābları işitdük de pek inkār idüp: (2) “İy begler! Benüm nasıl kızum vardır ki Şāhib-kırān lāyık ola. İmdi sizleri (3) aldatmışlar. Belki yañlış geldüñüz ve yañlış añladuñuz. ‘Ömer bin ‘Āş’uñ (4) kıızı ola yoħsa benüm ere virecek kızum yok.” didi. Begler “Yok (5) bizler yañlış añlamaduğ, bizüm istedigümüz için mi böyle idersin? (6) Kızını isteyen Şāhib-kırān-ı ‘Ālem olan qarındaşundur. Sen sor (7) şafa idüp bizlere ri‘āyet idecek iken böyle itmek lāyık-ı (8) inşāf mıdur?” didiler. ‘Ayyār-ı Cihān eyitdi: “Kimseye virecek kızum (9) yoğdur.” diyüp pencereyi kapayup artuğ görünmedi. Bu kerre begler gördiler, (10) olmaz melül u maħzün döndiler. ‘Ömer Ma‘dī eyitdi: “Var ise nā-bekār (11) ‘itāruñ murādı maldur, ğayrı degüldür. Kıız‘ aynı müşteri boldı. Anuñ (12) için istignā ider.” didi. Hele Hāmma’ya geldiler. ‘Ayyāruñ evşāf (13) ğarībesini naql itdiler. Server-i ‘Ālemüñ dibelük ateş-i ‘aşkı (14) ‘alevlendi. Artuğ Mihr-i Nigār’uñ türbesüne varup gelmeden ferāğat eyledi. (15) ‘Ömer-i ‘Ayyār’uñ istignāası derūnuna kār eyleyüp, Mihr-i Nigār’ı ferāmüş (16) eyledi. Bu kerre begler Şāhib-kırān’uñ böyle hālūñ görüp ‘Ayyār’uñ (17) istignāsını gördüklerinde “Bir ‘Ayyār böyle idi hayf-ı hağığat (18) yoğ imiş.” dirlerdi. Āħir-i ‘Ömer Ma‘dī eyitdi: “Yā Şāhib-kırān çünkü (19) nā-bekār ‘Ayyār iyülük ile virmez. Müdāyinde Mihr-i Nigār’ı sarayundan aldıguñuz [3a/1] gibi bunı daħı cebr ile al görelüm, niye kādır olur. Sencileyin Şāhib-kırān’a (2) virmeye de bā-ħuşuş kendi ‘Ayyār’uñ ola. İnşāf mıdur ki böyle ide” (3) dedükde Hāmma eyitdi: “İy qarındaş! Bu zor ile olur iş degüldür. Belki (4) anuñ da daħı böyle itmekden bir murādı var ola. Görelüm niçe olur.” didi. (5) Bu maħalde Ğaşmışam-ı Hicāzī eyitdi: “Yā Şāhib-kırān ‘Ömer-i ‘Ayyār benümle bir (6) miğdār ħoşdur. Bir de ben varayum göreyüm murādı nedür?” didi. Begler (7) eyitdiler: “Pek mağbūl yūri imdi ol kim bir maşlahat

göre bile idin.” (8) didiler. Ğaşmışam-ı Hıĉāzī yeründen tırup birkaç Hıĉāz uluları ile ‘Ömer’e (9) gelüp ĉapusın daĉ eylediler. ‘Ömer-i ‘Ayyār iĉerüden ince řadā ile “Kimdür (10) ne istersüñüz efendiler? Bunda kimse yoĉdur.” didi. Ğaşmışam-ı Hıĉāzī (11) bilüp gülererek eyitdi: “İy Serbāz-ı Cihān gel buraya. Saña ne diyeyüm. (12) Niĉün böyle bī-vefālık idersin? Bunda olduĉuñ hōd bizler bildük. Hemān (13) ‘Ayyārluĉı ĉavī laťife-i maĉalli degüldür. řoñra peřimān olursun.” didi. (14) ‘Ömer-i ‘Ayyār gördi. Olmaz gine ol pencereye gelüp bař gösterüp: (15) “Ne ĉaber bre adamlar Dīvāne mi olduñuz? Ben evde yoĉum.” didi. Ğaşmışam-ı (16) Hıĉāzī gelüp “Bre hele gel ařaĉı in saña bir sözüm vardır.” didi. (17) ‘Ömer eyitdi: “Ĥōř bilürem ne diseñüz gerek ammā Server benüm size bir er (18) ĉızum yoĉ. řoñra utanurum diyüp şunı bunı bahāne idüp tırurum. (19) Baĉa iřte siz de gelmiřsüñüz. Evvelā benüm ĉızum tıpaldur ve hem gözleri [3b/1] şaşıdur ve öyle ĉızı niĉe Ĥamza’ya vireyim?” didi. Ğaşmışam eyitdi: “Tıĉrı (2) söylemedüñ. Bizler senüñ ĉızın küĉükden beri bilürüz ve hem řāĉib-ĉırān’uñ (3) vālidesi ve ĉız ĉarındařları hep bilürler. Yā böyle söz söylemenüñ ma’ nāsı (4) nedür? İmdi bahāneyi ĉavī hemān murādın nedür? Benden řaĉlama söyle.” didi. ‘Ömer (5) eyitdi: “Behi Server ol gördüñüz ĉız benüm degüldür ĉomřu ĉızıdır.” didi. (6) Ğaşmışam-ı Hıĉāzī eyitdi: “Ĥōř öyle olsun. Hele senüñ ĉızuñ (7) var mı?” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār: “Vardur.” dimiş oldu. Ğaşmışam-ı Hıĉāzī eyitdi: (8) “řāĉid olun imdi eger tıpal eger şaşı maĉbūlümüzdür, sen ne dirsın?” (9) didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār gördi olmaz. Evvelde murādı pazar peküşdürmek idi. (10) Āĉir ařaĉı inüp ĉapuyı aĉup bunları iĉerüye aldı. Bunlar oturdılar. (11) ‘Ayyār-ı Cihān bunlara “Ĥōř geldüñüz Serverler.” diyüp birer kāse şerbet (12) şunup alup nüş itdiler. Ğaşmışam-ı Hıĉāzī eyitdi: “İy Serbāz-ı Cihān (13) ‘ayubdur niĉün böyle idersin? Ęızını řāĉib-ĉırān’dan eyü kimseye mi (14) virirsın veyā kim alur? Söyle görelüm ne dirsın?” didiler. ‘Ayyār-ı Cihān (15) hemān iki dizi üzre gelüp “Benüm cānum benüm murādum budur ki bende (16) aĉırluĉı ĉoĉca isterüm. İmdi řāĉib-ĉırān murād iderse istedigüm (17) ĉadar řīr-i bahā virsin.” didi. Begler: “Ha iřte şöyle: “Hey ‘Ayyār-ı Emir-i ‘Arab (18) ne ĉadar elem ĉekdi.” didiler. ‘Ömer eyitdi: “řāĉir öyle olur Mihr-ü Niĉār’dan ötüri (19) ne ĉadar belālar ĉekdi. Yā benüm ĉızum öyle bir ĉızdan ĉalur mı?” didi. Ğaşmışam-ı

[4a/1] Hicāzī eyitdi: “Ne istersin söyle görelüm.” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: “Evvelā biñ (2) deve isterüm.” didi. ‘Ömer Ma‘ dī eyitdi: “İşte deveci oğlu olduğun (3) işbāt eyledin. Ğayrı şey istesen olmaz mı idi?” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār (4) eyitdi: “Senüñ her cevābuñ baña ğarāzdur. Ben deveci oğlu olduğumu inkār (5) itmem lākin sen devecisin.” didi. Ğaşmışam-ı Hicāzī eyitdi: “İy ‘Ayyār (6) murādın bu ise Şāhib-kırān virür.” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: “Lākin naşul deve (7) isterüm bilür müsün?” didi. Buyurun görelüm didiler. “Evvelā yüz deve her pāye (8) ola kızıl tüylü, kara gözlü, elhāşıl deve oğlu deve ola cümlesī (9) yüklü ola ve yünleri ğarīr kumaş atlās ve zī-kıymet cevāhür ola (10) ve yünler üzerinde kimünün kullara kimünün maĥbūbe cāriyyeler ola” (11) didi. ‘Ömer Ma‘ dī gine tūramayup: “Göre şol nā-bekār ‘Ayyār’ı göñli (12) olmadığundan muĥāl nesneler ister. Bu senüñ didiğün kaçan olur, (13) yürüyün gidelüm. Çünkü elün ile virmez zor ile alsun yāĥūd (14) cihānda kız çok isterse Kayşer’ün kızuñ alır. İsterse Nūşirrevān’uñ (15) bir kıızı daĥı var, añı alır.” didi. Ğaşmışam-ı Hicāzī eyitdi: (16) “Şabr eyle dilāver, bizler elçiyüz, varalum Şāhib-kırān’a söyleyelüm. Niçe (17) dilerse öyle eylesin.” didi. Bā‘ de kākup, Şāhib-kırān’a gelüp (18) ‘Ömer’uñ teklīfün söylediler. Server-i ‘Ālem yok dimege kendüye ‘ār geldi. (19) Kādir olmadı diyeler diyü hemān n’ola vireyim. Nihāyet baña üç ay mühlet [4b/1] virsün.” didi. Varup ‘Ömer’e didiler ‘Ayyār-ı Cihān eyitdi: “İsterse (2) aña bir yıl mühlet ha baña ‘acele itmesin.” diyüp bu kavīl üzerine (3) ‘ahd olundu. Bu kerre begler didiler ki: “Yā Şāhib-kırān bizler malumuzdan (4) cem‘ idüp virelim.” didiler. Şāhib-kırān: “Yok olmaz. Luţufuñuz dā‘ im (5) olsun. Ol bizi imtiĥān ideyor. Belki sizün virdüñüz malı (6) almaya imdi Ğaĥ Te‘ ālā Ğazretlerü’nden ümīdüm budur ki bu kadar malı kendi (7) tığüm ile taĥşīl iderüm.” didi. Bā‘ de sāz silāhuñ giyüp ve ‘Aşĥar’a (8) süvār olup tenhā bir cānibi tūtup gitdi. Yanuna deyyāruñı almadı. (9) Bu kerre begler ‘Ömer-i ‘Ayyār’a dil üşürüp: “İy ‘Ayyār! Malı ucundan (10) Server’imizi diyār-ı ğurbete düşürdün.” didiler. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: (11) “Siz bilmez misüñüz, icāz koyun işte Mihr-i Nigār’uñ Türbesi’nden (12) çıkmaz iken şimdi pür silāh olup ‘Aşĥar’ı kendi egerleyüp (13) süvār oldu. Mal cem‘ ine gitdi. Evvelā işidürsüñüz. Bu şevĥ ile (14) eţrāfda olan ğarāmilere neler ider.” didi ve “Hem añlardan malı alır

murād (15) olan cāriyyeler qalur. Añlar için ise Nūşirrevān’a haber gönderüp (16) şol kadar şey virsin. Yoħsa tāc-ı taħtın başuna yıqarum, dir. (17) Cānuna minnet gönderir. Zīrā ol şimdi Şāhib-ķırān’dan qorqar. (18) İmdi siz görün Mihr-i Niġār’dan ötüri benden intikām almaġa (19) gelür ise hālimüz niqe olur?” diyü. “İmdi sizler temāşacı olun. [5a/1] Benümle Şāhib-ķırān’uñ arasuna girmen ben de kızımı yābānda bulmadum.” (2) dir. Beglere tesellī virüp kendi ‘ālemleründe oldılar ammā bu tarafdan (3) Nizze-i ‘Arab Şāhib-ķırān’a ġarq ve şarq ol hārāmileri işitmiş idi. (4) Mekānları qanda olduġuñ bilüp hemān ol cānibe ‘azm eyledi. Añlaruñ (5) ise haberleri yoq. Ĥamza añlaruñ mekānuna geldi ammā rāvī eydür. (6) Meger ol hārāmiler yedi yüz adam idi. Başlarına Süheyl Hārāmi (7) dirler idi. Kırq ermiş qadd çekerti. Server-i ‘Ālem çünkü ol maġaraya (8) geldi. Hārāmiler anda mekān tutmuşlardı. Na‘re urup: “Benüm Ĥamza Şahābe (9) Şāhib-ķırān cān elümden qanda ġalāş idersüñüz. İy nā-bekārlar!” didükde Süheyl (10) Hārāmi ol ġālī görüp qaçmaq diledi. Server öñün alup: “Bre (11) nā-bekār! Nereye didükde ol da ‘āciz olup irişüp Server’e bir tīġ (12) ġavāle eyledi. Server-i ‘Ālem men‘ idüp gördi. Bir dilāver kimsedür öldürmege (13) kıyamadı. Bir ġürz urup baqdı. Bā‘de inüp göġsüne çıkup diledi kim: (14) “Başın kese Süheyl. Gözin açup aman Server qulun olayum kıyma.” didükde (15) Server-i ‘Ālem üzeründen qalqup cümlesi gelüp Server’uñ öñünde ĩmāna (16) geldiler. Üç yüz kiři ĩmāna gelüp Server’uñ öñünde baş qoyup qulluġunu (17) qabül itdiler. Ol maġaradan ol kadar mal çıkdı kim ġaddi ġesābı yoq (18) ve niqe yünler daġı ipi bozulmamış bāzarġānlar niqe yükleddiler ise (19) öyle tırur. Bu kerre Server-i ‘Ālem dellāllar nidā eyitdi: “Her kimüñ şeyi [5b/1] zāyi‘ olduysa gelüp nişānı ile bilüp alsun.” diyüp bu kerre herkes (2) gelüp nişānların bulup aldılar. Şāhib-ķırān’a du‘ālar idüp gitdiler. (3) Sā‘ir hārāmiler bu kışşayı işidüp artuq baş gösterdiler. Zīrā Ĥamza (4) Şāhib-ķırān tıyar ise köklerini qazar. Bāzarġānlar daġı işitdiler ki (5) yollar açılmış diyü yürümege başladılar. Şāhib-ķırān-ı ‘Ālem anda (6) qarār idüp ‘askerden seyf-i zü’l-yezen getürdüp eyitdi: “Yā (7) Seyf var sen Fars yolunda ve Ĥabeş yolunda otur bekle. Gelüp (8) geqen tüccār tāifesünden bāc-ı ġarāc al.” diyüp gönderdi. Zīrā (9) ol zamānda ‘ādet idi. Kim pehlüvān olan ve Şāhib-ķırān olan (10) kimse tüccārdan bāc-ı ġarāc alurlardı.

Yük başuna ta' yin ne ise (11) herkes şafâyı hatır ile virürlerdi. Zîrâ Şâhib-ķırân olanda yollarda (12) her ķanda bir ĥarâmî ve ĥarâm-zâde peydâ olsa fi'l-ĥâl varup ĥaķķundan (13) gelürlerdi. İmdi Ĥamza nâmı bunca yıldur 'Ālem-i Şâhib-ķırân'dur. Ne cânları (14) vardur ki bir kârbâna el uzadalar. Öküz boynuzuna da girseler (15) ĥalâş olmazlardı ĥünkü aĥvâl böyle oldı. İşte Şimdi (16) bâzarġânlar gelüp gitmege başladılar. Bu kerre Seyf-i zü'l-yezen ol (17) țarîķ ile yolları bekleyüp ĥoķ mal taĥşil eyledi. Ol ķadar ĥarâmî (18) ĥaķķundan gelüp ķırdı ammâ râvî öyle rivâyet ider ki bir ġün Seyf-i (19) zü'l-yezen otururken aņı ġördü kim otuz kırķ dâne mücevher pûş [6a/1] Őecâ'at-ı Őî'âr dilâverler zuhûr eyitdiler ve geĥüp gitmek istediler. Seyf-i (2) zü'l-yezeni ĥiĥ pehlûvân yirine ķomayup yanuna bile uġramadılar. (3) Seyf-i zü'l-yezen ise kırımızi aķlas oțaķ ķurup oturur (4) idi. Ol demde Server ü Yemen hemân raĥşana süvâr olup nîzesin (5) ĥeküp, irişüp bunların öñlerin aldı: "Bre adamlar ben Şâhib-ķırân (6) țarafundan bâcdarum. Benüm bunda oldıġum iŐitmedüñüz mi uġramayup (7) bî-pervâ geĥüp gitmek istersüñüz?" didi. Bunlar daĥı ġülerek eyitdiler: (8) "Var sen gine iŐüne git. Bizden saña fâ'ide yoķdur." didiler. Seyf-i (9) zü'l-yezen eyitdi: "Yâ siz kimüñ'askerisüñüz?" didi. Añlar eyitdiler: (10) "Ey ġâfil! Biz tâcirler degülüz. Aĥ ġözin ĥâlâ ĥayâ ile diyârınuñ (11) Şâhı olan Ebrehe ben EŞreme ķullarıyuz. On iki biñ (12) Fâris süvârımız vardur. Gerüden geliyorlar. Bizler piŐvâyuz." (13) didiler. Seyf-i zü'l-yezen: "Yâ sizler ķanda ġidersüñüz." didi. Añlar eyitdiler: (14) "Bizler NûŐirrevân'a hediiye ġötürürüz." didiler. Seyf eyitdi: "Hediiyeñüz (15) nedür?" didükde añlar eyitdiler: "Biñ deve yüni cümle zîbâ ve dîbâ ve her (16) birinüñ üstünde birer maĥbûbe ġulâm ġüzeller vardur. Şöyle kim ġüzellükde (17) nazîrleri yoķdur." didi. Seyf-i zü'l-yezen bu ĥaberi alunca "Bundan (18) eyü Şikâr olmaz." diyüp tîz Şâhib-ķırân'a ĥaber uçurdı ve bu Ebrehe (19) didükleri la'î in ise Yemen'den öte Şabâ Şâhı idi. İĥleründe [6b/1] kenân olmamaġın ol vilâyet iĥünde ĥâŐâ Şümme ĥâŐâ tañrılık da' vâsun (2) iderdi. Ol aĥmaķlar da inanurlardı ve Ebrehe ol Ebrehedür ki Şâhib-ķırân-ı (3) 'Ālem âb-ı ĥaremünde Şâh ile cenk iderken ikişer oġlu ile yardım (4) ġöndermiŐ idi. Evvel gelen oġlu Lendĥâ elünde helâk oldı. Őoñra gelen (5) âb-ı ĥaremünde Ĥamza elünde helâk oldı. Ol intikâm ile bu def'a murâdı (6) bu idi. Şâh ile ittifaķ idüp

Hicāzilerūn elünden Ka‘be-i Mükerrrem’ü (7) alup ve kendi elünde bir ev yapup adını Ka‘be kodı. Lākin kimse (8) i‘tibār itmedi. Añı bozup yıkmayunca “Benüm Ka‘bem i‘tibār bulmaz.” diyüp (9) şāha bu fikr ile bu kadar hediye getürmişdi ammā bu taraftan Seyf-i zū’l-yezen (10) Hāmza’ya haber gönderüp Bā‘de kendi fikr idüp Şāhib-kırāngelünce ben de (11) bunlar ile görüşüp elleseyim diyüp eyitdi: “İy kişiler beni bunda (12) ‘ālemūn Şāhib-kırān’ı olan Hāmza göndermişdür. Ben Ebrehe filān (13) bilmem. Baña bāc virürsünüz yāhūd benden zarar görürsünüz.” didi. Añlar (14) eyitdiler: “Bāc bāzarğānlara maḥşūşdur. Bizler ise pehlüvānlarız. Bizden (15) bāc umarsañuz bizler getürdügümüz mal ḥōd yedi iklim şāh-ı (16) Nūşirrevān’ındur yiridür. Saña bizden bāc yirine tīg var.” didiler. (17) Seyf-i zū’l-yezen eyitdi: “İy la‘īnler! Yā bizde tīg yok mıdır bizi (18) bunda koyan sizūn gibi serkeşleri gūşun burmak için ḳomışdur. (19) Hemān ‘arzuñuz bozulmadan serdāruñuza varup bildürün. Getürdigi [7a/1] malı ḥesāb idüp yā bācun virsün ve illā zarar görsün Ebrehe (2) filān fā‘ide itmez. Sizūn Ebrehe didigūñuz iki def‘a ḫabānce yemişdür. (3) Kendi bilür işte üçüncü olur.” didükde bunlarūn ikisi (4) ilerüye gelüp bākīsi alay bağlayup: “Bāc degül mi istedigün al imdi.” (5) diyüp dāl tīg alup üzerine yüridiler. Seyf-i zū’l-yezen daḫı (6) tīgün ‘uryān idüp ḫamle eyledi. Seyfūn yanında ancak yüz adam var (7) idi. Bu kadar ‘asker ḳarşu ḫurup yüz çevirmedi. Merdāne cenk iderdi. (8) Ol maḫalde Emīr-i ‘Arab daḫı yetişüp tīg-i ḫaḫḫākı‘uryān idüp Allāh-u Ekber (9) öyle ḫamle ḳıldı. Ardundan Süheyl ğarniḫin üçyüz dilāver ile irişdi. (10) Hāmza’ya ḳafadar olup tīg urdılar. Ebrehe’nün oğulları ol ḫālī görüp (11) tīg çeküp Server’e ḫavāle eyledi. Server iki sene daḫı zaḫm urup (12) güç ile ḳapdılar. Fī’l-cümle ‘askeri bozulup ḳaçdılar. Biñ deve her (13) biri ‘Ömer’ūn diledigi gibi cümlesin aldılar. Seyf-i zū’l-yezen’e du‘ā idüp (14) ḫil‘at giydürdi. Ba‘de‘azm ü Mekke idüp geldiler. Cümlesi ḳarşu ḳıḫup (15) “Ġazān mübārek ola” didiler. Ol malı görüp ḫayrān oldılar. Şāhib- (16) kırān bunları bile çözmeden develeriyle ‘Ömer-i ‘Ayyār’a teslīm eyledi. (17) Andan ‘Arab Bānū’ya nikāḫ olup bir mübārek cum‘a gicesi Hāmza raḫiyallahu (18) ‘anh ḫazretlerini gerdege ḳodılar. Murād alup murād virdiler. İşte bunlardan (19) bir erkek evlād dünyāya gelür ammā özge menāḳıbdur maḫallünde beyān olunur. [7b/1] İşte bunlar bu zevḳde Şāhib-

kırân-ı ‘ Âlem kendi ‘ âlemünde dîvânda otururken (2) bir haber geldi ki “Ebrehe bin Eşreme Mekke-i Mükerrerme’ye üç konak yir kaldı.” (3) didüklerinde Server-i ‘ Âlem “N’ola bakalum, Hüdâ ne gösterür?” didi. Bu kışsa (4) Hâzret-i resûl, Resûl-i Ekrem şallallâhu ‘ aleyhi ve sellem Hâzretleri dünyâya (5) gelmezden evvel idi. Çünkü Şâhib-kırân Ebrehe kışsasın işitdi. (6) Beglere bakup: “Hâzır olun Ebrehe’ye karşı varalum. Bir la‘în Ka‘be (7) toprağuna ayak başmaya cümle ‘ askerün ta‘ma-i şemşîr idelüm. Ümiddür ki (8) kendüyi dağı ele getürüp katl idem ki Mekke halkı anuñ şerründen (9) kurtula.” didi. Begler: “N’ola Server cân ve başumda buluna fedâdur, gidelüm (10) ammâ Ebrehe’nün yanunda on kerre yüz biñ ‘ askeri varmış ve yedi (11) biñ fili varmış. Bizüm ‘ askerümüz katı azdur. Buña ziyâde ü tedârik (12) gerek idi. Evvelden taqayyüd olmaduñuz. Şimdi hâl-i müşkül oldu. (13) Bilmeyüz niçe olur?” diyüp hikmet-i hüdâ cümlesi vehme düşdiler. Hadd-i (14) zâtında Server’uñ yanunda biñ adam yoğ idi. Ammâ Hâzra bunların (15) bu sözünden elem çeküp kerem oldu. “İy begler bu faşl sözdür. (16) Ben ol Hâzra degül miyem ki on yaşında Hişâm bin ‘ Alkâmen’uñ bu kadar (17) ‘ askerin bozdum ve küh-ı kâfda bu kadar işler eyledüm ve Nüşirrevân’a (18) neler eyitdüm. Yâ bu Ebrehe kimdür ki ziyâde ü tedârike muhtâc ola. İmdi siz (19) varın Ka‘be haremünde oturup re‘âyâ meşgûl olun. Ben [8a/1] ol la‘îne neler idem.” diyüp niçe bunuñ gibi mağrûrâne cevâblar söyledi. (2) Bâ‘de rahşına binüp gitdi. Begler bile gitmek istediler. Server-i ‘ Âlem (3) kâsem idüp: “Biriñüz gelmesin istemem.” didi. Añlar da kaldılar. (4) Lâkin Seyf-i zü’l-yezzen süvâr olup ardına düşdi. İrişüp (5) rikâbına şarılıp ağladı. Server-i ‘ Âlem: “Nedür yâ Seyf murâdın? Yine geldin.” (6) didükde Seyf-i zü’l-yezzen eyitdi: “Sürûr-ı luţuf ile ben kulun senden (7) Ebrehem bu gazâda bilice olam. Emr Allâh’uñ görelüm Hüdâ ne taqdir ider.” (8) didi. Hâzra: “N’ola yâ Seyf? Ammâ bu beglere n’oldı ki benümle bu kadar gazâlarda (9) bile olup benüm erlögüm ve kuvvetüm görüp bilmiş iken şimdi bir (10) kâfirden korkup böyle olmaz sözler söylediler?” didi. Seyf (11) eyitdi: “İy Server! Herkes sizün gibi degüldür. Cân ‘ azîzdür. Sizler (12) şıkka Şâhib-kırânlarsuñuz. Hâk Te‘âlâ sizlere başka hâşşa ihsân (13) eylemişdür. Öyle olur hatıruñuz kalmasun. Ancak Sultânım, efendüm (14) bir sözüm var söyleyeyim.” didi. Şâhib-kırân: “Söyle” didükde (15) Seyf

eyitdi: “Dilâver sizler dünyâ ٲolusı ‘ asker olsa yüz çevirmezsünüz (16) ve kimseden pākünüz yokdur. Ammā bu maħalde itdigün rāy münāsib degüldür. (17) Eger sizün murāduñuz Ka‘betullāh’ı hıfz itmek ise ma‘lümüñuzdur ki (18) Ka‘betullāh’a Hāḫ Te‘ālā’nuñ beyt-i şerifleridür. Ol kendi beytini hıfz (19) ider. Bu dünyâ ٲuralıdan berü bir kimse aña zarar idememişlerdür. Gine [8b/1] kıyāmete dek idemezler. Hāḫ Te‘ālā emriyle eger beytini bunuñ eliyle (2) yıḫmak murād eyledi ise sen de māni‘ olamazsun. Zīrā bir zamānda (3) Baħtu’l Naşr adlu bir kāfir beytü’l-muḫaddese ḫarāb idüp (4) yıḫmışdur. İmdi bu ise siz ḫaruşmasañuz eyü olur idi. (5) İmdi bu yolda varmasañuz eyü olur idi.” diyüp ‘āḫılāne biraz (6) vāfir naşīḫat eyledi. Zīrā ğurūruñ ğörüp bir ḫaḫā olacağın (7) idrāk eyledi. Varmaz ile ḫabāḫatūñ añladup “Ḳuvvetüne ḫayanma” (8) didi. Ammā olacaḫ var. Ḥamza bunuñ sözlernün aşlā bir renk (9) alamadı ve der-ḫāḫır idemedi. “Yā Seyf olmaz şimden ğerü dönemem (10) ḫorḫusundan döndi didürmem. Eger ölürsem emr-i Allāh’uñ ammā (11) bilürem sen beni ziyāde seversin. Anuñçün ardumca geldin. Eger (12) ğönlünde öyle bir teşviş var ise dön var git yeter. (13) Bu ḫadar ben yalnız giderüm yā budur ki ele ğetürüp ḫatlı idem (14) yā budur ki bu yolda kelle virem.” didi. Seyf-i zū’l-yezen ğördi (15) olmaz ve sözin ḫabül itmedi eyitdi: “Server ḫāşā ki ben seni (16) birağup ğerüye dönem. Benüm cānum sizden eyü degüldür. Başum (17) yoluna fedādur yüri gidelüm. İmdi emr-i Allāh’uñ taḫdīr de her ne (18) ise ol oldur.” didi. Andan ol iki yegāneyi devrān Ebrehe (19) ḫarşu ğitdiler ammā Ebrehe ağır ‘ asker ile yab yab ğelür idi. [9a/1] bir ser ‘ askeri var idi. Asüdin maḫşüd dirler idi. Ḳırḫ iki eriş (2) ḫadd çekerdi ve Süheyl bin Asüd nām bir pehlüvānı var idi. Otuz beş (3) eriş ḫadd çekerdi. İkisini yüz biñ ‘ asker ile ileri ğönderdi. (4) Añlar da ğelmekde lākin Ḥamza bunlara rāst ğelmeyüp ğayrı yoldan Ebrehe (5) ‘ askerine yetişdiler. ğördiler ki bir şahrāda ḫonmuşlar idi ve ol şahrāyı (6) bī-pāyan ‘ asker ile mālen māl olmış idi. Biñ fīl idi kim her biri (7) bir ḫağā beñzer idi. Çünkü Server ol düřmān ‘ askerini ğördi. Şecā‘ at (8) cevheri derūnunda berḫ urup ve ğözleri ḫas pür ḫūn ve ğöğsi çifte (9) kösler gibi ğörülmege başladı. Ol dem Seyf’e baḫup: “Yā Seyf ḫāzır ol. (10) Ben kendimi bu ‘ askere ursam ğerek.” diyüp nāğah bir na‘ren ḫaḫāna Allāh-u (11) Ekber şöyle urdı kim ol şahrāyı varı şadā ile ğümledi ol ‘ asker

(12) pişmān birbirine tōķınup ne ola dirken Server-i ‘Ālem na‘ resini tekrār (13) idüp benüm Ĥamza bin ‘Abdulmuṭṭalib İbn-i ‘Abdulmenāf Őikār keşende-i (14) kũh-ı kaf. İy melā‘ınler cān almadan ķanda ĥalāş idersũnũz. İşte (15) geldũm er isenũz ķarşu turun.” diyũp bir yol tĩĝ-i daĥĥākı ‘uryān (16) idüp siperi muķbirin yũzine ķekũp kendũyi ol deryā mişāl (17) ‘askere urdı. Seyf-i zũl-yezen daĥı ardınca ķafadar olup ķırmaĝa (18) başladılar. Kũffār ‘askeri ol ĥālİ görũp cũmlesi atlandılar. Ebrehe (19) ĥayķırup: “Bre ķoman tōpı iki kişidũr. Bu ķadar ķoķlık‘ askersũnũz [9b/1] ĝayretũnũz yoķ midur?” dir idi. Lākin Ĥamza ĝayret-i ebed bunları ol ķadar ķırdı ki (2) ol şahrā leş ve başdan görünmez oldu. Alaylar bozup şafflar sōkũp (3) şāh bār-gāĥı ōnũne geldi. Ebrehe ol ĥālİ görũp: “Ĥay nā-bekār ben de (4) seni isterũm.” diyũp Server’in ōnũn aldı. La‘ın kendi ĥaylİ pehlũvān (5) idi. Server-i ‘Ālem ile bir zamān eyũ cenk eyledi: Server-i ‘Ālem sām (6) kōteĝũyle bir đarb şōyle urdı kim zir-i zeber oldu. Aĝzından (7) burnundan ķan geldi ķulları ũşũp gũç ile Server’ũn ōnũn (8) ķapdılar. Lākin Ebrehe’nũn bir ĥarem-zāde vezĩri var idi. Fitne-rāy (9) dirlerdi. ‘Askere: “Bre ne turursũnũz? Bir ĥerif ĥāşā ĥũdāvendiñũze bōyle (10) ĥaķāret ide yā siz dũnyāda şaĝ olup neylersũnũz cũmleñũz (11) bugũn ōlmek gereksũnũz yā bu ĥerif ele girmek gerekdũr.” diyũp (12) her cānibe ĥayķurup bōyle didi. Añlar da şanacaķ maĥalde ĝayrete gelũp (13) her tārafdān Şāĥib-ķırān’a ĥũcũm itdiler. Lākin Server’ũn ōnũne ķahramānlar (14) tũramaz. Bunları ōnũne ķatup ķıra ķoĝa tā ki ķadurları (15) arasına taķdı ve iķdām idüp elbetde: “Ben bu ‘askeri taĝudurum (16) yā cām memāķİ nũş iderũm. Zirā bōyle da‘ vā ile geldũm.” dir idi (17) ve Ebrehe ķadurlar arasında arayup şaĝa şola ĥamle iderken (18) ‘aşķılar ba‘zı yirlere ķuyı ķazmışlardı kim anda ķab ķacaķ (19) şuyun dōkerlerdi. Nāĝāĥ ‘aşķaruñ ōñ ayaķları ķuyunuñ [10a/1] iķine geķũp yũzi ũstũne tekerlendi. Server ‘aşķardan tekerlendi. (2) ‘Aşķar davranup bir cānibe atıldı. Server-i ‘Ālem daĥı yirũnden turup (3) piyāde cenge başladı. Beriden Seyf-i zũ’l-yezenũn raĥşın (4) daĥı dũşũrdiler. Kāfırlar ol ĥālİ görũp şād oldılar. Ebrehe (5) ve sā‘ir la‘ınler “Ĥoman” diyũp ĥayķururlardı. Añlar da tĩr-i bārān (6) idüp niķe yirden zaĥımlar urdılar. Lākin Server-i ‘Ālem ĝayret ile (7) şĩrāne cenk iderdi. El-ķışşā bĩ-tāķat oldılar. Āĥir Seyf-i (8) zũ’l-yezeni tũtup bende ķekdiler. Server-i ‘Ālem de bĩ-

mecāl olup (9) bir kenāra çıkdı. “Zaḥmın bağlayup ve ‘aşkarı bulup süvār olam” (10) diyüp gidürken yıkdı. Kāfirler hücum idüp üstüne düşdiler. (11) Emīr-i Cihān “Tavranayum.” diyince kemendler atup gine bağdılar ol maḥalde (12) gördi ki üstādı Ḥazret-i Hızır –‘ Aleyhisselām- numāyān olup: “Yā Ḥamza (13) teslīm ol. Seni bende çeksünler. ‘ākıllar sözün tıtmadın. (14) Kıvvetüne tayanup in-şāa’llāh dimedin. İşte andan ötüri (15) oldı ve bir de bunlar Ka‘be’ye kaşd idüp gelmişler. Saña ihtiyācı (16) yokdur. Añları bir gün helāk ide ki kıyāmete dek dāstān olup söylene.” (17) didi. Server de soñun fikr idüp nāçar teslīm oldı. Bende çekdiler. (18) “Eger teslīm olmazsan zebān görürsün.” didi. Zīrā her taraftan (19) oğlar ḥarbeler atarlardı. Lākin Server’uñ ‘ömründe dağı böyle ḥāle uğradığı [10b/1] yok idi. Ḥazret-i Hızır - aleyhisselām- sözün kabūl idüp hidāyet-i ḥađ irişdi. (2) Yoḥsa zāyi‘ olur idi. Beriden Ebrehe’ye Ḥamza’nuñ esīr olduğını (3) müzde itdiler. La‘īn şād olup: “Hay nā-bekārlar! Nedür bu fevt ve ğayret (4) bu kadar cenk ideler?” dir idi. İşte Ḥamza ve Seyf-i keşān ber keşān (5) Ebrehe’nuñ bār-gāhuna getürdiler. Lākin Seyf-i zū’l-yezen bu ḥāli görüp (6) Server’e eyitdi: “Yā Şāḥib-kırān bu ḥāller size ğurūrdan oldı. (7) Ben size remz ile çok didim. Lākin añlamadıñuz āşikāre dimege (8) korđdum ki beni de redd idesüz.” didi. Ḥamza eyitdi: “Emr-i Allāh’uñ (9) każāya rızā bu da başımuza yazı imiş.” didi. Seyf eyitdi: (10) “Server imdi hele oldı olacağ gelin luţuf ile dīnūñ ‘aşkına (11) olsun. Şimdi bizler anda vardığda zāḥir Ebrehenūñ cānı acıdı. (12) Niçe nā-ma‘kūl sözler söyleyüp bizlere ba‘zı su‘āl idecekdür. (13) Şabr eyle sen, ḥiç söyleme. Ben cevāb vireyim. Eger saña da şorar (14) ise öyle derdi. Beni yalan çıkarma. Ola ki bir ḥāl ile ellerinden (15) ḥalāş olavuz soñra neylersen eyle.” diyüp yalvardı ve yemīn (16) virdi. Ḥamza da: “N’ola?” didi. Ammā bu taraftan Ebrehe de başunuñ zaḥmuñ (17) şarup taḥta geçüp oturdu. Kāfir begleri cem‘ oldı. Ol maḥalde (18) Server bend ile getürdiler. Ebrehe gördi ikisi de kıızıl kana (19) ğarđ olmuşlar, Ḥamza’nuñ heybetinden yüzine bağulmaz. Lākin bunların [11a/1] Ḥamza kañkısidur, bilemedi. Āḥir Ebrehe eyitdi: “İy nā-bekārlar! Şimdi niçe (2) görürsüñüz? Kendiñüzi gelüp baña ve ‘askerüme böyle iş itdiñüz.” didükde (3) Seyf-i zū’l-yezen eyitdi: “Şāhum niçe görsek gerekdür. Raḥşlarımız (4) ḥaḫā itdi. Esīr olduğ. Emr-i Allāh’uñ ammā biz ikimiz dağı

Һамза (5) degülüz. Һамза бунда неyeler. Һамза Меккеде kendi ‘ askeriyle oturuyor.”
 (6) didi. Ebrehe eyitdi: “Yā siz kimlersünüz?” didi. Seyf eyitdi: “Bizler (7) Һамза
 қullарыуыз. Мүте‘ аyyin begleriyüz буña Astefnos Yunānī (8) dirler. Baña Steftenos
 Yunānī dirler. Yunan zemīni bahādurlarundanuz.” (9) didi. Ebrehe eyitdi: “Yā niçün
 бунда geldünüz?” didi. Seyf eyitdi: (10) “Elçilük ile gelmiş idük. Efendimüz Һамза-
 i Şāhib-kırān göndermişdi. (11) ‘ Asker kenārına geldükde senün ‘ askerin bizi görüp
 tutuñ cāsusları (12) diyüp hücüm itdiler. Bizler elçiyüz diye gördük yalan söylersünüz.
 Hīç (13) iki kişi elçi olur mı?” diyüp üşdiler: “Āhir cān ‘ azizdür. Bizde (14) cenge
 başladuқ. Yoһsa bizler cenge gelmedük.” didükde Ebrehe eyitdi: “Yā ne idi (15)
 benüm Һамза diyü bir kez na‘ re urdı.” didükde Seyf eyitdi: “Zāhir Һамза’nuñ (16)
 nāmı‘ әлемde büyükdür. Һaşm қorқsun diyü ben na‘ re urdum.” didi. Hele (17) oғulları
 anda bulunmadı. İleri giden ‘ asker ile bile gitmişlerdi. (18) Һамза’yı kimse bilemedi.
 Ebrehe eyitdi: “Yā şimdi ne demek istersünüz?” (19) Seyf eyitdi: “Һамза bizi gönderdi
 ki varın Ebrehe’ye şorun ‘ asker [11b/1] çeküp bundan gelmeden murādı nedür? Eger
 Ka‘be’ye қаşd ider ise ben қarıшмам. (2) Zīrā Ka‘be Allāh-u Te‘ālā’nuñ evidür. Ol
 ‘ aşīlerden evin hıfz ider ve aña (3) hıyānet қаşd iden һayır itmez. Eger şimdi һarāb
 itdürse emr anuñdur. (4) Elimüzden ne gelür yoқ. Һақ Te‘ālā beyt-i şerīfün
 yıқdurmaға lāyıқ (5) görmez ise bin Ebrehe gibi ‘ aşī gelürse ve dünyā тоlusı ‘ asker
 (6) bir yire gelseler aña el uzatmaға қādir olamazлар. Allah-u Te‘ālā bir anda cümlesin
 (7) қahr ider ben de za‘īf қulum kendi bilür. Ammā eger Ebrehe’nün de murādı (8)
 Ka‘be olmayup murādum Һамза ile cenkdür üç def a ‘ askerüm bozdı. (9) Oғullarum
 helāk eyledi der ise ol zamānda ben de қаршу тұруп (10) merdāne cenk iderüm. Yedi
 İқlim Şāh’ı Nūşirrevān benümle bu қadar (11) cenk eyledi. Ol ne alduysa bu da ele
 hele varuñ şorun görün diyüp (12) gönderdi. İşte aһvāl böyle oldı. Emr sizüñdür
 didükde Ebrehe’nün (13) bir miқdār ғадабы gidüp güldi. Һālā benüm murādum
 Ka‘beyi yıқмақdur. Bu қadar (14) fīlleri andan öturi getürdüm ki Ka‘be’yi yıқup
 cümle таş тобрағın (15) fīllere yükledüp diyāruma getürüp gidem. Tākim artuқ Ka‘be-
 i nāmu (16) қалқup benüm yabdurdıғum kiliseye рағbet ideler didi ve çünkü (17)
 elçisünüz elçi öldürmek benüm şānuma düşmez. Gerçi çok fesād itdünüz. (18) Ammā

lāzum gelürse gine ben sizi de bulam. Meger başuñuz alup diyār-ı (19) Yunāna gidesiz ve siz melik Kaytās oğulları degül misiñüz? didi.” [12a/1]Seyf: “Belli.” didi. “Yā niçün dīniñüzden dönüp Hamzaya kul olduñuz?” didi. (2) Seyf eyitdi: “Ey şehriyār neyleyem hüküm gālībüñdür. Hamza diyārumuza geldi. (3) Karşu turup cenk itdü. Bizleri erlik ile zebūn idüp (4) başdı. Müslümān olup turdu. Müslümān olmasağ helāk iderüm, (5) didi. Gördük cān ‘aziz kul oldu.” didi. Ebrehe eyitdi: “Yā senüñ (6) kulağında mengüş var da bunuñ niçün yok?” didi. Seyf eyitdi: (7) “Şāhum bu benüm karındaşum. Bir miqdār mizācı sercedür. Kulağına mengüş (8) tağdurmağa ‘ār idüp helāk olmağı ihtiyār eyledi. Āhir-i Hamza gördi; (9) olmaz, ferāğat eyledi. Tek Müslümān olsun diyü.” didi. Ebrehe eyitdi: (10) “Besbellü bu sert. Ancağ hem acı kuvvete mālīk cihānda bende haylī (11) behlüvān geçinürüm. Ammā bugün baña ne iş itdi?” didi. Hamza hiç (12) söylemeyüp tururdu ve kendüye böyle iş olduğına bağ hayret (13) dalup kaldı ve hağāsına gönlünden tevbe ve istiğfār iderdi. Āhir (14) Ebrehe emr eyledi: “Bunların bendlerin alup hil‘ at giydürüp imdi (15) varın Hamza’ya söylen evvel kaşdum Ka‘be’dür. Añı harāb itdükdən (16) sonra Hamza’yı bulup hağğından gelürüm. Zīrā üç kerre ‘askerime şikest (17) virüp dört oğlum öldürdi. Bu kadar malum aldı. Aña da bu intikāmı (18) komam. Hele evvel Ka‘be’nüñ işin göreyim. Şoñra ol da er ise (19) kaçmasun. Ol zamān görsün Ebrehe kimdür.” diyüp buña beñzer niçe [12b/1] acı sözler söyledi. Hele Hamza güç ile şabr eyledi. Zīrā yemīn eyledi idi. (2) Bā‘de Ebrehe emr eyledi: “Varın bunların atların virün, gitsünler.” didi. (3) Tevābi‘i eyitdiler: “Şāhum birinüñ atın tutdu. Lākin birinüñ bir şarı (4) atı var. Añı tutamaduğ çok adam helāk eyledi.” didiler. Ebrehe: “Bunuñ (5) atın getirün ve buña da bir gergedan virsünler, varup Hamza’ya öyle (6) cevāb virsünler.” didi. Seyf: “N’ola?” diyüp taşra çıkdılar. Anuñ atın (7) virdiler. Hamza’ya gergedan virdiler. Bunlar binüp ‘askerden taşra (8) çıkdılar. ‘Aşkar dağı‘ askerüñ eṭrāfında dolaşup gezerdi. Hamza (9) Şāhib-kırān ‘aşkarı bulup gergedanuñ üzerinden inüp ‘aşkarı (10) gözlerinden öpdü. Andan süvār oldu. Gergedanı anda bırağdı. Bir miqdār (11) ileri gidüp gine fikr idüp at başın çeküp turdu. “Yā Seyf, (12) işte senüñ sözün tutup ol arada şabr itdüm. Kendimi (13) bildirmedüm. Lākin şimdi bunlar bize bu kadar iş itmişken böyle (14)

bırağup gitmek inşâf mıdır? Bu kadar zamândur kimsede intikâm kalmadı. (15)
 Hâkkuñ luţufıyla aldum. Lâkin bu def a ben de haţâ bildüm ki ğurûrumdan (16) oldı.
 Tevbe istiğfâr itdüm. İmdi ben gine Allâh-u Te‘âlâ’ya şığınup (17) bir yol dağı bu
 ‘askere kendimi bildirem. Lâkin umarum ki bu def a Hâkku’uñ (18) ‘inâyeti olup
 düşmândan intikâmum alam.” didi. Bâ‘ de dönüp (19) kendüyi Ebrehe ‘askerine urdı:
 “Benüm Hamza Şahâbe Ekran iy la‘în! [13a/1] Ben saña göstereyim hîle ile adam
 tutmağ niçe olur diyüp cenk (2) içinde Ebrehe’ye râst gelüp Sâam gürzile bir gürz urup
 zîr ü zeber (3) eyledi. Vâfir ‘asker de kırup çıkup gitdiler. Ammâ bu taraftan Ebrehe’yi
 (4) meydândan kaldurup bâr-gâhına getürdiler. Tîmâra başladılar. Nefes virüp (5)
 aldığda kan kuşardı. ‘Aklı gelüp gördi, döşekde yatur. Kemikleri (6) kırılmış.
 Hekimler getirüp tîmâra meşğûl oldılar. La‘în kendüye olan (7) işe hayrân olup bu
 kadar ‘askeri telef oldı ve fîlleri cem‘ idince (8) çok belâlâr çekdiler. Zîrâ Hamza’nuñ
 na‘resinden dağılmışlardı. Bu elem (9) ile yaturken ol Şanân ‘askeri dökülüp geldiler.
 Täcların zemîne (10) urup feryâd itdiler. Dâr-ı feryâd Hamza ‘Arab’uñ elinden esîr
 kuluñuz (11) gitdi ve iki oğlun dört pâre oldı. Bu kadar ‘asker târ-mâr oldı.” (12)
 didiler. Ebrehe: “Dibelük hasta olup yatdığı yerde vâfir ağladı. (13) Ben dağı Ka‘be’ye
 varmadan Hamza benüm bu kadar ‘askerüm kırdı, uğur degüldür. (14) Bârî elçi
 göndereyim. Ol aldukları mal cevâhiri virsünler. Şulh olup (15) döneyim.” diyüp emr
 eyledi. Bir nâme yazup vezîriyle Mekke’nüñ re‘îsine (16) gönderdi. Vezîr gelüp
 Şeybehe buluşup cevâb viridi ki: “Bu ‘akıl (17) sözi degüldür. Bunda yüz biñ ‘Arab
 var. Ben ne bileyim kanķısıdır. (18) Bizüm añlarla cengimüz yoğdur. İşte Ka‘betullâh
 turuyor. Anuñ şâhibi (19) ‘âlim ve hakîmdür. Niçe dilerse eylesin.” didi. Vezîr dönüp
 Ebrehe’ye gelüp: [13b/1] “Bu haberi didükde Ebrehe’nüñ kalbine havf düşüp dönmek
 istedi. Ammâ (2) vezîri olan ‘âmir-i mel‘ûn feryâd idüp kanı ‘âr ğayret şimdi (3) cümle
 ‘âlem bildiler ki bu kadar fîller ile geldük. Ehl-i Hicâz Ka‘besini yıqup (4) kendi
 diyârına getüresin. Ka‘be senüñ ola bundan soñra dönecek (5) olursan il ve ‘âlem ne
 dirler bu kadar ‘asker ile varup bu ve kadar (6) maldan çıkıdı ve ‘askerin kırdırdı ve
 oğulların gebertdi. Āhir kırkup (7) kaçdı, dirler. Āhir senden kimse kırkmaz. İ‘tibârda
 itmezler.” didi. (8) Ebrehe bu sözlerden ğayrete gelüp Ka‘be kaçdına teşebbüs eyledi.

(9) Ol la'în fir'avunuñ Hāmān vezīri gibi bu da buña a'vā virüp (10) āhīr helākine sebeb oldı. Bā' de Ka'be-i Şerīf üzerine yürüdiler. Gine (11) bir vezīri yüz biñ asker ile fīlleri sürüp ileri götürdi. (12) Yakın geldükde ol büyük fīl yürümedi. Ardına çekseler yürür (13) giderdi. Önüne çekseler gitmezdi. Hele güç ile şehir kenārına (14) geldiler. Artuğ bir adam ileri gitmedi. Ammā bu tarafından 'Abdulmuṭṭalib (15) ve cümle eşref Mekke ile Ka'be-i Şerīf'i tavāf idüp Ba' de Cebel (16) Qapusu'ña, Ka'be-i Şerīf'ün karşusunda bir küçük tağdur. Bunlar (17) ol dağun üzerine çıķup Ka'be-i Şerīf'e karşı şāf olup (18) Hāķ Te'ālā Hāzretleri'nden 'ināyet taleb iderlerdi. Hāzra da cebel-i (19) nūrda 'askeriyle temāşāya tırup añlar da Rabbü'l-'āleminden [14a/1] imdād taleb idüp: "Yārabbī ğayret senüñdür." diyüp tırurlardı. Ammā bu tarafından (2) fīle ta'yīn olan gördi ki fīl-i kebīr yürümez, girüye gider, ileri (3) gitmez. Ebrehe'ye haber gönderdi ki fīl-i kebīr şehriñ kenārında qaldı, yürümez. (4) Girüye gider, ilerüye gitmez ve hem ehl-i Mekke bir tağa çıķmışlar. Bilmem sihr mi (5) iderler? Tırmayup göge bakarlar? didi. İşte bunuñ için (6) bunlara aşhāb-ı fīl diyü. Hāķ Te'ālā Hāzretleri Qur'an-ı 'azīminde zıkr itdi. (7) Bunlardur çünkü Ebrehe'ye geldiler. Aḥvāli didükde "Varın söylen añları ol (8) tağdan endürsünler ve cümlesin kırsunlar." didi. Bu haber vezīre geldükde (9) Sevād nām bir pehlüvānı var idi. Aña emr eyledi: "Var şunların haķķından (10) gel." diyü Sevād bir niçe la'în ile at sürüp vardılar. Hāķırup (11) kırmızı re'isüñüz gelsin." didi. 'Abdulmuṭṭalib ile gelüp "Nedür?" didi." (12) Sevād eyitdi: "Şāh-ı şabā işitdi ki sizler sihr idermişüñüz. (13) Ferāğat idüñ. Yoḥsa cümleñüzi kıraruz ve hem ol aradan aşāğı (14) inüñ." didi. 'Abdulmuṭṭalib eyitdi: "Yıķıl şuradan! Sen de ol la'în de (15) yābāna söylemiş. Bizler bu yirleri gökleri ve cümle 'ālemü yoķdan var iden (16) Rabbü'l-'āleminden meden isteyüp niyāz ideriz. La'net qanda sāhīr (17) var ise" diyüp yukarıdan urdılar. Taş-ı süvār yavuzlanup eyitdi: (18) "Nā-beķārlar; baña sizi kır diyü emr olındı. Ben size iyilük ile söylerüm. (19) Siz baña taş atarsuñuz." diyüp hemān tığün çeküp yürüdükde [14b/1] 'avrat oğlan ol ḥāli görüp ağlaşup feryāda başladılar. (2) Bir de añı gördiler ki Hābeş tarafından bir bulud zāhir oldı. Kāfir (3) Müslümān görüp "Acaba yağmur mı yağar?" dirken yakın geldükde gördiler. (4) Bulud degül ebābīl kuşları, Hāķ Te'ālā'nuñ emriyle minqadlerinde (5)

cehennemde kızmış birer taş tutarlardı. Ebrehe'ye ve 'askerine Hâk (6) Te'âlâ 'azâba göndermişti. Nâgah her adamuñ başına bir taş bıraktılar. (7) Depelerine tokunup duburlarından çıkup cümlesin bir anda helâk (8) itdiler. Cümle insândan ve atdan ve filden bir ferd kalmadı. İllâ ol (9) Fîl-i kebîr ki Ka'be'ye hürmet idüp ol cânibe yürümedi. Bir beyâz fîl (10) idi. Adını fîl-i Maḥmûd kodılar. Şoñra ḥalîfeleruñ tahtını getürdi. (11) Maḥbûl fîl oldu. Serâser çuvâllar ile ri'âyet iderlerdi. İşte (12) Mekke kavmi bu ḥâli görüp şâd olup secde-i şükr itdiler ve (13) şükrâne develer sığır koyunlar kurban idüp fuḡarâya şadaḡa ve iḥsânlar (14) itdiler. Hâk Te'âlâ düşmânların kendi 'azametiyle helâk eyledi. Bâ'de(15) ol kavmuñ üzerine gelüp gördiler; kabḡara yanmışlar. Hiç bilmediler ki (16) neden helâk oldılar? Nihâyet gökden 'azâb indi. Bildiler ne şekil (17) 'azâbdur, bilmediler. Şoñra Ḥazret-i Resûl-i Ekrem Şallallâhu 'Âleyhi ve Sellem Ḥazretleri'nden (18) su'âl itdiler. Sûre-i Fîl nâzil olup Hâk Te'âlâ bildürdi. (19) Bu 'askerüñ mal ḡanâ'imi dökülüp ḡaldı. Taşyup Ka'be ḡaremine [15a/1] taḡlar gibi yıḡdılar Şâḡib-kırân-i 'Âlem cümle ehl-i Mekke'nüñ faḡîri ve ḡanîsine (2) ol malı baḡş eyledi. Kimse maḡrûm kalmadı. Lâkin bu mal-ı ḡanîmet içinde (3) bir zî-kıymet tâc ve kemer çıktı. Dirler ki bu tâc ve kemer Keyḡüsrev zamânından (4) Siyâvuş mazlûm var idi ki nâ-ḡaḡ yire añı Ḥazret-i Yaḡyâ peyḡâm-ber gibi (5) añı boḡazladılar, bu yâdigârlar andan ḡalmış idi. 'An'ane ile bu (6) Ebrehe eline girmişdi. Ḥazînesinden çıktı. Ol tâc ile kemeri 'Ömer Ma'dî (7) istedi. Ḥamza virmedi. "Şaḡa ḡişşe virildi. Ḥanâ'at eyle." diyüp ḡarındaşlarına (8) viridi. "Varın bunları pazarda şatuñ." diyü Nevfil ile ḡaydar aldı (9) ammâ 'Ömer Ma'dî bundan ziyâde elem çeküp Ḥamza'ya küsdi. Gör zaraḡfetle (10) tâc-ı kemeri ḡarındaşlarına viridi. "Bizler Ḥamza'ya ḡarındaş olmaduḡmı?" diyüp (11) hemân ḡalkup ḡarındaşların ve beni 'âd dilâverlerin alup ḡabîlesine (12) doḡrı çekilüp gitdiler. Ḥamza işidüp elem çekdi. Ardınca 'Ömer-i 'Ayyârı (13) gönderdi. Gelsün diyü'Ömer-i 'Ayyâr yetişüp söyledi. Ammâ dönmedi. (14) "Bizler anuñ bir tâc ile kemerine degmedük." diyüp sitem eyledi. 'Ömer de: (15) "Siz bilürsünüz." diyüp dönüp Ḥamza'ya gelüp ḡaber viridi. Şâḡib-kırân (16) daḡı virmedigine peşimân oldu. Zîrâ 'Ömer Ma'dî sürdü: "İşte (17) bu aḡḡâb-ı fîl kıḡşası eḡrâf-i 'Âleme yayılıp olanlar da bu kıḡşadan (18) ehl-i İslâm

olanlar şād oldılar. Düşmān olanlar da bu kışşadan (19) havfa düşdiler. Ammā bu tarafından ‘Ömer Ma‘ dī beni ‘āda varup Ḥamza’ya [15b/1] nisbeten ḥarāmiliğe başladı. Yollar kesüp ortalığı kurutdı. Ḥicāz yollarından (2) bāzarġān geçemedi. Her tarafından Ḥamza’ya şikāyete geldiler. Server-i ‘Ālem ziyāde (3) elem çeküp diledi kim: “Beni ‘āda varup ‘Ömer Ma‘ dī’ye cefā ide. Ammā (4) bu tarafından ‘Ömer Ma‘ dī bir gün bir bāzarġān tutdı. Nereden gelüp nereye gidersin (5) ve ne dīndesin? diyüp yemīn virdi. Zīrā Müslümān’ı incitmezdi. Bu kerre (6) ol bāzarġānlar eyitdiler: “Ka‘be-i Şerīf ziyāretine gideriz ve diyār-ı maġribden (7) gelürüz. Müslümānlarız. Maġrib diyārında bir şehir vardır; Şehzāde Lūs, (8) dirler. ‘Azīm şehirdür. “Şāhına Ma‘ ruf Şāh” dirler. Bizler ol diyārda (9) oluruz. Lākin şāhuñ bir Cemīle kıızı vardır. Diyār-ı maġribde meşhurdur. (10) Ḥattā Ma‘ ruf Şāh ol kıızı için bizden vāfir cevāhir aldı. Ere (11) virmek için, ammā ol kıız degme eri begenmez. ‘Ālemde nām-dār kimse (12) olsa kızımı virsem böyle güzel kıızı olur olmaz kimseye virmek (13) istemem. Ṭālibleri ise çokdur. Birine virüp kırtulabilsem dir (14) idi. didiler. ‘Ömer Ma‘ dī bu kışşayı işidüp ve Ma‘ ruf Şāh’uñ kızına (15) kulağdan ‘aşık oldı. İşte bu kerre Sulṭān-ı ‘Ayyāran ol bāzarġānların (16) bir şeylerin almayup şafāsından kıoyu virdi. Bā‘ de cebel-i ayķaruñ (17) arķasına gelüp kıandasın Şehzāde Lūs ve Ma‘ ruf Şāh diyüp (18) kimse kıymadan çekilüp gitdi. Ammā bu tarafından Şāhib-kırān-ı ‘ālem (19) gördi. ‘Ömer Ma‘ dī’den şikāyetçi çoġaldı. Āḥir bir gün ‘aşķara binüp [16a/1] ve ‘Ömer-i ‘Ayyārı yanına alup beni ‘ād cānibine revāne oldılar. Oralarda arayup (2) bulamadılar. Āḥir-i Şāhib-kırān ‘Ömer’e: “Var sen cüst ü cūyla kıandadır. Baña (3) getir.” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār da ol tarafları gezüp vāfir aradı, bulamadı. (4) Ḥattā beni ‘āda varup birkaçından su‘āl eyledi. Bilmeyüz birkaç (5) gün oldı, ġā‘ib oldı. Şimdi vālidesi ve kıarındaşları añuñ (6) elemindedür. ‘Aceb bir yerde öldürdiler mi? Lākin hiçbir ḥaber belürmedi.” (7) didiler. ‘Ömer gelüp bu ḥaberleri Ḥamza’ya didi: “Şekm-i ḥāre senüñ (8) geleceġin kıuyup bir cānibe gitmiş gibi bu yakında görmüş yok.” (9) didi. Ḥamza oralarda birkaç gün eglenüp gördi. ‘Ömer Ma‘ dī’den (10) nişān yok. Āḥir dönüp Mekke’ye gelüp kıarār eyledi. Ammā bu tarafından (11) Sulṭān-ı ‘Ayyāran ol kıızıñ ‘aşķıyla bir gün şehir-i Endülüs’e (12) geldi. Ṭoġrı bir kārban sarayına gelüp kıondı. Raḥşın baġlayup (13)

Bâ' de çarşuya çıkup bir iki altunluk ta'âm ve şarâb alup, (14) gelüp, yerine oturup, yiyüp içmeğe başladı. Aradı bu kim (15) bir miqdâr karnuñ toyurup keyfüñ yetüşdirüp ba' de Ma' rûf (16) Şâh'a vara eger iyilik ile kızın virmez ise darben a' lâ. (17) Lâkin ol kadar ta'âm ve şarâb ile olmayup kârbân sarayuñ huddâmu (18) ta'âm şarâb taşımaktan yoruldu. Halk ise yığılup bunuñ (19) seyrin iderlerdi. Ma' rûf Şâh' uñ bir muşâhibi ol aradan [16b/1] geçerken halkuñ üşdügün görüp aşlını su'âl eyledi. İşte (2) şöyle bir herif geldi. Bir büyük kimse ancak Hamza beglerinden (3) imiş, ammâ 'aceb çok ta'âm yir halk ise anuñ seyrin çalar (4) didiler. Ol dağı Ma' rûf Şâh yanına gelüp bu ahvâli hikâyet eyledi. (5) Zîrâ 'Ömer Ma' dî 'nün vaşfın işitmiş idi. Bre ol 'âlemde Şâhib- (6) kırân olan Hamza'nuñ ser' askeridir. 'Ömer Ma' dî dirler yalnuz bunda (7) niye geldi? Ola varın da' vet idin. Bunda gelsin görelüm murâdı (8) nedür? didi. Bir vezîrini niçe adamlar ile gönderdi. Añlar dağı gelüp (9) hoş geldüñüz Server niçün toğrı şâha gelmedüñüz? Sizüñ (10) gibi nâm-dâr kimse bunda böyle yirde konmak lâyıq degüldür, didükde (11) 'Ömer Ma' dî belî: "İy vezîr-i haş! Öyledür ammâ muqaddem şâh ile âşinâluğumuz (12) yokdur ki bî-teklîf sarayına varavuz. Nihâyet bir tarîk ile (13) bu diyâra düşdük." didi. Vezîr: "Hoş imdi Server buyurun. (14) Şâhumuz sizüñ bunda geldigüñüzi işidüp sizi da' vet (15) eyledi. Buyurun gidelüm." didi. 'Ömer Ma' dî : "N'ola?" diyüp, yirinden (16) turup, rahşına süvâr olup, vezîr ile ol adamlar önlerine (17) düşüp, şehir içine getürüp sağdan şoldan 'Ömer Ma' dî (18) ol heybet ile görenler hayrân oldılar. Saraya geldükde Ma' rûf (19) Şâh karşı çıkup ta' zîm ile istikbâl idüp: "Hoş geldin. [17a/1] Ey Sultân-ı 'Âdiyân. Buyurun." diyüp tahtını teklîf eyledi. 'Ömer Ma' dî (2) tahta çıkup bî-teklîf oturdu. Ma' rûf Şâh bunu ziyâfet (3) idüp 'azîm ri'âyet eyledi. Birkaç gün 'ıyş-ı 'işret eylediler. (4) 'Ömer Ma' dî ise lâ-übâli dilâverdir. Muşâhabetinden Ma' rûf (5) Şâh haş eyledi. Lâkin 'Ömer Ma' dî'nün gitdükce derûnunda 'aşkı ziyâde (6) olup Dîvâne'ye döndi. Hicâb altında çalup hâlin bildiremedi. (7) Âhîr-i Ma' rûf Şâh su'âl idüp: "İy dilâver! Ne sebep oldu ki (8) bu cânibe geldüñüz?" didi. 'Ömer Ma' dî gine kızını aňamayup eyitdi: "Şâhum (9) ben bende Hamza'nuñ sever karındaşıyam. Bir huşuşdan ötürü beni rencide (10) eyledi. Ben de hidmetüñ terk idüp bu diyâra geldüm ki bir kâdir bilür, (11) şâh yanında çalup

hidmet ideyim.” didi. Ma‘rūf Şāh eyitdi: “Eger (12) bize tenezzül idersen kādir olduğumuz kadar ri‘āyetde kuşūr itmeyüz. (13) Hemān oturun.” didi. ‘Ömer Ma‘dī eyitdi: “Niçün tenezzül itmem. Siz (14) bizi istedikden soñra cānuma minnet olanca hidmet iderüm.” didi. (15) Ba‘de tekrār ziyāfetler idüp işte ‘Ömer Ma‘dī bunda kaldı. (16) Ammā rāvī öyle rivāyet ider ki bu taraftan Hāmza’nun qarındaşları (17) Nevfil ile Kaydar tācirler idi. Dā‘im ticāret idüp diyār be diyār (18) gezüp bāzargānlık iderlerdi. Hāmza ol tāk ile kemeri anuñ için (19) añlara virmişdi. Zīrā añlar almaq şatmaq aḥvālūñ bilürlerdi. İttifāk [17b/1] ol günlerde bunlar da ol şehre geldiler. Vāfir alım şatum itdiler (2) ve ol tāk ile kemeri mezāda virdiler: “Görelim bu şehirde bahāsın (3) virürler mi?” diyü gördiler. Bahā yetişdiremediler, āḥir-i Ma‘rūf Şāh (4) nazarına getürdiler. Şāh ziyāde ḥaḥ eyledi. Ma‘rūf Şāh (5) Hāmza’nun qarındaşlarına su‘āl itdi: “Siz ḳanḳı diyārdansuñuz (6) diyü tāk kemeri kimden alduñuz?” didi. Nevfil ile Kaydar eyitdiler: “Bizler (7) Şāḥib-ḳırān Hāmza’nun qarındaşlarıyuz. Şabā şāḥı Ebrehe Bin Eşreme (8) Ka‘be’yi yıḳmaq ḳaşdına geldi. Ḥaḳ Te‘ālā helāk idüp çok mal (9) kaldı ve bu tāk ile kemer anuñ ḥazīnesinde çıḳdı. Qarındaşumuz (10) Hāmza bizler ticāret aḥvālūñ bildigümüzden ötüri bize virdi ki (11) “Her ḳanda bahāsın bulursuñuz şatuñ didi.” didüklerinde Ma‘rūf (12) Şāh Hāmza’nun nāmuñ işidüp ‘Ömer Ma‘dī ḥatırı için bunlara (13) ri‘āyet eyledi. Ammā ‘Ömer Ma‘dī anda yoḡ idi. Başḳa bir saray ta‘yīn (14) itmışlerdi, anda idi. İşte tāk ile kemere bahā taḳdīr eylediler. (15) “Virmeyesuñuz.” didiler. Añlar da gördiler deger bahāsın boldı: “N’ola (16) aluñ rāzıyuz.” didiler. Ma‘rūf Şāh da altun keselerin getürüp (17) bahāsın bī-kuşūr virirlerken ‘Ömer Ma‘dī çıḳa geldi. Yerinde (18) oturup ol tāk kemeri şāhuñ önünde görüp başın (19) şaldı: “Bunları kim getürdi şāhum?” didükde şāh Hāmza’nun qarındaşlarını [18a/1] gösterdi. ‘Ömer Ma‘dī baḳup bunları bilüp: “ḥōş gelduñuz devletlüler.” (2) didükde añlar da ‘Ömer Ma‘dī ’yi görüp şaşdılar: “Hay Sulṫān-ı ‘Ādiyān. (3) siz ne ararsuñuz bunda?” didükde ‘Ömer Ma‘dī eyitdi: “İy nā-bekārlar! Ben bu (4) tāk ile kemer için Hāmza ile mā-beyn oldum. Böyle ḡurbet ihtiyād eyledüm. (5) Ma‘nen siz sebep oldılar.” didi. Ba‘de Ma‘rūf Şāh’a eyitdi: (6) “İy şehriyār! Bu tāk ile kemer benümdür. Bu nā-bekārlar Hāmza ḳuvvetiyle elimden (7) aldılar.

Ḥamza da bunların ḥatırı için baña neler eyledi. Şimdi ben (8) bunları öldürürdüm. Ammā hele gine ehl-i İslāmdur. Bir zamān ḥabs (9) idelüm. Görelüm Ḥamza gelüp bunları yoklar mı?” diyüp t̄ac ile (10) kemeri ellerinden alup bunları tutup Ma‘ r̄uf Şāh’uñ zindanında (11) ḥabs eyledi. “Ḥamza gelüp kırtarsın.” didi. T̄ac ile kemeri (12) Ma‘ r̄uf Şāh’a emānet ḳodı: “Hele sizde t̄ursun. Belki soñra (13) size bağışlarum.” didi. Ma‘ r̄uf Şāh da alup ḥaz̄inesine ḳodı. (14) ‘Ömer Ma‘ dī Ḥamza’dan ḳorḳup bunların s̄a‘ ir malların daḫı cümle (15) tevābi‘ iyle cümlesin ḥabs eyledi. Kimse bilmedi ki niçe oldılar. Ba‘ de (16) ‘Ömer Ma‘ dī bī-ḳayd olup ‘işrete başladı. Bunuñ üzerine bir zamān (17) geçdi. Ḥikmet-i Ḥüdā Ma‘ r̄uf Şāh bir ḥuşuş için bir bāzarḡān (18) ḥabs itmişdi. Bu maḥalde gine ‘afv idüp ḳoyuvirmek diledi. (19) Ḥamza’nuñ ḳarındaşları: “Ol bāzarḡāna yalvarup kerem ile çıḳduḡda [18b/1] bizüm aḡzımızdan Mekke’de Ḥamza’ya bir mekt̄ub yazup ulaşdırasın. (2) Ol size bizüm için m̄ukāfāt ider ve mekt̄ubda öyle yazasuñuz ki (3) ‘Ömer Ma‘ dī Maḡrib diyārına gelüp Endülüs şāhı Ma‘ r̄uf Şāh’a (4) ḳul olup bizi dīvānda tutup cümle malımız elimüzden alup (5) bizi ḥabs eyledi. Bu ḳadar zamāndur zindan çekeriz diyessin.” (6) diyüp işmarladılar. Ol bāzarḡānlar:“N’ola?” diyüp birḳaç günden (7) soñra ol bāzarḡānı āzād eyledi. Ol kimse Yemen’de olurdu. (8) Vilāyetine gelüp giderken didiği üzre bir mekt̄ub yazup Mekke’ye (9) uğrayup hem Ka‘ be’yi ziyāret eyledi ve hem Ḥamza’ya buluşup (10) mekt̄ubu viridi. Şāḫib-ḳırān alup oḳudu. Öyle yazılmış ki (11) devletlü Şāḫib-ḳırān bizler diyār-ı maḡribde ticāret idüp gezerken (12) Endülüs nām bir şehre vardıḳ. T̄ac ile kemeri şatmaḡa çıḳardıḳ. (13) Meger ‘Ömer Ma‘ dī ol diyār şāhına gelüp ḳul olmuş bizi görüp (14) cümle malımız aldı ve bizi ḥabs eyledi:“Ḳādir ise ḳarındaşuñuz (15) gelüp kırtarsın.”didi. İşte bu ḳadar zamāndur ḥabslik çekeriz. (16) “İmdi luṭuf idüp bizi ḥalāş idesüñüz.”dimiş. Ḥamza bu (17) ḥaberi işidüp ateş oldu: “Göre şol Dīvāne’nüñ itdigi (18) işi olsun, bre nā-bekār! Ben seni uşladayum.” diyüp (19) ḥāzır olan beglerine emr eyledi. Ḥāzır oldılar. Zīrā Ebrehe ḳışşasın [19a/1] işidüp her ṫarafdan begler gelmişlerdi. Server biñ miḳdārı (2) ‘ asker ile bir gün Mekke’den göç idüp ‘azm-i diyār-ı maḡrib idüp (3) çekilüp gitdiler. Ammā bu ṫarafdan ‘Ādiye Bānū’ya ḥaber oldu ki işte (4) aḥvāl şöyle:“Ḥamza’nuñ pek yavuzlandı, ḳorḳarız.

‘Ömer Ma‘dî’ye kıya.” (5) didiler. ‘Adiye Bânû’nuñ cân başına şıçrayup ata binüp (6) ardından irişüp emirüñ ayağına düşdi: “Benüm oğlum luţuf (7) eyle. Şaşın oğlumı katl itme. Bilürsin bir miqdâr Dîvâne meşrebdür. (8) İşte gine bilmezlık ile bir işdür itmiş diyüp yalvardı. (9) Hamza: “Yok, iy vâlide! Hüdâ şafâsını hemân qarındaşlarum hâlâş (10) idüp kendüye bir miqdâr caķâ idüp uşlandırayum.” didi. (11) ‘Adiye Bânû du‘â iderek dönüp gitdi. Hamza-i Şâhib-kırân dağı (12) gitmekte ammâ bu tarafdan râvî öyle rivâyet ider ki: “Küh-ı Kafda (13) Esmâ Perri otururken bir dîv-zuhûr itdi. Adına Tur Nerre (14) dirlerdi. Şâhib-kırân atasın öldürmişdi. Bu fitne ammâsı (15) Esmâ Perri’den oldı.” diyüp ‘asker çeküp üstüne geldi. Esmâ (16) Perri bu hâli gördükde tîz Şâhib-kırân’a perri gönderüp imdâd istedi. (17) Ol perri gelüp Mihr-i Nigâr vefât idüp Hamza dervîş olup (18) Şâhib-kırânlukdan el çeküp ‘abâ pûş olmuş perri hiç Şâhib-kırân’a (19) buluşmayup dönüp gelüp Esmâ Perri’ye haber virdi. Esmâ [19b/1] Perri Mihr-i Nigâr’ı pek severdi, ziyâde acıyup ağladı. Ba‘de dönüp (2) ‘askerine istimâlet virüp pâ-yi tahtı olan Zernâķ Nereye hil‘ atler (3) virüp: “İy Güher âblar! Göreyim sizi şol la‘îni ele getüresiz. (4) İşte Şâhib-kırân’uñ başına şöyle hâl gelmiş.” didi. Bunlar da varup (5) mukâbil olup cenge başladılar. Âhir-i Kanaţur’uñ ‘askerin bozup (6) kaçırdılar. Âhir-i Zarnâķ Kanaţus’ı tutup bağladılar. Cümle malın (7) alup diyârın zapt idüp Ba‘de Kanaţus’ı bend ile Esmâ Perri’ye (8) getürdiler. Esmâ Perri ol la‘îni katl idüp ateşe yağdılar. (9) Ammâ Esmâ Perri gerçi Mihr-i’ñ öldüğine acıdı ammâ gine fikr idüp: (10) “Şâhib-kırân yalnuz baña kaldı.” diyüp haz eyledi. Ammâ gine bir perri (11) gönderdi: “Varuñ görün Hamza ne ‘âlemeddür ve benden selâm eyleş. (12) Başı sağ olsun. Eger kâbil ise bu tarafa gelsün. Birkaç gün (13) gönli gözi açılsun.” diyüp Zeyde Perri’yi gönderdi. Zeyde Perri (14) gelüp gördi. Bu dem Şâhib-kırân gayrı sevdâya düşüp ‘Ömer (15) ‘Ayyâr’uñ kızın almış ve Ebrehe cenkleri olmuş ve Hamza mağrib (16) diyârına gitmiş, anda bulamadı. Zeyde Perri gelüp bu haberleri (17) Esmâ’ya bildürdi. Esmâ yavuzlanup gördü ki bu bî-vefâ ‘Arab’ı (18) ben tûrurken üzerime bir ‘avrat dağı a‘lâ diyüp ziyâde ü elem çekdi. (19) Hemân tahta binüp emr eyledi: “Divler getürüp Mekke’ye geldi. ‘Ömeriyye [20a/1] Bânû’yı bulup kapdurdi ve alup gitdi. Yolda ‘Ömeriyye Bânû’nuñ (2) ‘aklı başına gelüp gözün açdı. Kendüyi

Esmâ'nuñ huzûrında (3) görüp:“Kimsin ve beni bunda niçün getürdin?”didükde Esmâ Perri (4) ğazab ile: “Bre saçı buçuğ! Mekkâre senüñ ne haddindür ki benüm gibi (5) Sulţân-ı Kaf'ũñ üzerine gelesin.” didi. ‘Ömeriyye Bânũ eyitdi:“Benüm ne (6) suçum var? Viren virdi alan aldı. Yâ sen benden ne istersin? (7) Var añlar ile çekiş. Ben dağı aña baba evlâdı degülmiyem senüñ câriyeñ (8) degilüm. Nedür bu ğazabuñ?” diyüp hıç mudâra itmedi. Esmâ Perri (9) dibelük yavuzlanup:“Gör baña karşı koduğundan ma'âda pek pek (10) söyler. Şimdi seni helâk iderüm.” diyüp hemân berhevâ giderken (11) tahtdan aşığı atıvirdi. Kureyş Bânũ:“Bre bre!” diyesiye (12) kalmadı. Baş ayak dönerek aşığı toğrı inüp giderken (13) bir dâne mürğ-i 'azîm hemân gelüp pençe urup yutdı. Ol demde (14) Kureyş Bânũ aḥfâdın Esmâ Perri'den gizli iki dâne perriye (15) ışmarladı ki:“Şol kuşuñ ardından gidüp gözedin. Ne aḥvâl (16) olur ise baña haber virüñ.” diyüp gönderdi. İşte bu perriiler gözetmede. (17) Ammâ bu taraftan Emlâk Şâh dirler. Bir diyârın şâhı var idi. Bir (18) gice rü'yâda görüp:“Senüñ evlâdın yokdur. Lâkin saña Allâh bir evlâd-ı (19) ma'nevî iḥsân ider. Yarın deryâ kenârına var. Sırr-ı ḥaḳḳa mazhar [20b/1] düşersin.” didiler. Çünkü şâh uyandı. Gördi ki şabâḥ olmuş. Tiz (2) dîvân idüp gördi ki rü'yâyı vezîrlere söyledi. A'yân devlet (3) şikâr bahânesiyle rü'yâsında gördüğü maḥalle geldiler. Meger Emlâk (4) Şâh oğ atardı. Deryâ cânibine bakarken añı gördiler. Hevâdan (5) tağa beñzer bir kuş gelüp bir kumşal yire kındı. Emlâk Şâh ol demde (6) eline oğ yay alup bir oğ atdı. Tâ ki kuşuñ başından urdı. (7) Kuşdur yığılup debelenmege başladı. Cümlesi üzerine geldiler. Gördiler (8) ol kuşuñ kurşağı katı, büyük:“Aceb ne yedi ola?” diyüp (9) kurşağını yardılar. Gördiler bir 'avrat çıktı. Henüz dağı cânı (10) var. Ağzın açup kapıyor cân vireyor. Lâkin ḥüsn-i cemâl şâhibi (11) üzerinde olan libâsları cümlesin bildiler ki yeñi gelin olmuş (12) ve bir büyük kimsenüñ ḥâtûnı imiş: “Bu kuş bunu kanda bulup (13) yutdı ola var ise bir gemiden kapmış ḥayf şuña bir dermân olmaz mı?” (14) filân dirken Bânũ teslîm-i ruḥ eyledi. Ammâ râvî öyle rivâyet (15) ider ki meger Bânũ-yı Cihân Şâhib-kırân'dan ḥâmile idi. İyi günü tamâm (16) olmuş idi. Belki on güne varmaz toğurur idi. Bu kerre gördiler (17) ḥâtûn öldi. Ammâ karnında bir şey hareket ider:“Bre bre Allâh-u 'âlem bu (18) ḥâtûn ḥâmile!” ancak diyüp karnuñ yarup çıkardılar. Gördiler (19) bir erkek

oğlan, yüzi ineye beñzer. Lâkin rahm-ı mâderden çıkdıkdan soñra [21a/1] bir zamân hareket itmedi.“ Aceb sağ mıdur?”diyü ağzına âyîne tıtdılar. (2) Gördiler âyîne terledi. Nefes var bildiler ki sağdur anuñçün Âyîne Şâh (3) diyü isüm qodılar. Vezîr Kâmil, ‘Ömeriyye Bânû’nuñ gömlegin çıkarup oğlana (4) şardı ve hâtunuñ üzerinde olan bütün cevâhirlerin alup bir yirde defin itdiler. Ba‘ de (5) Şehzâde’yi alup şehre geldiler. Vezîr Kâmil yine şahuñ tâli‘in tıtdı. Gördi sa‘âdetdedür. Baş (6) getirüp:“Şâhum, işte sen bu şehzâdenüñ yüzünden çok fâ‘ide görürsün. Belüñüzden gelen evlâddan (7) eyüdür.” didi. Bu kerre Emlâk Şâh’da cümle vezîrleri vekîlleri ortasında yaqasından (8) geçürüp evlâd idindi. Ba‘ de içeri haremine getirüp hâtünuna ahvâli bildürüp dadılar ve t̄âyeler (9) ta‘yîn idüp Nâz Na‘îm ile Âyîne Şâh’ı perviş itmege başladı. Emlâk Şâh gâyet şafâ idüp (10) şenlûkle şâdilûkla qurbanlar kesüp şehir içinde şâyî‘ oldu ki şahuñ bir oğlı olmışdiyüp çoğı (11) gerçekden oğlı kıyâs itdiler. İşte bunlar şehzâdeyi bilmeden zuhûrı mağallinde beyân olundu. Ammâ bu taraftan (12) Qureyş Bânû’nuñ gönderdiği perrîler bu kışşaları görüp temâşâ itdiler. Ba‘ de Kaf’a gelüp Qureyş (13) Bânû’ya buluşup:“İşte ahvâl şöyle oldu.” diyüp bir bir naql-i hikâyet itdiler. Qureyş Bânû (14) işidüp hayrân olup açmaz qurı gine perrîlere ışmarladı ki:“Ol şehzâdeyi gözetmekden (15) hâli olmayup ne vâqi‘ olur ise baña bildiresiz.” didi perrîler de:“Pes hışm!” diyüp şehzâdeye (16) nekr-cân oldılar. Ammâ bu taraftan Esmâ Perrî reh yukarı idüp Ba‘ de şehri zerrîne gelüp (17) Şâhib-kırân’a giregin ile qarâr eyledi. İşte bu da bunda ihânet ü kışşayı Emîr-i Merdân’dan (18) dinle. Râvî öyle rivâyet ider ki Server-i ‘Âlem bir gün mağrib yaqasına çıqup şehri Endülüs’i (19) serhaddine gelüp qondukdan soñra bir nâme yazup ‘Ömer-i ‘Ayyâr’a virüp: “Var bu nâmeyi Ma‘rûf [21b/1] Şâh’a virüp baña cevâb getir ve hem baq gör bizüm devletlü efendimüzdür.” didi. ‘Ayyâr-ı Cihân: (2) “Pes çeşm.” diyüp nâmeyi alup çekilüp gitdi. Şehr-i Endülüs’e gelüp Ma‘rûf Şâh dîvânına (3) girüp:“Elçiyüm Şâhib-kırân-ı ‘âlem olan Hamza’dan gelürüm. Nâmem vardur.”diyüp kendüsine (4) ‘arz eyledi. Ma‘rûf şâh bilüp icâzet virdi. ‘Ömer-i ‘Ayyâr’ı alup içeri getürdiler. (5) ‘Ayyâr-ı Cihânileri gelüp Ma‘rûf Şâh’a baş qoyup du‘â eyledi. Ma‘rûf Şâh:“Höş geldüñ (6) ‘Ayyâr.” diyüp buyurdi. Altına şandalye qodılar, geçüp oturdi. Şerbet

virdiler, içdi. (7) Ba' de Ma' rûf Şâh baş getürüp:“Ne haber ' Ayyâr?” didükde ' Ömer-i ' Ayyâr ayak üzre тұrup (8) nâmeyi şundi:“Görüñ efendüm. H̄amza ne buyurmışlar?” didi. Ma' rûf Şâh nâmeyi alup (9) vezîrâna virdi. Vezîr de kâ' ide üzre ayağ üzerine тұrup nâmeyi okudı (10) ve selâmdan şoñra:“İy şehriyâr-ı mağrib! Demin işitdüm. Benüm bir kıatı büyük kıulum (11) kaçup senüñ yanuña gelmiş. Andan ma' âda iki kıarındaşlarum ticâret tarîkıyle bu diyâra geldükde (12) ol kıulumuñ sözüyle malların alup tevâbi' iyle kendülerin h̄abs itmişsin. Ol (13) bir Divâne boğazına kıalmış herifdür. Sen bir ' akl şâh olasuñ da öyle bir h̄aķîkıatsiz (14) h̄aberin şerrin bilmez adamuñ sözüyle böyle iş idüp benümle h̄aşm olasin. Saña lâyıķ mıdır? (15) İmdi nâmem vuşûlünde kıarındaşlarum kıoyuvirüp mallarım vire ve ol ' Ömer Ma' dî (16) didükleri kaçkıun kıulumu bağlayup h̄ak-ı pâyuma yüzüñ sürüp Müslümân olasin, yok dirseñ (17) vaktüñe h̄azır olasin.”dimiş. Ma' rûf Şâh dönüp ' Ömer Ma' dî'ye baķup:“Bu nâmeye ne cevâb virelüm?” (18) didi: ' Ömer Ma' dî yavuzlanup:“Baķa nâ-bekâr! Yâbâna söylemiş. Bir kimesnenüñ kıulı kıymeti degül misüñ (19) meydâna gelsin. Beri görelim, yine kıâdir ve hem neyler anuñ kıarındaşlarını görmedük. Bunda öyle [22a/1] adamlar geldi.” didi. ' Ömer-i ' Ayyâr; ' Ömer Ma' dî'ye baķup:“Hay birâder! Âşinâlık kıılan yođ. Lâkin (2) bunuñ şoñuna çıkırasın.” didükde ' Ömer Ma' dî eyitdi:“Naşıl birâdersin, kimsin?” didi. (3) ' Ömer-i ' Ayyâr gülüp:“Yâ sen beni bildüñ mi ve bilmez misin? Ammâ ben saña kendimi bildireyim.” didi. (4) ' Ömer Ma' dî eyitdi:“Niye kıâdirsin? Bacađuñdan seni тұtup iki yırtarum.” didi. ' Ömer-i ' Ayyâr eyitdi: (5) “Ammâ H̄amza da bunda geldi. Añı da bilür misin?” didi. ' Ömer Ma' dî :“Yüri şuradan. Ol (6) ' Arab'ı meydân bilür. Bize başı başıma bir Şâhib-kırânım.” diyüp ' aźîmete çaldı. ' Ömer-i ' Ayyâr: (7) “Pek güzel. Sen bilürsin. İmdi bizi gönderüñ, gideyim.” didükde ' Ömer Ma' dî :“Âdeti (8) bilür ve bir de şunuñ câ' izesin.” didi. Zîrâ ' Ömer Ma' dî bilür ki ne fettândur, kıorқdı. (9) ' Ömer-i ' Ayyâr gülüp:“Âferîñ, yâ ' Ömer Ma' dî! Sen gerçekden Şâhib-kırân olmışsin.” didi. (10) ' Ömer Ma' dî kıoltuğları kıabarup:“Yine şübhe ' Ayyâr.” didi. Lâkin göñlünden eyitdi:“Nâ-bekâr ' Ayyâr! (11) Dişüñe taş virmezdüm. Ammâ bilmem bilürüm. ' İrzim şatuñ alurum.” didi. ' Ömer de eyitdi:“İy (12) şekîm h̄âre! Bilürüm kıorқundan virirsin yoğsa bulsañ

bir hışşe virmezdin.” diyüp hele (13) cā’ izesin alup çıkup gitdi. Şāhib-kırān gelüp görüp itdigin naql eyledi: (14) “Ömer Ma’ dī ’nün ‘aceb tafrası var? Şāhib-kırān olmuş.” didükde: “Server-i ‘ Ālem gülüp bağa (15) nā-bekārı olsun. Ben gine anuñ ‘ ırzın bir hōşca eline virüp bildireyim.” diyüp cenk (16) muqarrer oldı. Ma’ ruf Şāh da elli biñ ‘ asker ile şehirden taşra çıkup kal’ aya arğa (17) virüp bār-gāhların qurup hāzır āmāde oldılar. Ammā bu tarafdan ‘ Ayyār-ı Cihān haber aldı ki (18) ‘ Ömer Ma’ dī Ma’ ruf Şāh’uñ kıızı Kenābuq Bānū’ya ‘ aşık olup Ma’ ruf Şāh’dan istemiş. (19) Ol da ikrār eylemiş. ‘ Ömer Ma’ dī’ye renk için tez kendisin bir ruhbān kıyāfetine koyup [22b/1] sürüp Bānū’nuñ bār-gāhına geldi. Bir taqrīb ile dāhıl meclis oldı. Kenābuq Bānū (2) ‘ Ömer-i ‘ Ayyār’un kelāmından şafā idüp: “Sulṭānum kıandan gelüp kıanda gidersüñüz?” didi. ‘ Ömer-i ‘ Ayyār (3) eyitdi dir: “Hākıandan gelürüm kıızum.” didi. Bānū-yı Cihān eyitdi: “İy dīn ulusu! ‘ Aceb (4) n’ideyem? Babamuñ yanına bir pehlüvān yanaşup babam beni aña virmek ister. ‘ Acaba bize (5) rızā virse mi?” didi. ‘ Ömer-i ‘ Ayyār eyitdi: “Kıızum işte ben de saña andan ötüri geldüm. Baña (6) rif’ atde mesīh işāret itdi ki var Ma’ ruf Şāh’a ‘ Ömer Ma’ dī dirler. Bir pehlüvān yanaşup (7) kıızına ṭālibdür. Söyle Bānū’ya qabūl itmesüñ. Zīrā bir dīv-şıfat ve bed-huy herifdür (8) ve hem çok kıızlar alup anuñ qahrından helāk olmuşlardur.” diyüp ol kıadar zem (9) itdi ki Bānū ‘ Ömer Ma’ dī ’ye meyl itmişken ‘ adāvet eyledi. “Kıızum ikrāra var mısüñ? (10) Yā ‘ Ömer-i ‘ Ayyār’a veyā Ḥamza’ya var ki kıādir-i şınas ve hūb şüret yigitlerdür. Ḥuşūşā Ḥamza (11) ‘ Ömer Ma’ dī bir depme ile yıqmışdur.” diyüp Ḥamza ol kıadar medḥ itdükde olmaz Bānū şafā (12) idüp “İy!” diye oldı. “Baña ne ‘ aceb luṭuf itdüñ? Bu müşkülden felāḥ itmedüñ ammā (13) ben de saña ne eylemek istemege mükāfāt olabilirüm. Altun, cevāhir almazsañuz zīrā (14) terk-i dünyā bu kez.” didükde ‘ Ömer-i ‘ Ayyār eyitdi: “Belī öyledür. El verir gine maḥalline virürüz. (15) Ola elime bile almam, virirseñ.” Şunda qurıyup enbānı gösterdi. Bānū-yı (16) Cihān: “Cānuma minnet.” diyüp vāfir altun, cevāhir götürüp enbāna döküvirdi. ‘ Ömer de: (17) “Berḥūdār ol.” diyüp du’ ā eyledi. Ba’ de Bānū’ya vedā’ idüp gitdi. Yirine gelüp (18) açmaz kıodı. Bu kerre de Bānū-yı Cihān ‘ Ömer-i ‘ Ayyār gitdükden şoñra bī-qarār olup Ḥamza’ya (19) tamām ‘ aşık oldı ve şabr idemeyüp āḥır yirinde ṭurup şeb-revāne

[23a/1] tonlar giyüp silâh-pûş olup bir raşş-ı şabâ sür' ate süvâr olup revâne (2) oldu. Hadd-i zâtında bu Kenâbuğ Bânû da Mihr-i Nigâr gibi ciddi Bânû idi. Sürüp (3) tâ ki bâr-gâh Süleymân'a gelüp kapuda olan kimseye eyitdi: "Şâhib-ķırân'a ' arz idüñ (4) sözüm var." didi. Añlar da varup Server'e eyitdiler: "Bir niķabdâr kimse geldi. Sizüñle (5) buluşmağa icâzet ister. Ne buyurursuñuz?" didüklerinde Server'e icâzet virdi: (6) "Gelsin görelüm kimdür ve ne ister?" didi. Ol demde Bânû içeri girüp başı koyup (7) du' â eyledi. Server-i ' Âlem eyitdi: "Nedür yigidüm kimsin?" didi. Bânû eyitdi: "Yâ Şâhib-ķırân! (8) Ma' rûf Şâh' uñ kıızıyum. Adıma Kenâbuğ Bânû dirler. Sizüñ vaşfuñuz işidüp miñnet (9) eyledüm. Ricâ iderüm ki beni hizmetüñüzde kabûl idesüñüz." didi. Hamza şafâ idüp: (10) "Hõş geldüñ. Senüñ gibi sultân hûbânı kim kabûl itmez." didi. Bânû-yı Cihân cânı (11) gönülden Müslümân oldu. Server-i ' Âlem ziyâde haż idüp Bânû'ya bâr-gâh ve hizmet-kâr (12) ta' yin eyledi. Ri' âyetler eyledi. İşte bunlar bunda çünkü şabâh oldu. İki taraıdan (13) meydân açıldı. Alaylar bağlanup meydâna kim gire dirken añı gördiler. Hamza ' askerinden (14) bir niķabdâr ' azm-i meydân eyledi ve cevelân idüp yüzün Ma' rûf Şâh ' askerine tutup (15) mübâriz taleb eyledi. Her kim geldi ise esir idüp Hamza'ya gönderdi. Hemân ol (16) demde ' Ömer Ma' dî cebeli ' ayķırı sürüp Bânû'nuñ önün aldı. Bânû ' Ömer Ma' dî'yi (17) bilüp ' Ömer Ma' dî Bânû'yi bilmez, kimseye: "Bre nâ-bekâr! Bu kadar dilâverleri esir (18) itdüñ." didi. Bânû: "Neylersin? Hemân erlik göster." diyüp ' Ömer Ma' dî 'ye bir kötek öyle (19) urdı kim ķaddi dâl oldu. Hele alup şavdı. Lâkin haylî zaħmet çekdi. Ba' de [23b/1] ' Ömer Ma' dî ğazaba gelüp el şeşbere urup raşş sürüp yetişüp bir darb öyle urdı kim (2) gerçi Bânû seyriderdi. Ammâ olmadı pür târumâr olup arķaya aldı. Gözleri kararup (3) raşş boynuñ ķoça düşdi. Server-i ' adiyân at başına çevirüp gelüp yanuñda (4) el gerüye urup kayacık maħalde Hamza bir na' re urup ' aşķarı sürdükde ' Ömer Ma' dî (5) şaşup Bânû'yi almazda kapup koyuvirdi. Yire düşdükde ' Ömer-i ' Ayyâr yetişüp kapup (6) getürdi. Ammâ bu taraıdan Server-i ' Âlem ğazab âlûd ' Ömer Ma' dî 'nuñ önün alup yire şekm-i (7) hâra: "Nedür bu senüñ itdigüñ? Bir zamân utanmadan harâmîlûk idüp şimdi de (8) gelüp bir kâfire tâbi' olup Müslümân'a tiĝ çekersin." didi. ' Ömer Ma' dî eyitdi: "Hey şadıc! (9) Senüñdür ki bir tâc ile kemeri virmeyüp cefâ

itdüñ. Ben de neyleyem işte elümden böyle (10) hâlleri ihtiyâr itdüm.” didi. Hamza eyitdi:“Yâ şimdi dahı murâdın nedür?” didi. ‘Ömer Ma‘dî (11) eyitdi:“N’olsa gerekdür? Artuğ ölinceye cenk idüp ya öldüm ya hōd ölsem.” didi. Hamza: (12) “Hōş n’ola saña cünün galebe itmiş. İmdi ben seni uşlandurayum. İmdi hamle eyle.” (13) didi. ‘Ömer Ma‘dî :“Yâidemez miyem? Tayan imdi.” diyüp irişüp bir şeşber urdı. Server-i ‘Ālem (14) siper virdi. Ammā kıaddi dāl oldu. Gözlerinden ateşler saçıldı. Server kıaddin rāst (15) kıilup:“Hay şikem-hāra āferin. Sende bu kıadar kıuvvet var imiş.” diyüp hemān Sām gürzine (16) dest urup naşıl bir gürz urduysa ‘Ömer Ma‘dî ’nün ‘aql-ı dā‘ iresinden kııup at (17) boynuñ kıuça düşdi. Server-i ‘Ālem yek-mıñ üzere at başın çevirüp bir na‘re urup (18) el keser idüp kıol üstüne alup ba‘de zemine urdukıda ‘Ömer-i ‘Ayyār irişüp bende (19) çeküp ‘ālem dibine getürdi. Ma‘rūf Şāh kıoklık sebebiyle bir iş idem şanup ‘askere [24a/1] kıumanda itdi. Elli biñ Endülüs ‘askeri Server’ün üzerine hücum itdiler. Beriden (2) on biñ İslām ‘askeri de yürüyüp Ma‘rūf Şāh ‘askeriyle bir faşl cenk itdiler.Āhır Hamza (3) ‘ālemlere irişüp kıüffāra fenā virdi. Ma‘rūf Şāh gördi Şāhib-kırān ile muķābele mümkün (4) degüldür. Nāçar emr eyledi. Tābl-ı āsāyiş çaldılar. İki ‘asker birbirinden ayrılıp dönüp (5) kıondılar. Ma‘rūf Şāh hemān tahtına oturdığı gibi emr eyledi. Varup zindandan Hamza’nuñ (6) kıarındaşların getürdiler. Ma‘rūf Şāh başı getürüp:“Bakın yiğitler! İşte kıarındaşuñuz Hamza’dur. Sizden (7) ötürü gelmiş, cenk oldu. ‘Ömer Ma‘dî ’yi esir idüp götüüp anuñ hatrıçün benüm bile (8) niçe pehlüvānum esir olup bu kıadar ‘askerüm kıırıldı. Siz de bilürsünüz. Benüm sizünle ‘adāvetüm (9) yokdur. Bu huşuşda suçum yokdur. Gine kendi ser ‘askerünüz olan ‘Ömer Ma‘dî ’nündür. İmdi sizden (10) ricām budur ki sizi kıoyuvireyim varup Şāhib-kırān’a bu hāli ifāde idüp bildükde (11) benüm de suçum var ise ‘afv eyleyesin. Çünkü dīne da‘vet ider. N’ola baş üzere kıabül (12) ideyim. İşte kıabāhati iden elinde neylerse eylesün hatta ol bunda geldükde Hamza’nuñ (13) ser ‘askeri bir nām-dār dilāverdür diyüp sarayuma da‘vet idüp ‘izzet eyledüm. Şoñra ben (14) Hamza’dan ayrıldum. Bir şāh isterüm ki hizmet idem, didi. Bize el kıoydum. İşte şoñra şöyle (15) sizünle mācerası var imiş.” Bunları kıoyuvirüp hil‘at kıydürüp gönderdi. Tevekkül ile (16) Kıaydar gelüp Şāhib-kırān’uñ elin öpüp görışdiler. Hāl-i

hâzır şorişdılar. Hamza bunlara naşîhat (17) idüp:“Ma‘zûr olsun birâderler. Ahvâlünûzi tuymadum dahı tîz gelürdüm. Bir şekm-i hâra böyle (18) kabâhat itmiş.” didi. Bunlar da Ma‘rûf Şâh’a şefâ‘at idüp ‘özrin ısmarladığı üzere (19) i‘lâm idüp şuçı olmadığına şehâdet itdiler. Hamza da ‘afv ve kabûl idüp irtesi [24b/1] Ma‘rûf Şâh hediye ve peşkeşüm düzüp gelüp Şâhib-kırân’uñ hak-pâyine yüzi sürüp ‘özrin (2) dileyüp hediyyesin ‘arz eyledi. Hamza alup kabûl eyledi. Şuçından geçdi. Ba‘de imâna (3) da‘vet itdükde ol da kabûl idüp Müslümân oldı. Server haz idüp buña hil‘at (4) giydürüp ri‘âyet eyledi. Cümle begleri dahı Müslümân oldılar. Ma‘rûf Şâh’ı tahta çıkarup (5) Sa‘d-i Şehriyâr’uñ yanında yir virdiler. Ba‘de emr idüp:“Esîrleri getirün. ‘Ömer Ma‘dî tursuñ.” (6) didi. Varup elli nefer mağrib dilâverlerin bend ile Server’uñ önüne getürdiler. Gördiler (7) şâhlar Müslümân olmuş ve ‘izzet bulup olurmış cümlesi İslâm’ı kabûl idüp kul (8) oldılar. Hamza sâd olup emr eyledi. Bendlerin aldılar. Her birine hil‘at virüp yir gösterdi, (9) geçüp oturdılar. Ba‘de ziyâfete başladılar. Ammâ bu taraftan râvî öyle rivâyet ider ki (10) meger ‘Ömer Ma‘dî’nüñ vâlidesi ‘Adiye Hamza bu cânibe geldükde tıramayup şâyed oğluma (11) Hamza kaba diyüp ardına düşüp gelmişdi. Bu dem bu hâlleri görüp kalkdı habs (12) olduğu bâr-gâha varup gördi. Zincîr içinde bağılu tıurur, gelüp:“Gözüm nûrı niçün (13) böyle eyledün. İşte Ma‘rûf Şâh Müslümân oldı. Hep şuçı senüñ üzerine yıkdılar. (14) Añlar şafâda sen bunda cefâda gör hâlün.”didükde ‘Ömer Ma‘dî ağlayup:“İy vâlide! Neyleyem (15) bir kabâhat eyledüm. Kerem eyle, var Hamza’ya şefâ‘at eyle. Bir dahı böyle kabâhat itmeyem.” (16) diyüp niyâz eyledi. ‘Adiye Bânü neylesün añadur gine yüzün altına alup huzûrŞâhib-kırân’a (17) gelüp du‘â eyledi:“Benüm cigerküşem, luţuf eyle. Bilürsin bu Dîvâne’dür şuçın ‘afv eyle. (18) Şimdi itdigi kabâhate nâdim olmuş, ağlayup oturur. Ne var hamdullah karındaşuñdur ve niçe (19) yıllık yoldaşuñdur. Bu kadar küsmek yeter. Siz bunda sâ‘ir yârân ile ‘işretde ol bend [25a/1] zincîr içinde ağlayup yatmağ revâ degüldür.” diyüp ‘Adiye Bânü da ağladı. Hamza eyitdi: (2) “İy vâlide! Göreceksin ammâ gör ol bize ne cefâlar eyledi. Aña da düşer mi harâmîlûk (3) itmek ve karındaşlarımı bunca gündün beri zindana habs itmek. Şuçları ne idi? İmdi (4) bu da ço bir zamân çeksün, görsün. Haţâ var mı?” didi. ‘Adiye Bânü eyitdi:“Yok

yok. (5) Devletlü Şâhib-kırân benüm hatırum için bu suçın ‘afv eyle. Bilürsin ihtiyârı
 (6) elinde degüldür.”didükde gine begler Ma‘rûf Şâh bile şefâ‘at eyledi. Hamza
 neylesin emr eyledi. (7) Muğbil zerrîn kemer varup zindandan getürüp bendin aldılar.
 Şâhib-kırân eyitdi:“İy nâ-bekâr! (8) Neyleyem vâlidenüñ hatırı için bu suçından dağı
 geçdüm. Ammâ inşâf mıdur ki sen böyle idesin?” (9) didi. ‘Ömer Ma‘dî de Server’üñ
 ayağına düşüp:“Devletlü Şâhib-kırân haṭâ itdüm. ‘Afv eyle.” (10) didi. Hamza da gine
 buña ri‘âyet idüp manşuriyyet virdi. Varup ser ‘asker şandalyesinde (11) qarâr eyledi.
 Ba‘de şafâ el virüp birkaç gün ‘ıyş-i nüş-i bezm-i şöhet itdiler. Ba‘de (12) ol şehrüñ
 kavmi ve etrâfında tâbi‘ olan kal‘alara ve şehirlere da‘vet-nâmeler gidüp cümle
 Müslümân (13) olup imâna geldiler. Ba‘de ‘Ömer Ma‘dî bir gün yüz urup eyitdi:“Yâ
 Şâhib-kırân işitmişsünüzdür. (14) Yâ kuluñ Ma‘rûf Şâh’uñ bir duḡteri vardır ki
 Kenâbuḡ Bânü dirler. Vilâyetümden bir bâzarğândan (15) vaşfın işidüp kulaḡdan ‘âşık
 oldum. İşte bunda geldüm. Şâh dağı virmek şadedinde (16) idi. Siz de geldünüñ
 nihâyet, dîn kuḡası var idi. Andan ötüri bir miḡdâr ṭayandı. (17) Bende çok ihsân
 gördüm zor ile almaḡ murâd itmedüm. Ola ki kendi dağı İslâm’a gele (18) dirdüm.
 Hele sizüñ mübarek ḡademünüñ ile dîn-i İslâm’a geldi. İmdi ricâ iderüm ki (19) beni
 bermurâd idüp Kenâbuḡ Bânü’yı bendeñüze alıveresin.” İmdi Şâhib-kırân
 eyitdi:“N’ola?”[25b/1] diyüp Ma‘rûf Şâh’ı dav‘et eyledi:“İy şehriyâr! İşte
 birâderümüz ‘Ömer Ma‘dî ’nüñ sizden (2) bir ricâsı var. Ben de ricâ ederüm, kızuñ
 Kenâbuḡ Bânü’yı buña viresin. Bermurâd olalar.” didi. (3) Ba‘de:“Bizler de
 diyârımuza gidelüm.” didi. Ma‘rûf Şâh eyitdi:“N’ola Server ricâñ başum üzre (4)
 muḡaddem murâdum idi. Nihâyet mâni‘ oldı. Aña ne ricâ gerekdür, ḡuluñuz ḡızum
 câriyeñüzdür.” didi. (5) Server-i ‘Âlem haḡ idüp du‘â eyledi:“İmdi varuñ görüñ kızuñ
 da rızâsı var mıdur?” (6) didi. Emîr-i Merdân bunda şanup diledikim da‘vet idüp su‘âl
 eyleye bulamadı. (7) Belki sarayına gitdi diyü, açmaz ḡodı. Ma‘rûf Şâh’da ḡızınıñ
 sarayından ḡayrı bir bağı (8) var idi. Anda ḡıyâs iderdi. Gelüp Şâhib-kırân’uñ önünde
 Müslümân olduğından ḡaberi (9) yoḡıdı. Bu kerre:“Baḡa adam gönderüp saraya gelsin.
 Anuñla bir sözüñ vardır, gelsin.” didi. (10) ḡâdimler dağı varup gördiler, yoḡdur.
 Gelüp ḡaber virdiler:“Yâ bu ḡız niḡe oldı, ḡanda (11) gitdi?” diyüp aramaḡa başladılar.

Aşlā tam nişānuñ bulamadılar. Bu kerre ‘Ömer Ma‘dī feryād idüp (12) eyitdi:“Devletlü Şāhib-ķırān! Baña yazıķdur. ız nereye gider? Bunda bir yirdedür, orħarum bunda (13) gine birinüñ ħīle vardır.” didi. amza eyitdi:“Yā ‘Ömer Ma‘dī! Bunda niçe ħīle olur ki saña (14) kimüñ ġaraızı var ki böyle söylersin?” didi. ‘Ömer Ma‘dī eyitdi:“Bānū’ya dünyāda bir düşümüz (15) vardır. ġayrı yoġa bu nā-bekār ‘Ayyār odı. Bu ızı almadıġıma ħased idüp böyle (16) bir pābend geçdi gitdi.aç kerre evlendi. Bir nesne dimedük. Ol bizi ışķanur.” didi. (17) Şāhib-ķırān ‘Ömer-i ‘Ayyār’a baķup:“Gerçek mi ‘Ayyār? anda oldıġımı bilürsüñ. Söyle yoħsa saña çok (18) cefā iderüm ve hem bī-ħuzūr olurum.” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār ġazaba gelüp:“Ne söyler bu şekimħāra? Yā Rabbi, (19) iftirādan sen şaķla. Benüm ħaberüm yoķdur.” diyüp yemīn eyledi. ‘Ömer Ma‘dī gine ağlayup:“Bu ne [26a/1] dimekdür? Ben kendimi helāk iderüm.” didi. amza bunuñ ħālin görüp:“Yā ‘Ömer Ma‘dī gerçek ‘āşuķ mısın?” (2) didi. ‘Ömer Ma‘dī eyitdi:“Va‘llāhi Server ıpķızıl Dīvāneyim. Eger vuşlat müyesser olmaz ise bu derdden (3) ben helāk olurum.” didi. Emir-i Cihān eyitdi:“Çünkü öyledür. Bir miķdār aldırarak ħarc eyle (4) ız bulunur.” didi. ‘Ömer Ma‘dī eyitdi:“Cānuma minnet! arcanayum.” didi. amza eyitdi:“‘Ömer-i ‘Ayyār’a (5) ayak teri vir, yolu virsin.” didi. Ma‘rūf Şāh eyitdi:“Bende vireyim tek hemān bulunsüñ.” (6) didi. ‘Ādiye Bānū da virecek oldı. ‘Ömer eyitdi:“Vireyim demek olmaz. İmdi eger (7) maşlaħat olsun, dirseñüz hemān virüñ. Ben de göreyim. Zīrā ‘ac.” didi. (8) Bir miķdār ‘Ömer Ma‘dī virdi, bir miķdār Ma‘rūf Şāh virdi. ‘Ādiye Bānū ve amza virüp (9) ħaylī altun cem‘ oldı. Ba‘de amza eyitdi:“‘Ayyār al imdi bunları tek hemān Bānū’yı (10) bul getir. Ben saña yanumdan on biñ altun daħı vireyim.” didi. ‘Ayyār-ı Cihān altun (11) şadāsını işidüp ħiç bıraġup gider mi? Hemān ileri gelüp:“Yā Şāhib-ķırān n’ola baş (12) üstüne giderüm. Lākin iķrār itdüñüz. Kāşķī hemān virseñüz, uvveti albdür. Zīrā ‘aķlum (13) fikrüm onda olur.” didi. amza gelüp:“Ĥoş n’ola ben iķrārımdan dönmem, bilürsin. (14) Nedür bu?” diyüp emr eyledi. azīne-dārı virdi. ‘Ayyār-ı Cihān bu adar altunı alup (15) der-anbar eyledi. Ammā Bānū’yı ħiçbir yirde ümīdi yoġidiki bula: “Hele beni du‘ādan unutman.” (16) diyüp ıķup gitdi. Bir tenhā yire geldi. Kendü kendüsiyle fikr idüp eyitdi:“‘Ayyār

Bānū'yı (17) bulurum, diyü t̄ama' belāsiyla altını alduñ ammā şimdi ne çāre idersin? 'Acaba şol kızmış nereye gitdi? (18) Ola ben h̄ōd ol gün añı meydāndan çıkardum. Artuğ görmedüm. Kanda gitdi." diyü vāfir (19) endīşe eyledi. "Neyleyem altını alınca? Ol dem gerüye virmekte güç." diyüp fikr idüp [26b/1] āh̄ir tevekkül, hağ idüp şehr-i Endülüs'den taşra çıkup taşrasın ve içerisin aramaduğ yir (2) k̄omadı. H̄āne be h̄āne aradı. Ammā perīşān bulamadı. Nā-ümīd olup dönüp giderken (3) k̄albine bir nesne ilhām olur:"Şol pūşteden öte varayum. Belki ben 'Ömer Ma' dī 'yi zem itdükde (4) kaçup bir yire şaklanmışdur." diyüp pūşte üstüne düşdi. Çıkup öte cānibine (5) nazar idüp gördi. Şahrāda yüz biñ kadar var 'asker bār-gāhların k̄urup k̄onup otururlar. (6) 'Ayyār-ı Cihān tebdīl-i şūret idüp hemān sine-i mürgvār ol aradan sürüp ol pūşteden (7) aşağı şahrāya inüp 'askerden biri kenāra çıkup k̄azā-yı h̄ācet iderdi. 'Ayyār-ı Cihān (8) ol derdmendi bir h̄ōşça kıydın, yemege k̄omayup boğazın aldı:"İy kişi! Bu 'asker k̄andan gelüp (9) kanda gider?" didi. Ol herif eyitdi:"Bizüm serdārumuz Fīrūz-ı Rūmī'dür. Bu diyār-ı Şāhı Ma' rūf (10) Şāh'ın bir cemīle kıızı vardır. Kenābuğ Bānū dirler. Şāhına işidüp gönül virüp (11) 'āşık oldu. Bunda isminün kaydında iken bir haber geldi ki bir 'Arab pehlivānı gelüp Ma' rūf (12) Şāh da kızını aña virecek olmuş. Şimdi bura yüz biñ 'asker ile geldi ki kıızı t̄iğ ile (13) a' lā lākin t̄ālī' i kanda imiş. Bir 'Ayyārı vardır 'Ayyār dirler. Añı dün cāsusluğa (14) gönderdi idi. Varup gezerken Bānū'nuñ bağına varup Bānū'yı anda bulup şikār (15) ider. İşte Fīrūz Şāh'ında getürdi. Şimdi şāhumuz ol kıızı ile şafādudur." didükde 'Ömer'ün (16) 'ağlı gitdi." "Korğarum emegüm zāyi' olur." diyüp eleminden ol herifi urup öldürdi. (17) Ba' de sürüp Fīrūz'ın bār-gāhına girdi. Görüp Fīrūz taht üzerinde oturmuş 'işret (18) ider. Ammā bir āfitāb-ı cemāl kıızı tahtın ayağına muhkem bend itmişler. Zārlik k̄ılup t̄urur. (19) 'Ömer-i 'Ayyār nereye gine Bānū'yı bilemedi." "Aceb bu Bānū'nuñ günāhı ne ola?" diyüp diğk̄at ile [27a/1] nazar itdi. Gördi istedi ki Kenābuğ Bānū'dur. Meger Bānū'ya Fīrūz Şāh çok yalvarup (2) 'arz-ı muhabbet eyledi. Bānū da rızā virmedi. Ol da h̄itāb idüp eyitdi:"İy Bānū! Niçün (3) böyle idersin? Ben senün 'āşık şādıkuñ olam ve senden ötüri gel desen baña rām (4) olmazsan eger benüm mā' b̄udum seni baña naşīb idüp lāyık görmüş. Böyle ayağuma gönderir miydi?" kıız (5) eyitdi:"Bağ adam ben H̄amza-

i Şāhib-kırān gibi bir dilāverüñ huzūrında ĩmāna geldüm ve anuñ ‘Ömer Ma‘dī (6) nāmında bir ser ‘askeri vardur. Benüm ‘āşıkum ve hem nā-murādumdur. Añlar benden ferāgat itmezler.” didi (7) ve “Hem bir ‘Ayyār-ı Cihān vardur aña ‘Ömer-i ‘Ayyār dirler. Cihān şāhları anuñ elinden tahtlarında (8) huzūr ile yetmezler. Ol senüñ bu aḥvālüñ tıyacak olur ise elinde ḥalāş olmaz mısın? (9) zarar görürsün.” didükde Fırüz gelüp: “İy Şāhib-i mecīle! Göre şunı añlar kimlerdür ki beni sen (10) añlar ile korḡudursın. Ḥamza ne ‘Arab’dur, ‘Ömer Ma‘dī kimdür? ‘Ömer-i ‘Ayyār ne nā-bekārdur ki ben añlardan (11) korḡarum. Şanemler devletinde cümlesin sencileyin bende çeküp qarşumda eli baḡlu turgururum. Gözüm (12) görsün de sen de göresin ben añlara neler iderüm? Göre şunuñ sözini fikrini.” diyüp (13) vāfir lāflar iderdi. ‘Ömer-i ‘Ayyār’daçünkü Fırüz’uñ bu cevāblarını işitdi. Ğāyet ḡazaba (14) geldi. Göñlünden eyitdi: “İy bādiye! Sen daḡı Ḥamza’ya bulaşmamışsın. Bunuñ gibi beyḥūde sözler (15) söylersin. İmdi ben saña göstereyim, uşulü.” diyüp taşra çıkup yine kendüsin bir rāhib (16) şūretine koyup ba‘de bār-gāh ḡapısından içeri girüp Fırüz görçükde baḡa tırup: (17) “Hay diye ulusı ḡoş geldin. Buyuruñ.” diyüp tahta teklīf eyledi. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: “Yok sen (18) otur. Bir nereye bu kız için geldüm ki saña rām ola diyü naşīḡat idem.” diyüp Bānū’nuñ (19) yanına geldi. Bendin alup ḡulaḡına eyitdi: “Ḳızum ben ‘Ömer-i ‘Ayyār’um. Seni ḡalāş itmege geldüm. [27b/1] Ḳorḡma baña teslīm ol. Ben seni alup ḡaçarum.” didi. Bānū şād oldında Fırüz Şāh ise (2) el ḡavuşdur tırudı. “Meded İy ‘İsā! Nefeslü eyü maḡalde geldüñ. Kerem eyle. Bir ḡoşca naşīḡat (3) eyle. Ola kim rām ola. Lākin sizüñ mübārek nefesüñüz ḡulaḡına tıokundıḡda yüzi ḡüldi. (4) Dāi‘ mā aḡlardı.” didükde ‘Ömer de Bānū’nuñ bendin alup bir yol ḡāl omuz eyledi. Ba‘de eyitdi: (5) “İy deyyüş! İşte ol begenmedigüñ ‘Ömer-i ‘Ayyār benüm. İmdi ḡādir iseñ arđumca gel. Elümden al ḡurtar.” diyüp (6) bār-gāh ḡapısından şöyle şıçrayup: “Bre bre!” deyince ‘askerin kenārında bulandı. Fırüz ol ḡālī görüp: (7) “Bre nā-bekārlar! Raḡşum getürüñ ve siz de tız raḡşuñuza binüñ.” didükde ‘asker bine bine oldı. ‘Ömer-i ‘Ayyār’uñ (8) ardına dışdiler. ‘Ömer ol ḡālī görüp murād eylese ḡaçardı. İbrişmüñ degül belki tızın göremezlerdi. (9) Ammā Bānū’ya kendinüñ hūnerin göstermek için çoḡlık sür‘atle

kaçup gözden (10) nihân olmadı. Ammā Fīrūz' uñ atı ziyāde yügrek idi. ' Askerden ileri ayrılıp 'Ömer (11) ardınca sürüp: "Nereye bre nā-bekār? Kızı bırak." diyüp gelürdi. 'Ömer de önünce tazı tavşanı kovar (12) gibi: "İşte irişdüm." diyüp irişemezdi. Kız ise memed yetişdi: "Niçe olur hāl?" didi. 'Ömer-i 'Ayyār: (13) "Elem çekme. Ol benden nesne hāşıl idemez." diyüp işte ol kadar gitdilerkim 'askerden uzak (14) kaldılar. 'Ömer-i 'Ayyār Bānū'yı arkasından indirüp bir yüksek yire kodı: "İmdi bunda tur hareket (15) itme. Hemān bizüm seyrimüz çal, gör bu 'Ayyārda naşıl 'Ayyārdur?" diyüp şapanuñ eline aldı. (16) Fīrūz'da gelüp irişdi. 'Ömer de buña karşı varup: "Nedür deyyüş gine niye geldüñ?" didi. (17) Fīrūz eyitdi: "İy şanemler! Hışmına uğrayasın. Kanda getirürsün, ma' şük mı?" didi. 'Ömer eyitdi: (18) "Bre gidi! Ol kız da senüñ ne 'alākañ var? İşte kız yerine al şunu." diyüp rahşı başına (19) bir taş öyle urdukim kellesini hürd eyledi, bakladı. Fīrūz: "Bre neyler şol nā-bekār?" [28a/1] diyüp bir cānibe atıldı. El tiri kemāna urup diledikim 'Ömer'i ok ile ura. 'Ayyār-ı Cihān (2) bir taş alup ok tutan dirsegine urdı. Ok elinden yire düşdi. Ba' de omzından (3) gögsine dizine topuğuna sağdan şoldan taşları yağmur gibi yağdurup herifüñ kemikleri (4) bal mumuna döndi. Fīrūz feryād idüp: "Meded 'Ayyār! Kızdan geçdüm, var git. Tek beni kendi (5) hālüme қо." didi. 'Ömer-i 'Ayyār eyitdi: "Baқа la' in! Anuñla elümden hālāş olamazsın. Bre gidi." (6) didi. "Tiz ol şoyun." didi. Fīrūz eyitdi: "Bre 'Ayyār! Ben niçe şoyunayum? Ben bu kadar 'askerin (7) başı ve şāhı olam. 'ayıbdur böyle teklifleri kodı. 'Ömer-i 'Ayyār eyitdi: "Bre nā-bekār dağı (8) 'arlanmaz da var tiz ol şoyun. Yoğsa seni debelerüm." diyüp gine başdı taş. Fīrūz (9) gördi, olmaz: "Bre dur! Vücüdüm pāre pāre itdüñ." 'Ömer eyitdi: "İbditā-i şalāhın şoñra (10) kaftanın çıkar." didükde o da çıkarup bıraktı. 'Ömer cümlesin alup gömlek kaldı. "Añı da (11) çıkar." didi. Fīrūz eyitdi: "Bre 'Ayyār! Nedür bu inşāfsızlık? Bir gömlek nedür ki aña da (12) tama' idersin?" didi. 'Ömer-i 'Ayyār: "Bre çok söyleme, çıkar!" diyüp taş kolay başınca Fīrūz: (13) "Tur çıkarayum." dimege başladı. Gömlegi de çıkarup atıvirdi: "Al iy nā-bekār! Ne (14) imişsin?" didi. 'Ömer-i 'Ayyār eyitdi: "Yā ne şanursuñ? Tonusñ şırmalıdur. Añı da çıkar." (15) didi Fīrūz Şāh yalvarup: "Kerem eyle 'Ayyār. Dīñüñ 'aşkına olsun. Beni rüsvā itme, yeter!" didi. (16) 'Ömer-i 'Ayyār

eyitdi:“Hōş imdi tonuñdan geçdüm. Bir pāre oyna. Kenābuḫ Bānū seyreylesin.” didi. (17) Fīrūz eyitdi:“Bre ‘Ayyār! Ne bileyim oynamağı ben müsenḫara degülüm.” didükde ‘Ayyār-ı Cihān eyitdi: (18) “Oyna! Yoḫsa şimdi debelerüm.” didükde zarūrī oynamağa başladı. ‘Ömer-i ‘Ayyār ebnāndan bir def (19) çıkarup çalmağa başladı. Herif şıçramağdan yoruldı. Kenābuḫ Bānū ise ol pūşte [28b/1] öteden seyr idüp ḫayrān olup gülmekden bayıldı. Bu daḫı oynarken (2) begleri gelüp irişdiler. Gördiler şāhları ‘uryān ṭurmayup oynar. (3) Başına üşdiler:“Bre meded Şāhum, kendine gel. Bir kız için Dīvāne (4) olup şoyunmağ size düşmez. Siz ḫōd bir ‘aḫıl kişisiz.” didiler. (5) Fīrūz cānı acından:“İy la‘īnler! Yā ben rızām ile mi şoyundum? (6) Görmez misiniz karşıda ḫasmı siz Dīvāne siz ki benden ‘aḫıl (7) umarsız.” didi. “Yā ḫānı libāsuñuz giyüñ, ‘ayıbdur.” didiler. Fīrūz: (8) “Bre görmez misüñüz libās mı var giyecek? Yılan derisi olsun (9) o daḫı yoḫ. Ol ‘Ayyār bir ḫattal imiş. Beni döge döge şoydı. (10) Añı ṭutayum dimeyüp bilmem ne söylersiz? Baḫa göydemi şapan (11) taşıyla ne ḫāle ḫodı.” didükde bildiler ki ḫāl nedür maḫbūl (12) begleri üzerlerinden libāsların çıkarup şāha giydirdiler (13) ve at çeküp:“Şāhum niçün kendini böyle varṭaya bırağursuñuz? (14) Bilmedigüñ adamuñ tenḫā ardınca gider mi zāhir bir ‘Ayyār ki yüz (15) biñ ‘askerüñ içinde ḫapup götüre. Kimseden birisi (16) olmaya anuñ elinden çok iş gelür.” didiler. Herifüñ ayak (17) üzerine ṭuracak dermānı yoḫ idi. Beriden ‘Ömer de:“Ey Bānū! (18) Gel gidelüm.” diyüp laṭīfe iderek ‘asker, İslām’a geldiler. (19) Bānū’yı atasına teslīm idüp ‘Ömer sürüp Ḥamza’ya geldi [29a/1] ve cümle aḫvāli ḫikāye eyledi. Begler taḫsīn eylediler. ‘Ömer tekrār cümlesin (2) ḫaḫladı. Andan düğüne başladılar, nikāḫ oldı. Begler önüne düşüp (3) ta‘zīm ile gerdek-ḫāneye götürdiler. “Allāh mübārek eyleye.” diyüp (4) içeri ḫodılar dönüp serā-perdeye geldiler. ‘Ömer Ma‘dī ile Bānū (5) birbirinden murād alup murād virdiler. İşte Sulṭān-ı ‘Adiyān’uñ (6) bu kızdan bir oğlu olur. Adına Kerb Ġāzī diyeler yüz (7) ḫat babasından ziyāde bahādur ola. Ḥamza’dan soñra başḫa (8) altı cild kitābı vardur. Maḫallinde beyān olunur. Andan ‘Ömer Ma‘dī (9) serā-perdeye gelüp Ḥamza’ya baş koyup yirinde ḫarār eyledi. Ammā bu ṭarafdan (10) Fīrūz ‘Ömer-i ‘Ayyār’uñ elinden ol şerbeti içüp artuḫ ṭurmağa (11) mecāli ḫalmayup:“Artuḫ kızdan bre fā‘ide yoḫ.”

diyüp diyârına (12) gitdi. Һamza ise kaçanı ҡoғmaz. Ba‘de ‘Ömer Ma‘dī ‘ye eyitdi:“Birāder (13) bize izin virsen bunda otur zevķ eyle. Biz de Mekke‘ye varup (14) yār-ı ğārumuz ‘Ömer‘üñ duħteri ile bir zamān şafā idelüm.” diyüp (15) cümleye vedā‘ idüp Dīvāne oldı. Mekke‘ye yaķın geldükde ‘Ömer ileri (16) mezdine gelüp ‘Abdülmütṭalib eṣrāfiyla bir yirde oturdılar. Cümlesi (17) melül ‘Ömer ellerin öpüp:“Şāhib-ķırān geldi.”diyü müjde eyledi. (18) Ba‘de:“Elemüñüz nedür?”diyü Őormağa ğicāb idüp:“Acaba ehl-i (19) Mekke‘den bir ulu kimse mi vefāt eyledi?” diyüp Һamza‘nuñ sarayına [29b/1] geldi cāriye ‘Ömer‘i gördükde feryāda başlayup:“Bizüm ķadınumuz ğā‘ib (2) oldı.”didükde ‘Ömer ah idüp neye uğradığın bilmedi. Eleminden (3) peder māderine gitmeyüp segirdüp Һamza‘ya karşı geldi. Feryād eyledi. (4) Server ŐaŐup:“Nedür ‘Ayyār?”didükde “‘Ömer n’olsa gerek? AteŐlere yandım. (5) Őöyle bir ķızdan ķıķdım.Ķızum ğā‘ib olmuŐ. Bir kimseden olmadı. (6) İllā Esmā‘dan oldı. Ben saña bu ķadar ķız virmem, didüm ķomadın. Bunları (7) hep ben fikr iderdüm. Ben bir faķīr ‘Ayyārım saña NūŐirrevān gibi ve Sulṫān-ı (8) Ƙaf gibi ‘āli-Őān kimselerün ķızı gerekdür.”didükde Һamza serāsime (9) oldı. Zīrā daħı henüz bir yıllık olmamıŐdı. İŐte Һamza gine (10) Dīvāne‘ye döndi eyitdi: “Hele ğaberin toğrusın alalum. Ol (11) Őaķı biķikden oldı ise ben bilürüm aña neylerüm imdi.” diyüp (12) pederine bulaŐmadan yalnız bir cānibi tutup gitdi. ‘Ömer begler ile (13) Mekke‘ye geldiler ammā Һamza ne Őarafa gitdiğin bilmez. Hemān tevekkül ‘aŐķarı (14) Őalıvirüp kendi ğāline ķodı. Ne cānibe giderse çekilüp (15) gitdi. ‘AŐķar ķuvvetiyle aħŐam olduķda bir dıraħt altına geldi. (16) ‘AŐķardan inüp licāmuñ alup öte Őaldı. Kendü de ğevāba (17) vardı. Bu Őarafdan ‘asker de Őağı olup her biri bir cānibe gitdi. (18) ‘Ömer daħı ticārete baŐladı. Ammā beriden Һamza Őabāħ olduķda ‘aŐķara (19) süvār olup bir cānibi tutup gitdi.Bir gün bir der-bende uğradı.[30a/1] Gördi bir alay ğarāmīler bāzarğānları ortaya almıŐlar, malların alup (2) ‘inād ideni ķatlı iderler. Server ol ğāli görüp dāl tiğ olup (3) kendüni ğarāmīlere urup cümlesin ķırdı. Bāzarğānlar görüp emīrūñ (4) bağına düŐdiler. Meger ğarāmīlerün der-bende bir mağarada mekānları (5) vardı. Ol mağarayı bulup ķoķ mal var bāzarğānları:“İy Server! (6) Bu mal senüñdür.” didiler. Server eyitdi:“Neyleyem ben malı? Ƙoyacak yirim (7)

yoğ. Lâkin sizler nereden gelüp kanda gidersüñüz, ‘acâyibâtdan (8) ne gördüñüz?’ didi. Bâzargânlar:“İy Server! Çok diyârlar gezdük. Lâkin (9) Rum’da hârcına derler: Bir şehir var. Şâhâne Kerdus Şâh derler, (10) put-perestdür. Ol şâhuñ bir kıızı vardır. Adına Râbi‘a (11) Belâspüş dirler. Ol nigâruñ hüsni ü cemâli dillerde dâstân (12) olmışdur. Hikmet bundakim ol kız bu hüsni-i leţâfetle Hâzret-i (13) ‘İsâ’nuñ vâlidesi Meryem gibi ‘uzlet idüp kimseye karışmaz. (14) Dâ‘imâ şumağa içinde ‘ibâdet ve ruhbânlık ihtiyâr eylemişdür. (15) Yanında erkek adam añup söylese, öldürmekle kanâ‘at (16) itmez. Erkek koyun eti bile yemez. Şöyle zâhidedür. İşte (17) biz de ol nigâruñ böyle vaşfuñ işidüp hayrân olduk. (18) Hüsni bî-naẓîrdür.” diyüp ol kadar vaş eyledi ki Server (19) bi’z-zarûre meyl eyledi. Bâzargânlar eyitdiler:“Server filân hōcada [30b/1] ol kızın taşvîri vardır. Hele bir görün, anuñ taşvîri biñ (2) altuna şatılır. Ol hōca taşvîrũn görüp ‘aşık olur. Cümle (3) malũ ol yola şarf idüp müflis oldu. Şimdi ol taşvîr (4) ile eglenür.” didiler. Server:“Söyleyin getürsün, görelüm.” didi. Ol (5) hōcayı getürüp taşvîri Hâzra‘ya ‘arz eyledi. Server eline alup (6) nazâr itdükde ‘aqlı gitdi. Hemân taşvîri koynuna koyup ol hōcaya (7) eyitdi: “İy hōca! Zâhir bu taşvîrũn şâhibini saña almak mümkün (8) degüldür. İmdi bunu baña vir. İşte hâramîlerden aldığım cümle malı saña (9) vireyim. Var ser-mâye eyle, bu sevdâdan geç.” didi. Hōca du‘â idüp (10) râzı oldu. Server ol kadar malı ol hōcaya virüp ğanî eyledi. (11) Ba‘de Server bunlara vedâ‘ idüp Dîvâne oldu. Birkaç gün gitdi. (12) Bir gün bir yire geldi. Gördi bir koyun sürüsü yayılıp gezer, ammâ (13) kızununda da tırfanda vaqtı birkaç çoban koyun giderler. Hâzra yakın (14) gelüp birine selâm virdi. Çoban ‘aleyk alup Hâzra‘ya cüz‘î (15) iltifât eyledi. Hâzra:“Kōğa olmasun.” diyü ibtidâ eyitdi:“Çoban (16) karındaş!Karnumuz aç südden kaymağdan neñ var, getür yiyelüm.” didi. (17) Ol çoban eyitdi:“Kişi hiçbir kimseye bir nesne yoğ olur mı? (18) Şabır eyle. Birazdan koyun gelür, süd şağılır, yoğurt kaymak (19) yaparız, yiyesin.” didi. Hâzra bunuñ kinâyesin görüp eyitdi:[31a/1]“İy karındaş! Ne cimrî kimse olursun. Bârî bir kızı boğazla, bahâsın (2) virelüm.” didi. Çoban kâhkâha ile gülüp tayağın gösterüp:“Şunu (3) yemek câ‘îz midur?” didi. Hâzra ğazaba gelüp:“Bağa şol nâ-bekârı kabâhat (4) benümdür ki saña minnet iderüm.” diyüp varup bir begendüğü kızıyı tıutup (5)

çoban:“Bre şaşın!” diyince boğazladı. Çoban yetişüp Server’e bir (6) tayağ urdı. Hamza añı hesâba şaymayup arka virüp men‘ eyledi. (7) Çoban:“Hay nâ-bekâr! Timur’dan mısın?” diyüp üzerine tekrâr geldükde (8) Server ateş alup elinden kuzıyı yire koyup bir eliyle tayağsun (9) çeküp elinden aldı ve bir eliyle çehresine bir sille öyle urdı ki (10) çoban birkaç kerre çerğ urup ağzından burnundan kan gelüp (11) zir zir oldu. Bu çobana Kulağuz Çoban dirlerdi. Lâkin Şâhib-kırân (12) sillesine uğrayup yıkıldı. Hamza kuzıyı pāk şoyup bir şiş (13) peydâ idüp ateş yakup pişürmege başladı. Çobanuñ güç ile ‘ aklı (14) başına gelüp yirinden tırup: “Tır nâ-bekâr! Şafâ ile kuzıyı yemek niçe (15) olur?” diyüp gine tayağsın kapup diledi ki gine orada Hamza:“Bre ahmağ! (16) Sen dağı uşlanmaduñ mı?” diyüp çeküp bir kulağın koparup eline (17) viridi. Bu kerre Kulağuz Çoban feryâd idüp:“İmdi katlan nâ-bekâr! (18) Varup şâhibine haber vireyim. Ol kuzıyı senüñ burnundan getüreyim.” (19) diyüp gitdi. Râvî eydür; meger Rum diyârı serhaddinde bir vilâyet dağı [31b/01] var idi, adına Tâif dirler. Ol diyârda ekşer göçer olurlar, olurdu. (2) Ol zamânda bir begleri var idi. Adına Qartus-ı Dîvâne dirlerdi. Kırk (3) sekiz eriş kadd çekerdi. ‘ Azm-i kuvvetlü zir-dest idi. ‘ Aklıñda biraz (4) hiffet var idi. İkisüñ o bakacak idi. Bu koyunlar anuñ idi. (5) Kulağuz Çoban, kulağuş eline alup Qartus-ı Dîvâne’ye geldi. Ağlayup (6) kulağuş atıviridi. Qartus. “Bre nedür bu kulağuş, niye kopardın?” (7) didi. Çoban eyitdi: “Bir atlu geldi, kuzı istedi virmedüm. Kendi (8) boğazladı. Ben de bir tayağa urdum. Arka tutup men‘ idüp hiç (9) aldurmadı. Bir dağı urayum, didim. Bir sille urdı; ‘ aqlum gitmiş, uyandum (10) gördüm, kuzı pişmelü olmuş. Gine hücüm eyledüm. İşte kulağum koparup (11) elime viridi.” didi. Bu kerre Qartus-ı Dîvâne kaçıyup yirinden tırup (12) iki biñ eli tayağalı çobanlar ile sürüp Hamza’nuñ oldığı yire (13) geldiler. Hamza kuzıyı pişirüp karnı toyunca yedi, gideyim dirken gördi. (14) Bir iki biñ elli deste çöplü çobanlar ile kırk sekiz eriş kadd (15) çeker, bir herif bunların önünce gelüp irişdi. Ol kulağı kopan (16) çoban yanında Hamza’yı gösterüp: “İşte budur.” didi. Qartus-ı Dîvâne (17) nazar idüp Hamza’yı gördi. Kendi oturduğu şofada oturup a‘ lâ (18) kuzıyı yemiş.“Bre hay, nâ-bekâr!” diyüp yürüdi. Hamza yiründen tırunca:“Hamle (19) teklîfi eylemek yok, nâ-bekâr.” diyüp bir kötek urdı. Emir-i ‘ Âlem arğasın[32a/1] berâber

virüp kalkmış iken bir dizi üzre çeküp gözlerinden ateşler (2) çıktı. Server şıçrayup rahşına süvār olunca bir dahı urdı. H̄amza:“Bre (3) kanı hamleteklifi?” diyüp H̄amza da aña urdı. Q̄artus’da deste çubuk (4) berāber virüp şavdı. Ammā beğendi. Bir zamān sürüşüp eyü cenk eylediler. (5) Āh̄ir-i Server bir darb urup yıqup gögsine çıktı. Dāl h̄ancer olup (6) debeledi ki başın kese. Z̄irā pek gāzaba gelmişdi. Ol birleri çağurup: (7) “Q̄ıyma Server. D̄ivāne’dür, k̄ulun olsun.” didiler. Q̄artus’da ‘aqluñ cem’ (8) idüp:“Yumrucağum, kesme! Saña çok kıızılca vireyim.” diyüp yalvarmağa (9) başladı. Em̄ir-i ‘Arab aḥvāli bilüp hemān üstünden kalkdıydı. “İmdi (10) Müslümān ol!” didi. Q̄artus: “Müslümānlık ne ile olur? Baña öğret.” didi. (11) Ammā evvelā H̄amza dimiş idi ki:“Baña Sa’ d-i Şāmī dirler.”diyü bu kez H̄amza (12) eyitdi:“De ki: Sa’ d-i Şāmī tañrısı birdür.” diyüp ĩmāna geldi. (13) Andan çobanlara:“Ben Müslümān oldum. Siz de olun. Yoḥsa cümleñüzi (14) q̄atlı iderüm.” didükde cümlesi Müslümān oldılar. Bu kerre ol Q̄ulağuz (15) Çoban’a:“Gel sen de Müslümān ol.” didi. Ol da ‘inād itmeyüp Müslümān (16) oldu. Andan Q̄artus eyitdi:“Yā Sa’ d-i Şāmī! Gel bizüm ile obaya (17) varalum. Anda koyun çokdur, senüñle yiyelüm.” didi. H̄amza gördi D̄ivāne (18) ḥaylī ḡarīb dostdur, yanına düşüp gitdiler. Q̄artus’un bir (19) büyük çerkesi var idi. Servergördi varup q̄arār eyledi. Ba’ de [32b/1] koyun q̄uzu boğazlayup q̄avmine emr eyledi:“Sa’ d-i Şāmī’ye ziyāfet gerekdür!” (2) didi. Bu kadar ta’ām getirüp yemege başladılar. H̄amza da ḡayret idüp (3) yalñuz bir q̄uzıyı yedi. Ba’ de şofrayı kaldırıp dağıldılar. Meger Q̄artus’uñ (4) bir küçük oğlu var idi. Çoban Peçe dirlerdi, getirüp H̄amza’nuñ (5) elin öpdürdi. Server gördi; bir q̄albaklı sümüklüce oğlandır.(6) Oḥşayup du’ā eyledi. Gördi ḥadd-i z̄atında babası gibi D̄ivāne şekil: (7) “İy Q̄artus! Bu sağ olursa in-şāa’llāh er olur.” didi. Q̄artus (8) şafā ile ‘işrete başladı. Ol gün anda q̄alup irtesi Şāḥib-q̄irān (9) eyitdi:“İy D̄ivāne! Seni Allāh’a ışmarladum. Ben giderüm.” didi. Q̄artus eyitdi: (10) “Yā Sa’ d-i Şāmī! Q̄anda gidersin? Seni pek sevdüm, artuq senden (11) ayrılmam.” didi. H̄amza: “İy D̄ivāne! Bu t̄āye yaqın şehir ḥarcına varmış. (12) Anda giderüm.” didi. Q̄artus:“Ben de giderüm. Belki anda dögüşmek lāzum gele. (13) Ben saña q̄avurları hep kırarum.” didi. H̄amza gördi bir eglence yoldaş, (14) yalñuzlukda ‘ālem yok. “N’ola D̄ivāne, gidelüm.” didi. Q̄artus

obasın bir (15) ihtiyâr çobana ışmarlayup:“Ben Sa‘ d-i Őāmī ile giderüm. Sen oğlumu (16) gözet.” diyüp ışmarladı. Derd-i mend başma gelecegi bildi. Andan yol (17) için kırk koyun söğüş idüp kırk dâne büyük poğaça pişüdüp (18) Ħamza:“Bre bunları neylersin?” didi. Ħartus-ı Dīvāne eyitdi:“Yā Sa‘ d-i Őāmī! (19) Hep kendüm götüreyim, kimse lāzum değil.” didi.“Yā bu kadar etkim bir yāz [33a/1] gūnidür, koğar.” didi mi Dīvāne eyitdi:“Sen muğayyed olma. Ben koğmağa koğmam.” diyüp (2) bir büyük şofra içine doldurup deste çöpüñ şapın şofraya geçürüp (3) omuzına urup:“Yūri gidelüm.” didi. Server Ħayrān oldu, bunuñ kuvvetine. (4) ‘Ömer Ma‘ dī’ den beř beten ca‘ de Server ‘aşkara binüp Dīvāne oğlını öpüp (5) ve şavmine vedā‘ idüp revāne oldu. Bunca ağır yük ile ‘aşkardan (6) gerü şalmayup kah yanınca kah ardınca giderdi. Ammā Ħamza ‘aşk sevdāsıyla (7) şarnı acıkdığın bilmezdi. Dīvāne hem yürür ve hem arķasından bu kadar (8) yük bu kez şarnı acıkdı. Ħamza’ya bağup: “Yā Sa‘ d-i Őāmīyimek yemez misin?” (9) didi. Server “İy Dīvāne! Ne tīz řarnuñ acıkdı? Ben dağı istemem. Sen (10) istersen biraz ye.” didi. Dīvāne: “Ben yirüm.” diyüp başladı. Koyunları eliyle (11) koparup yemege çün konak yirine geldiler. Bir řu kenārında ‘aşkardan (12) inüp şondılar. “Yā Ħartus! Getür řa‘ āmu yiyelüm.” didi. Ħartus şofrayı (13) yire şodı, cümlesin yediler. Andan yola revāne oldılar. Bir gün Ħarcına şehrine (14) gelüp bir Ħāna şondılar. Bu Ħāncı bir kođa adam idi. Ħamza beř altun virüp: (15) “İy pīr! İşte saña miftāĦ ağçesi bize bir iyüce ođa vir.” didi. (16) Kođa beř altunı görüp řafāsından bir müferreĦ ođa ağdı. Őāhib-ķırān (17) Ħartus ile ol oğaya şondılar. Andan Ħamza çıkarup koğaya beř (18) altun dađa virüp: “Var, bize biraz nevāle getür.” didi. Kođa altunı (19) gördi, řād oldu. Őafāsından ayakları yire başmaz oldu. Altun [33b/1] pazara vardı. Vāfir-i řa‘ ām ve řarāb alup andan meclis ķurdı, oturdılar. Ħamza (2) ol gün ol gice řafālandılar. Dīvāne bol yirde büyümiş ođurmakđan cānı (3) řıķıldı. Andan kākup oğadan şaşra çıkdı. Ħamza ise řazā-yı (4) Ħācete gider, diyü tınmadı. Ammā Dīvāne Ħāndan çıķup giderek pazara (5) vardı. TaĦte’l-ķal‘ aya geldi. Sıcak řa‘ āmları gördi; ađzınuñ şuları (6) ağmağa başladı. ĀĦir bir ‘aşçı dükkānına girüp:“Getür!” eyledi. Aşçı gördikim (7) bir ‘şazman Ħarīf bol bol řa‘ āmları ķurtardı. Getürüp Dīvāne (8) yemege başladı ve bitürdi ve gine:“Getür!” didi. ‘Aşçı ķurtarmakđan uşandı. (9)

Ammā bu ise  oyma  bilmez.  oylekim ‘a cının  azanlarında bir  ey  almadı. (10) C mlesin yedi.“Gine getir!” dedi. Artu   almadı. Server:“Ne getireyim,  ab h (11) gelesin.”did kde D v ne eyitdi:“B yle eli bereketsiz  erif g rmed m.” (12) diy p  o - b b delerine g z n dik p b diyesiyle bile (13) geturdiler. A nlaru  da ı dib n g sterdi. Andan  alk p  apuya (14) do rı gitdi.  izmet-k rlar  n ne gel p:“Devletl  a ce vir.” didiler. (15) D v ne:“Na ıl a ce? Ben a ce bilmem da ı var ise getir.” didi.“Be hey! (16)  erif D v ne misin? Bunları bize b d-ı hev  mı virirler? Bunda (17) kimseye zulum olmaz.” didiler. D v ne:“Ben a ce bilmem.  avulun yolundan. (18)  imdi beni Sa‘d-i   m  ister.” didi. Bunu g renler:“Bu  erif D v ne. (19) Ancak kimi sar o dur kimi  allesh r.” didiler. ‘A cı ise:“Zindana [34a/1]  orum. A ce virmez ise eger kimsesi var ise gel p a cem z vir p (2)  al  eyler.” diy p her  arafdan etegine  arıldılar. Andan  ullu a adam u urdılar. (3) D v ne g rdikim olmaz bunları silki verd kde her biri bir  arafa yuvarlandı. (4) D v ne  apuya y ridi. ‘A cı  n n alup yapı ayum  andı. D v ne’n n (5) kellesi  ızup a zı k p rdi. ‘A cının kellesine bir m  t urup (6) t r u m r eyledi. “Bre bre  an eyledi.” diy p g vg  b y di.  ehr n i i (7) hay huy ile  oldı. Kimi  aya  ve kimi kepenk  ırı ı ile  zerine (8) y r d kde D v ne birin n elinden  ırı ı alup bir anda yigirmi otuz (9) adam debeledi. ‘ lem fen ya vardı. Amm  bu  arafdan  amza:“Ne ‘aceb D v ne e lendi, (10) gelmedi.”diy  efk rda iken  ula ına heng me  v zı iri di.“ aber (11) ‘al met deg ld r.”diy   ı rayup  a ra geldi. Ne g rdi  alk  irbirin ces ret (12)  a up gel rler. D v ne’n n elinde bir  ari  bunları  n ne  atmı : (13) “Yirde g kde Sa‘d-i   m  ta rısı birdir. Gidi  avurlar.” diy p (14)  arkılayup gel r.  amza  urdu ı yirde:“Neyler bu D v ne?” diy p iri  p (15) bir sille ni e urdıysa teker meger oldu. Yirinden  urunca:“Ned r g n hum (16) y  Sa‘d-i   m ? Beni niye d gd n?”diy  a lama a ba ladı.  amza eyitdi.“Bre deli! (17) Bu adamları ni e bir d g p  ld r rs n?” didi. D v ne:“Ne bileyim Server. (18)  arnum acı dı, yimek isted m, virdiler.  onra a ce diy  ya amı aldılar. (19) Ben ise a ce ned r, bilmem. Beni d gdiler. Ben de a ları d gem, bir alay [34b/1] c nsız  avurlar gitdiler,  ldiler. Ben  ld rmed m.” didi. Hele D v ne’yi i eri (2) alup oturdılar. Amm  bu  arafdan ba ı yaru ların bir ni esi fery d iderek (3)

Kerdus Şāh dīvānına gelüp şehre şu sıfat iki kişi geldi. Şöyle (4) eylediler:“Harāmiler midür bize oldı olacak bu kadar adam başına üşdi (5) ve bu kadar adam helāk eylediler. Kalandı hānda oğalarına girdiler.” diyüp (6) dād-feryād diyüp ağladılar. Kerdus Şāh gazaba gelüp kanı bevvābān (7) ve ser-hengān varuñ şunları tutup getürin!”diyü emr eyledi. Andan (8) bu kadar adam gürūh ile hān tarafına yüridiler. Bu aḥvālden cān mı āgāh (9) olup Ḥamza-i Şāhib-kırān’a geldi:“Be hey Server! Siz bir Dīvāne’nüñ ḥūyun (10) bilmez miydüñ, yalnız niçün ol Dīvāne’yi taşra gönderdin? İşte şimdi (11) iş müşkül oldı. Ne cevāb virirsin?”didükde Ḥamza eyitdi:“Neyleyem (12) oldı olacak bir Dīvāne. Dīvānelük eylemiş lāzum gelür ise Kerdus (13) Şāh’a cevāb virilür diyince getürdük hān kapusını aldılar ve hān (14) içine taldılar. Andan şubaşı yukarı çıkup kani hāncı didükde (15) hāncı öñüne gelüp; buyur didükde kanı bunda iki ḥarāmi konmuş, (16) kanķı oğadadır.” didi. Meger Dīvāne de hāncınuñ ardınca idi. (17) Hemān halk, Dīvāne’yi gördükde:“İşte kanlumuz budur!” didiler. Ammā şubaşı (18) ḥaylī fedā’ī geçinür idi. Dīvāne’nüñ yakasından tutup eyitdi: (19) “Çevir elini bağlayam.” diyince Dīvāne’nüñ kellesi ve gözleri kararup [35a/1] ol şubaşayı kemerinden kapup elma gibi şöyle fırlatdıkim hān ortasından (2) aşağı inüp ḥurd oldı. Andan yanınca olanları birer ikişer kapup (3) aşağı itdi. Aşağıda her kime tokındı ise ol bile helāk oldı. (4) Andan aşağı inüp cümlesin öñüne katup kimin müşt ve kimin sille (5) ile ve kimin kemerinden kapup birbirine urmak ile bunları kırup fenā (6) virdi. Añı görüp kaçan kaçanuñ oldı. Halk kapudan taşra olunca (7) çok adam ayak altında helāk oldı.El-kışşa bir sâ’atde iki yüz (8) kadar adam öldi ve kimse kalmadı daḥı çok kara idi. Ammā Ḥamza’dan korkdı. (9) Hāncı Ḥamza’nuñ yanına girüp eyitdi:“Be hey Server! Bu Dīvāne’yi niçün (10) boş korusun? Ortalık ḥarāb oldı. Hānuñ içi leş ile taldı. (11) Şāh ile düşmān olmak olur mı? Eger şāh kendi gelür ise niçe (12) olur? Be yüri hey adam! Niçe olsa gerek cevābın alsun? Şimdin gerü (13) Dīvāne şana icāzetdür. Hemān kaşd idenlerin, işin gör.” didükde Dīvāne (14) bu kadar fırsat bulunca deste çubuk kapup taşra nerdibān başına (15) gelince Şāh tarafından Nehten-i Rūmī ve Behmen-i Rūmī da’ vāyı merd ile iki (16) üç biñ adam ile gelüp hānı kapatdı. Nehten ve Behmen ikisi bir (17) niçe müte’ayyin behlüvānlar ile içeri girüp nehmetin cümleden evvel

nerdibāna (18) yürüdü. Yaşın gelince Kartus-ı Dīvāne eyitdi: “Bre nereye nā-bekār?” diyü (19) başına deste çöp niçe urdıysa yab yaşşı oldu. Düşürmeyüp [35b/01] yaçasından kapup ardınca gelen Behmen’e çarpdı. “Bre neyler bu Dīvāne?” diyince (2) olmayup aña da aqdardı. Ardınca ne kadar adam bulundu ise birbirinüñ (3) üzerine yıkılıp cān virdiler. Andan aşağı inüp cān içinde olanlara (4) çomak şalup şöyle buldikim cān kırtulmadı. Evvel kaçanlar gelüp Kerdus (5) Şāh’a şikāyet eylediler. ‘Aklı gidüp: “Bre bre bir kimse yok mıdır?” diyince (6) Şehrüz ve Behrüz nām iki ser kaplanüñ dağı gönderdi. Beş biñ adam (7) ile añlar da gelüp hāna koyuldılar. Dīvāne önlerine gelüp: “Nereye gidersünüz (8) gidi kavurlar? Sa‘d-i Şāmī kulı sizi hālünüzde kor mu?” diyü üzerlerine (9) sürüp bunların da başların yarup kalanüñ tār u mār eyledi. Bunlar da (10) şāha gelüp bu kerre şāh ğazaba gelüp diledikim kendisi vara vezīri (11) eyitdi: “Şāhum neylersin buña erlik ile cevāb virilmez hīle gerekdür (12) ve illā devlet elden gider. Sen otur ziyāfet kaydı görin varup (13) añları getürem.” diyüp bir niçe adam ile hāna geldi. Hāncı önüne düşüp (14) içeri getürdi. Hānza’ya selām virdi. Hānza ‘aleyk alup: “Hōş geldin.” (15) didükde ammā Kartus ise işarete bakar Hānza eyitdi: “Dīvāne midür (16) eyle görelüm.” diyince vezīr eyitdi: “Server, şāhumuz size selām iderler. (17) Sizleri da‘vet itdiler. Sen ise pehlüvān-ı zamān imişsin. (18) Bize iki hārāmi geldi. Şöyle eyledi diyü hilāf anlatdılar. Bilmediler taḥavvüre (19) geldi. Toğrı şāhumuza geldünüz diyüp ‘özürler dileyüp buyurun.” [36a/1] didükde Hānza: “Neyleyem misāfirüz yab yab konuşuruz diyü bu hāna konduğ. Lākin (2) bize rāḥat virmediler. Her gelen tut kap diyü geldi. Bu deli ise ḥayrı (3) şerri bilmez. Taḥammül idemeyüp elinden ḥaḫālar çıkmış ma‘zūr ola.” didükde (4) vezīr de: “Eyü olmuş. Añlar da varduğları yirde adam gibi varmağ gerek idiler.” (5) Sā‘ire naşīḫat oldu. Niçün her kişi bir bilürler? Şāh dağı ‘azm-i ḥaz (6) eyledi. “Teşrīf buyurasuz.” muntazır diyü ibrām idince Hānza dağı bu da‘vetden (7) vesveseye uğradı velākin “N’ola varalum.” diyüp ‘aşkara binüp Dīvāne (8) dağı: “Nereye gidersin?” didükde ol da beraber gidüp hele Dīvāne gelüp (9) içeri girdiler. Şāhı taḫt üzerinde ve Şehrüz-ı Rūmī’yi pāy-i taḫt şandalyesinde (10) oturmuş Hānza’dur. Bunlara selām virdi. Şāh ta‘zīm ile selāmuñ (11) alup: “Şafā geldünüz.” diyüp taḫta teklīf eyledi. Hānza: “Ḥayır! Biz taḫtda (12)

oturduğumuz yokdur. Şandalye-nişîn oluruz.” didükde Şâh buyurdu. (13) İki misâfir şandalyesi götürüp tahta karşı kurdılar. “Buyur (14) Server.” diñledük de Hamza eyitdi: “N’ola oturalum. Ammâ bizi bu şandalye (15) çekmez pây-i taht belki getüre.” didi. Rûmî behlüvânları görüp: “Bre (16) görüñ şu nâ-bekârûñ lâfını! Bizler şimdi senüñ lâfını bozarız. (17) Hele görelüm.” diyüp birbirlerine işarete başladılar. Hamza’ya tekrâr (18) buyurun diyü teklîf olındı. Hamza: “N’ola?” diyüp lenger virince (19) yab yaşşı oldı. Bu kerre ol yirine oturdı. Ol dañı kezâlük [36b/1] bi’l-cümle kırılıp ehl-i dîvân ta’accübe vardılar. Eyü kışsa bu şandalyeler (2) altmış beş ariş kıaddlu behlüvânlara taħammül ide buña atmaya didiler. (3) Bu kerre Şâh, Behrüz’a bakıp: “Eyüsüdür. Bu behlüvân misâfirimüzdür. (4) Bu günlük sen ğayrı şandalyede otur. Bu behlüvânlar anda otursunlar.” (5) didükde Behrüz: “Niçün kalkarum, varsun beğendüğü yire otursun.” (6) diyüp hareket itmedi. Hamza yanına gelüp eyitdi: “Server niçün Şâh (7) emrine muħâlefet idersin? ‘Aceb degül midür?” diyüp yakasından tutup (8) bir cânibe fırlatdı. Behrüz teker meger olunca Hamza yirine geçüp oturdı. (9) Beriden Kırtus’da Hamza’dan görüp ol da birin fırlatup yirine oturdı. (10) Şâh’a bunların vaşfi güç gelüp bunlar biri sağ pây-i taht ve biri (11) şol pây-i tahta geçüp karar eylediler. Ammâ Şâh’uñ cânı şıkıldı. (12) Vezîr eyitdi: “Şabr eyle şâhum.” didi. Şehrüz ile Behrüz Şâh’uñ (13) karşıasına gelüp: “Şehâ bu ne olmaz işdür? Bir bi-gâne gelüp bizüm ‘ırzımız (14) yıka.” didiler. Şâh’da: “Yâbâna söylemen iyilük ile niçün kalkmaduñuz?” (15) diyüp men’ eyledi. Herkes oturdılar. Vezîr ileri gelüp Hamza’ya: (16) “Hõş geldin, şafâ geldin. Kıandan gelüp kıanda gidersin ve size kim (17) dirler ve bu dilâver kimdür?” didükde Hamza eyitdi: “Şâhum ben Şâm-ı (18) Şerif’de olurum. Aduma Sa’ d-i Şâmî dirler ve bu diyârlara düşdüm. (19) Bu dilâveri yolda buldum ve kendime bend eyledüm ve kendime kul eyledüm.” [37a/1] diyüp geçen mâcerâyı söyledi. Şâhuñ behlüvânları gülüp: “Bu hõd cüssede (2) dört sen kıadar var başdum, dirsın ‘aklı olan buña niçe inanur? Kıatı (3) münâsebetsüz da’vâdur.” didüklerinde Hamza elem çeküp yirinden turup işaret (4) eyledi. Kırtus dañı karşıasına geldi eyitdi: “Bak Dilâver! Yapış kemerümden (5) beni kıaldur, görsünler. Şöylekim kıaldurmayasın. Saña beş yüz tâziyâne ururum.” (6) didükde Kırtus eyitdi: “Yâ Sa’ d-i

Şāmī! Beni niçün döğersin? Ben seni (7) kaldırabülsem kul mı olur idüm. Yā ben seni niçe kaldırayum?” diyüp (8) ağlamağa başladı. Hamza ise “Yābāna söylemegidi deli. Elbetde kemerüme (9) yapış ve ikdām eyle. Bu huşūşda Şāh saña çok ri‘āyet ider.” diyü (10) ibrām eyledi. Kartus-ı Dīvāne’nün gözleri kızardı. Gayretinden ve hem (11) korkusından nāçar el kemere urup dişlerin kıcırdadup üç (12) def a zor eyledi. Āhir burnundan kan gelüp şalivirdi. Nevbet (13) Hamza’ya geldükde: “Yā Kartus lenger vir.” diyü kemerinden tutup: “Şaķın kendini (14) boş koma. Yoħsa beş yüz tāziyāne gine hāzırdur.” diyüp (15) “Yā Allāh!” diyüp kapdı. Dīvāne lenger virdi, olmadı elma gibi (16) kapdı. Başı üzerine aldı ve gine yirine kodı. Kerdus Şāh (17) ve ehl-i dīvān hayrān olup parmak ışırdılar. Kartus segirdüp (18) pāy-i taķtı öpüp “Beni efendümden ricā eyle döğmesün.” diyü ağlamağa (19) başladı. Kerdus Şāh gülüp: “Server benim hatırum için günāhuñ ‘afv [37b/1] eyle.” didi. Hamza daķı hoşmadı: “Afv eyledüm.” diyüp oturdu. Ba‘de ta‘ām (2) yinüp meclis kuruldu. Bir iki cam devr eyledükde her biri neşāt (3) olup ortadan hicāb kalkdı. Birbirine laţifeye başlayup (4) Sa‘d-i Şāmī: “Bu Dīvāne’ye erlik ile ğalebe itme degüldür. Deli bu ne (5) muħabbet itmişdür yāħūd kaldurmağa iţman eylemişdür. Yoħsa niçe (6) kābil öyle bir divi kaldurmak.” diyüp işāret iderek pek (7) söylemege başladılar ve Hamza’ya işitdirdiler. Hamza elem çeküp eyitdi: (8) “Şāhum bu senüñ behlüvānların ğasede düşdi. Buyurun gönlünden (9) geçen kalksun, kemer tūalum. Eger ğalebe iderler ise altuna (10) oturayum.” didükde Şehrüz ve Behrüz bahāne isterler idi. İki (11) bir gözden kalkdılar. “Evvel sen tūt.” dimege başladılar. Emir-i ‘Arab (12) eyitdi: “İkiñüz birden gelin.” diyüp ikisi birden el kemere urup (13) ol kadar zor eylediler ki burunlarından kan geldi. Ammā olmadı zerre (14) kadar hareket itdiremediler. Nere ‘Arab ve Şāhib-kıran şarķen ve ğarb (15) ikisin daķı birer elma gibi kapup tā başına berāber çıķardı. Anuñ (16) gine yire kodı ve gülüp pāy-i taķta oturdu. Cümle ehl-i dīvān (17) hayrān oldılar ve cevāba kādır olamadılar. Bu kerre Şāhib-kıran’uñ (18) şecā‘at tamarları cūşa gelüp hemān miyānından ejder pōstından (19) olmuş. Kemendin çözüp çıķardı. İlmegin sağ kolına geçürdi. [38a/1] Müşteķ yire kodı: “Buyur Şāhum. Ne kadar behlüvānların var ise gelüp (2) tutsunlar. Eger kolumu dizümden ayurmağa kādır olurlar ise (3) el arķası yirdedür. Ben de bir

dağı da‘ vāyı merd itmem.” didi. Şāh (4) dağı behlüvânlarına bakup: “Ne тұrursuñuz? İstegi olan тұtsun.” (5) diyü işâret idince bunlara ğayret düşdi. Rum behlüvânları (6) birer birer тұtdılar. Burunlarından kıan geldi olmadı. “Cümle birden тұtun!” (7) didükde cümlesi bir kezden yapışıp çalışa gördiler. Kābil olup (8) müştüñ dizinden ayıramadılar. Hār hār şolumağa başladılar. (9) Server-i ‘ Ālem bir kez kemendi niçe silkti ise yetmiş seksen (10) miğdārı Rum dilāverleri bir kezden yüzleri üzre kıapandılar. Şāh (11) ve ehl-i dīvān engüşt ber-dehān olup: “Āferīn!” idüp kıuvvet (12) ise ancak olur didiler. Emīr-i ‘ Arab eyitdi Şeh’ā: “Bu da hūner (13) degüldür. Ne kıadar ‘askerin var?” didükde Kerdus Şāh eyitdi: “Seksan (14) biñ Rum dilāverine mālirim.” didükde Hāmza eyitdi: “Şāhum yarın (15) añlaruñ cümlesi silāh-pūş olsunlar. Ben bilā-silāh ve bilā-cübbe (16) añlar ile muhārebe ideyim. Eger beni kıatl iderlerse kıanum helāl olsun. (17) Siz de temāşā eyleyesüz.” didi. Kerdus Şāh rızā virüp irtesi (18) ğün seksen biñ Rum ‘askeri meydāna geldiler. Hāmza buyurdu. (19) Bir vāfir za‘ ferān ezüp meydān kenārına kıodılar ba‘ de cenge šalā [38b/1] oldu. Hāmza bī-silāh ‘ Aşkıara binüp bir elinde siper ve bir elinde timursuz (2) nīze nīzenüñ ucuna bir yağlıķ şarup za‘ ferāna batırup (3) at sürüp önüne gelene çarpa çarpa öte başına çıkup (4) gine yağluğı za‘ ferāna batırup gine ‘ Aşkar sürdi. Beri başına (5) çıkdı. Böyle böyle seksen biñ bahādurda birin kıomadı. Cümlesini (6) nişānladı. Alaca kıanaya döndi. Cümle parmak ışırup hāyrān (7) kıaldılar. Hattā Kerdus Şāh edā olunca: “Böyle gerekdür.” diyüp taħsīn (8) eyledi ve ziyāde muhābbet idüp “Berhūdār ol Server” diyüp hılatı (9) Fāhīr’e kıydirdi. Hāmza ise ne eyitdi ise ‘ aşkı-ı sevdāsıyla (10) eyitdi. Kıce ğündüz zıkri fikri ol idi. Ammā bu kıarıfdan (11) Bānū da bir ğün kıayısına eyitdi: “Bu Sa‘ d-i Şāmī didükleri kıimsenüñ (12) ‘aceb erlüklerini işidirüm, eger ere varsam şu dilāvere varurdum.” (13) diyüp kıaldı. Bu kıarıfdan Kerdus Şāh Hāmza’ya muhābbet idüp Server’e (14) eyitdi: “Şimden şoñra cihān pehlüvānumsın, beni bura kıoma.” diyü ricā (15) eyledi. Zīrā bildi ki ğāyet bahādur Hāmza dağı kıulunum şāhum diyüp (16) Dīvāne gelüp kıtmege başladı. Kerdus Şāh ise vūzerāsına (17) neylesem kı kıızum Rābi‘a’yı rızā idüp şu dilāvere virüp dāmād (18) idinsem, cihāna müstaķil şāh olurdu, diyü tenhāca añardı. Hāmza (19) ise şabra taħammülden kıaldı ateş-i ‘ aşkı ile

derūni yandı. Ri'āyet [39a/1] yirinde ammā zaḥm-ı 'aşka çāre yok. Rāvī eydür, ol 'aşırda muḥarreb (2) zemīnde Vereşe Frenk nām bir şahşı kemān çeker. Tīr-i endāze zuhūr itmiş (3) idikim oḡu taşda timürde eglenmez idi. Ol diyār ḡalkı her sene (4) Ḳayşer'e ḡarāc virir idi. Ammā bu zuhūr ide mi virmediginden eyā ne (5) bahāne olsakim Ḳayşer'den ḡarāc alsam diyü mülāḡaza ile düşünüp (6) bir gün cübbe ḡānesine girüp seyrederken dīvārda ḡadīm-i eyyāmdan (7) aşılımış bir kemān gördi, alup sildi, süpürdi: "Ḳurayum." didi. (8) Mümkün olmadı. Baycılarını cem' idüp 'arz eyledi. Hiçbir ferd (9) ḡurmaḡa ḡādir olmadı. Āḡir ḡatırına geldi ki "Ḳayşer'den ḡarāc (10) almaḡa bundan eyü bahāne olmaz." diyüp tīz bir nāme yazup elçi (11) düzüp ve kemānı elçüye virüp gönderdi. Elçi daḡı 'azīm idüp (12) Ḳayşer'e geldi. İcāzet ile içeri girdi. Vereşe'nün nāmesin (13) şundi ve kemānı önüne ḡodı. Ḳayşer'de nāmeyi vezīr eline virüp (14) oḡıdı: "Mefḡumu bu ki ben ki Vereşe Frenk'üm. Sen deḲayşer'sin. Senün (15) ile mā-beynimizde ḡarāc-ı ḡuşuşi muḡarrer olmaḡla saña bir kemān gönderdüm ki (16) kendi kemānumdur. Eger taḡt-ı ḡükümetinde ḡurar ve çeker bulunur ise saña (17) ḡarāc-ı ḡüzār olurum ve illā ḡurar çeker bulunmaz ise sen baña ḡarāc-ı (18) ḡüzār olursın ve eger 'inād idersen 'asker çeküp üzerine varmaḡ (19) muḡarrerdür. Vaḡtine ḡāzır olasin." demiş. Ḳayşer bunu işidüp:"Bu nā-bekār [39b/1] Frenk'in bize ne 'aceb şānici oldu?"diyü elçüyi bir yire ḡondurup pehlüvānlarına 'arz (2) eyledi. Aşlā çeker degülḡurar. Bre bulunmadı. Vüzerāsı eyitdiler:"Bu kemān (3) Vereşe'nündegüldür, ḡāşā ki ol çekmeḡe ḡādir ola. Bu ḡadīmden ḡalmışdur (4) ve bunu yapan üstād ḡurup ve çeküp oḡ atan için yapmamış. (5) Ancaḡ izḡār-ı ma'rifet itmiş. Nihāyet Ḳarcınada Kerdus Şāḡ ḡatına (6) Sa'd-i Şāmi nām bir dilāver gelmiş. Çok ḡünerleri şāyi' olmuşdur. Ḳurar (7) çeker ise ol çeker ve illā andan ḡayrıda dermān yoḡdur." didiler. Ḳayşer (8) bunu işidüp tīz bir nāme yazup, elçüyi da'vet idüp:"Cümle pehlüvānlarum (9) ḡidmete daḡutmuşumdur ve yanumda kimse yoḡdur. ḡālā Ḳarcınada Kerdus (10) Şāḡ yanında Sa'd-i Şāmi nām bir pehlüvān vardur. Aña götürün. Çekerse (11) ne ḡüzel ve eger çekemez ise aña ḡarāc irsāl ideceḡüm." Bu minvāl üzere (12) bir nāme gönderdi. Çünküm nāme Kerdus Şāḡ'a vāşıl oldu. (13) Elçi daḡı kemānı önüne ḡodı. Kerdus nāmeyi alup mefḡumuñ bildi. (14) Hemān Ḳamza-i

Şāhib-kıran tebessüm idüp el urup kemānı eline alup (15) şehā himmetünüzde bunuñ işi āsāndur velākin ibtidā-i sâ‘ir pehlüvānlar (16) yapışup görsünler. Belki bize teklîf olunmadı biz de kırar çekeriz, (17) diyeler.” diyüp ortaya kıdı. Cümle pehlüvānlar birer birer yapışup gördiler (18) kıbül olmayacağ du‘ābizden, baña “Tamām Server.” didiler. Andan nerre ‘Arab (19) buyurdı. Ateş getürdiler. A‘lā kızdırdı. Yumuşadup andan [40a/1] Server-i ‘Ālem bir dizi üzere kılkup on yedi kerre çekdi. Yā cümle pehlüvānlar (2) hayrān kıldılar. Anuñla dağı kınā‘at itmeyüp kendinüñ sađt-ı kemānuñ (3) dağı kıbzaya alup kıalay virüp ‘aşkı ile sađa şola yetmiş (4) kerre çekdi. Şāhib-kıran dursa dağı çekerken zor Şāhib-kıran’a tākāt (5) getürmeyüp kütür kütür pāre pāre olup yire döküldi. Ne ğarīb (6) temāşā bunuñ şāhibi ne ağmağ imiş ki bir diyārdan bir diyāra bunuñ (7) gibi kemānı gönderir. “Neyleyem bunda olaydı çāk başına çarpar idüm. (8) Götürün başına çalsun.” diyükırıkların elçinüñ üzerine atı (9) virdi. Cümle ehl-i dīvān hayrete düşüp tađsīn eylediler. Elçi (10) keferesi hūr haķīr kemānuñkırıkların alup çıkup gitdi. Kıayşer’e (11) gelüp hāli haber virdi. İşidüp hayrān kıaldı ve ziyāde haťā (12) idüp bī-ihtiyār muħabbet idüp muħabbet-nāme ve kıılıc kıaftan ve envā‘ (13) hediye gönderdi. Ba‘de Vereşe’nün elçisine eyitdi:” Var imdi Vereşe (14) Frenk’e gördiğün söyle.” diyü gerü gönderdi. Çün elçi Vereşe (15) huzūrına geldi. Kemānuñ pārelerin önüne kıdı. Vāķi‘ hāli haber virdi. (16) Vereşe’nün aklı gidüp görmesün.” Bu Kıayşer didükleri bildi. (17) Ben kendine gönderdüm, çeksin.” diyü kendi diyār be diyār göndüre. (18) Sa‘d-i Şāmī didükleri herifden bunuñ gibi tan ümi cevāblar (19) işidüre diyü ateş mađz olup bu intikāmı Sa‘d-i Şāmī ve Kıayşer’e [40b/1] kıorsam adım Vereşe olmasun diyüp buyurdı. ‘Asker cem‘ine meşğül (2) oldılar. Ammā rāvī eydür. Bu taraıdan Ħamza ise gün be gün derd-i ‘aşkı (3) eızün olup ve hālini kimseye ifāde idemeyüp gice tenhāsında (4) o figān ile ağlamağ kendüye yār idindi. KıartūsDīvāne ise (5) kıarşusına geçüp “Ne ağlarsın Server? Seni kim döğdi? Baña haber vir.” (6) dir idi. Ħamza da “Be hey Dīvāne! Kim döğse gerek velākin benüm derdüm ‘ilāc (7) kıbül itmez. Ne şorarsın sen bir dīvānesin. Ne ‘akluñ vardur idi. (8) Hele ol gice geçüp şabāđ oldu. Ħamza eyitdi:” Gel Dīvāne senün ile (9) bugün bu şehirden çıkup def‘-i ğam idelüm. Şeyd-i Şikār ile def‘-i ğam idelüm.” (10) didükde

Dīvāne “N’ola?” diyüp ikisi ‘Aşķara süvār olup şehirden (11) taşra şahrāya çıkup vāfir tolaşdılar. Hattā aħşam oldu Qarṭūs (12) Dīvāne “Be hey Server! Aħşamdur niçe bir gezersin? Bārī bir baĝa varalum. (13) Qarnumuz acıķdı.” didi. Hamza: “N’ola?” diyüp lākin şehirden haylī uzak (14) gitmişler idi. Yolu gā‘ib eylediler. Giderek bir hışāl-i ma‘nendi (15) bir baĝa irdiler. Şöyle ki qapunuñ bir qanadın qapamışlar ve bir qanadın (16) daħı qapayacaķlar Hamza ‘Aşķarı sürüp geldi.” Misāfirin ‘āşıklar (17) bolĝayup eyledük, şehre varamaduķ. Bu gice bizi mihmānuĝa qabūl (18) idūñ” didükde “Haber Server. Bu baĝ şāhuñķızı Rābi‘a Bānū’nuñdur. (19) Kendisi bundadırqorķaruz. İçeri bī-gāne alamaz qābil degūldür.” [41a/1] didiler. Hamza Rābi‘a nāmuñ işidüp baķup bizüm zararumuz nedür aħşam (2) yatur şabāh qalkar gideriz, kimsenüñhaberi bile olmaz diyü iķdām (3) eyledi.“Hayır mümkün degūldür” diyüp qapumı çevirdiler. Hamza elin görüp qapatmadı. (4) Otuzdan ziyāde herif iķdām ide gördiler olmadı. Āħir şamātaya (5) başladılar. Bunlar gördi, olmaz. Hamza eyitdi: “Be hey Adamlar! Bizde qanı yabancı (6) degūlüz pādişāhuñ pāy-ı taht pehlüvānı Sa‘d-i Şāmī’yüm. Nigār’da āĝāh olsa (7) belki destūr vire hele baĝçe ustasına haber vir, gelsün.” dir iken (8) usta çıķa geldi.” Hamza’yı gördükde:“Hay Sultānum! Şafā geldüñüz buyurun. (9) Baĝ sizüñdür. Bunlar ‘acemi oĝlanlardur sizi bilmezler. Bānū bundadır. (10) Başları qorķusından küstāhlık itmişler. Mā‘zūr buyurun.” diyüp (11) öñlerine düşdi. Hamza daħı “Ha şöyle, hey usta oĝlanuķlar bize (12) çok cefā eylediler. Biz hōd şikārdan gelür iken yol yañulup bunda (13) geldük.” diyüp bir köşke gelüp oturdılar. Etrāfında dıraħistān (14) meyveler quşatmış ve şukūfe ile zeyn olmuş qaşruñ ortasında (15) bir havz fevvāreler ve qaşruñ öñünde bir nehir cārī aķar cennetden nişān (16) virir. Hele usta gelüp vāfir ni‘met ve şerbet getürüp yediler. Ba‘de (17) meclis qurılıp Ba‘de Gülfām’ı ortaya getürüp devre başladılar. (18) Temāmı kelleler kerīm olıcaķ Dīvāne eyitdi:” Yā Sa‘d-i Şāmī hiç böyle (19) şafālı maķām olmaz. Her nesnesi bol artuķ bunda oturalum, şehre [41b/1] gitmeyelüm.” didi. Hamza da” Qavsler cānuma minnet idi. Ammā qomazlar. Bu günlük (2) güç ile qodılar. Qapuda görmedin mi?” diyüp yiyüp içerek nīm mest (3) olup Emīr-i-i ‘Arab’a bir miķdār def‘ hicāb gelüp fetħ-i kelām ile: “İy Usta! (4) Hele Bānū bu aralara yaķın degül. Ola ne cānibde otururlar

bizden (5) āgāh olup incinmeyeler.” didi usta eyitdi: “Belī bundadur ammā bir dahı (6) aşma ki başumuza belā getürürsün.” didi. Ḥamza eyitdi didükim: “Bānū degül (7) siz Bānū didigüñşāhuñhātūnı mıdur?” didi. usta: “Ḥayır (8) Şāh’uñkıızı Rābi‘a aţlās pūşdur. Bir bed ahlākđur ve rāhib (9) hōcası vardır. Eski pūş rāhib dirler. Aña da kendi gibi (10) palāslar giydirüp keşiş eyledi. Kiliseden taşra çıkmağa (11) rızā virmez. Babası serābına güç ile gelür. Bunda hōd çok zamān (12) idi ki gelmemiş idi. Bu dem bilmem n’oldı ki icāzet almış, geldi.” (13) diyüp sözi ğayrı semte düşürdi. Ammā emirüñ kulağına (14) andan ğayrı söz girmez. Ba‘de içince ‘aşkı ‘alevlenüp meta‘-i (15) şabrın yağdı. E yā ne olsa kim şunda gelmiş iken nigāri görüp (16) görışmege bir ‘ilāc olsa diyüp cevānib-i erba‘aya bağar iken (17) ferşüde bir köşk gördi. Mümlar yanar. Cān başına şıçrayup: (18) “İy Bağbān! Bānū şu qarşudaki köşkde olup bizi görmesün.” (19) diyinceBağbān eyitdi: “Yā Sa‘d-i Şāmī sözi ta‘accüb-ı dirāz eyledin. [42a/1] Andan ğayrı cevābuñ yok mıdur? Biz hōd size ‘özrümüz didük luţuf eyle. (2) Bir dahı aña fāriğ ol şafāmuzda olalum.” didi. Ḥamza: “Ḥōş imdi añmayayum.” (3) didi. Ammā gönlünden:“Bu herif Divāne ancak aña añmayayum da kimi añayum? (4) Cānān ğarīb ben ğarīb aşıl şafā henüz cefāya uğraduğ.” diyü gönlünden (5) geçürüp biraz dahı oturup lākin hāzm idemeyüp keşf-i esrār idüp (6) bağa:“İy Bağbān! Sözüñ doğrusı ben Bānū’nuñ ‘aşıkuyum. Taşviri (7) koynumdadır. Anuñ ‘aşkıñdan bī-qarār u terk-i diyār idüp geldüm ki (8) ālām-ı mağşūda irem elüñ ile ālāmı direm ve illā kılıcum ile alurum.” Nihāyet (9) Şāh’dan çok luţuf görüp hicāb altında kalmak ile “Enāmdan eger (10) Ḥağ Te‘ālā aña baña lāyık görmese beni tenhā bu bağa göndermez idi. İmdi (11) ümīdüm Cenāb-ı Ḥağ’dan budur ki; Bānū ile bu bağda mülākāt idem. Hicāb (12) perdesi yırtıldı. Şabra mecāl kalmadı. Keşf-i esrār eyledüm.” didi. Bağbān (13) ve sā’irleri bu haberden hayrān ve bağa alduğlarına pişmān oldılar. Bu (14) mağhalde aña gördiler. Ol qarş-ı mua‘llādan bir hūb şüretlü cāriye zuhūr (15) eyledi. Bir elinde şema‘ ve bir elinde bir altun maşraba ile şu almağa geliyor. (16) Cāriye ol kadar güzel ki ancak olur. Ḥamza’nuñ ‘aklı gitdi.“İy Bağbān! (17) Bu gelen kimdür? Yoğsa Bānū bizüm bunda misāfir olduğumuz haber alup (18) ri‘āyeten şerbet mi gönderdi?” didükde Bağbān: “Ḥayır Sultānum, şu almağa (19) gelür. Zirā Bānū bu

şudan içmez, ğayrı şudan içer.” didi. Meger bu gelen [42b/1] cāriyenüñ adına Servinaz dirler idi. Haylī zamāndan beri Bağbān (2) buña ‘aşık idi. Lākin vuşlata fırsat bulamaz idi. Gördikim Ĥamza (3) keşf-i rāz eyledi. Bu dağı eyitdi:“Yā Sa‘ d-i Şāmī niçe ki Bānū’ya ‘aşıksın (4) elin irmez, ben de bu gelen cāriyeye ‘aşıkum kademüñüz mübārek (5) olduğına şübhem kalmadı. Nihāyet ben çağursam gelmez. Luţufuñuzdan (6) siz da‘ vet buyurun ola kim gele bizümle hem meclis ola ihtimāldür ki (7) eglene kala.” didi. Emīr-i ‘ Arab:“Ma‘ k̄ül didüñ, şāyed Bānū ile mülākātumuza (8) sebeb ola.” diyince cāriye dağı nehrüñ kenārına geldi. Ĥamza da kaşırdan (9) başın çıkarup “Şafā geldin kadınım, gel bir kadem bādemüz iç, (10) āşinālık kesb idelüm.” didükde Bağbān dağı “Gel Sulţānum elem çekme (11) bunda misāfir vardur. Da‘ vete icābet lāzumdur. Muḥālefet cā‘ iz degüldür. (12) Gine Şāh’umuzuñ maḡbūli Sa‘ d-i Şāh mıdur? Bī-gāne degüldür.” didi. Rāvī (13) eydür. Ol ‘aşırda meclise da‘ vet etmek ‘ayubdegül idi. (14) Belki gelmese ‘ayub idi. Servinaz gördikim ikrām-ı ziyāde (15) meşrebeyi anda k̄odı. Gelüp kaşra çıkup emīrūñ elin öpdi. (16) “Şafā geldin.” diyüp sākī cam şundi. Alup nüş eyledi. Ba‘ de (17) Ĥamza dağı “Bu da benüm ‘aşkuma” diyüp şundi ve bir de Bağbān (18) şundi, bir de ketḥudā-yı bostāniyān şundi. Birbiri ardınca dört (19) cām nüş eyledi. Fi’l-hāl mest olup: “Be yūri n’olsa gerek [43a/1] bu da bir gündür cāriye hemān ben degülüm. Biri dağı gelsün, şuyı alsun.” (2) diyüp meclis kenārına çöke düşdi. Bağbān’uñ yūregi ditremege (3) başladı. “Şafā senden bu maḡalde Ḳartūs Dīvāne:“Bir de benüm elümden iç.” (4) diyütutup şapadağ öpdi. “Ne güzelce kızcağız olur.” diyüp (5) cāmı eline şundi. Bağbān eyitdi:“Ben bu kadar zamāndur ‘aşıklığın (6) çekerüm, bir merḡabāsın görmedüm. Bu gidi deli gözüme karşı öpe ne dimekdür?” (7) diyüğazaba geldi. Ĥamza vākıf olup: “Otur gidi deli kimsenüñ (8) ma‘ şūḡasına el uzatma.” diyüp tenbīh eyledi. Ḳartūs h̄oş (9) ammā ne lāzum diyüp işte bunlar bunda ‘ıyş ‘işretde ammā bu taraftan (10) Bānū şuşayup:“Bre görüñşol cāriye niçe oldı, şu getirin.” (11) diyince cān fedā nām cāriye siñirinden meger köşk bekcisinüñ (12) ve bostancılaruñ her birinüñ birer cāriye ma‘ şūḡaları var idi. (13) Birer birer geldiler. Her geleni kaşr-i meclise da‘ vet idüp birer birer (14) cāriyelere fitili bundurup kendülerin unudup meclise (15) oturup ‘ıyş u nüş şafāya

vardılar. Ba‘ de Gülendā cāriye (16) geldi. Bunları bu hâlde görüp: “Bre Bānū ötede ateş oldu. Siz (17) bunda ne hıdmete geldüñüz, bilmez misüñüz? Kendünüzi oturup (18) ‘işret idersiz. Başuñuzdan kórkmaz mısuz?” diyü hıṭāb eyledük de, (19) cāriyeler eyitdiler.” Yabana söyleme bu misāfir şāhuñ maḳbūli [43b/1] Sa‘ d-i Şāmī’dür. Bī-gāne degül, gel bir ḳadeḥ de sen iç böyle gidelüm.” didiler. Bānūda: (2) “Elem çekme Sa‘ d-iŞāmī sağ olsun. Bānū’nuñ ‘aşḳıdur bizi ricā ider. (3) Belki Bānū da bu meclise teşrīf ide cümlemüz birlikde olavuz diyü (4) dil üşürüp ol daḥı n’olsa gerek bunlara ne olur ise baña da (5) ol olur.” diyüp gelüp meclise oturdu. ‘Iyş u nūşa başladılar. (6) ḲartūsDīvāne bu hāli görüp: “Yā Sa‘ d-i Şāmī! Herkes ma‘şūḳuñ (7) buldı. Senüñ ile ben ḳaldum. Bize de Allāh kerīmdür. Ammā bundan şoñra (8) gelen benümdür. Senüñ de ma‘şūḳuñ bunda imiş. Olda gelürse hōş (9) gelmez ise var çek getir.” didi. “Nerreyi ‘Arab? Şus bre gidi deli. (10) Bānū işitmesüñ seni.” diyüp ‘alemlerine vardılar. Bu yaña Bānū gördikim (11) giden gelmedi aḥşāmdan misāfir āvāzın işitmiş idi. Bunda (12) bir nokta var ancak zararlı ‘alāmet degüldür.” diyüp ṭāyesine eyitdi: (13) “Sen gel var sen de gör bu kızlara ne oldu?” diyince Ṭāye daḥı tīz (14) eline bir degnek alup şu olduḡı yire geldi, gördi. Maşraba (15) ṭurur kızlar ḳaşırda her biri birer ‘āşıḳı ḳoltuḡında hem meclis olup (16) ba‘ de nūş iderler. Öfkelenüp: “Bre ḳaḥbeler sizi bunda şuya mı (17) gönderdiler, yoḥsa yiyüp içmege mi?” diyüp yukarı çıkup (18) degnek ḳaldırınca, ḲartūsDīvāne: “İşte ben de naşībüm buldum. (19) Cānum ḳadın öfkelenme, ḳo şafālarında olsunlar, biz de döşek [44a/1] ile şafālanalum.” diyüp ḳucaḳlayup şap şap öpmege başladı. (2) Ṭāye ise: “Bre ne eyler bu ḥerif dīvāne midür, ‘ayub degül mi? Āḥir (3) vaḳtümde beni rüsvāy eyledin.” didi. Ḥamza daḥı “Bu ne hāl? Ko şunu, (4) edebin ile otur.” diyince olmadı. Dīvāne’nüñ gözi kızmış, eyitdi: (5) “Yā Sa‘ d-i Şāmī ‘aceb hālüñ var. Sā‘ irin görmezsin. Ḳaçan beni mi (6) görürsin, şafā köşesi hemān bu degül.” diyüp ve bir köşeye çeküp (7) bir el yukarıdan ve bir el aşağıdan ḳapup bir tenhā köşeye varınca (8) maşlahatı daḥı uyandı. Ṭonuñ çıkarmaḡa taḥammül idemeyüp çeküp (9) aḡını yırttı. Kendinüñ ise ṭonı yoḳ ḥāzır, derḥāl arḳasın (10) yire getirüp buña bir ḳulan çekdi. Ṭāye daḥı altında ve “Öyle yüzler (11) ḳarası görmesin, āḥir vaḳtümde başuma geleni.” diyüp gözleri (12) süzüldi ve illā temām her

yiri albe alu geldüğinden řafā idüp (13) “Açmazdan eyü seyirde rāst geldüm. Bu da bir gündür bu Dīvāne ile (14) řafā idelüm oldu olacak Bānūda ne dirse disün.” diyüp (15) alkup, bilā-icab el ele yapışup onsuz ařra ıkup meclis (16) kenārına oturup, ‘ālemden fāriğ olup, ele cam alup, řafāya (17) varup ‘işrete başladılar. Bu yakadan Bānū gördikim Tāye dağı (18)gelmedi. Ne özüne temāřadur. Bu giden gelmez, bu mel‘ūnlara ne hāl (19) olmağ gerek, şusuzluğ cānuma kār eyledi.” didi. Bunuñ bir mu‘temed [44b/1] ‘aıl cāriyesi var idi. Añı gönderdi. Ol dağı bunları bir köşede (2) temāřā idüp nağaşların ıkarup ve maşrabayı bulup oldurup (3) Bānū’ya gelüp nağır ışmır haber virdi: “Ammā Bānū’nuñ bir ma‘řūası (4) var idi. Behrām-ı Frenk dirlerdi. Ĝāyet tiğ-zen la‘īn idi. Birağ kerre (5) Kerdus řāh’dan Bānū’yı isterdi, virmedi ve hem ere varmaz” didi. (6) “Olda ben güç ile alup bermurād olurum.” diyüp bir açında cenk (7) idüp bozulup bařa ıkamadı. Āhri cāsuslar oyup Bānūda (8) bu bağa geldükde gelüp haber virdiler. Ol la‘īn on iki biñ (9) ‘asker ile ilgār idüp gelüp bağı ortaya alup uşatdılar. (10) Bānū’ya haber itdiler. Cān başına şıradı. Niçe olur hāl şehirde (11) ırāğ kim babasına haber ideler, bu mağalde Tāye eyitdi: “İy Bānū Cihān! (12) Eger ā‘il olursañ varup senüñ ağzından Sa‘d-i řāmī’ye (13) söyleyeyim. Eger yine Behrām gibi la‘īn olursa red hağlarından gelür.” didi. (14) Bānū eyitdi:“Bre meded vazgeçdüm, şuçından hemān bir maşlağat gör.” didi. (15) Tāye segirdüp gelüp:“řāhib-ırān dağı henüz alkmışdı. Bu naşıl (16) ‘askerdür.” diyüp ‘aıl ile bildi ki Bānū’ya ařd idüp geldiler. (17) artus’a bağardı ki alka diyü ol ise harekete mecāli yoğ. Ol (18) mağalde Tāye gelüp Server’üñ elin öpüp Dilāver Bānū’yı Cihān hağ-pāye (19) yüzler sürüp bu gelen ‘askerüñ serdārına Behrām-i tiğ-zen dirler. Bānū’ya [45a/1] ‘aşığdur. İşte gelmiş ki yalnız bulup řikār ide eger ābil ise (2) gerçi bizi bilmezler. “Ammā babam hağrıçün olsun bu belāyı def‘ (3) itsünler.” diyü buyurdılar didükde Server ah idüp: “İşte (4) buraları adamı helāk ider yā benüm babasına iltiyāmum Bānū için (5) degül midür, hoşmidi. Hemān şağ olsunlar hele bize dūřeni bizler (6) edā idelüm.” diyüp ‘Aşarı āzır idi artus’a:“Bre alk!” diyüp bir (7) iki depme urdı. Gördi alkmağa dermānı yoğ, mağmürdur āhir ol (8) dırağt dibinde bırağup gitdi. Yalnız ‘Ařara süvār olup bağ apusından (9) şaşra ıkup ‘aşıyla bir

na' re öyle urdukim ol vādīler dürlü (10) şadālar virdi. Hūşūşa ma' şūķası nazārında ricāda itmiş ola (11) hemān bir yanar ateş gibi kendüsin ol 'askere urdı. Cenk idüp (12) giderken Behrām Frenk'e rāst gelüp: "Hay raķibüm la'īn! Seni ķormuyumki (13) 'ālemde sağ olasin." diyüp cümlesin men' idüp bir tīg urup atıyla (14) kendüsin çār pāre eyledi. Ba' de Server-i 'Ālem irişüp 'ālem-i 'alem-dārı (15) çalup yire bıraķdı. Server-i 'Ālem kaçanı ķoğmaz iken Bānū'nuñ şoķına (16) vāfir ķoğup kırdı. Kimse ķurtulmadı. İllā atı yügrek olan ķurtuldu. (17) Server-i 'Ālem dönüp bağa geldi. Bānū kaçırđan bu olan cenkleri temāşā (18) iderdi. Server'ün böyle erligin görüp taħsīn eyledi. Bağa gelürken (19) Server'e alur göz ile baķup biñ cān ile 'āşık olup [45b/1] Muħabbet eyledi. "Hōcam didükleri emīn yābāna söyler. Niçe olsa ki ben bu dilāver (2) ile mülākī olsam." diyüp fikre düşdi. Ammā bu tarafından Kerdus Şāh'a haber (3) itdiler ki: "Bānū'yı bağda oldığın Behrām Frenk haber alup on iki (4) biñ 'asker ile gelüp muħāşara itmiş." didüklerinde Şāh'ün 'aklı gidüp: (5) "Bre tiz olun." diyüp cümle Hārcına şehrinün fedā'ileri vāfir 'asker (6) ile ilgār idüp gelüp gördiler ki Hānza yalñuz başıyla temām itmiş. (7) Tırmayup kalan malı bostancılara cem' itdürüp bağa taşıdur. (8) KerdusŞāh görüp Server'e du'ālar eyledi. Ba' de Kerdus Şāh Server'e (9) eyitdi: "Bu ğanimet mal hep cümle senüñdür." didi. Hānza eyitdi: "Hayır Şāh'um (10) ben sipāhiyüm. Bugün bunda isem yarın bir yirde dağı giderüm. Kānķı (11) diyāra varsam senüñ gibi şāhlar baña ri'āyet iderler? İşte göresün ki (12) eyyām devletünüzde şafāmuz var." diyüp bir ħabbesin ķabül eylemedi. Kerdus (13) Şāh ta'accüb idüp ba' de su'āl eyledi: "İy Dilāver! 'aceb maħallinde (14) bulunmuşsunammā bu la'īnün muķaddem gelecegin haber aldunuz mı idi." (15) Server eyitdi: "Hayır Şāhum dün bizüm Dīvāne ile şikāre çıķdum idi, (16) gezüp döndükde yol azıdup aħşam zamānı bunda geldük bizi (17) içeriķomaķ istemediler. Yābānda ķalayazduķ. Hele şoñra ustaları (18) bizi bilüp içeri aldı. Bize ri'āyet eyledi. Bendeñüz de sabaħ ķalkup (19) gidelüm dirken böyle bir kışsa-ı zuhūr eyledi." Geldünüz de ħikmet ol imiş. [46a/1] Bu ķadar ħidmetde bulunduķ." didi. Kerdus Şāh 'āzm-i şād oldı. Ba' de Server-i (2) 'ālem'i yanına alup 'izzeti birle şehre getürdi. Hānza Kārtūs'ı anda untdı. (3) Dīvāne bağda yatup ķaldı. Emīr-i 'Arab'da gine kendi

oldığı saraya varup (4) atına tīmār idüp rāḥata vardı. Kerdus Şāh daḥı taḥtına varup (5) vüzerāsına ḥiṭāb idüp: “Ne dirsüñüz şimdi ben Sa‘ d-i Şāmī’ye bu ilk (6) muḳābelesinde kızum Rābi‘ ayı virsem revā degül midür? İşte ol olmasa (7) kızum gitmiş idi. Kızum virsem gitmezdi. Böyle bir dāmāda mālīk (8) olmaḳ devlet degül midür? Lākin şıtmalar ḥışımına uğrasın. Ḥōcası (9) la‘īne ki şöyle bir nāzenini riyāzetkeş eyledi.” didi. Vüzerāsı (10) eyitdiler:” Evlāşı budur ki hemān virüñkızını bu Server’e, zīrā mādemki (11) siz bunu ere virmeyesiz ğavġā eksik olmaz.” didiler. Kerdus Şāh (12) eyitdi: “Hele kıza ṭanışalum, birkaç sözüm vardır söyleyeyim. Ümīddür ki (13) sözümünden çıkmaya.” didi. İşte böyle ḳaldı. Ammā bu ṭarafdan Ḳartūs (14) Dīvāne yatarak maḥmurluġı gitti. Uyanup gördi. Yanında kimse yok, (15) yirinden ṭurup aşağı yukarı gezerek Bānū’nuñ ḳaşrı altına gelüp (16) bülend āvāz ile ḥayḳurup ev şāhibi bizüm Sa‘ d-i Şāmī bunda mıdır, (17) didükde Bānū ise Ḥamza’ya ‘āşık olup olgün üzerinden ol (18) palāsları çıkarup atdı. Muḳaddem aṭlās-ı libās giymegi severdi. (19) Anuñçün aṭlās pus dirlerdi. Şoñra ruhbān olup palās pūş dirlerdi. [46b/1] İşte bu maḥalde gine muraşsa‘ aṭlās ḳabā‘ların giyüp evvelinde güzel dibelük (2) güzel oldu. Ṭāye görüp: “İy Bānū! Şoñra ḥōcañ incinür.” didi. Bānū (3) eyitdi: “Ḥōcam yābāna söyler, ḥiç şāh kıızı ruhbān olur mı? Ammā ah niçe (4) idebilsem Sa‘ d-i Şāmī ile āşinālīk itsem.” dirken Dīvāne de böyle (5) ḥayḳurdu. Ṭāye eyitdi: “İşte bizüm ‘āşıkumuz geldi. “İy Bānū bunuñla āşinālīk (6) eyle ki Sa‘ d-i Şāmī ile āşinālūġa sebep ola, zīrā bunuñ ḳulıdur. Bunuñla (7) aña bir ḥaber göndermek olur.” didi. Bānū: “Bre meded! İmdi çağuruñ gelsin, Dīvāne’den (8) bir ḥaber alayum.” didi. Ṭāye varup: “Gel yā Ḳartūs seni Bānū ister.” didi. (9) Dīvāne Ṭāye’yi görüp şarılıp: “Hay bizümle ne işlersin?” diyüp (10) bir yol öpdü. Ṭāye: “Bre ‘ayubdur. Bānū bakıyor.” diyüp önüne düşüp (11) getürdü. Dīvāne: “Bānū’yı niḳāb ile gördükde, ṭapu ḳulüb ne buyurursuñuz?” (12) didükde Bānū eyitdi: “İy Dīvāne! Sen Sa‘ d-i Şāmī’nüñḳulı mısuñ?” didi. (13) “Ḳartūs Belī ḳuluyum.” didi. Bānū eyitdi: “Yā Sa‘ d-i Şāmī evlenmez mi?” didi. Dīvāne (14) eyitdi: “Añı bilmem ammā ben evlenürem. Bu bizümkini baña vir.” didi. Ṭāye: “Bre sus, (15) hey Dīvāne! Gör hele Bānū ne söyler.” didi Bānū eyitdi: “İy Dīvāne! Şabır eyle, (16) ben bunu saña virirüm. Lākin Sa‘ d-i

Şāmī ne söyler, hîç evlensem filân diyüp (17) añmaz mı?” didi. Qartus eyitdi: “Yavuz ağlar beni hîç uyumağa qomaz, (18) şamâta ider, ah vah ider, ben ne çağurırsın, dirüm; baña kaçır beni (19) dögmek ister. Bir güzel kıza ‘âşıkum.” diyüp qoynundan bir päre deri [47a/1] üzerinde şuret var. Aña bakup ah ider ve çok ağlar beni cānumdan bezdürdi (2) ve bu diyāra ol kıızdan ötüri geldi.” didi. Bānū t̄ayesine bakup: “‘ Aceb (3) kimün kıızına ‘âşıkdur? Bu diyārlarda benden güzel kıız var mıdur?” didi. T̄aye (4) eyitdi: “Bre hey qadınım! Ol saña ‘âşıkdurhîç şübhe yoqdur. Ammā ben bir nesne (5) fikr itdüm.” didükde Bānū eyitdi: “Niçe T̄aye eyitdi, bir tezkere yazup aḥvālünüzi (6) ‘arz itseñüz, ben Dīvāne ile bile varsam tezkereyi virsem, baña ne cevāb (7) virir. Görsem didükde Bānū eyü didüñ.” diyüp bir tezkere yazup bir boğça (8) ton gömlek koyup T̄aye eline virüp gönderdi. Ammā bağ şehre ḥaylī (9) ıraç idi. Hele şehre gelüp Ḥamza’nuñ sarayına geldiler. Ḥizmet-kārlara su‘āl (10) idüp: “Server qandadır, diyü şāh dīvānındadır.” didiler. T̄aye Qartus’a (11) eyitdi: “Ben qapuda t̄urayum, sen gir içeri Server’e bir uşul ile gel seni (12) taşrada isterlerdi. Ammā şaqın kimse tuymasun.” didi. İşte (13) şöyle işāret ile diyüp tā‘lim eyledi. Dīvāne olsun diyüp (14) gitdi. “Güyā var bedestān dellāli gibi çağur.” didiler. Dīvāne saraya gelüp (15) dīvāna girdükde Ḥamza’yı görüp şavt-ı a‘lā ile: “Yā Sa‘d-i Şāmī (16) hele gel seni taşra çık. Aḥşam benümle yatan bizimki bile geldi (17) baña güzelce kāğud virdi. Sa‘d-i Şāmī’ye vir ve bir kimse görmesin diyesiye (18) qalmadı. Emīr-i Cihān: ‘Şuş bre deli!’ diyüp bir t̄abānca urdı.” Server-i ‘Ālem (19) qādir olsa gice bağda yatdığım bile tuymazdı. Ammā ne fā‘ide[47b/1]Dīvāne ‘aceb ḥiddet eyitdi. Ammā hele añlamadılar. Zīrā Dīvāne’nün edā ġarībesin (2) herkes añlamazdı. Lākin Ḥamza: “Tuyluđ.” diyüp ‘aqlı gitdi. Qartus Dīvāne’yi (3) öñüne qatup çıkup gitdi. T̄aye emīrün ġazabuñ görüp: “Hay (4) gördüñmi, bizüm geldigümüz ḥaz itmedi. Evlāsı buña görinmemekdür.” diyüp (5) ol boğça ile esbābı getirüp Server’ünḥizmet-kārlarına virdi. (6) Server: “Geldükde rabinge dün gice misāfir oldığüñuz ḥāne şāḥibi (7) gönderdi. Ma‘zūr buyursunlar.” diyüp gitdi. Beriden Ḥamza taşra (8) çıkıdı. “Qanı T̄aye?” didi. Qartus eyitdi: “Sen kaçırısın işidüp (9) kaçdı.” didi. Server eyitdi: “Bre nā-bekār deli öyle mi söylerler? Begler (10) ortasında ‘acep degül midür?” diyüp

sarayına geldi. Bir miqdâr gâzabı (11) sâkin olduğda tezkereyi oğudı gördi. Bânû’nuñ kendi hañıdır, (12) dimiş ki: “İy Dilâver ‘âlem! Ol gice misâfir olup sizün ile (13) âşinâlık idemedük. İşte bu libâsları Tâyetem ile gönderdimki (14) âşinâluğa sebep ola ve bilesiz ki benüm size meyli muñabbetüm külli olmışdur. (15) Hemân babamdan isteyin, muñalefet itmez, virir. Benden ötüri bir (16) ad çıkarmışlardur; er sömez diyü. Gerçi öyle idi. Ammâ sizün (17) mübârek cemâlünüzi göreliden berü bî-ğarâr olup ol da‘ vâdan (18) ferâğat eyledüm. Hemân ricâm budur ki câriyyelüğe qabûl buyurasın.” (19) dimiş. Server-i ‘Âlem bu cevâbları nâmede görüp şafâsından [48a/1] ‘aqlı gitdi ve Qartus’ı söyletdi: “Bre Dîvâne! Saña nâmeyi kim virdi?” (2) didükde Qartus dañı ol bağda uyğudan qalkup seni ararken (3) qasr altına vardum. Seni çağurdum bizimki gelüp “Gel seni güzelce (4) ister.” didi. Ben de vardum. “Eger ol güzelce seni begenüp Sa‘ d-i Şâmî (5) evlenmek ister mi?” didi. Ben didim: “Her gice ağlar.” didim işte baña ol (6) kâğudı yazup virdi. Bu esbâblar ile bizimki büyük qadın beraber (7) geldi işte ol gitmiş, didi. Server-i ‘Âlem dîvânına itdigi (8) ise nâdim oldı. Ben bundan Dîvâne olmuşum diyüp boğça görüp (9) şafâlar eyledi. Bu tarafından Tâye de Bânû’ya gelüp añvâli hikâye eyledi. (10) Ben tezkereyi qodum, gitdüm, soñra bilmem niçe oldı.” didi. Bânû melûl (11) olup: “‘Aceb şol dilâver beni istemez mi? Ola yoğsa Dîvâne bir (12) tel mi kırdı. Hele görelüm, niçe olur?” diyüp otururken: “Atan (13) Şâh geldi.” didiler. Bânû qasden hastaluğa urdı. Şûreti (14) döşek bırağdurup yatdı. Huddâmına işmarladı ki mizâcı hõş (15) degüldür, diyeler bu kerre KerduşŞâh kızını erkek istemez diyü naşîhat (16) itmege geldi. Hâdimler qarşu varup qoltuğına girüp qasra (17) getürdiler. Baqar ki kızu qarşulaya: “Bre Râbi‘ a niçün gelmedi?” didükde (18) “Sultânım bir miqdâr hasta olmuşdur, yatur.” didiler. Şâh yanına gelüp (19) gördi, yatur: “Qızum nedür hâlün, ne zamândan beri hastasın?” didi. [48b/1] “Ben seni Sa‘ d-i Şâmî’ye virmek isterüm. Bilmem sözüm geçer mi?” didi. Bânû bu haberi (2) işidüp şafâsından ağladı. “Devletüm ata hâşâ ki ben senün sözine (3) muñalefet idem. Zîrâ hasta olmama bâ‘ iş, geçen geçe bir düş gördüm. (4) Qorğdum.” didi. Şâh eyitdi: “Qızum varup saña hekim göndereyim.” didi. (5) Bânû eyitdi: “Benüm cânım ata, baña hekim lazum degüldür. Benüm bir yerüm ağrumaz. (6) Nihâyet qorğdum.” didi ve hem qalkup otura

vardı. Şāh hāz (7) idüp “Ha şöyle kızum. Bu maħalde sen de ĥasta olma ammā naşıl dūş (8) gördin.” didükde Rābi‘ a Bānū eyitdi: “Devletüm ata vāḫa‘ mda gördüm, (9) kıyāmet kıpmış. Bir alay adamı zebānler zincirler ile tıttup cehenneme (10) götürdüler ve bir alay adamı daħı melekler ‘ izzet ile cennete getürdiler. (11) Ben de gönlümden didim ki; hele ben dünyāya kıarışmadum, ruhbānlık iħtiyār (12) eyledüm, günāhum yokdurdıyü cehennemden kıurtuldum. Cennete giderüm dirken (13) birkaç zebāniler gelüp baña yapışup cehenneme götürmek istediler. Ben (14) feryād itdüm. Benüm şuşum nedür diyü añlar eyitdiler: Bundan büyük günāh mı (15) olur ki pederi māderine muħālefet idüp hoca söziyle añlaruñ (16) üzerine terciħidersin didiler. Ben de yemīn itdüm ki bir daħı añlaruñ (17) sözlerinden çıkmayayum, didim. Gine beni āzād itdiler. İşte ol ecelden (18) ĥasta oldum.” Ba‘ de Tāye daħı söze gelüp bir miḫdār Bānū’nuñ (19) ĥālinden ifāde ve ser-güzeştini naḫır kıtmīr-i beyān idüp [49a/1] “İşte Bānū ‘ aşk ateşiyile ĥastaluğa bā‘ iş oldu.” diyince Şāh (2) bu ĥaberden mesrūr olup çünkü böyle bir gözüm nūrı ben seni (3) Sa‘ d-i Şāmī‘ye virirüm. Bārī şöyle bir dilāvere nuşībet olasın (4) ne dirsın didükde Bānū da fermān sizüñdür, emrünüñden taşra işim (5) yokdur.” didi. Şāh ziyāde ĥatır idüp: “Berħudār ol.” diyü vāfir du‘ ā (6) eyledi. Andan sarayına gelüp vüzerāsına vuḫu‘ üzre bildürdi. (7) Añlar da ĥāzır idüp müjde için Ĥamza’nuñķonağına ‘ azīm idüp (8) geldiler: “Müjde! Server Şāh’umuzuñ size ‘ azm-i laḫifi ve kerem-i himmetleri (9) var, söyle müjdeye geldük. Sizi sevdüğümüzden ĥattā Rābi‘ a aḫlās (10) boş size virmege ‘ ahd eyledi.” didiler. Ĥamza: “Ömürleri çok olsun. (11) Biz añlaruñ iħsān dideleriyüz añlar bizi dāmādluğa kıabül idicek, (12) bize yok demek dūşmez nihāyet gine bir yerde kıarār-dāde degülüz. Bir gün (13) bunda beş gün ğayrı bir de biz eger böyle ‘ ayubumuz ile kıabül iderlerse (14) ne güzel.” diyü bir miḫdār istiğnā eyledi. Andan kıalkıp Kerdus (15) Şāh’a geldiler. ĥāli ĥikāyet eylediler. Şāh şād olup hemān (16) düğün kııydı. Görülsün der iken bir peyk zinde gelüp irişdi. (17) “Nedür?” diyince ol peyk bir nāme şındı. Alup müḫāle‘ a idüp (18) mefhūmında dimiş ki: “Ben ki Kıayşer-i Rum sen ki Kerdus Şāh’sın. (19) Nāmum vuşülünde ma‘ lūm ola ki Vereşe Frenk size gönderdiğüm kemān kıırulmasını [49b/1] bahāne idüp bizden ĥarāc almak kıaşdıyla ‘ asker çekmiş, üzerime geliyor. (2) İmdād maħallidür,

hālā yanumda aña cevāb virür. Adamum yoǧdur gerekdür ki (3) Sa‘ d-i Şāmī’yi alup ne Ƨadar zaħmet ise gelüp def‘ idesin.” dimiş. (4) Kerdus Şāh fenā maħalde zuhūr eyledi. “Niçe olur düğün üzerinde (5) Sa‘ d-i Şāmī’ye niçe aňalum ve ne yüz ile teklīf idelüm?” didükde vüzerası (6) eyitdi: “Bunda sizüñ řonu‘ ñuz yoǧdur. Öyle iktizā eyledi. Sa‘ d-i (7) Şāmī daħı haż ider. Hemān da‘ vet idüp teklīf buyurun görelüm (8) ne cevāb ider?” didüklerinde “Ĥamza’yı da‘ vet idüp Server size bu Server (9) maħallinde ĥidmet teklīf itmege yüzümüz yoǧdur velākin şöyle bir ĥādiře (10) vāĥi‘ oldı ne buyurursuñuz?” diyüp Ķayřer’üñ nāmesin gösterüp: (11) “Sizi yalnıuz göndersek zaħmet olur ve göndermesek bize ‘ adāvet (12) ider. Eger rāzı olursuñuz böylece varalum.” didükde Ĥamza gelüp: “Niçün (13) elem çekersin? Şāhum ben haż iderüm. Evvelā şimdi düğün iderüm, (14) dirsüñ. Bu Ƨadar ĥarāc lazum idi. Devletinde varup ol la‘ inüñ (15) ĥaĥķından gelüp ‘ askerinkırup malġanā‘ imi alup getirüp (16) düğün maşrafına řarf idün. Zaħmet olmaz ise böylece buyurun (17) siz seyr temāřaidin.” didi. Ba‘ de Ĥamza’ya bir ĥıla‘ t giydirüp (18) altı biñ ‘ asker alup yola revāne oldılar. Bu şarafdan Vereře (19) Frenk daħı ‘ Azm-i Ķayřer eyledi. Cāsuslar Ķayřer’e ĥaber getürdüklerinde [50a/1] buyurdı. Üç kerre yüz biñ ‘ asker cem‘ olup Ƨala öñüne çıkdılar. Ol ġün Vereře (2) daħı irişüp Ķayřer’e muĥābil ĥondı. Nāme gönderüp def‘-i ĥarāc taleb (3) eyledi. Ķayřer: “Diřine tař yoĥ. Bildiginden Ƨalmasun.” diyü ĥaber gönderdükde (4) irtesi cenk olup Vereře Ķayřer ‘ askerine fenā virüp aħřam (5) dönüp ĥondılar. Ķayřer ziyāde eleme düşdi. Kerdus ile Sa‘ d-i Şāmī (6) gelüp yetişmedi. “Ĥāl niçe olur yarın gine cenk olursa bizi (7) bozar. ƶala‘ya girmek lazum gelür.” diyüp adam gönderüp: “Üç ġüne dek (8) gelecek behlüvānlarum vardur diyü mühlet taleb eyledükde melu‘ n gelüp (9) diler ise on ġün mühlet aña ammā yoĥ bre cān gezdürür hemān (10) erkenden ĥarācı göndersin ve illā zorum ile vilāyetüñ ĥarāb idüp (11) tac-ı taħtuñ elinden alurum.” diyü ĥaber gönderdi. Ķayřer bu elemde iken (12) cāsuslar gelüp: “Kerdus Şāh ile Sa‘ d-i Şāmī geldi.” diyü ĥaber (13) virdiler. Ķayřer řād olup Ƨarřu çıĥup istiĥbāl eyledi. Buluřup (14) görişdi. Ķayřer, Ķarřus Dīvāne’yi begendi. Ammā Ĥamza’nuñ şetesini (15) az olmaġla bunda ne Ƨadar erlik ola diyü Ĥamza’ya muĥayyed olmayup (16) Ķarřus’a ‘ azm-i iltifāt eyledi. Ĥamza

Kayşer'ün eṭvārını görüp (17) gücine gelüp açmaz kodı. Hele konup ṭabl şād mani urdılar. (18) Bu taraftan Vereşe işidüp: “Nedür aşlı?” didi. Bilenler: “Harcına şāhı (19) Kerdus ile kemānını kıran Sa‘ d-i Şāmī didükleri behlüvān gelmiş.” [50b/1] diyühaber virince la‘ ĩn: “Korķarum, baña ğalebe ide.” diyü yüregi aĝzına gelüp (2) ziyāde eleme düşdi. Çün şabāhı oldu. Cenk ḥarbiler çalınup (3) ‘azm-i meydān kıldılar. Şaffları bağlandı. Eyā kim gire derken Ḥamza emriyle (4) Qartus meydāna girüp na‘ re urup er taleb eyledükde Vereşe Frenk: (5) “Sa‘ d-i Şāmī bu mıdur?” didükde bilenler: “Ḥayır, bu Sa‘ d-i Şāmī’nün maĝlub (6) kılıdır.” didiler. Başını şalup birüñüz varın bağlayup getirin (7) didükde Frenk begleri birer birer meydāna girüp muķābil oldılar. (8) Qartus bunlara birer deste çöp urup fenā virdi. ‘Āķıbet (9) Vereşe Frenk at sürüp Qartus’a beraber oldu. Cenge ṭurdılar. (10) Vereşe gördükim ḥaşm kavī-i şan‘ at ile bir oķ urup gergedanuñ (11) düşürdi. Qartus yıkılıp ayaĝı altında kaldı. Tiz yine kendin (12) düşürüp kalkamadı. Vereşe şıçrayup gögsine binüp iki (13) elin kafasına bend idüp Ḥamza murād eylese kırtarır idi. (14) Lākin muķayyed olmadı. ‘Ālem dibine gönderdi. Andan KerdusŞāh behlüvānlarından (15) biri girdi helāk oldu. Andan beri daḥı girdi. Zaḥmedār (16) oldu ve kimini esir eyledi. Aḥşam olup dönüp kındılar. (17) Şāhlar taḥta geçüp begleri başına cem‘ oldılar. Kayşer melül (18) u maḥzūn: “Ḥālim niçe olur? Sa‘ d-i Şāmī de meydāna girmiyor. Bārī (19) gire idi göreydük. Ol da cevāb viremez ise erkenden kıala‘ ya [51a/1] gire idük.” diyüp fikre düşdükde Kerdus Şāh eyitdi: “İy Şehriyār! (2) Küstāhlık olmasun, siz ḥaṭā idüp iltifāt idecek adamı (3) bilmedüñüz. Bu bozĝunlık anuñşemeresidür. Qartus Dīvāne balāķad (4) cesed görmek ile aña iltifāt eyledüñüz. Sa‘ d-i Şāmī bu evzā‘ dan (5) ḥaṭırı kıaldı. Şāhib-kıran menzilesinde olanlar peleng ṭabīat (6) olur. İltifat isterler, bugün meydāna girmemek ile Qartus’ı (7) esir itdirüp ḥalāşına muķayyed olmaĝa sebep olur.” diyince (8) Kayşer: “Bilmedüm da‘ vet olunsun, ‘özür idelüm.” dir iken Şāhib-kıran (9) gelüp perdenüñ ardından bunları diñlerdi. Ḥaz idüp içeri (10) girüp selām virince bī-iḥtiyār Kayşer ayaĝa kıalkdı ve kıarşulayup (11) “Ḥōş geldin, şafa geldin Dilāver. Ḥidmetde ri‘ āyetde kıuşūr çokdur (12) ve Kerdus Şāh ḥaṭırı için ‘afv buyurun.” didi. Ḥamza’nuñ (13) ḥaṭırı ḥōş olup: “Elem çekme Şāhum Vereşe kimdür ki andan size (14) elem gele. Bir ḥile-

kār melu'ndur huşūşa Ƙartūs-ı Dīvāne haqqında (15) mağlubgīrlık eyledi. Buyurursañuz şimdi varup halāş (16) idüp getüreyim.”didükde muhātaradur. Server:“Bu iş cihānuñ (17) Şāhib-Ƙıran Hāmza bā-şafā elinden gelür. Ancağ kim anuñ gibi (18) melu'nuñ dīvānuñ başma ve bu kadar ' asker içinde elinden (19) esir ele gele.”didükde Hāmza ğayrete gelüp yirinden tırdı. “Görün [51b/1] kādır olur mıyım, yoğsa olmaz mıyım? Hemān siz du'āya meşğül (2) olun.” diyüp üzerine bir siyāh pūşide örtüp 'azm-i dūşmān (3) eyledi. Bu taraftan ise Vereşe buyurdu. Ƙartūs'ı siyaset meydānına (4) getürdiler. Eyitdi: “Niçesin baña Ƙul olur mısın, yoğsa (5) başın keseyimmi?” didi. Dīvāne eyitdi: “Ben Sa'd-i Şāmī Ƙuluyum, (6) ğayrıya Ƙul olamam. Tiz baña yimek getürin, yoğsa sizi (7) Sa'd-i Şāmī'ye söylerüm, gelür sizi döğer.” didükde eyitdiler: “Eğer (8) bize Ƙul olursañ yimek virirüz.” didiler. Dīvāne darılıp (9) bunlara sögmeye başladı. Megerkim Hāmza da gelmiş idi. Vereşe (10) Frenk dağı ğazaba gelüp: “Bre cellād!” diyince Hāmza içeri girüp (11) “Benüm Sa'd-i Şāmī. İy nā-bekār! Ne istersin Dīvāneden?” diyüp (12) üzerinde olanı tağudup Ƙartūs'uñ bendlerin Ƙırup (13) Ƙartūs dağı ol zincirleri eline alup ikisi bunlara (14) girişdiler. Ƙartūs bunları tağudup maṭbah çadırına gelüp (15) Ƙazanları önüne çeküp yemeğe başladı. Bu taraftan Vereşe Frenk (16) şaşup Ƙaldı. Hāmza na're urup eyitdi: “İy Melu'un, kaçma! (17) Yarın meydān ortasında seni bulayum.” diyüp Ƙapuya toğrılıp (18) önüne geleni hurd iderek taşra çıkup 'Aşğara süvār oldı. (19) Andan na're urup: “Ƙandasın yā Ƙartūs?” didi. Ƙartūs dağı [52a/1] “Yā Sa'd-i Şāmī bundayum.” diyüp Şāhib-Ƙıranuñ önüne geldi. Hāmza bağup (2) gördükim Dīvāne Ƙucağında vāfir yağñī ve ekmek almış yüzi gözi (3) Ƙazan Ƙarasıyla ālūde olmuş, Hāmza bunu görüp: “Bre nā-bekār deli, (4) bu ne hāldür? Hemān açluğdan öldün mi?”didükde Ƙartūs eyitdi: (5) “Neyleyem Yā Sa'd-i Şāmī, isteye gördüm, virmediler benüm ise Ƙarnum (6) acığdı. Güçle fırsat buldum, devletinde ma'zür olsun.” didi. (7) Hāmza: “Gel gidelüm, be hey Dīvāne!” diyüp gülerək önüne Ƙatup revāne (8) oldılar. Bu taraftan Ƙayşer dağı dīvānuñ dağutmayup 'acaba Sa'd-i Şāmī (9) bir maşlahat gördimi, da'vāsınuñ 'uhdesinden geldü mi?” der iken Şāhib-Ƙıran (10) Ƙartūs Dīvāne ile la'l-i denk pelenge dönmişler çığa geldiler. Ƙayşer-i Rum (11) Şāhib-Ƙıran'ı görüp şād olup ayağa

turup gülererek eyitdi: (12) “Merhabā Server şafā geldüñüz.” diyüp tekrār ‘özürler dileyüp üç kat (13) hila‘t giydirdi ve eyitdi:” Server niçün Vereşe melu‘unı öldürmedin?” (14) didükde Emīr-i Merdān eyitdi:” Şāhum cihān-gīr olanlara hışmını kendi (15) darında öldürmekden büyük ‘ayub olmaz. Benüm ‘acelem yoқdur. Ammā yarın (16) in-şāa’llāh görürsün evvel hamlede ne iderüm, dünyāya gelmedüğe döndürüm.” (17) didi. Kayşer’ün begleri eyitdiler: “Server öyle dime. Bu Vereşe Frenk özge (18) herifdür.” didiler. Hamza bunların bu sözlerinden elem çeküp lâkin bunların (19) gözleri korkmuş açmaz kodı hele meclis kurulup ba‘ de herkes [52b/1] mekânına varup şabāha muntazır oldılar. Çün ol gice geçüp şabāh (2) oldı. Kösler döküldi, iki taraftan at ve fil gergedanlar yine süvār olup (3) bölük bölük ‘azm-i meydān idüp şāklar bağlayup nazār bir meydān (4) idüp ‘acaba bu dem meydāna kim gire ve erlik nāmuñ kim kazana didüklerinde (5) Vereşe Frenk at sürüp meydāna girdi ve na‘ re urup eyitdi: (6) “Kandasın Yā Sa‘ d-i Şāmī bugün meydāna seni isterüm, gel görelüm (7) devlet hümāsı kimün başına konar ve ecel sākīsı camı kime nüş (8) itdirir.” dirken Şāhib-kıran-i ‘Ālem dağı Kayşer’e vedā‘ idüp ‘Aşkar’ı (9) sürüp ‘aşk eyledi ve eyitdi: “Yā Vereşe niçün dün hareket (10) itmedüñüz, şimdi ‘aceb lâf urursun.” didi. Vereşe eyitdi: “Yā Sa‘ d-i (11) Şāmī benüm nāmuma düşmez ki menzilgāhuma gelen kimseye yaman (12) kaşd ideyim. Eger kim bu gayret olmayaydı aḥşam saña esīr mi (13) virür idüm yāhūd seni sağı mı çıkarur idüm?” didükde Hamza eyitdi: (14) “Yābāna söyleme, hamle eyle melu‘n.” diyüp söyleşerek azğışdılar. (15) Vereşe Frenk nīzesin kapup meydān başına varduқda yek (16) miḥ üzere dönüp ve irişüp bir nīze havāle idince Şāhib- (17) kıran-i ‘Ālem ašlā sipere taқayyüd olmayup sīne görüp tırdı. (18) Ammā bilmeyenler eyitdiler: “Hey diriğ Sa‘ d-i Şāmī korkdı ve şaşdı (19) ve ‘aқluñı aldırdı. Niçe ola ḥāl diyince nīzedür sīneye yaқın [53a/1] gelince Hamza қol şanup nīze top dibinden zabṭ idüp tutdı. (2) Vereşe Frenk bel gibi gelürken mil gibi tıra vardı. Vereşe nedür aşlı? (3) diyü gözin açdı, gördi. Hamza nīzesin muḥkem tutup zabṭ (4) eylemiş, ‘қoyuvir nā-bekār yoḥsa şimdi çeker elin toғrarum.” (5) didi. Server eyitdi: “Kādir iseñ baña ne minnet idersin? Hemān (6) bildiginden қalma.” didi. Vereşe Frenk çeke gördi, ite gördi (7) olmadı, alamadı. Şāhib-kıran: “İşte böyle alınur.” diyüp zor

idüp (8) çeküp elinden alup Vereşe'nün elinün derisi nîzede ƣaldı. (9) Şâhib-ƣıran nîzesinyire atup ve kendinün semek nîzesin (10) eline aldı. Eyitdi: "İy melu' n ğâfil olma! Nîze öyle urılmaz. (11) İşte böyle urılır." diyüp buña bir nîze öyle urdukim Vereşe (12) dağı cān havliyle siperin beraber virüp ammā siper ƣaçankimnize (13) Şâhib-ƣıran siperün orta āyinesine toƣundı. Terzî ignesi (14) atlāsdan ne resme ğüzār ider ise öyle geƣüp ol melu' nuñ (15) sînesine irişüp dağı derūnın ƣāk idüp arƣasından (16) bir ƣarış yalman gösterdükden şoñra Şâhib-ƣıran zor idüp nîze (17) ile ol melu' nı ƣaldırıp hevāya öyle fırlatdı ki yedi (18) sekiz nîze boyı hevāya gidüp andan yire düşdükde ģurd (19) haş olup helāk oldu. İşte bu arada Şâhib-ƣıran-i 'Ālem [53b/1] da' vāsınuñ 'uhdesinden ğeldi. Yüz biñ Vereşe 'askeri bir uğurdan (2) yürüyüp Server'e hücum itdiler. Emîr-i merdān na' re urup yanar ateş (3) gibi bunlara ğirişdikim bölük bölük eyledi. Beriden Ƙarṯūs Dīvāne dağı (4) kükreyüp Sa' d-i Şāmî büyük ƣavurı öldürdi. "Ben de ol birlerin (5) öldüreyim." diyüp ğergedanuñ sürüp ğitdi. İrişüp ol da bir (6) cānibden kâfirleri ƣırmağa başladı. Anuñ ardınca Kerdus Şāh dağı (7) yürüdi. Ƙayşer 'askeri yürümedi. Bir zamān cenk oldu. Emîr-i 'Arab (8) irişüp 'alemleri yıƣup tuğların perīşān eyledi. Frenk 'askeri (9) şönüp ƣaçdı. Rum 'askeri ardına düşüp ƣıra ƣoğa deryāya (10) gelince niçesi deryāya dökülüp ğarƣ oldılar. Birazı da ğemilere düşüp (11) ƣaçdılar. Az kimse ƣurtuldı. Ba' de dönüp yüz biñ 'askerin mal (12) mülkün zapt idüp bî-ƣıyās mal cem' itdiler. Zīrā Vereşe Frenk (13) Ƙayşer'e müte' allük cezīrelere uğrayup ģarāc bahānesiyle ƣoƣ mal cem' (14) itmişdi. Server-i 'Ālem bu ƣadar mal ğanā' imi dört bölük idüp bir (15) bölüğin 'askere üç bölüğin KerdusŞāh'a teslim eyledi. "İşte (16) 'uhdem yerine ğeldi." didi. Ƙayşer de Server'e 'azm-i ri' āyet idüp 'izzetler (17) eyledi. Murād eyledi ki Ĥamza'yı bir zamān ƣoyuvirmeye ziyāfet eyleye. Server (18) ƣā'il olmadı, zīrā 'aşƣ derūnına teşir eylemişdi. Āħir Ƙayşer icāzet (19) virüp dürlü hediyeler bağışladı. Vezīrün bunlara ƣoşup üçƣonaƣ [54a/1] yir ğönderdi. Ba' de vedağlaşup döndiler. Ĥamza Kerdus Şāh ile revāne (2) olup bir ğün Ĥarcına şehrine ğeldiler. Bānū'ya müjdeciler varup: "Baban (3) Sa' d-i Şāmî'yle selāmet ğeldiler." diyüp müjdelediler. Bānū şād olup gelenlere (4) ƣoƣ ihsānlar eyledi. Şāh dağı şehre dāħil oldu. Ba' de tahtında ƣarār eyledi. (5) düğün

tedârikine başladı ve eṭrâfa nâmeler ve elçiler gönderüp düğüne (6) da' vet itdiler. Elhâşıl her cânibden envâ' -i hediyyeler gelüp KerdusŞâh'a (7) buluşup saçların dirüp maḳbûle geçüp ol şahrâda cem' olup (8) 'azîm-i cem' iyyet oldu. Ḳayşer daḥı vezîrini gönderüp 'azm-i yâdigâr ve (9) hediyyeler gönderdi. Ba' de kırk gün düğün çağurup şenlûkler şâzilûkler (10) yemeler içmeler bu üslûb üzre düğün otuz güne varup (11) her gün 'işret-i şâdilûklar iderlerdi. Her gün Şâhib-ḳıran olduğı (12) saraydan dîvâna gelüp gitdükte cümle Ḥarcına begleri önüne düşüp (13) ta' zîm ile dîvâna getirürlerdi. Ḳartûs Dîvâne ise şağduç renginde (14) Server'ün yanında şom şom şorudurdu. Ḥamza ise: "Şabr eyle Dîvâne! (15) On gün daḥı ḳaldı." dir idi. İşte bunlar bunda ammâ bu taraftan (16) râvî öyle rivâyet ider ki çünkü Şâhib-ḳıran-i ' Âlem ' Ömeriyye Bânû'nuñ (17) firâḳıyla terk-i diyâr idüp bir cânibe düşdi. Begleri cümle dağıldılar (18) ' Ömer-i ' Ayyâr ise ticârete başladı. İşte bunuñ üzerine bir zamân (19) geçdi. Gördiler Ḥamza'dan hiçbir eşer zuhûr itmedi. Âḥir yakını olan [54b/1] begler gine bir araya cem' olup ' Ömer ' Ayyâr'ı da' vet idüp üstüne ḡulv idüp: "İy (2) Serbâz-ı Cihân! Ḥamza gibi bir Server Şâhib-ḳıran'umuz içimizden çıkup gide terk-i diyâr (3) idüp ḡa' ib ola hiç muḳayyed olmayasın inşâf mıdır? Birkaç gün ' âlemi (4) ayak altına alup eṭrâfı gezmeye ḳâdirsin niçün bir ḡaber almaḡa sa' i (5) itmezsin?" diyüp ' Ayyâr-ı cihâna ta' n itdiler. ' Ömer-i ' Ayyâr eyitdi: "Neyleyem beni (6) istemedi, ḡuç ile varacak degülüm ya. Benüm de ḳızum anuñöcünden zâyi' (7) oldu. Ben de ol ecelden bir miḡdâr elem çekdüm." didi. Begler: "Kerem ile ' Ayyâr (8) bizlere bir ḡaber getir." diyüp iḡdâm itdiler. ' Ömer de gördi olmaz evvelden murâdı (9) idi. Ammâ bir miḡdâr istiḡnâ itdi. Ba' de tenhâsına gelüp fikr idüp: (10) "Ben bu ' Arab'ı ' acaba ḳanda bulsam hiçdegül tebdîl-i şûret itmişdür. Zîrâ aşlâ (11) Ḥamza nâmı añlamadı. İmdi ben bundan ḡaber alursam gine Müdâyin de alurum diyüp (12) hemân ' azîm idüp bir gün Müdâyin'e geldi. Şâh'ün dîvânına bir şûret (13) ile dâḡil olup bir yirde ṭurdu. "Göreyim ne söylerler, hiç Ḥamza'dan (14) söz açarlar mı?" diyüp ṭurdu. Nâḡah gördi birkaç serhengler içeri (15) girüp şâha du' â idüp: "Sultân Rum diyârından birkaç ḡöcalar (16) geldi, Şâhuma buluşmaḡa icâzet isterler. Emrûñüz nedür?" didüklerinde (17) "Gelsün." diyü icâzet virdi. Ḥöcalar şâha buluşup pây-ı taḡtuñ (18) pûş idüp

hediyelerin virdiler. Maqbûle geçüp bunlara yir gösterirdiler, (19) oturdılar. Şerbet virüp içdiler. Meger bu hōcalar ki şāha gelüp [55a/1] buluşdukları andan ötüri idi ki şāh tarafından hōca dānā tenbīh (2) itmişdi ki böyle eṭrāf eṣnāfdan hōcalar ve seyyāhlar gelseler elbetde (3) şāha buluşup su‘āl iderlerdi ki:“Gezdüñüz diyârlarda zulm var mı? (4) Yoḥsa emn-i emān mıdır? Eger var ise def‘ itdirir idi ve hilāf (5) söylendükde ḥaḳḳından gelürdi ve bir de bundan ötüri buluşurlardı ki (6) Baḥte‘l Şāh tarafından su‘āl idüp gezdüñüz diyârlarda be-nām (7) dilāverlerden kim vardur?” diyüp söyledüp haber alup defter idüp (8) maḥallinde ol behlüvāna mektüb yazup da‘vet iderlerdi. Şāhda ol (9) hōcalara su‘āl idüp ziyāde iḥsān iderdi. Çünkü bunlar geldi. (10) Şāh gine su‘āl idüp hōcalar eyitdiler:“Rum diyârından gelürüz.” (11) didiler. “Yā ol diyârda ne gördüñüz? Ḥavādişden ne var?” didi. Hōcalar (12) du‘ā idüp:“Şāhum sāye-i ‘adlinde ortalıḳ emīn lâkin ḥavādişden nesne (13) yoḳ. Rum diyârında bir behlüvān zuhūr itmiş; nāmına Sa‘d-i Şāmī diyorlar. (14) Hālā Ḥarcına Sulṭān-ı Kerdus Şāh yanında pāy-ı taḥt pehlüvānidur. Kızı (15) Rābi‘a aṭlās pūş nām duḡterüñ viriyor. ‘Azm-i düḡün tedārikine (16) başladılar. Ammā ol dilāverüñ nāmı ol diyârlarda meşhur olmuş işler (17) işlemiş ki “Ḥamza-i Şāḫib-ḳıran idemez dirledi.” diyüp Server’üñ ol (18) diyârlara düşeliden berü itdiği hūnerleri ve Ḳartus Dīvāne ile (19) getürdigin ve nigāruñ baḡında Behrām tiḡ-i zeni niçe helāk itdigin [55b/1] bu anda ol kemānı ḳırup çekdigin cümle beyān itdiler. Baḥtek-i la‘īn eyitdi: (2) “İşte ol Ḥamza kendüsüdür. Hīçşübhe. Bu ḳadar bu ḳadar zamāndur ne Şam’da (3) ve ne Rum’da öyle bir pehlüvān işitmedük. Şimdi bu yirden mi çıḳdı odur.” (4) didi. Zīrā Şāḫib-ḳıran’uñterk-i diyâr itdigin haber almışdı. Bu kerre ol (5) hōcalara ri‘āyetler idüp gönderdiler. ‘Ömer de bu cevābları işidüp: (6) “Baḥtek eyü bildi. Hōcaya buluşmaḡa ḥācet ḳalmadı. İmdi nā-bekār (7) ‘Arab’uñ düḡünine yetişüp boḡazına ṭurmak gerekdür. Benümle bu ḳadar (8) ‘ahdi var iken ferāmūş idüp gine kendi evlenüp şafā sürmek (9) ister. Ben de seni ḥuzūra ḳorsam alasin.” diyüp hemān Medāyin’den (10) ṭaban ḳaldırup evvel Ḳayşeriye şehrine gelüp gördi. Büyük küçük (11) Emīr-i Cihān erlik söylerler.“Sa‘d-i Şāmī şöyle eyledi, böyle eyledi.” (12) dirler. ‘Ömer-i ‘Ayyār birinden su‘āl idüp "Sa‘d-i Şāmī ḳandadır?” didi. (13) Ol kimesne eyitdi:“KerdusŞāh

ile Hırcına şehrine gitdiler.” didi. (14) ‘Ömer-i ‘Ayyār andan dağı gidüp Hırcına şehrine geldi. Gördi düğün (15) temâşâ ki olmamız kırk gün olmağâ beş gün kalmışdı, bir şüret (16) ile sürüp Kerdus Şâh’uñ dīvânına girdi. Gördi ol (17) dillerde dâstân olan Sa‘ d-i Şâmî Hırcına kendüsidür. Şâd oldu: (18) “Hay nâ-bekâr ‘Arab! Göre a‘ lâ bunda evlenüz kız şafâsın sürmek?” (19) diler. Ötede begler: “Bunuñ için zâr u giryân ü kâsâvetde ve hem kanı bizüm [56a/1] senüñ ile ‘ahdımız. Yâ ‘Ömer! ‘Ahd olsun, sensiz evlenmeyim.” didin ve hem (2) nikâhı ben itsem gerek idi. Bu ‘ahdiler niçe oldu. Ol sözler cümle (3) efsâne miydi?” diyüp eleme düşdi. Halbuki Hırcına da bu elemde idi. Şimdi (4) ben evlenürüm. ‘Ömer-i ‘Ayyār ile şöyle bir ‘ahdımız vardır; yâ niçe ola diyüp (5) bu sırrı kimseye fâş itmezdi. Bu kerre ‘Ayyār-ı Cihân dīvânı gözden (6) geçürüp Kârtus’ı görüp bunu kanda buldı. Ola diyüp biraz tırdı, (7) gördi. Kârtus söyledükçe oğuzâne söyler, yanında olanlar gülüşürler (8) bakdukca bir şekil bakar. ‘Ayyār bildi ki Dīvâne’dür ‘Ayyār-ı Cihân fikr idüp: (9) “Niçe ola ki şimdi kendimi şöyle bir âşikâre idecek olursam (10) bu dīvânda hürmetüm olmaz. Lâkin bir zerâfetle şol Dīvâne’yi ele getirsem (11) ikimüzüñ eyü seyri çıkardı.” diyüp bir yoltaşra çıkırsa dirken (12) Dīvâne’nüñ gözi gözine râst geldi. ‘Ömer-i ‘Ayyār gözin kaçın (13) oynatdı. Pek pek bakmağâ başladı. ‘Ömer-i ‘Ayyār başıyla taşra gel diyü (14) işâret eyledi. Ammâ Dīvâne ‘Ömer-i ‘Ayyār’ı kapucı şüretinde görüp hâzîne (15) yükledi ki Tâye kadın gelmişdür. Beni ister diyüp yirinden tırup (16) yab yab taşra gitdi. Saray kapusından taşra çıktılar. Dīvâne: (17) “Nedür?” didükde ‘Ömer-i ‘Ayyār gel diyüp bir tenhâya götürdi. Kârtus eyitdi: (18) “Nedür yelkence kapucı yoğsa büyük kadın mı ister?” didi. ‘Ömer-i ‘Ayyār (19) biz fehm idüp Dīvâne’nüñ bu kadar sözinden anladı kim bunuñ bir ‘avrat [56b/1] ile ‘alâkası vardır dönüp eyitdi: “Hele gel ol kadın seni ister işte (2) şurada burada diyüp şehirden taşra oldılar. ‘Ömer-i ‘Ayyār gördi. Bir bağ (3) var, kapusu açık tırup, hikmet ol bağda olan bostancılar (4) düğün seyirine gitmişlerdi. Bir küçük oğlanuç komışlardı. Ol (5) dağı gidüp kapuyu çekmemişdi. ‘Ömer-i ‘Ayyār bu mağalde ol araya gelüp gördi. (6) Bir bağ kapusu açık içine girdi. Dīvâne de ardınca girdi. ‘Ömer-i ‘Ayyār (7) bakdı. Bağ tenhâdur gelüp bir şofa üzerinde oturavardı. Dīvâne (8) eyitdi: “Bağ a Yelkence! Sen ne pek yürürsün beni

bürletdüñ. Ammā yā (9) kanı kadın?” dedi. ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi:“Şimdi gelür hele otur bir miqdār (10)diñlen, beni saña gönderdi.” dedi. Dīvāne gelüp sevindi, gelüp ol sofa (11) üzerinde oturdu. ‘Ömer göñlinden bu delinüñ kadıncuğ didigi kim ola (12) elbetde bir aşlı vardur şoñra haber alurum diyüp bunuñ karşusuna (13) geçüp oturdu. Kartūs eyitdi: “Yelkenci senüñ adın nedür?” dedi. (14) ‘Ömer eyitdi:“Benüm adum İrtegüre senüñ?” der dedi. Dīvāne eyitdi: (15) “İy İrtegüre! Sen kapucısın. Ol kadınıñ nesisin?” dedi. ‘Ömer (16) eyitdi: “Hizmet-kāriyum.” dedi. Dīvāne eyitdi:“Bağa İrtegüre! Sen (17) kapucu var, söyle tiz gelüp bir miqdār ta‘ām bile getürsin.” dedi. (18) ‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi:“Ta‘ām yirseñ getüreyim.” dedi. Dīvāne: “Getür.” dedi. (19) ‘Ömer bir miqdār darulı helvā çıkarup önüne kodı. Dīvāne yedi:“Şuşadum.” [57a/1] dirken darulandı. ‘Ömer-i ‘Ayyār fi’l-hāl bunu şoyup cümle libāsın aldı. (2) Hattā ‘āleme musahhara olsun diyüp tumanuñ bile aldı. Ba‘ de bir dıraht (3) gölgesine koyup kendi anuñşüretine girüp sürüp Kerdus (4) Şah’uñ dīvānına girüp Dīvāne’nünyiri hōd ma‘lūm varup (5) oturdu. Hamza eyitdi: “Yā Kartūs kanda idüñ?” dedi. ‘Ömer-i ‘Ayyār’da: “Yā (6) Sa‘d-i Şāmī yābānda degül idüm.” dedi. Ammā beriden Dīvāne ‘uryān püryan (7) yatarak darusı geçüp kalkdı. Üzerinde bir dāne libās yok Dīvāne (8) ise ol teklifde degül uyanup kendüyi ol dıraht altında (9) buldı. Yanında kimse yok. Çağurmağa başladı: “Bre İrtegüre! Sen (10) kapucu kandasın? Söyle kadıncuğ gelsin. Hem benüm esbāblarum (11) kim aldı?” dedi. Gördi hiçkimse zuhūr itmedi. Öfkeleni (12) yirinden tırup bir yādigār meyve ağacı var idi. Henüz meyveye (13) gelmişdi dağı meyvesi üzerinde idi. Derd-mend Bağbān ol (14) ağacı ele getürünce ne kadar zahmetler çekmişdi. “İşte hele bu sene (15) birkaç dāne meyve virdi.” diyüp sevinürdi. Dīvāne öfkesinden (16) ol ağacı çeküp kopardı. Bir dağı büyük var idi. Varup añı (17) dağı kopardı. Añı da koyup bir armud ağacuñ koparup omzuna (18) urdı. Hemān bağ kapusından çıkup şehre toğrı yürüdi. Görenler (19) bağa bağa: “Kartūs Dīvānelerin başı olmuş.” dirlerdi. Kimi de dir idi ki [57b/1] ol degüldür biz gördük. Kartūs şimdi buradan geçdi. A‘lā heb esbābı (2) arkasında idi. Ya, bu kimdür Ebū Sīr dirlerdi. Bu kerre Dīvāne şehir (3) kapusundan içeri girüp saray yolını bilür saraya toğrı çekildi. (4) Şehir halkı bunuñ başına üşüp bre bu deli nereden geldi? Bağa (5) armud ağacuñ

omzuna urmuş, başka kendinün zengülelerin zātü'l-‘amūdañ (6) şırıķ gibi öñünde şallanup tırur. diyüp ifrāğına (7) vāfir-i hengāme üşdi. Dīvāne ise: “Ne baķarsuñuz, hīç İrtēgüresin (8) ķapucıyı görmedüñüz mi?” dirdi. Bunlar: “Yok bilmeyüz.” dirlendi. Dīvāne (9) yavuzlanup: “Bre gidiler! Ben size İrtēgüresin ķapucıyı şorarum. (10) Sizler gülüşürsüñüz.” diyüp dıraht ile bunlara girişdi. Halk (11) birbirin başup kaçmağa başladı. “Hay Ķartus Ćelebi! Neylersin (12) ve niçe bir niçe adam helāk eyledi?” Āhır birķaçı segirdüp şāha (13) gelüp feryād idüp:“Şāhum Ķartus-ı Dīvāne deli olmış, şoyunmuş (14) ve bir büyük ağacı kökiyle budağıyla ķoparup omzuna urmuş. (15) Elbetde baña İrtēgüresin ķapucıyı bulun!” diyüp ol dıraht (16) ile rāst geldiğini urup kimin helāk ve kimin zaħmdār eyledi. Belki (17) on adamdan ziyāde helāk eyledi ve çok adam şakatladi. didiler. (18) Şāh Hāmza’ya baķup Hāmza da ‘Ömer’e baķup ne zamān eyitdi: “Bu ķabāhati (19) işte uşluca oturuyor.” didi. Ba‘de Hāmza eyitdi: “Yā Ķartus [58a/1] niçün böyle eyledin?” didi mi‘Ömer-i ‘Ayyār eyitdi:“Yā Sa‘d-i Şāmī benüm ħaberüm yok. Ben (2) anda varmadum. Yimek yiyüp gine geldüm. Ben bir kimseyi öldürmedüm.” didi. Cümle (3) ehl-i dīvān ħayretde ķaldılar. Şikāyetçiler kendülerin cem‘ idüp:“Devletlü (4) Şāh! Ķartus taşradan çırıl çıblak ‘aceb temāşadur? Nesi var ise (5) meydānda tumanı bile yok. İrtēgüresin ķapucıyı baña bulun yok(6) dirseñüz cümleñüzi kırarum diyüp ‘ālem-i fenāya viridi.” didiler. Ķartus-ı Şāh (7) ħayretde kaldı. Lākin Şāhib-ķıran bu sözden nem baķup:“Hay yār-ı ħarum ‘Ömer-i ‘Ayyār(8) geldi, ola.” diyüp bu kerre Ķartus-ı Şāh eyitdi: “İy dilāver! Ne gülersin? Bu bir (9) ħarīb kışşa ki benüm ‘aķlum şaşdı, bunuñ ħikmeti nedür?” didükde Server-i ‘Ālem (10) eyitdi:“Şāhum ben tuymadum, kışşayı varuñ ol Dīvāne’yi çağuruñ gelsün.” (11) didükde didiler ki: “Server anuñ yanına varabilür yok, varanı ol (12) dıraht ile öldürür.” didiler. Hāmza eyitdi:“İraķ’dan diyin ki İy Dīvāne! (13) Gel seni İrtēgüresin ķapucı ister, diyüñ. Hem kimse māni‘ olmasun (14) görelüm, naşıl adamdur?” didi. Varup öyle didiler. Dīvāne çıblak omzunda (15) ol armud ağacı ol ħāliyle dīvān şāha gelüp içeri girüp (16) eţrāfdan: “Bre deli nedür bu ķabāhat?” didiler. Şāh görüp gözlerüñ yumdı. (17) Gülmeden bayıldı. Hāmza baķup: “Bre Dīvāne! Nedür bu şüret ķanı esbābuñ (18) kim aldı?” didi. Dīvāne eyitdi:“Sa‘d-i Şāmī

ben bunda otururken bir dâne (19) yelkence çapucı baña gel, diyüp başın şaldı. Bir bağa varduğ. Yimek istedüm. [58b/1] Baña helvâ viridi, yedüm. Uyğum geldi, yatdum, uyudum. Libâslarum almış adını (2) şordum. “İrtegüresin çapucıdur.” didi. Ben de yavuzlanup bu ağacı (3) çopardum. Bulamadum. Yoğsa yumrucasın ezerdüm, didi. Hamza eyitdi: (4) “Yâ sen kimsin? İşte Çartus bunda oturuyor.” didi. Dîvâne (5) bakup gördi. Kendüye beñzer bir deli yirinde oturmuş, kendüye (6) bakar. “‘ Aceb Çartus ol mıdur, ben miyem?” diyüp fikr iderken Âhîr-i Çartus (7) Şâh Hamza’ya bakup: “Be hey Server! Bu ne hâldür ki bizüm başımuza geldi?” (8) didükde Hamza eyitdi: “Şâhum seyr eyle ben bulayum. Bunuñ Çartus (9) çankısıdur?” diyüp dönüp: “Bre Çartus!” diyüp çağurdi. İki (10) birden “Lebbeyk!” didiler. Emîr-i Cihân bildi. Ammâ kaşden bilmezlükden geldi. (11) “Çankuñuzdur Çartus?” didükde Dîvâne eyitdi: “İşte benüm bu yelkence çapucı (12) aldayup bağa getirüp şoydi. Senüñle yatdığım bağ şandum, (13) ol degülümüñ.” didi. ‘Ömer de: “Yokbenüm bu kadar gündür senüñ hîdmetüñ (14) iderüm. Beni bilmez misin?” diyüp ol dir; benüm, ol dir; benüm yok benüm (15) dir. Ehl-i dîvân üşüp bunların keşâkeşin seyr iderlerdi. (16) gördiler, olmaz. Âhîr Server eyitdi: “Dögüşün görelüm. Çankı (17) çankuñuz yeñerse Çartus oldur.” didi. Dîvâne: “N’ola?” diyüp ‘Ömer bir dıraht (18) şaldı. ‘Ömer-i ‘Ayyâr şıçrayup Dîvâne’nüñ koltuğı altına girüp belinden (19) çapup yire urdi. Emîr-i ‘Arab ‘Arabca “Hõş geldin birâder. Eyü mağallinde [59a/1] geldüñ. Yâ bu kadar günden berükanda idin? Ben senden ötürî elemde idüm. Ammâ (2) yâ ‘Ömer şağın kendümi ve beni bunlara bildürme ğayrı murâdum yiri var. (3) Sen de bir ğayrı şürete gir.” didi. Ba‘de ‘Ömer’i kuçup görîşi “Hõş geldüñ (4) birâder.” didi. Çartus-ı Şâh: “Nedür aşlı bu kimdür ki görîşdüñüz?” didükde Server (5) eyitdi: “İy şehr-iyâr! Bu benüm çarındaşumdur ve hem pehlüvândur ve hem ‘Ayyârdur nazîri (6) yoğdur.” didi. Ba‘de ‘Ayyâr-ı Cihân birkaç mua‘llâklar inüp on sekiz eriş (7) çaddlü bir ‘Ayyâr şüretine girdi. Ba‘de Çartus-ı Şâh’uñ elin öpdî. (8) Mütē ayyin begleriyle görîşdi. Çartus-ı Şâh; Hamza hatırı için ‘Ömer-i ‘Ayyâr’a ri‘âyet (9) idüp hıla‘t giydirdi. Ba‘de Hamza eyitdi: “İy Birâder! Şol Dîvâne’nüñ libâslarını (10) vir.” didi. ‘Ömer: “N’ola?” diyüp enbândan çıkardı. Dîvâne alup giydi. Cümlesi (11) bu işe

hayrân oldılar. Kırtus-ı Şâh: “Eyüķiŝŝa bu Dîvâne’yi ŝoyup (12) düŝmedi. Bu kadar esbâbları neresinden çıkardı?” didi. Ħamza eyitdi: “Şâhum (13) dağı bunda hüner çoķdur. Benüm cümle itdigüm bu da ķâdirdür ben bunuñ (14) itdigine ķâdir degülüm. Ammâ ŝâhum eyü maĥallinde geldi. Zîrâ bunuñla gerçekden (15) biri ahd itdük idi kim ben evlendigüm zamânbunu da evlendürem ve aldığum (16) kıza bu nikâĥ ide. Zîrâ birķaç gün idikim ben bunuñ ķasâvetüñçekerdüm. (17) Ħamdenillâĥ hele eyü maĥallinde gelüp iriŝdi. İmdi ŝâhum luĥufidün, Bânü-yı (18) Cihân’a bir ĥaber gönderüñ. Birâderüme dağı bir kıız tedârük eylesün. Zîrâ nikâĥ (19) idicek budur.” didi. Kırtus-ı Şâh: “N’ola?” diyüp Bânü’ya ĥaber gönderdi. [59b/1] Ol da Tâye kıızın ‘arz eyledi. Kıbül kıldılar. Bu kerre Ħamza Bânü’ya bir tezkere (2) yazup açmazdan gönderdi. Çünkü tezkere Bânü’ya vâŝıl oldu. Açup (3) nażar kıldı. Server öyle yazmıŝ ki: “İy Bânü-yı Cihân öyle bilesin ki (4) gine tâ ‘ arab diyârından senüñĥüsünüñ iŝidüp geldüm ve saña cân (5) gönülde muĥabbet idüm. Eger sizler de bizi isteyüp dilerseñüz Müslümân (6) olasñuz nikâĥ dağı anuñ üzerine olsun ve ķarındaŝumuz alacaķ kıza (7) dağı bu ma‘ nâları söyleyesñüz.” dimiŝ. Râbi‘ a Bânü dağı “N’ola?” diyüp (8) ikisi de cân gönülde İmâna geldiler ve Ħamza’ya cevâb-nâme yazup (9) cânların i‘ lâm itdiler. Şâĥib-ķıran ĥâli bilüp ŝâd oldu. Çünkü kırķ (10) gün düğün tamâm oldu. Nikâĥa ŝürü‘ idüp Bânü’dan Ħamza’dan (11) vekîller naŝb olunup iki taraıdan ‘ Ömer’e vâfir mal virdiler. Ba‘ de ‘ Ayyâr-ı (12) Cihân bir mübârek sâ‘ atde ĥuĥbe oķuyup nikâĥ olundu. Vezîr dağı (13) ol kıızı ‘ Ömer-i ‘ Ayyâr’a nikâĥ eyledi. Ba‘ de gördi ki ĥâzır oldılar. Andan (14) ķomŝılar döŝeyüp müzeyyen kıldılar ve ol iki kıızları ĥavaĥer’e müstağraķ (15) itdiler. Beriden ‘ Ömer-i ‘ Ayyâr ve Şâĥib-ķıran giyiñüp aĥŝam olduķda (16) bunlar gitmelü oldılar. Kırtus-ı Dîvâne ağlayup: “Yâ Sa‘ d-i Şâmî! Sen (17) güzel kıızı alursun yâ baña büyük ķadını niçün alıvermezsin?” (18) didi. Kırdus Şâĥ eyitdi: “Bu ne ister Server?” didi. Ħamza eyitdi: (19) “Şâhum Bânü bize boğça gönderdi, Tâye ile. Dîvâne añı gördi. [60a/1] ŝimdi añı ister.” didi. Şâĥ "N’ola? Çünkü añı kıbül ider, pek ma‘ ķül.” (2) didi. Ħadd-i zâtında Tâye de ĥaylî ĥüsnâ idi. Nikâĥ itdiler. Kırtus-ı (3) Dîvâne ŝafâsından sıçramağa baŝladı. Ba‘ de bu üç dâne güyegileri (4) begler süvâr olup ikiŝer ikiŝer öñüne düŝüp ‘ âdet üzerine gerdek-ĥâneye (5)

getirüp: “Mübârek ola.” diyüp evvel Şâhib-ķıran’ı Ba’ de ‘Ömer-i ‘Ayyâr’ı (6) soñra Dîvâne’yi içeriķoydılar. Ba’ de du’â idüp dönüp gitdiler. Ol (7) gice üçi de bermurâd oldılar. Birbirlerinden murâd alup murâd virdiler. İşte (8) Emîr-i Şâhib-ķıran’uñ Râbi’ a Bânû’dan bir oğlu ola ki adına Rüstem-i (9) ‘Âlemşâh-ı Rümî diyeler. ‘Ömer-i ‘Ayyâran dağı bir oğlu ola adına Seyyâre (10) diyeler. Dîvâne’nüñ evlâdı olmaz. İşte bunların zuhûrları mağallinde (11) beyân oluna. Çünkü şabâh oldu. Gine a’ yân-ı devlet gelüp Emîr-i-i Cihân (12) ve Serbâz-ı Cihân ve Sultân-ı Dîvâneğân üçi gerdek- ħânelerinden çıkup (13) ‘izzet ile önlerine düşüp ħammâma iletüp pâk olduğda gine önlerine (14) düşüp ta’ zîmle Dîvân Şâh’a getürdiler. Şâhuñ elin öpüp ayağ (15) üzre turduğda Kerdus Şâh emr eyledi: “Bir fâĥir ħıla’ t Şâhib-ķıran’a (16) ve bir de ‘Ömer ile Dîvâne’ye giydürdiler. Ba’ de bu şafâ ile oturup ‘ işrete (17) başladılar. Birkaç gün ‘ıyş ‘ işret bezm-i şöĥbet itdiler. Bir gün Server (18) şikâr murâd eyledi. ‘Ömer-i ‘Ayyâr ve Kârķus-ı Dîvâne ve birkaç begler süvâr olup (19) şikâra çıkdılar. Vâfir ħîle şikâr itdiler. Dönecek zamânda bir bağ [60b/1] yanına uğradılar. Ħamza su’âl itdi: “Bu bağ kimüñdür?” diyü “Kerdus Şâh’ındur.” (2) didiler. Server-i ‘Âlem eyitdi: “Bu gice bunda şafâlanalum.” didi. “N’ola?” diyüp (3) bağ içine girüp bir çemen şafâ üzerinde karar itdiler. Ba’ de şikâr (4) andan kebâb idüp ‘ işrete başladılar. Aĥşam yakın olduğda Dîvâne (5) eyitdi: “Yâ Sa’ d-i Şâmî! Aĥşam oldu, bunda nesne yok yüri gidelüm.” (6) didi. Ħamza: “Yok Dîvâne. Ben gitmem.” didi. Hemân Dîvâne ayağa turup çekilüp (7) Ħamza eyitdi: “Göre Dîvâne Tâye’den ‘aceb ħazlanmış?” diyüp gülişdiler. (8) İrtesi bunlar gine süvâr olup şâhuñ bir hevâdar yaylağı var idi. (9) ‘Azîm şovuk şular ve dilküşâ dıraĥtlar koyunlar kuzular var idi. (10) Begler Şâhib-ķıran’ı ol mağâma çeküp seyr idüp anda kaldılar. Elĥaşıl (11) üç gün eglenüp şehre vardılar. Dîvâne ise Tâye ile zevķde (12) ammâ râvî öyle rivâyet ider ki meger Vereşe Frenk’üñ iki oğlu var (13) idi. Birine Behrâm bin Vereşe ve birine Filķos Bin Vereşe dirlerdi. (14) Ħamza-i Şâhib-ķıran çünkü babaların merd eyledi. Ol kaçan ‘askeri (15) gelüp bunlara babaları naşıl merd olduğın ħaber virdiler. Ol iki (16) la’îni ħazabıyla dört kerre yüz biñ ‘ asker cem’ idüp intikâm kaçdına (17) gemilere girüp Rum diyârına ‘azm idenler, bir gün gelüp Ħarcına şehrine (18) yakın bir iskeleye çıkdılar. Câsus gönderüp ħaber aldılar

ve bunlara (19) haber verdiler ki: “İşte ol Sa‘ d-i Şāmi seyre gitmiş, şehirli ise [61a/1] düşmândan bî-haberlerdür.” didiler. Bu haberleri işitdide Vereşe oğulları şād olup (2) birbirine eyitdiler:“İmdi niçe idelüm? İşte añlar da gâfil imiş.” didiler. (3) Filķos Behrām’dan er idi eyitdi:“Birāder sen bunda ‘askerin yarusuyla (4) тұr. Ben varup olakim Kerdus Şāh’uñkızın şikār ideydüm. Sen de (5) hāzār-ı baş ol.” didi. Behrām: “N’ola?” diyüp iki yüz biñ ‘asker ile deryā (6) kenārında qaldı. Filķos ol gice ilkār idüp Hārcına şehrine yakın (7) geldi. Şabaḥ namāzında qapular açulduğı gibi şehrüñqapularından girüp (8) cenge qoyuldılar. “Hāy hūy!” diyince Kerdus Şāh’uñ sarayına girdiler. (9) Qapuları açup içine girince Kerdus Şāh haber-dār olup bir uğurdan (10) qapudan qaçup gitdi. Filķos la‘in şāhuñḡātūnların ve kızın (11) bulup esir eyledi. Ba‘de Qarṭus-ı Dīvāne maḥmūr yatur bulup bende (12) çekdiler. Ba‘de biraz şehri yağmālayup qaçup gitdiler. Bir rivāyetde Bānū (13) bağıda idi. Hattā Qarṭus-ı Dīvāne de anda idi. Filķos la‘in nigāri (14) ol bağıda haber alup bu kadar ‘asker ile bağı gelüp Dīvāne meger (15) çok şarāb içüp yaturdı. Sencer zamānında bunlar bağı başup (16) nigār ile Dīvāne’yi esir idüp ol bağıda ne var ise yağmālayup (17) Filķos la‘in bunları Behrām’a gönderdi. Behrām daḡı nigāri görüp (18) ‘aqlı gitdi: “Keşke qarındaşum anda helāk olaydı, kız baña qala idi.” (19) diyüp Dīvāne ile Bānū’yı bir gemiye qoyup hemān qaçmağına hāzurlandı. [61b/1] Ammā bu taraftan Filķos la‘in ‘asker çeküp hārcına üzerine gelüp gördi. (2) Kerdus Şāh gâfil degül ol da haber-dār olup qapuları bend idüp Hāzār’a (3) adam uçurdı. Filķos muḡāşara idüp cenge başladılar. Zīrā Kerdus (4) Şāh’ı tutmaq isterdi. Beriden Emir-i-i Merdān ‘işret iderken ol adamlar (5) gelüp feryād itdiler. İşte aḡvāl şöyle oldu: “Vereşe oğulları iki yüz biñ (6) ‘asker ile Hārcına şehrine quşatdılar.” didiler. Bu kerre Server-i ‘Ālemüñ ‘aqlı (7) gitdi. Hemān peleng-vārī yirinden atilup ‘aşqaruñ arqasına gelüp ‘Ömer’i (8) önüne qatup:“Bre adamlar! Qarṭus ne işlerdi?”didükde “Sulṭānum ol da mest (9) imiş tutdılar.” didiler. Server-i ‘Ālem süra‘tle irişüp gördi la‘inler (10) şehre üşüp ‘azm-i ikdām ile cenk iderler, Server-i ‘Ālem hemān bir na‘re (11) öyle urdukim zemīn zamān gümledi. Ba‘de tiğ ḡaḡḡhāki ‘uryān idüp (12) ol ‘askere bir giriş girdikim fi‘l-hāl niçesinhākile yeksān (13) idüp önüne qatup bölük bölük idüp kırmağına başladı.

Filkos (14) la'ine haber alup işte babamı helāk iden Sa'd-i Şāmī gelüp (15) irişdi, didiler. La'in hemān dönüp Server'ün öñin aldı: “İy nā-bekār! (16) Gel beri ben de seni isterüm, babamı helāk itdüñ, kanlumsın.” diyüp (17) bir gürz havāle eyledi. Server-i 'Ālem sālīm gürzin karşı virüp men' (18) eyledi: “İy la'in! Senün ne haddindür ki benüm gibi Şāhib-ķıran'unharemine (19) el uzatmaķ.” diyüp ibtidā ĩmāna da'vet eyledi. La'in herze söyledükde [62a/1] Server-i 'Ālem ğazab olup irişüp la'ine bir gürz öyle urdı kim (2) kemerine varınca ğurd eyledi. Ba'de 'askerine ķoyuldu. Şehr ķapuları da açılıp (3) Rum dilāverleri taşra çıkup Frenklere urdılar. Tığı āķırü'l-emr bozup (4) perişān itdiler. Ba'de arķalarına düşüp:“Ola kim deryā kenārında olan (5) 'askere yetişem, nigārı ķurtaram.” diyüp ardına düşdi. Kıra ķova (6) gıtdiler. Bu kerre ol şanan 'askerin yüĝrekleri Behrām'a yetişüp: (7) “Ne ũurursun? Birāderin cehenneme gıtdi.” didiler. Ħarām-zāde fıkr idüp:“Ben (8) babamdan ķarındaşumdan ziyāde dikilmeĝe anuñla başa çıkam.” diyüp (9) nigārı kendi bindiĝi ĝemiye ķoyup ķandasın diyār-ı maĝrib diyüp (10) çekilüp gıtdi. Ħikmet Ħüdā rüzĝarda muvāfiķ oldu. Ba'de 'asker (11) ğalkı ĝiren ĝirdi. Ol maĝalde Ħamza-i Şāhib-ķıran dağı irişdi, ĝördi. (12) Behrām nigārı ĝötürüp ĝitmiş. Eleminden ol ķadar kāfir ķırdı kim ğesābı (13) yok. Kimi de ĝüç ile ĝemilere binüp ķaçdılar. Rum dilāverleri çok (14) esir aldı. Ba'de aĝşam oldu. Server-i 'Ālem taziyye bir ĝemi bulup (15) 'Aşķarı iĝine ķoyup kendi de ĝirüp arķalarına düşüp gıtdi. (16) İrtesi ĝün Kerdus Şāh'da ol malları esirleri şehre taşıtdı (17) ve bu aĝvālden 'aceb ķasāvete düşdi. İşte bunlar bunda ammā bu ũarafdan (18) bizüm ķışşamuz Nigār ile Behrām'a ĝeldi. İşte Behrām bin Vereşe şād olup: (19) “Nigār baña ķaldı.” diyüp mellāğlara emr eyledi:“ĝöreyim sizi beni vilāyetüme [62b/1] düşüresüz. İşte size şü ķadar mal vireyim.” diyüp va'de eyledi. (2) La'in ĝördi. İrtesi yol uzadı. Ħavfdan beri olup hemān emr eyledi. (3) ĝeminün ķıĝında meclis ķurup bir iki şakarı la'in ile yiyüp (4) iĝmeĝe başladı ve nigārı yanına ĝötürüp eyitdi:“İy Nigār! Şimden (5) şoñra sen benüm oldun ĝayrılardan ümīdüñ kes.Baña ĝöñül vir, ben de (6) maĝribde Vereşe'nün oĝluyum. Şimdi babamu Sa'd-i Şāmī öldürüp (7) ben yalnız ol diyārda şāh oldum. İmdi benden eyüķoca ķanda (8) bulsañ ĝerek serkeşlük itmezseñ bendin alup yanumda (9) otur.” didi. Nigār ķan aĝlayup

eyitdi: “İy la‘īn! Ben hālā Sa‘ d-i (10) Şāmī gibi bir Şāhib-ķıran’uñhātūnuyum. Bu ne olmaz işdür ki sen (11) idersin. Ben helākim ihtiyār iderüm. Saña gönül virmem ve seni (12) bulsam ķatlı iderüm. Ben ölürsem de şoñra anuñ pençeķahrumdan (13) hālāş bulmazsın.” didi. Behrām eyitdi:“Babana söyleme ol bizi ķanda bulur.” (14) diyüp nigārı yanına aldı. “Sa‘ d-i Şāmī nā-bekārdur ki bir adam şimdi añı (15) helāk itmişdür.” diyüp lāf urdı. Nigār’a bāde iç diyüp ibrām (16) eyledi. Nigār bu hālī görüp gönülünden Hāķ Te‘ ālā’ya münācāt eyledi. Ammā (17) bu tarafından megerkim Ķartuş-ı Dīvāne’yi bağlayup geminüñ anbarı içine ķodılar. (18) Yatur idi. Dīvāne yatarak ‘aķlı başına geldi gördi. Kendüsün (19) bir dar yire ellerinde zincir var.“Nedür aşlı? Benüm ellerümde bu boncuķları kim [63a/1] taķdı?” diyüp gümürdenmege başladı. Gördi ķarnı daķı acıķmış, hemān bir (2) kerre āvāz ile çağurdı: “Bre kim bağladı beni? Baña yimeķ getirin.Yoķsa şimdi (3) sizi varur yirüm.” didi. Mellāhlar işidüp Behrām’a haber virdiler:“Dīvāne (4) bilmeyüz uyur mıydı? Şimdi uyandı pek yavuzluķı var.” didiler. Behrām: (5) “Varayum biraz ķorķudayum, olmaz ise başın keseyim.” diyüp (6) Ķartuş’uñ yanına geldi:“Bre deli! Ne çağurursın böyle yirde yimeķmi (7) olur? Yat aşāķı taşraya çıķduķda ye.” didi. Ķartuş baķup gördi. (8) Kendüye söyleyin bir tācı büyük ķavurdur: “Bre sen kimsin? Beni (9) tutup niķün bağladın, beni ķoyuvir baña yimeķ vir. Yoķsa şimdi (10) Sa‘ d-i Şāmī gelür, seni döger.” didi. Behrām ģazaba gelüp:“Taş ye bre (11) deli! Sa‘ d-i Şāmī çokdan gitdi. Şimdi senüñ başın keserüm.”didükde (12) Dīvāne kükreyüp: “Hay gidikavur! Baña taş ye dirsın. Ben saña (13) göstereyim.” diyüp bir yol iki dizi üzerine gelüp: “Yā Sa‘ d-i Şāmī (14) tañrısı senden meded.” diyüp bir zor şöyle eyitdi kim bend zincirlerin (15) kütür kütür ķırup ayaķ üzerine ķalkdı. Anbardan taşra oldu. (16) Behrām:“Hay deli nā-bekār, sağ ķor mıyum seni?” diyüp tiĝ havāle eyledi. (17) Dīvāne ķol şanup tiĝüñ elinden aldı ve ķucaķlayup başı aşāķı (18) deryāya toĝrı fırlatdı, batup gitdi. Artuķ bir daķı çıķmadı. Ba‘ de eline (19) bir kürek parķası alup Behrām’uñ tevābi‘ ne girişdi bir adına cümlesin [63b/1] ķırup leşlerin deryāya atdı. Ba‘ de mellāhlara yürüdi. Ol demde Bānū (2) hāyķırup eyitdi:“Yā Ķartuş añları öldürme gemi añlarsız yürümez ķo (3) bizi Sa‘ d-i Şāmī’ye götürsünler.” didi. Dīvāne eyitdi:“Ben gemi omzuma (4) urup

götürürüm.”didükde Nigār bī-iḥtiyār gülüp: “Bre gel hele yimek yi.”(5) didi.Dīvāne’nün ise açlık cānuna kār itmişdi. Yiyecek işidine (6) cenkden el çeküp gelüp nigāruñ yanına oturdu. Tez ye meclisde (7) olan ta‘āmı silüp süpürdi. Bir miqdār Dīvāne’nün öfkesi (8) geçüp didi ki: “Diyün imdi. Bizi Sa‘d-i Şāmī’ye götürin.”didükde mellāhlar: (9) “N’ola?” diyüp döner gibi olup kaşden gine bir cānibe götürüp gitdiler. (10) Birkaç gün gitdiler. Bānū eyitdi:“Nedür aşlı niçe bir varmayuz? Bizler ḥōd (11) diyārumuzdan çok ayrılmaduk.”didükde ol ḥarām-zādeler eyitdiler: Rüzgār (12) muḥālif ol ecelden varamaduk.” didiler. Lākin kendi diyārlarına da varamadılar. (13) Bu maḥalde āḥir bir cezīreye gelüp müşāvere itdiler:“Dīvāne’yi bunda (14) birağalum.” didiler. Bu maḥalde re‘īs eyitdi:“İy Bānū! Sizi şol cezīreye (15) çıkarayum. Bir miqdār teferrüc idesüz. Şovuk şuları çok meyveleri (16) vāfir eglenüp gine gidelüm.” didiler. Bānū daḥı gerçek şanup aḥvāli (17) Dīvāne’ye aḥlatdı. Ol da rāzı oldu. Çünkü bunlar ol cezīreye (18) çıkup gezmege başladılar. Ol la‘īnler hemān gemiyi alarğa idüp (19) gitdiler. Rāvī öyle rivāyet ider ki meger bu cezīreye ‘ayne’l-belā dirlerdi. [64a/1] Aşlā otdan şudan bir şey yoğidi ve gāyet sıcak idi ki insānuñ (2) beyni kaynardı. Anda çıkup aşığı yukarı ol kadar gezdiler ki yiyecek (3) içecek bir nesne bulamadılar. Ammā ziyāde pek büyük idi. Sıcak (4) cānlarına geçdi. Tamām ‘ayne’l-belā didükleri kadar var idi. Nā-çar bir dıraḥt (5) bulup sāyesinde oturup gölgelendiler. Dīvāne ise: “Yā Sa‘d-i Şāmī (6) karısı! Beni bunda niçün getürdin, ben açum. Niçe olur ben yiyecek (7) isterüm.” didi. Bānū eyitdi: “Dīvāne senünyimek derdüñ benüm derdüm. (8) Baña yeterken sen de başuma ne belāsın.” diyüp oturdılar. Aḥşam oldu, (9) yatup uyudılar. Şabaḥ Dīvāne ḳalkdı, gördi. Yanında Bānū yoḳ (10) çağurmağa başladı: “Bre kandasın Sa‘d-i Şāmī karısı? Baña yimek (11) buldın mı?” didi. Gördi gelür gider yoḳ dibelük eleme düşdi. (12) Āḥir bir cānibi tutup gitdi. İşte bunlar bunda ammā bu ḫarafdan Emīr-i Cihān (13) daḥı ‘Ömer-i ‘Ayyār ile çünkü ol gemiye binüp gitdiler. Behrām’uñ bindigi (14) gemiye rāst geldiler. Meger aḥlar da Bānū ile Dīvāne’yi birağup kaçup giderlerdi, (15) daḥı yaklaşmadan ‘Ömer-i ‘Ayyār kendüsin ol gemiye atdı. Gördi gemicilerden (16) ḡayrı kimse yoḳ. Re‘īsi alup Ḥamza’nuñ gemisine yanaşdı. Server (17) su‘āl idüp: “Behrām Bānū Dīvāne niçe

oldı?” didi. Añlar da eyitdiler: (18) “Dīvāne zincīr kırup Behrām’ı deryāya atdı. Ba‘ de Dīvāne bizden yiyecek (19) istedi. Āhīr Bānū da eyitdi: “Bizi şol cezīreye çıkaruñ.” didi. Bizler [64b/1] didük: “Bu cezīreye ‘ayne’l-belā dirler. Hevāsı fenādur.” didük. “Hele (2) çıkaruñ.” didi. Bizler de çıkarduğ, şoñra araduğ bulamaduğ. Āhīr (3) bırağduğ geldük.” didiler. Ĥamza eyitdi: “Ĥabāhat itmişsüñüz. İmdi (4) bizi de götürüñ. Sizi āzād ideyim.” didi. “Bunlar neylesünler, n’ola?” (5) diyüp ol cezīreye getürdiler. Server-i ‘Ālem ‘Ömer-i ‘Ayyār ile gemiden (6) taşra çıkdılar. Gördiler çatı şakīl hevāsı var. Ĥamza eyitdi: “Yā ‘Ömer! (7) Var yūri sen çabuğsın, cezīre tolan. Ola ki şunları bulaydın (8) ben de yab yab geleyim.” didi. ‘Ömer de: “N’ola?” diyüp segirdüp gitdi. (9) Gezerek ol yatduğları dıraht dibine geldi. Meger Bānū’nuñ (10) dest-māli anda düşüp qalmışdı. ‘Ömer-i ‘Ayyār añı alup ba‘ de Dīvāne’nüñ (11) izin izleyüp gitdi. Rāvī eydür meger bu cezīrede bir la‘ın (12) Cāzū mekān tıtmışdı. Anşala Cāzū dirlerdi. Ol gice Nigār’ı (13) görüp begendi. Baña hıdmet itsün diyüp qapdı getürdi. (14) Şabāh olduğda Dīvāne dağı Cāzū’nuñ mekānına gelüp gördi. (15) Bir yirde iki oğlan tırmayup oynarlar bir herif añlaruñ (16) seyrine baqar. “Bre herif hiç Sa‘ d-i Şāmī qarısı bunda (17) geldimi?” didi. Ol herif cevāb virmedi. Dīvāne qazaba gelüp (18) üzerine yürüdükdde bir tarrāqa çıtladı. Dīvāne kendüni bir (19) hendek içinde buldı. Çıkmağā çalışdı çıkamadı beriden [65a/1] ‘Ömer-i ‘Ayyār dağı arayaraq ol araya geldi. Gördi Dīvāne ol hendek (2) içinde tolaşur ve hem çağurur. ‘Ömer-i ‘Ayyār beriden: “Bre Dīvāne! Ne (3) arasuñ? Qanı Bānū niçe oldu?” didükde Dīvāne ‘Ömer’i görince: (4) “Hay Yelkence! Bu herif Sa‘ d-i Şāmī qarısın uğurladı. Beni de (5) bu dara içine düşürdi.” didi. ‘Ömer de: “Bre adam! Gerçek mi?” didi. Ol herif (6) aşlā cevāb virmedi. ‘Ömer de: “Hay nā-bekār! Sen hırlı herife beñzemezsin. (7) Bārī seni öldüreyim.” diyüp hücüm idince bir tarrāqa çatlayup (8) ‘Ömer añı gördi ki Dīvāne’nüñ yanında ol. Hendek içinde bulındı. (9) Dīvāne ‘Ömer’e şarılıp: “Ĥōş geldin Yelkence.” didi. ‘Ayyār-ı Cihān (10) çok çalışdı, çıkamadı. Dīvāne ise ‘Ömer’e yalvarup: “Qarnum (11) açdur. Eger yanuñda yimek var ise vir yiyeyim.” didi. ‘Ömer de: “Bre hey (12) yaban delisi! Bu hālde yimek niçe boğazından geçer.” didi. Dīvāne (13) eyitdi: “Bre sen vir de gör naşıl geçer.” didi. Āhīr anbardan buña (14) vāfir ta‘ām

çıkarup karnuñ toyurdu. Dīvāne şād olup: “Şimden (15) soñra burada ne kadar otursam elem çekmem. Zīrā sen benümle bile (16) olduğdan soñra karnum toyurursın.” didi. Ammā bu tarafından Һamza dağı (17) gezerek ol araya çıka geldi. Ol Һerif ile oğlancuğları (18) görüp: “Bunlara su‘āl ideyim.” dirken Һendek kenārına geldi. (19) Görđi Dīvāne ile ‘Ömer ol Һendek içinde ‘aceb felāketleri [65b/1] var “Bre ne ararsuñuz anda?” didükde Ömer-i ‘Ayyār eyitdi: “Server bize ne oldu (2) ise şol Һerifden oldu. Bilmem Cāzū mıdur?” didi. Server diline (3) ism-i azam alup ol Һerifüñ üzerine varup: “İy kişi! Sen (4) kimsin ve böyle ıssız cezīrede ne ararsuñ ve bunları bunda niçün (5) düşürdin?” didi. Ol kimse Һamza bilüp öñünde baş koyup (6) eyitdi: “Yā Şāhib-kıran! Ben senüñkulunam. Bunda şuçum yoğdur. (7) Ammā siz nereden bunda düşdüñüz?” didi. Şāhib-kıran añı bilemedi. (8) “Yā sen kimsin?” didi. Ol Һerif eyitdi: “Server ben kuluñ Fađfur (9) Çin ođlu Һüsrev-i Çini’yüm. Āb-ı Һareminde bizi Һarāca kesmişdüñüz. (10) İmdi Server bir gün şikāra çığdum, bir mücevher āhū koğdum, ğā‘ib (11) idüp gördüm. Bir yirde mücevher egerli at turur, şāhibi yoğdur, (12) kaçmadı. Tutup üzerine bindüm. Ol demde hevāya kalkdı. ‘Aqlum (13) gitmiş kendümi bunda buldum. Meger bir ‘avrat cāzū imiş. Beni görüp (14) meyl ider. Bir tariķ ile beni getürüp şafālanmak ister. Benüm ise (15) göñlüm kabül itmedi. Āhır çok cefālar eyledi. Şabr idemeyüp birkaç (16) kerre cem‘ oldum. İşte bu veled-i zīnālar benden andan Һāşıl oldu. Soñra (17) bunları da dama girifdār kıldı. Lākin şimdi bilemem kanda gitdi? Ammā her (18) zamāndur idi ki benüm bir kimse evlādumuñ bir kaatre kanuñyire (19) dökse ben gelüp irişürüm.” dir idi. didükde Server eyitdi: “Yā bunlar [66a/1] senüñ evlādın degül mi? Bunları öldürsem gücine gelmez mi?” didi. Һüsrev eyitdi: (2) “Meded Dilāver! Ben neyleyem, öyle yılan eniklerini.” didi. Һamza muğaddem bir tāziyāne (3) şalup ol siħri ibtāl eyledi. Ba‘de ol ođlanuñ birine bir tiĝ (4) urup iki pāre eyledi. Kanı zemīne döküldükde nāgah bir gürülti (5) zāhir oldu. Һamza añı görđi bir kınatlı ejderhā şūretinde gelüp (6) yetişdi ve bir şadā ile Һamza bile serāsime oldu. (7) Şāhib-kıran-ı ‘ālem hemān ism-i azam okuyup ol tarafta üfürdi. Cāzū (8) kendi şūretinde zemīne inüp Server’e bakup düşnām idüp (9) bir siħr itdi. Һamza’yı ateş kapladı. Server ism-i azam okuyup (10) bātıl eyledi ve dāl tiĝ olup

üstüne sürdükde gördiler. Oğlanların (11) alup nā-bedīd oldu. Server eyitdi:“Yā Hüsrev! Bu la‘īnūn mekânı (12) kãdadur?” didi. Hüsrev eyitdi: “Ben de bilmem. Baña taşrasın göstermez (13) gâhi gezmek isterüm.” didükde ‘aqlum alup böyle yirlere götürür dirken (14) bir gürülti oldu. Nāgah Hüsrev’i kãpup getürdi. Hamza hayrân (15) iken Dīvâne’yi alup soñra Ömer-i ‘Ayyār’ı kãpdı. Hamza gine yalñuz(16) kãldı. Cãzū bu kerre Hamza’ya gelüp kãpmağa çok çalışdı. İsm-i (17) azam berekâtında olmadı, fırsat bulamadı. Çünkü aḥşam (18) oldu. Server-i ‘Ālem dā‘ ire cizüp içine girdi. Cãzū çok (19) dolaşdı. Fışat bulmadı. Server tıyup dāl tıĝ alup üzerine [66b/1] sürdükde hevāya çıķdı. Server ğazabından bir na‘re öyle urdu kim gice (2) içinde ol cezīre dürlü dürlüşadalar virdi. La‘īne şaşup (3) ařaĝı düşdi. Gine kendüsin cem‘ idüp hevāya gitdi. Server (4) gine na‘re urdı, ğün düşdi. Üçünci na‘rede çabuķ debrenüp şıçrayup (5) bir tıĝ urup bir kolin yire bıraķdı. La‘īn cãn ḥavfıyla kolin kãpup (6) bir daĝ var idi. Aña doĝrı kãçdı. Server-i ‘Ālem:“Kor mıyum seni?” diyüp (7) ardından segirdüm şalup irişüp bir elin boĝazına bend (8) idüp sürüyerek řaḥrāya indirdi. Şabaḥda oldu. Server (9) eyitdi:“İy la‘īn! Tiz söyle. Benüm yarlarımı neyledin?” didi. Cãzū (10) eyitdi:“Ömer ile Dīvâne Hüsrevi bir yelkensüz gemiye koyup (11) deryāya şaldum.” didi. “Yā ḥātūnum Rābi‘a neyledin?” didi. “Añı götürüp (12) bař ařaĝı bir tařa şöyle çarpdum ki endāmı ḥurd oldu.” (13) didi. Server eleminden la‘īne bi şöyle urdu kim vücūdı ḥurd oldu. (14) Ba‘de ařaĝı yuķarı gezmeye başladı. Bir yirde Cãzū’nuñ oĝulların (15) bulup kãtl eyledi. Ammā Nigār’dan bir eřer yok. Dönüp aĝlayarak deryā (16) kenārına geldi. Bir zamān Mihr-i Nigār’ı ve Ömer ve Bānū’yı añup aĝladı. (17) Ba‘de deryā kenārın tolaşup gezerken gördi:“Gemi filān yok. Ben (18) bunda ne zamāna dek tırdum?” diyüp iki aĝaç kesüp řal (19) düzüp deryāya řala ya budur ki bir gemiye rāst gele ḥalāř ola [67a/1] yāḥūd eceli geldüyse ĝarķ ola. Ba‘de iki dıraḥt kesüp kemend ile (2) birbirine muḥkem şarup baĝladı. Ba‘de tevekkül-i ḥaķ idüp ‘Ařķar’ı ol (3) cezīrede bıraĝup Ḥüdā’ya işmarladı ve kendüsi ol řala binüp deryāya (4) alarĝa oldu. Emr-i Ḥaķ ile rüzĝār ile gitdükce deryāya açılıp (5) rüzĝārdur ol şalı getürüp gitdi. Server’uñ yanında bir loķma (6) ne etmek var ne řu var. Birkaç ğün bu ḥāl ile gidüp açlıķ (7) ve řusuzlıķ cãnına kār idüp kendinden ümidin kãt‘ idüp ḥaķķa (8)

münâcâta başladı. Hattâ birkaç kerre ‘aklı gidüp gine geldi. Bir gün añı (9) gördi, karşıdan bir gemi peydâ oldu. Server ırakdan âvâzı çıkduçca (10) haykürup: “İy kavim! Dînünüz ‘aşkına olsun beni gemiye aluñ. İşte (11) helâk oldum.” didi. Bunlar da gemi sürüp Emîr-i-i Merdân’ı gemiye aldılar. (12) Yalvarup: “Meded baña bir miqdâr ta‘âm virüñ. Zîrâ birkaç gündür ta‘âm (13) yemedüm.” didi. Meger bunlar heb merdüm hûrlar idi. Hele biraz ta‘âm getirüp (14) virdiler. Hamza yiyüp bir miqdâr cânı yirine gelüp gözleri açıldı. Bir (15) köşeye oturup üstünde olan libâsların çıkarup şokup (16) kurutmağa başladı. Ammâ ol geminüñhalkı hiç bunuñ hâlinden su‘âl (17) itmediler. Nihâyet Server-i ‘Âlem gördi. Kendüye bakup geminüñkıçında (18) yetmiş eriş kıaddü bir ‘ifrît zengî oturmuş varup anuñla (19) söyleşürler ve gine kendinden yaña bakırlar. Eyâ ne ola aşlı dirken biri [67b/1] dağı geldi ki Server’e bağa âhîr-i Server elem çeküp eyitdi: “İy kavim! Sizler naşıl (2) kavimsüz ki baña bakup fısıldayup gidersünüz? Hiç benüm hâlümnden su‘âl (3) itmezsünüz.” didi. Bu kerre ol dev siyâh eyitdi: “Veli bizler de seni (4) söyleşürüz ki ‘aceb seni kebâb mı eylesek?” diyüp “Müşâveremüz (5) odur.” didi. Server-i ‘Âlem bildi ki bunlar merdüm-hûrlardur: “Hay la‘înler zehür (6) kıatîl yiyesünüz. Ammâ ben de kıâ il olur mıyum ki yiyesünüz?” didükde “Yok çabalama. (7) Sen bizüm naşîbimizsin.” diyüp bilâ tevaqquf Server’ün elin bağlamak (8) isterler ve bir ip kıanın kıutmağa ve bir tekne alup önüne gelüp (9) bıçağın çıkarup bilemege başladı. Hamza: “Neylemek istersin?” didi. (10) Merdüm-hur eyitdi: “Ben añlaruñ işçilerüyüm. Seni boğazlayup püşürmek (11) isterüm. Lâkin senüñ etüñden baña degmez, biraz kıanını içebilürsem kıâ ilüm.” (12) didi. Server-i ‘Âlem amaz kıoyup gönlünden: “La‘în ben seni hâlâş ideyim.” (13) diyüp merdüm hur tamâm her şeyüñhâzır idüp ba‘de Server’ün yaqasından (14) yapışdı ki çeküp yirinden ayıra Server-i ‘Âlem söyle kıurdu. Herif (15) çeke gördi. Yirinden ayıramadı bu kerre Server-i ‘Âlem yirinden kıurup herifi (16) yaqasından kıapup deryâya kıoğrı atdı. Öbürleri: “Hay nedür ol?” (17) didükde “İşçi deñize düşdi.” didiler. Birkıacı Server’ün başına üşüp: (18) “Sa‘âdet gelmeyedür, kıatran zengî gibi pehlüvâna kıdâ olasın.” didiler. (19) Biri dağı ileri gelüp Server’ün yaqasına yapışam şandı. Añı da [68a/1] kıapup deryâya atdı: “Bre neyler?” diyüp hücum itdiler. Bu kerre Server ikişer (2) üçer kıapup deryâya

atmağa başladı. “Bre kıoman.” diyüp tîğ ile (3) Server’e ħamle itdiler. Server de tîğ çeküp bunlara bir giriş girdi kim (4) kimse kıomadı. Hemân kıatran zengî tîğüñ çeküp bir tîğ urdı. (5) Server men’ idüp bir tîğ ile iki pâre eyledi. Ba’ de anbara inüp (6) yokladı ki ħiç esîr filân var mı? diyü lâkin bulamadı. Gine yukarı (7) kııkdı. Server yalnuz kıalup iki gün iki gece gitdi. Nâ-gah rüzgâr (8) kııkup yelken yırtılup işte gördi kim gemi batup burada gidiyor. (9) Ol maħalde Esmâ-yı Berrî yetişüp Server’i kıapdı. Zîrâ aħfâdan cinîler (10) ta’ yîn itmişdi. Añlar gelüp ħaber virdiler. Esmâ’da gelüp irişüp (11) kıapdı. Server’ün ise ‘aklı başında yok idi. Taħt üzre (12) yatura kıodılar. Ammâ bir rivâyetde daħı Esmâ-yı Berrî rub’ meskûna gider (13) idi. Per hevâ gider ki gördi. Bir küb süvâr hevâdan deryâya toğrı (14) bir şey indi. Esmâ, cinnilere emr eyledi. Kıapup Esmâ’ya (15) getürdiler. Meger Râbi’ a Bânü idi. Esmâ baķup gördi. Bir Nigâr-ı (16) nâzenindür ki olmaz Nigâr’da gözün açup gördi kim bir alay (17) ħüb şüretlü güzel müzeyyen kıızlar gördi ki bildiği degül ħayrân (18) oldu. Esmâ Berrî Bânü’dan aħvâlün su’âl eyledi. Râbi’ a orada (19) ħikâyet itdükde Esmâ Berrî kıurtardığuna nâdim oldu. Meger Bânü [68b/1] ħâmile idi. Eyü günü tamâm olmişdi. Vaz’-ı ħaml eyledi. Bir âfitâb-ı cemâl (2) oğlan vücûda getürdi. Esmâ Berrî Bânü’yı alup bağ-ı ireme (3) gönderdi. Ba’ de Esmâ tekrâr cezîre kıarafına giderken işte gemi (4) görüp içinde ħamza’yı gördi. Cinîler yetişüp kıapup getürdiler. (5) Esmâ Berrî şâd olup hemân gerüye dönüp bağ-ı Süleymân’a geldi. (6) Ol demde Server-i ‘ Âlem gözün açup kendüyi Esmâ’nuñ sarayında (7) gördi hemân ayağın kıurup: “Yâ Esmâ! Allâh senden râzı olsun. (8) Baña yük deminde bulunduñ.” didükde Esmâ’da hemân dest-mâluñ boğazına (9) kıaķup gelüp ħamza’nuñ ayağına düşdi. “Server’üm kııřķanma belâsıyla (10) bir işdür eyledüm. ‘Afv eyle.” didi. Mua’ llim kıan ve kıarış Bânü da ağlayup: (11) “Luķuf idüñ. İy řâħib-kııran! ‘Afv.” didiler. ħamza: “N’ola bu ilün (12) muķâbelesinde ‘afv eyledüm.” didi. Bânü Server ah idüp Râbi’ a (13) Bânü’yı añup ağlayup: “Yâ Esmâ! Hele bir kerre göre idüñ.” diyüp (14) medħ itdükde Esmâ Berrî tebessüm idüp: “Yâ řâħib-kııran kıasâvet (15) çekme. Ol Bânü şağdur.” didükde Server’ünşafâsından ‘aklı (16) gitdi. Esmâ eyitdi: “Server’ün bende sizün ol cezîreye düřdüğüñüzü (17) ħaber aldum. Sizlere giderken Bânü’yı Câzû deryâya itmiş, râst

gelüp (18) kapdum. Su‘âl idüp bildüm, hâsed yüregüm yağıdı. Ammâ size bir (19) müjdem dağı olsun ki bir oğlanuç da toğurdı. Hâlâ bunda döşekde [69a/1] yatur.” didükde Server-i ‘Âlem kalçup Râbi‘a Bânû’nuñ yanına gelüp hatırın şordı. (2) Ba‘de evlâdın kucağına alup yüzine nazar idüp gördi. Bir ay (3) pâresine beñzer, Server-i ‘Âlem eyitdi: “İy Sultân-ı Kaf! Ben bu oğlanı (4) gördükde cümle guşşadan kurtuldum. İmdi bunuñ adı Rüstem olsun.” (5) didi. işte Rüstem’i nâz ü na‘im ile perviş itdiler. Ba‘de Esmâ Berri (6) ‘Ömer-i ‘Ayyâr’ı aramağa perriler gönderdi. ‘Ömer’üñ ölüm ile arasında hiçbir(7) şey kalmamışdı. Öyle maħalde cinniler yetişüp kapup Esmâ (8) ile Şâhib-kıran huzûrına getürdiler. ‘Ömer Şâhib-kıran ile görüşüp (9) Esmâ Berri’nüñşuçından geçdi. Meger Kartus-ı Dīvâne’yi dağı ciniler bile (10) getürmişlerdi. Dīvâne gözün açup Hamza’yı gördükde: “Hay Sa‘d-i Şamî! (11) Söyle baña yimek virsünler.” didi. Esmâ buyurdı, ni‘met-i ferāvân geldi. (12) Murâdlarınca yediler. Ba‘de meclis kurup işrete başladılar. İşte bunlar (13) bunda zevk-i şafâda ammâ bir gün birkaç ciniler Esmâ’ya gelüp du‘â idüp (14) eyitdiler: “İy Sultân-ı Kaf! Ma‘lûm sa‘âdetüñüz olsun. Ra‘d-ı nerre kim (15) Şâhib-kıran elinde helâk olmuşdı. Anuñ bir oğlu yetişmiş. Adına (16) Mühelhel Nerre?” dirlermiş. Yüz kırk eriş kadd çekermiş. Şâhib-kıran’uñ (17) bunda geldigin haber alup yüz biñ ‘asker ile geldi.” didiler. Şâhib-kıran:(18) “Koñ gelsün.” didi. Mühelhel Nerre de kôs harbîler çalduk (19) gelüp irişdi. Esmâ’da emr eyledi. Bu kadar ‘adükeş cinni ‘asker ile [69b/1] meydâna gelüp alaylar bağladı. Hemân ol demde Mühelhel Nerre ‘azm-i meydân idüp (2) na‘re urup Şâhib-kıran’ı taleb eyledi. Şâhib-kıran’da meger Esmâ Berri’ye (3) cezîreden ‘Aşkarı getürtmiş idi. Süvâr olup sürüp muķâbil (4) oldu. Bu kerre Mühelhel Nerre Server’üñ kaddin az görüp hemân alurum (5) fiyâsıyla ol ‘acâyib ‘amüdün başından çevirüp Server’e havâle (6) eyledi. Server-i ‘Âlem ol merd-i müselleme gürzin berâber virüp men‘ eyledi. (7) Lâkin toz içinde kaldı. “Tekrâr la‘în hamle idiyim.” dirken Server-i ‘Âlem (8) tîğüñ ‘uryân idüp nasıl bir tîğ urdı ise bir kol baş (9) hevâya perrân oldu. Yüz biñ eyü ‘askeri Server’üñ üzerine (10) gulv itdiler. Server-i ‘Âlem bunları bölük bölük idüp kırmağa başladı. (11) Beriden cinni ‘askeri de yürüyüp iki ‘asker birbirine katılup cenk (12) ‘azîm oldu. Āħir Mühelhel ‘askeri münhezim olup

Esmā ‘askeri (13) manşūr dönüp bu kadar malı yağmā kıldılar. Ba‘ de dönüp Esmā Berri (14) Şāhib-ķıran’uñ elin öpüp du‘ālar eyledi. Bu kerre işte Rābi‘a (15) Bānū da bildi ki Sa‘ d-i Şāmī didükleri Ħamza imiş. Ziyāde şafālar (16) eyledi. Ba‘ de Esmā biriyle Baġ-ı İrem’de niçe günler şafālar eyledi. (17) Ba‘ de bir gün Server-i ‘Ālem Esmā Berri’ye eyitdi:“İy Bānū-yı cihān-ārā! (18) Şimden şoñra bizi gönder gidelüm. Zīrā bu Bānū’nuñ peder māderi bunuñ (19) için elem çekerler.”didükde Esmā: “N’ola Sulţānum?” diyüp tedārük görüp[70a/1] Şāhib-ķıran’a ÖmerAyyār’a Bānū’ya ol kadar tuĥfeler baġışladı ki ĥayrān oldılar. (2) Ba‘ de bir taĥt getirüp Ħamza’yı ve Bānū’yı ve Ömer’i ve Ķartuş’ı ve Ķarış Bānū (3) taĥt üstüne oturup Esmā ile vedā‘ idüp gittiler. Yolda (4) giderken cezīre ayne’l-belāya uğrayup Cāzū’nuñ cümle maluñ aldılar. (5) Bu kerre Server-i ‘Ālem Ķarış Bānū’ya icāzet virüp eyitdi:“Ķızum var (6) imdi sen de Ķaf’a git. Zīrā ben buradan kendüm giderüm aşlı vardır.” (7) diyüp Ķarış’ı götürdi. Ķarış’da cümle cinīler ile vedā‘ idüp (8) gitti. Ammā bu taraftan Server-i ‘Ālem Rābi‘a Bānū’yı ‘Aşķar’a bindürüp (9) evlādın Ķucaġına virdi. Ömer ile Ķartuş-ı Dīvāne ve Ħamza piyāde (10) gezüp gittiler. Yakın geldükde Ħamza Ömer-i ‘Ayyār’a baķup:“İy yār-ı ġārum! (11) Ne imdi sen Kerdus Şāh’a müjde eyle.” didi. Ömer de şehr Ħarcına(12) geldi: “Kürtler müjde! Şāhum Sa‘ d-i Şāmī’nünķarındaşı geliyor.” didiler. (13) Kerdus Şāh şafāsından Ķarşu çıķdı. Zīrā ol günden berü gözlerine (14) uyķu girmemişdi. Cümle vezīr vüzerāsın Ķarşu çıķardı. Ħamza yakın (15) geldükde şāhı görüp Ķarşu gelüp ĥāl-i ĥatır şorişdılar. Ba‘ de (16) bu kadar ‘asker önlerine düşüp ‘izzet ile getürdiler. Rābi‘a Bānū daĥı (17) peder māderiyle görüşüp ellerin öpdi ve başına gelen ser-encāmı (18) ĥikāye eyledi. Kerdus Şāh bir niçe günler ziyāfetler eyledi. Bir gün (19) Ħamza Ömer’e baķup:“Yā Ömer! Bizler bunda birķaķ gün eglenelüm. Sen var gör [70b/1] peder māderüm ne ‘ālemeddür?” didi. Ömer taĥan getirüp Mekke’ye gelüp cümlesi ile (2) görüşüp Ħamza’nuñşihĥat ĥaberin bunlara söyledi. Bunlar da şād oldılar (3) ammā bu taraftan Rābi‘a Bānū bir gün Ħamza’ya eyitdi: “Server sizüñ icāzetüñüz (4) ile Şāh babama sizüñ kim olduġuñuzı söylemek isterüm. Şāyed (5) ĩmāna gel.” didi. Ħamza: “N’ola ma‘ Ķül?” didi. Bānū da babasınıñ yanına gelüp (6) eyitdi: “Devletüm ata beni virdüñüz adamı bilür misüñüz,ĥiĥ

kimdür?” didi. (7) Bu kerre Kerdus Şâh eyitdi: “İşte Şam vilâyetinde bir pehlüvân ancak.” (8) didi. Bânû eyitdi: “Yoğ devletüm ata. Ol ismi dillerde söylenen H̄amza (9) Şâhib-kıran’dur ki diyâr-ı K̄af’da Sulţân-ı K̄af Esmâ Berrî nâm bir kız (10) almış, H̄azret-i Süleymân –^ç Aleyhisselâm-neslinden imiş. İşte h̄âlâ imdi (11) Berrî bizi bunda taht ile getürdi ve baña şöyle bir yirde yetişdi ve (12) eyledi diyüp cümle aḥvâli ser-encâmın hikâye eyledi. Ammâ devletüm ata bu sırrı (13) şakla zîrâ murâdı yiri vardır.” didi. Kerdus Şâh olup: (14) “İn-şâa’llâh başımuza devlet k̄ondı.” Eyü ‘azîm şafâlar kesb eyledi. (15) Ol demde adam şalup Server’i da’vet eyledi. Server-i ‘Âlem: “Eyâ neyler (16) ola?” diyüp geldükde k̄alkup Server’ün ayağına düşdi. Server (17) k̄omayup bunuñ alnından öpdı. “Şâhum hem nedür aşlı?” didi. Kerdus Şâh (18) ‘özrin dileyüp Müslümân oldı ve Server’e gâyet muḥabbet eyledi. H̄amza (19) eyitdi: “Şâhum bu sırrı kimseye açma. Bu diyâr kavmini cümle İslâm’a [71a/1] getüresin.” didi. Şâh: “N’ola?” didi. İşte bunlar şafâ eylediler. Ba’ de kızına vâfir (2) du’âlar idüp Server ile şoḥbete başladılar. İşte bunlar bunda ‘ıyş (3) nüş itmede ‘Ömer-i’ Ayyâr’a intizârda ammâ sen kışşayı bir yüzden daḥı (4) dinle. Râvî öyle rivâyet ider ki meger mürde olan Vereşe Frenk’ün iki (5) k̄arındaşı var idi. Birine Behmen-i Mağribî ve birine Behrâm-ı (2) Mağribî dirlerdi. (6) Ammâ bu Behmen diyâr-ı Mağrib’ün bir cānibine ḥükm iderdi. İştıdi ki Vereşe (7) Frenk, K̄ayşer cenginde mürd olmuş şoñra oğulları varup helâk (8) olmuşlar. Behmen-i Mağribi k̄aḫıyup vilâyetinde ne kadar ‘askeri var ise (9) cem’ idüp levâzımın her ne ise görüp bu zeybek ‘asker ile (10) güç idüp gemilere girüp ‘azm-i Rum idüp gitdiler. Bir gün gelüp (11) Rum diyârına k̄adem başup K̄ayşer’ün üstine yüridiler. K̄ayşer’ün (12) cān başına şıçrayup ‘asker cem’ ine başladı ve gine bir mektüb (13) yazup Kerdus Şâh’ün vilâyetine gönderdi. Kerem idüp Sa’ d-i (14) Şâmî alup gelesiz diyüp aḥvâli bildirmiş. Ammâ bu taraftan (15) Behrâm bir gün K̄ayşer’e mukâbil olup irtesi nâme yazup: “Yâ K̄ayşer! (16) Beni Vereşe gibi şanma. Başın saña gerekse aldığın malı viresin.” (17) dimiş. K̄ayşer bu cevâbı işidüp ortaya tîğ birağup elçiye (18) bu yüzden cevâb virdiler. Elçidür gelüp böyle ḥaber virdi la’în (19) gâzaba gelüp emr eyledi. Binüp alay bağladılar. Beriden K̄ayşer de [71b/1] alay bağlayup meydâna kim gire dirken Behmen’ün küçük k̄arındaşı Behrâm-ı (2) Mağribî meydâna

girüp mübâriz taleb eyledi. Qayşer ‘ askerinden Bedrun-ı (3) Rûmî Behrâm’a muqâbil olup cenge başladılar. Aralarından bir niçe hamel (4) haṭâ geçdi, âḥir Bedrun fırsat bulup Behrâm’ı helâk itdi. (5) Behmen ah idüp meydâna girmek diledi. Hemân pâ-yı taḥt behlüvânı (6) olan Qaytar at sürüp Bedrun’a bir göz urup helâk (7) eyledi. Beriden Tardan nâm bir Dilâver girdi ol da helâk oldu. (8) Âḥir iki ‘ asker birbirine girüp ‘ azîm cenk oldu. Qayşer ‘ askeri (9) bozulup kaçup ḳal‘ aya girüp cenk yirlerin alup ṭurdılar. (10) Bu kere Behmen Qayşer’üñ malın yağmâ idüp ve ḳal‘ ai muḥâşara itdiler. (11) Ammâ bu taraftan çünkü Kerdus Şâh’a Qayşer’üñ nâmesi gelüp (12) Kerdus Şâh aḥvâli bilüp dönüp Ḥamza-i Şâḥib-ḳıran’a baḳup: (13) “Yâ Şâḥib-ḳıran zamân aḥvâl söyle: Qayşer bizden imdâd dilemiş, (14) neylemek gerek?” didükde Server Emr Şâhuñ.” didi. Kerdus Şâh ḥaz (15) idüp ba‘ de beglerine baḳup: “İmdi bugün sizler de tedârükgörün. (16) Yarın güçdür.” didi. Cümle daḡılıp gitdiler. Çünkü aḥşam oldu. (17) Server-i ‘ Âlem saray ḥâşına gelüp Bânû ile oturup cân (18) şoḥbetüñ itdiler. Ba‘ de Şâḥib-ḳıran eyitdi: “İy Bânû’yı Cihânum” Seni (19) Allâh’a emânet eyledüm. Gine bizlere pederüñ ile sefer düşdi, giderüm. [72a/1] Lâkin saña emânetüm budur ki şol bâzbendi al diyüp bir cevâhir bâzbend (2) çıkarup virdi. İşte bir bâzbendi oğlum Rüstem’üñ pâzûsına (3) bend eyle kim bilür dünyâ ḥâlidür eger ben de bunda gelemesem oğlumı (4) terbiye eyle. Yigit olduğda benüm ḥâlüm beyân idüp oğlumı baña (5) gönderüp işmarlaya çıkarın işmarladı. Ba‘ de “İrtesi güçdür.” (6) diyüp ‘ asker içinde nidâ olındı. Herkes ḳatarın yükledüp (7) yola revâne oldılar. Bir gün Qayşeriye’yegörindi. Lâkin Qayşer ḳal‘ aya ḳapanmış (8) idi. Muḳaddem elçilük ile giden vezîr gelüp Sa‘ d-i Şâmî gel geliyor (9) diyü müjde eyledi. Qayşer şâd olup hemân ḳal‘ a ḳapuların açup (10) cümle ‘ asker ile taşra çıkdılar. Behmen Qayşer’üñ çıkdıḡuñ görüp (11) hemân sürüp Qayşer’üñ öñün alup “Ḳormiyum seni?” dirken (12) Kerdus Şâh’uñ‘ alemleri görindi. Beriden Ḥamza Behmen’i meydânda (13) gördükde hemân ‘ aşḳar sürüp mukâbil oldu. Behmen görüp: (14) “Hay nâ-bekâr! Sen kimsin?” didükde Ḥamza da: “Sa‘ d-i Şâmî’yüm.” didi. “Ṭurma (15) ḥamle eyle. Senüñ daḡı vücûduñşaâife rüzgârdan ḳaldurayum.” didi. (16) Behmen: “Hay ben de seni isterüm.” diyüp ḥamle eyledi. Server men‘ idüp (17) buña bir nîze urup cigergâhın sökdi.

‘Askeri ol hāli (18) gördükde feryād idüp birden yürüdiler. Emīr-i ‘Arab kendüsin yüzlere (19) urup önüne gelene emān vermeyüp katl eyledi. Qartus-ı Dīvāne de [72b/1] rāst geldigine emān vermeyüp helāk iderdi. Qayşer’ün‘askeri de (2) yürüyüp bir cenk‘azīm oldı. Fi’l-hāl mağrib ‘askerin tağutdılar, (3) kaçan kaçanuñ oldı. Ödlerin alup şabāha dek kırdılar. Şöyle kim (4) yüz biñ adamdan ancağ biñ adam kaldı. Sā’irlerin cümle tığinden (5) geçürdiler. Leşden başdan gezilmez oldı. Bu kadar ‘askerüñ malı (6) dökülüp kaldı. Qayşer şādḥāndan dönüp Server’i ‘āleme ziyāde (7) ta‘zīm eyledi. Birbiri üstine üç kat hil‘at giydürdi. Ba‘de (8) ol malı Qayşer’e ‘arz itdiler. Qayşer Şāhib-kıran’a bağışladı. Server (9) eyitdi:“Ḥayır Şāhum! Baña mal gerekmez, ‘askere bağş idüñ.” (10) didi. Qayşer de ma‘kūl görüp Server’üñ seḥāsına (11) āferin eyledi. Cümle ol malı ‘askere bağş (12) itdiler. Cümlesi Şāhib-kıran’a du‘ālar itdiler. (13) El-kışşa işte Server-i ‘Ālem (14) Rum diyārında dāstān (15) oldı. İşte bu cildde (16) burada tamām oldı. (17) Bundan soñra Rum (18) diyārında niçe erkleri (19) vardur.

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜK

-A-

āb (*F.*)Su: 6b/3, 6b/5, 65b/9.

‘**abā** (*Ar.*)Yünden dokunmuş, çok sağlam, eskiden daha ziyâde küçük esnafın ve fakir kimselerin giydikleri potur, hırka, cepken, palto, terlik vb. şeyler yapılan, çoğunlukla devetüyü renginde bir çeşit kaba kumaş, kaba çuha: 1b/2, 19a/18.

‘**acaba** (*Ar.*)Merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep: 14b/3, 22b/4, 26a/17, 29a/18, 52a/8, 52b/4, 54b/10.

‘**acāyib** (Ar.)Sağduyuya, göreneğe, olağana aykırı, garip, tuhaf, yadırganan, yabansı: 69b/5.

‘**aceb** (Ar.)Acaba: 2a/6, 16a/6, 16b/3, 20b/8, 21a/1, 22a/14, 22b/3, 22b/12, 26b/19, 34a/9, 36b/7, 38b/12, 39b/1, 44a/5, 45b/13, 47a/2, 47b/1, 47b/10, 48a/11, 52b/10, 58a/4, 58b/6, 60b/7, 65a/19, 62a/17, 67b/4.

‘**acele** (Ar.)Hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi: 4b/2, 52a/15.

a. it- Çabuk olmak: 4b/2.

‘**acemi** (Ar.)Bir şeyin veya bir sanatın inceliklerini henüz öğrenmemiş, mesleğinde toy ve yeni olan (kimse): 41a/9.

acı Şiddetli, sert, keskin: 12a/10, 12b/1.

acı- Izdırap vermek, üzme: 10b/11, 19b/9, 28b/5, 19b/1.

acıķ- Açlık duymak, yemek yeme ihtiyacı hissetmek:33a/8, 33a/9, 34a/18, 40b/13, 52a/6, 33a/7, 63a/1.

‘**āciz** (Ar.)Gücü bir işe yetmez olan, güçsüz: 5a/11.

‘**ā. ol-** Güçsüz olmak: 5a/11.

aç- (Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak: 2a/1, 2a/10, 3b/10, 5a/14, 6a/10, 20a/2, 20b/10, 21a/14, 23a/13, 30b/16, 33a/16, 52a/19, 53a/3, 54b/14, 59b/2, 61a/9, 68a/16, 68b/6, 69a/10, 72a/9.

açıl- Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek: 5b/5, 19b/13, 23a/13, 61a/7, 62a/2, 67a/4, 67a/14.

açık Kapalı, örtülü, bağlı, katlı veya kilitli durumda olmayan, açılmış: 56b/3, 56b/6.

açlık Aç olma, acıkma durumu: 52a/4, 63b/5, 67a/6.

ad İsim: 6b/7, 8b/3, 14b/10, 23a/8, 29a/6, 30a/10, 31b/1, 31b/2, 36b/18, 40b/1, 42b/1, 56b/14, 56b/13, 58b/1, 60a/8, 60a/9, 69a/4, 69a/15.

adam Kişi, kimse, şahıs: 3a/15, 5a/6, 6a/5, 7a/6, 7b/14, 12b/4, 13a/1, 13b/14, 14b/6, 16b/8, 16b/16, 21b/14, 22a/1, 25b/9, 27a/5, 28b/14, 30a/15, 33a/14, 34a/2, 34a/9, 34a/17, 34b/4, 34b/5, 34b/8, 35a/7, 35a/8, 35a/12, 35a/16, 35b/2, 35b/6, 35b/13, 36a/4, 41a/5, 45a/4, 48b/9, 48b/10, 49b/2, 50a/7, 51a/2, 57b/12, 57b/17, 58a/14, 61b/3, 61b/4, 61b/8, 62b/14, 65a/5, 70b/15, 72b/4, 70b/6.

‘**adâvet** (*Ar.*)Düşmanlık: 22b/9, 24a/8, 49b/11.

a. eyle- Düşman eylemek: 22b/9.

a. it- Düşman etmek: 49b/11.

‘**âdet** (*Ar.*)Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre: 5b/9, 22a/7, 60a/4.

‘**adl** (*Ar.*)Adalet, hakkaniyet, doğruluk, tarafsızlık: 55a/12.

âferîñ (*F.*) Beğenme, takdir, teşvik duygularını anlatmak için kullanılır; yaşı, var ol, bravo! : 22a/9, 23b/15, 38a/11, 72b/11.

âfitâb (F.) Güzel yüz; güzel yüzlü sevgili, dilber: 26b/18, 68b/1.

‘**afv** (Ar.) Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlama: 18a/18, 24a/19.

‘**a. eyle-** Bağışlamak:24a/11, 24b/17, 25a/5, 25a/9, 37a/19, 37b/1, 68b/10, 68b/12.

‘**a. buyur-** Suç, kusur ve cezaları bağışlamak: 51a/12, 68b/11.

ağ Pantolon, şalvar, don gibi giyim eşyasının apış arasına gelen kısmı:44a/9.

ağaç Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki:57a/12, 57a/14, 57a/16, 57a/17, 57b/5, 57b/14, 58a/15, 58b/2, 66b/18.

âgâh (F.) Haberi olan, haberli, haberdâr: 34b/8, 41a/6, 41b/5.

ağır 1.Yavaş: 8b/19. 2.Tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güçolan: 3b/16, 33a/5.

ağız Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk: 9b/6, 18b/1, 20b/10, 21a/1, 31a/10, 33b/5, 34a/5, 44b/12, 50b/1.

ağla- Acı, keder, pişmanlık ve bâzan da sevinçten göz yaşı dökmek: 8a/5, 13a/12, 14b/1, 19b/1, 24b/14, 24b/18, 25a/1, 25a/1, 25b/19, 27b/4, 31b/5, 34a/16, 34b/6, 37a/8, 37a/18, 40b/4, 40b/5, 46b/17, 47a/1, 48a/5, 48b/2, 59b/16, 66b/15, 66b/16, 68b/10.

ağrı- Vücûdun herhangi bir yerinde derinden ve yaygın bir şekilde hissedilen sürekli acı ve ıztırıp, sızı, veca:48b/5.

ah Beddua:29b/2, 45a/3, 46b/18, 47a/1, 68b/12, 71b/5.

ah it: 29b/2, 45a/3, 71b/5.

‘**ahd** (Ar.) Sözleşme, anlaşma: 4b/3, 49a/10, 56a/1, 56a/4, 59a/15.

aḥfā (Ar.) Çok gizli:20a/14, 68a/9.

āḥir (Ar.) Son, sonunda, akıbet, nihayet: 1b/15, 2b/18, 3b/10, 10a/7, 11a/1, 11a/13, 12a/8, 12a/13, 13b/6, 13b/7, 13b/10, 15b/19, 16a/2, 16a/10, 17a/7, 17b/3, 19b/5, 19b/6, 22b/19, 24a/2, 26b/1, 32a/5, 33b/6, 37a/12, 39a/9, 41a/4, 44a/2, 44a/11, 44b/7, 45a/7, 53b/18, 54a/19, 57b/12, 58b/6, 58b/16, 62a/3, 63b/13, 64a/12, 64a/19, 64b/2, 65a/13, 65b/15, 67b/1, 69b/12, 71b/4, 71b/8.

aḥlāk (Ar.) İnsandaki iyi veya kötü huylar: 41b/8.

aḥmak (Ar.) Aklı kıt, anlayışsız, kalın kafalı (kimse), beyinsiz, bön, budala: 6b/2, 31a/15, 40a/6.

aḥşam Güneşin batma zamânı, günün sonu: 29b/15, 40b/11, 40b/12, 41a/1, 43b/11, 45b/16, 47a/16, 50a/4, 52b/12, 59b/15, 60b/4, 60b/5, 62a/14, 64a/8, 66a/17, 71b/16.

āḥū (F.) Ceylân, karaca, gazal, meral:65b/10.

aḥvāl (Ar.) Haller:5b/15, 11b/12, 14a/7, 16b/4, 17a/19, 17b/10, 19a/4, 20a/15, 21a/8, 21a/13, 24a/17, 27a/8, 27a/15, 29a/1, 32a/9, 34b/8, 47a/5, 48a/9, 61b/5, 62a/17, 63b/16, 68a/18, 70b/12, 71a/14, 71b/12, 71b/13.

aķ- (Bir basınç etkisiyle bulunduğu yerden) Dışarı çıkmak, fişkırmak:33b/6, 41a/15.

aķçe Selçuklular ve Osmanlılar'da para birimi olarak kullanılan gümüş sikke: 33a/15, 33b/14, 33b/15, 33b/17, 34a/1, 34a/18, 34a/19.

aķdar- (Bir şeyi) Bir yerden bir yere geçirmek, dökmek, taşımak, nakletmek:35b/2.

‘**āķbet** (*Ar.*) Sonunda, önünde sonunda: 50b/8.

‘**ākıl** (*Ar.*) Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us, kanı:10a/13, 13a/5, 13a/16, 20a/2, 21b/13, 23b/16, 26a/12, 26b/16, 28b/4, 28b/6, 30b/6, 31a/13, 31b/3, 31b/9, 32a/7, 35b/5, 37a/2, 40a/16, 40b/7, 42a/16, 44b/1, 44b/16, 45b/4, 47b/2, 48a/1, 52b/19, 58a/9, 61a/18, 61b/6, 62b/18, 65b/12, 66a/13, 67a/8, 68a/11, 68b/15.

aķrabā (*Ar.*) Aralarında kan bağı bulunan kimseler:1b/11.

al- 1.(Herhangi bir şeyi) Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak:2b/19, 3a/1, 3b/14, 4a/14, 4a/15, 4b/14, 5b/2, 5b/8, 7a/4, 7a/13, 8b/9, 12b/15, 12b/18, 13a/5, 15b/16, 17a/19, 17b/16, 18a/7, 20a/6, 22a/11, 22b/15, 24b/8, 25a/7, 25a/17, 25b/18, 26a/9, 27b/5, 27b/18, 28a/13, 29b/10, 30a/1, 30b/7, 30b/8, 34a/18, 34b/13, 42a/8, 45a/19, 45b/14, 46b/8, 49b/1, 50a/11, 52b/19, 53a/7, 54b/11, 55b/9, 56b/12, 59a/15, 60b/18, 67a/10, 67a/11, 69b/4, 70a/4, 71a/16, 72a/1 2. Beraberinde götürmek veya getirmek: 2a/17, 3b/10, 3b/12, 4b/6, 4b/8, 4b/18, 5a/10, 6a/5, 6b/7, 7a/5, 7a/18, 9b/4, 9a/14, 11b/11, 11b/18, 12a/14, 12a/17, 13a/14, 15a/8, 15a/11, 15b/10, 16a/1, 16a/13, 18a/10, 18a/13, 18b/4, 18b/10, 18b/14, 19b/7, 20a/1, 20a/6, 20b/6, 21a/4, 21a/5, 21b/2, 21b/4, 21b/8, 21b/12, 22a/13, 22b/8,22a/17, 22b/13, 23a/19, 23a/16, 23b/2, 23b/6, 23b/18, 24b/2, 24b/16, 26a/14,26a/17, 26b/8, 27a/19, 27b/1, 27b/4, 27b/15, 28a/2, 28a/10, 29a/5, 29b/16, 30a/1, 30b/5, 30b/14, 31a/8, 31a/9, 31b/5, 33b/1, 34a/4, 34a/8, 34b/2, 35b/14, 36a/11, 37a/16, 39a/7, 39a/10, 39b/13,

39b/14, 40a/3, 40a/10, 42a/13, 42a/15, 42a/17, 42a/18, 42b/16, 43b/14, 44a/16, 44b/6, 44b/9, 45b/3, 45b/18, 46a/2, 49a/17, 49b/3, 49b/15, 49b/18, 51b/13, 53a/8, 53a/10, 54b/4, 55a/7, 57a/1, 57a/2, 57a/11, 58a/18, 59a/10, 59b/17, 60a/7, 61a/14, 61b/14, 61b/15, 62a/14, 62b/8, 62b/14, 63a/17, 63a/19, 64a/16, 64b/10, 65b/3, 66a/11, 66a/13, 66a/15, 66a/19, 67b/8, 68b/2, 68b/17, 69a/2, 69a/17, 71a/14, 71b/9, 72a/11, 72b/3.

a.1 ver- Almak, el koymak:25a/19, 59b/17

a' lā (Ar.) Daha, en, pek iyi:16a/16, 19b/18, 26b/13, 31b/17, 39b/19, 47a/15, 55b/18, 57b/1.

'alāka (Ar.) İlgi, ilişki:27b/18, 56b/1.

ālām (Ar.) Kederler, elemeler, acılar, sızılar: 42a/8.

'alāmet (Ar.) Belirti, işaret, iz, nişan: 34a/11, 43b/12.

alarga Açıkta, sâhilden uzakta:63b/18, 67a/4.

alay (Yun.)1.Kalabalık, topluluk, cemâat: 9b/2, 23a/13, 30a/1, 34a/19, 48b/9, 48b/10,68a/16, 69b/1 2. Bayrak, flama: 7a/4, 71a/19, 71b/1.

a. bağla- Bayrak bağlamak: 7a/4, 71a/19, 71b/1.

a. boz- Kalabalığı dağıtmak: 9b/2, 23a/13, 69b/1

aldat- Kandırmak, yanıltmak:2b/3.

aldurma- Önem vermemek, üzerinde durmamak, umursamamak: 31b/9.

‘**alem** (Ar.) Sancak, bayrak, nişan:43b/10, 53b/8, 72a/12.

‘**âlem** (Ar.)Dünya, cihan:1b/2, 2a/16, 2b/6, 4a/18, 5a/2, 5a/7, 5a/12, 5a/19, 5b/5, 5b/13, 6b/3, 6b/12, 7b/1, 7b/3, 8a/2, 8a/5, 9a/12, 9b/5, a/15, 10a/2, 10a/6, 10a/8, 11a/16, 13b/3, 13b/5, 14a/15, 15a/1, 15a/17, 15b/2, 15b/11, 15b/18, 16b/5, 19b/11, 20b/17, 21a/18, 21b/3, 22a/14, 23a/7, 23a/11, 23b/6, 23b/13, 23b/17, 23b/19, 24a/3, 25b/5, 31b/19, 32b/14, 38a/9, 40a/1, 44a/16, 45a/13, 45a/14, 45a/15, 45a/17, 47a/18, 47b/12, 47b/19, 48a/7, 50b/14, 52b/8, 52b/17, 53a/19, 53b/14, 54a/16, 54b/3, 57a/2, 58a/6, 58a/9, 60b/2, 61b/6, 61b/9, 61b/10, 61b/17, 62a/1, 62a/14, 64b/5, 66b/6, 66a/7, 66a/18, 67a/17, 67b/5, 67b/12, 67b/14, 67b/15, 68b/6, 69a/1, 69a/3, 69b/6, 69b/7, 69b/10, 69b/17, 70a/5, 70a/8, 70b/1, 70b/15, 71b/17, 72b/6, 72b/13.

‘**alem-dâr** (Ar.)Bayrak taşıyan kimse, sancaktar: 45a/14.

‘**alev** Yanan maddelerin veya gazların türlü biçimlerdeki ışıklı uzantısı:2b/14, 41b/14.

‘**aleyk** (Ar.)Selam, selamlama: 30b/14, 35b/14.

a. al- Verilen selamı almak, selamlaşmak:30b/14, 35b/14.

alın Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı:70b/17.

‘**âlim** (Ar.) Bilgin:13a/19.

‘**âli-şân** (F.)Şan ve şerefi büyük olan: 29b/8.

altı Beşten sonra, yediden önce gelen sayının adı:29a/8, 49b/18.

altı biñ Beş bin dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, altı bin birden önce gelen sayının adı: 49b/18.

altmış beş Altmış dördten sonra, Altmış altıdan önce gelen sayının adı:36b/2.

altun Sarı kızıl renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan, ziynet eşyâsı yapımında, elektrik ve ısıyı çok iyi ilettiğinden hassas ve kıymetli makine ve cihaz yapımında kullanılan, yoğunluğu 19,26, erime derecesi 1063°C, atom ağırlığı 197,2, atom numarası 79, sembolü Au olan kıymetli element:16a/13, 17b/16, 21b/6, 24b/16, 26a/9, 26a/10, 26a/14, 26a/17, 26a/19, 29b/15, 30b/2, 33a/14, 33a/16, 33a/18, 33a/19, 37b/9, 42a/15, 46a/15, 48a/3, 54b/4, 58b/18.

a.-ı cevâhir Cevher altını22b/13, 22b/16.

âlûd (F.) Bulaşmış, bulaşan: 23b/6, 52a/3.

âmâde (F.)Hazır:22a/17.

ammâ (Ar.)Zıt ve aykırı hüküm ifâde eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin: 1b/12, 2a/15, 3a/17, 5a/2, 5a/5, 5b/18, 6b/9, 7a/19, 7b/10, 7b/14, 8a/8, 8a/16, 8b/8, 8b/10, 8b/19, 10b/16, 11a/4, 11b/7, 11b/18, 12a/11, 13a/3, 13b/1, 13b/14, 14a/1, 15a/9, 15a/13, 15a/19, 15b/3, 15b/11, 15b/18, 16a/10, 16b/3, 16b/11, 17a/16, 17b/13, 18a/8, 19a/3, 19a/12, 19a/14, 19b/9, 19b/10, 20a/17, 20b/14, 20b/17, 21a/11, 21a/16, 22a/3, 22a/5, 22a/11, 22a/17, 22b/12, 23b/2, 23b/6, 23b/14, 24b/9, 25a/2, 25a/8, 26a/15, 26a/17, 26b/2, 26b/18, 27b/9, 27b/10, 29a/9, 29b/13, 29b/18, 30b/12, 32a/4, 32a/11, 33a/6, 33b/4, 33b/9, 34a/9, 34b/2, 34b/17, 35a/8, 35b/15, 36a/14, 36b/11, 37b/13, 38b/10, 39a/1, 39a/4, 40b/2, 41b/1, 41b/5, 41b/13, 42a/3, 43a/9, 43b/7, 45a/2, 45b/2, 45b/14, 46a/13, 46b/3, 46b/14, 47a/4, 47a/12, 47a/19, 47b/1, 47b/16, 48b/7,

50a/9, 50a/14, 52a/15, 52b/18, 53a/12, 54a/15, 54b/9, 55a/16, 56a/14, 56b/8, 57a/6, 58b/10, 59a/1, 59a/14, 60b/12, 61b/1, 62a/17, 62b/16, 64a/3, 64a/12, 65a/16, 65b/7, 65b/17, 66b/15, 67a/16, 67b/6, 68a/12, 68b/18, 69a/13, 70a/8, 70b/3, 70b/12, 71a/3, 71a/6, 71a/14, 71b/11.

‘**amūd** (*Ar.*) Değnek, sopa:69b/5.

añ- Hatırlamak, akla getirmek, yâd etmek: 38b/18, 42a/2, 42a/3, 46b/17, 49b/5.

añ O zamirinin yönelme hâli: 2b/11, 3a/4, 4a/15, 4b/14, 4b/15, 5a/4, 5a/5, 5b/19, 6a/9, 6a/13, 6a/15, 6b/13, 8a/3, 8a/19, 9a/4, 9b/12, 10a/5, 10a/16, 11b/2, 11b/6, 12a/17, 12b/4, 12b/6, 13a/18, 13b/19, 14a/7, 14a/9, 14b/2, 15a/4, 15a/5, 15a/14, 16a/5, 16b/3, 16b/8, 17a/18, 17a/19, 17b/9, 17b/15, 18a/2, 20a/7, 20b/4, 21b/19, 22a/5, 22a/15, 22b/4, 22b/8, 23a/3, 23a/13, 24a/7, 24b/14, 24b/16, 25a/2, 25b/4, 26a/18, 26b/12, 26b/13, 27a/5, 27a/6, 27a/7, 27a/9, 27a/10, 27a/12, 28a/10, 28a/11, 28a/14, 28b/10, 28b/16, 29b/11, 30b/1, 31a/6, 31b/4, 32a/3, 33b/13, 34a/19, 35a/6, 35b/2, 35b/7, 35b/13, 36a/4, 38a/15, 38a/16, 39b/10, 39b/11, 41b/9, 42a/3, 42a/10, 42a/14, 44b/1, 46b/14, 48b/14, 49a/7, 49a/11, 57a/16, 57a/17, 42a/7, 46b/7, 47a/1, 48b/15, 48b/16, 49a/11, 49b/2, 50a/9, 51a/3, 51a/4, 51a/17, 53b/6, 54b/6, 57a/3, 58a/11, 59b/6, 59b/19, 60a/1, 61a/2, 64a/14, 64a/17, 62b/12, 62b/14, 63b/2, 64b/10, 64b/15, 65a/8, 65b/7, 66a/5, 66b/6, 66b/11, 67a/8, 67b/10, 67b/19, 68a/10, 69a/15.

anbar (*F.*) İçine erzak ve eşyâ konan büyük yerli sandık veya bir binânın bu işe ayrılan bölümü: 26a/15, 62b/17, 63a/15, 65a/13, 68a/5.

ancak Yalnız, sâdece: 7a/6, 8a/13, 12a/10, 16b/2, 20b/18, 33b/19, 38a/12, 39b/5, 42a/3, 42a/16, 43b/12, 51a/17, 70b/7, 72b/4.

añla- Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramak, akıl erdirmek: 2b/3, 2b/5, 10b/7, 47b/1, 47b/2, 54b/11, 56a/19.

añlat- (Birinin bir şeyi) Anlamasını, kavramasını sağlamak, zihnine sokmak, açıklamak, îzah etmek: 8b/7, 63b/17.

anuñçün Onun için: 8b/11, 21a/2, 46a/19.

‘**ār** (*Ar.*) Utanma, utanma duygusu: 4a/18, 12a/8, 13b/2

a. it- Utanmak: 12a/8.

ara- Bir şeyi bulmaya çalışmak, aramak: 9b/17, 16a/1, 16a/3, 16a/14, 26b/1, 26b/2, 48a/2, 64b/2, 65a/1, 65a/3, 65b/4, 69a/6.

a.maya başla- Aramaya koyulmak: 25b/11.

ariş (*Ar.*) Çardak: 36b/2.

arça Ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf: 15b/17, 22a/16, 27b/14, 31a/6, 31b/8, 31b/19, 33a/7, 38a/3, 44a/9, 53a/15, 57b/2, 61b/7, 62a/4, 62a/15.

‘**arlan-** (*Ar.*) Utanmak, sıkılmak: 28a/8.

armud (*F.*) Meyve: 57a/17, 57b/5, 58a/15.

‘**arż** (*Ar.*) Büyük bir kişiye anlatma, bildirme, gösterme, sunma: 6b/19, 21b/4, 23a/3, 24b/2, 27a/2, 30b/5, 39a/8, 39b/1, 47a/6, 59b/1, 72b/8.

‘a. eyle- Muhabbet göstermek: 27a/2.

‘arz-ı muhabbet Muhabbet gösterme: 27a/2.

‘âşâr (Ar.) Eserler: 1b/1.

‘âsâyiş (F.) Umûmî emniyet, güvenlik: 24a/4.

‘aşıl (Ar.) Gerçek, hakikat: 16b/1, 42a/4, 50a/18, 53a/2, 56b/12, 59a/4, 62b/19, 63b/10, 67a/19, 70a/6, 70b/17.

‘aşır (Ar.) Yüzyıl: 39a/1, 42b/13.

‘âşî (Ar.) Baş kaldıran, isyan eden (kimse), isyankâr, serkeş: 11b/2, 11b/5.

‘asker (Ar.) Devlet ve memleketin korunması için maaşla veya kur’a ile toplanarak hazır bulundurulan silahlı kimseler topluluğu, çeri: 5b/6, 6a/9, 7a/7, 7a/12, 7b/7, 7b/10, 7b/11, 7b/17, 8a/15, 8b/19, 9a/1, 9a/3, 9a/5, 9a/6, 9a/7, 9a/10, 9a/11, 9a/17, 9a/18, 9a/19, 9b/9, 9b/15, 11a/2, 11a/5, 11a/11, 11a/17, 11a/19, 11b/5, 11b/8, 12a/16, 12b/7, 12b/8, 12b/17, 12b/19, 13a/3, 13a/7, 13a/9, 13a/11, 13a/13, 13b/5, 13b/6, 13b/11, 13b/19, 14b/5, 14b/19, 19a/2, 19a/15, 19b/2, 19b/5, 22a/16, 23a/13, 23a/14, 24a/1, 24a/2, 24a/4, 24a/9, 24a/13, 23b/19, 24a/8, 25a/10, 26b/5, 26b/7, 26b/8, 26b/12, 27a/6, 27b/6, 27b/7, 27b/10, 27b/13, 28a/6, 28b/15, 28b/18, 29b/17, 38a/13, 38a/18, 39a/18, 40b/1, 44b/9, 44b/16, 44b/19, 45a/11, 45b/4, 45b/5, 49b/1, 49b/15, 49b/18, 50a/1, 50a/4, 51a/18, 53b/1, 53b/7, 53b/8, 53b/9, 53b/11, 53b/15, 60b/14, 60b/16, 61a/3, 61a/5, 61a/14, 61b/1, 61b/6, 61b/12, 62a/2, 62a/5, 62a/6, 62a/10, 69a/17, 69a/19, 69b/9, 69b/11, 69b/12, 70a/16, 71a/8, 71a/9, 71a/12, 71b/2, 71b/8, 72a/6, 72a/10, 72a/17, 72b/1, 72b/2, 72b/5, 72b/9, 72b/11.

aşağı Bulunulan yere göre seviye bakımından daha alçakta olan veya daha alçak kabul edilen taraf yâhut bu tarafta bulunan şey: 2a/4, 3a/16, 3b/10, 14a/13, 20a/11, 20a/12, 26b/7, 35a/2, 35a/3, 35a/4, 35b/3, 44a/7, 46a/15, 63a/7, 63a/17, 64a/2, 66b/3, 66b/12, 66b/14.

‘**aşçı** Yemek pişirmeyi meslek edinmiş olan kimse: 9b/18, 33b/6, 33b/8, 33b/9, 33b/19, 34a/4, 34a/5.

‘**âşık** (*Ar.*) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan: 1b/5, 15b/15, 22a/18, 22b/19, 25a/15, 26/b11, 26a/1, 27a/6, 30b/2, 40b/16, 42a/6, 42b/2, 42b/3, 42b/4, 43a/5, 43b/15, 45a/1, 47a/3, 45a/19, 46a/17, 46b/5, 46b/19, 47a/4.

‘**âşık-ı sâdık** Sadakatli âşık: 27a/3.

âşikâre (*F.*) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli: 10b/7, 56a/9.

âşinâ (*F.*) Bildik, tanıdık: 16b/11, 22a/1, 42b/10, 46b/4, 46b/5, 46b/6, 47b/13, 47b/14.

‘**aşk** (*Ar.*) Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet: 2b/13, 17a/5, 33a/6, 38b/9, 38b/19, 39a/1, 40a/3, 40b/2, 41b/14, 49a/1, 52b/9, 53b/18.

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan: 12b/2, 12b/3, 12b/4, 12b/5, 12b/6, 12b/11, 14a/10, 14b/8, 19a/5, 23b/16, 23b/17, 27b/10, 28b/13, 31b/7, 38b/3, 45a/13, 46a/4, 48b/2, 50b/9, 52b/2, 52b/5, 65b/11, 71b/6.

a. sür- At yürütmek: 14a/10, 38b/3, 50b/9, 52b/5, 71b/6.

a. çek- At çekmek: 28b/13.

a. bin- At binmek: 19a/5 .

at- Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak:10a/11, 10a/19, 14a/19, 20a/11, 20b/4, 20b/6, 23b/3, 28a/13, 31b/6, 39b/4, 40a/8, 46a/18, 48a/12, 53a/9, 63b/1, 64a/15, 64a/18, 67b/16, 68a/1, 68a/2.

a.1 vir Atıvermek: 20a/11, 28a/13, 31b/6, 40a/8.

ata Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse: 19a/14, 28b/19, 48b/8, 70b/6, 70b/8, 70b/12.

ateş (F.) 1. Aşk, ayrılık, hasret, azap, hiddet, öfke vb. duyguların yakıcı etkisi: 2b/13, 18b/17, 23b/14, 29b/4, 31a/8, 32a/1, 38b/19, 40a/19, 43a/16, 45a/11, 49a/1,53b/2, 66a/9 **2.** Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık: 19b/8, 31a/13, 39b/19.

ateş-i aşk Aşk ateşi: 2b/13, 38b/19.

ateş-i mahz: Öfke ateşi: 40a/19.

atıl- (Bir kimse) Bir yere doğru fırlamak: 10a/2, 28a/1, 61b/7.

aṭlās (Ar.)İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, dâima düz renkli, üstünde motif bulunmayan, sertçe, tüysüz, makbul bir kumaş çeşidi:4a/9, 41b/8, 46a/18, 46a/19, 46b/1, 49a/9, 53a/14.

a.-ı libās Elbise kumaşı: 46a/18.

āvāz (F.) Yüksek sesle bağırma:34a/10, 43b/11, 46a/16, 63a/2, 67a/9.

‘avrat (Ar.) Eş:14b/1, 19b/18, 20b/9, 56a/19, 65b/13.

ay Güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan ve dünyamızın tek uydusu olan gök cismi:
4a/19, 69a/2.

ayağ Vücûdun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı: 2a/4, 19a/6, 21b/9, 25a/9, 26b/18, 27a/4, 50b/11, 51a/10, 68b/9, 70b/16.

a’ yān (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf: 1b/12, 20b/2, 60a/11.

a’ yān-ı devlet Devletin ileri gelenleri: 20b/2, 60a/11.

‘ayub(Ar.)Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış:
3b/13, 28a/7, 28b/7, 42b/14, 44a/2, 42b/13, 46b/10, 49a/13, 52a/15.

ayır- Birbirinden uzaklaştırmak: 38a/2, 38a/8, 67b/14, 67b/15.

āyīne (F.) Ayna:21a/1, 21a/2, 21a/9, 53a/13.

ā.-i şah Şah aynası: 21a/2, 21a/9 .

ayrıl- (Bir yer, şey veya kimseden) Uzaklaşmak, onu geride bırakmak, ayrı düşmek:
24a/4, 24a/14, 27b/10, 32b/11, 63b/11.

‘**azāb** (Ar.)Pişmanlık, çâresizlik, korku vb. durumların verdiği sıkıntı, işkence, keder: 14b/6, 14b/16, 14b/17.

a. **in-** Sıkıntı inmesi: 14b/16.

a. **gönder-** Sıkıntı gönderilip sahibine ulaştırılması: 14b/6.

āzād(F.) Serbest bırakılmış, kurtulmuş, hür: 18b/7, 48b/17, 64b/4.

‘**azamet** (Ar.)Büyüklik, ululuk, yücelik: 14b/14.

azgış- Davranışlarında çok ileri gitmek, taşkınlıkta bulunmak, azmak:52b/14.

‘**azīm** (Ar.) Kesin karar ile yola giren, hareket eden, yüz tutan:5a/4, 7a/14, 14a/6, 15b/8, 17a/3, 19a/2, 20a/13, 22a/6, 23a/14, 31b/3, 36a/5, 39a/11, 46a/1, 49a/7, 49b/19, 50a/16, 50b/3, 51b/2, 52b/3, 54b/12, 60b/9, 60b/17, 61b/10, 69b/1, 69b/12, 70b/14, 71a/10, 71b/8, 72b/2 2. (Mânevî bakımdan) Büyük, ulu, haşmetli: 49a/8, 53b/16, 54a/8, 55a/15.

‘**azm-i diyâr** Diyâra gitme: 19a/2.

‘**azm-i düğün** Büyük düğün: 55a/15.

‘**azm-i düşman** Düşmanın azmi: 51b/2.

‘**azm-i iqdām** Çaba göstermek: 61b/10.

‘**azm-i iltifat eyle-** İltifat edip gitmek: 50a/16.

‘azm-i **Ḳayser** Kayser’e gitme: 49b/19.

‘azm-i **kuvvet** Kuvvetli hareket etme: 31b/3.

‘azm-i **laṭif** Naif ulu: 49a/8.

‘azm-i **Mekke** Mekke’ye gitme: 7a/14.

‘azm-i **meydān** Meydana gitme: 23a/14, 50b/3, 52b/3, 69b/1.

‘azm-i **ria‘ yet it-** Saygılı büyük kimse etmek: 53b/16.

‘azm-i **Rum** Rum’a gitme: 71a/10.

‘azm-i **ṣād ol-** Sevinçli olup gitmek: 46a/1.

‘azm-i **yādigār** Büyük hatıra: 54a/8.

‘azīz (Ar.) Sayılan, değerli: 8a/11, 11a/13, 12a/5.

-B-

bā e. (Ar.) İle, birlikte: 3a/2, 51a/17

bā-ḥuṣūṣ Hepsinden çok, hele, en çok: 3a/2.

bā-ṣafā Sefâlı, sefâ süren ile: 51a/17.

baba Bir çocuğun dünyâya gelmesine sebep olan erkek, çocuk sâhibi adam, peder:20a/7, 22b/4, 29a/7, 32b/6, 41b/11, 44b/11, 45a/2, 45a/4, 47b/15, 54a/2, 60b/14, 60b/15, 61b/14, 61b/16, 62a/8, 62b/6, 70b/4, 70b/5.

bâc (F.) Vergi: 5b/8, 5b/10, 6a/6, 6b/13, 6b/14, 6b/15, 6b/16, 7a/1, 7a/4.

bâc-1 harac Haraç vergisi: 5b/8, 5b/10.

bacağ (F.) İnsanın kalça ile taban arasındaki organı:22a/4.

bâd (F.) Rüzgâr, yel: 33b/16.

bâde (F.) Şarap:33b/12, 42b/9, 62b/15.

ba'de (Ar.) Sonra: 4a/17, 4b/7, 5a/13, 6b/10, 7a/14, 8a/2, 12b/2, 12b/18, 13b/10, 13b/15, 14b/14, 15b/16, 16a/13, 16a/15, 17a/15, 18a/5, 18a/15, 19b/1, 19b/7, 21a/4, 21a/8, 21a/12, 21a/16, 21b/7, 22b/17, 23a/19, 23b/18, 24b/2, 24b/5, 24b/9, 25a/11, 25a/13, 25b/3, 26a/9, 26b/17, 27a/16, 27b/4, 28a/2, 29a/12, 29a/18, 32a/19, 30b/11, 32b/3, 37b/1, 38a/19, 40a/13, 41a/16, 41a/17, 41b/14, 42b/16, 43a/15, 43b/16, 45a/14, 45b/8, 45b/13, 46a/1, 49b/17, 52a/19, 53b/11, 54a/1, 54a/4, 54a/9, 54b/9, 57a/2, 57b/19, 59a/3, 59a/6, 59a/7, 59a/9, 59b/11, 59b/13, 60a/3, 60a/5, 60a/6, 60a/16, 60b/3, 61a/11, 61a/12, 61b/11, 62a/2, 62a/4, 62a/10, 62a/14, 63a/18, 63b/1, 64a/18, 64b/10, 66a/3, 66b/14, 66b/17, 67a/1, 67a/2, 67b/13, 68a/5, 68b/3, 69a/2, 69a/5, 69a/12, 69b/13, 69b/16, 69b/17, 70a/2, 70a/15, 71a/1, 71b/15, 71b/18, 72a/5, 72b/7.

bağ (F.) Bahçe: 3a/19, 25b/7, 25b/9, 26b/14, 27a/16, 30a/4, 40b/12, 40b/15, 40b/18, 41a/9, 42a/10, 42a/11, 42a/13, 44b/8, 44b/9, 45a/8, 45a/17, 45a/18, 45b/3, 45b/7, 46a/3, 47a/19, 48a/2, 55a/19, 56b/2, 56b/3, 56b/6, 56b/7, 57a/18, 58a/19, 58b/12, 60a/19, 60b/1, 60b/3, 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61a/16, 68b/2, 68b/5.

bāġ-ı irem Cennet baġı, dünya cenneti: 68b/2, 69b/16.

baġçe (F.) Bahçe: 41a/7.

baġışla- 1. Bir şeyi yarar gözetmeden karşılıksız olarak vermek, hibe etmek: 53b/19, 70a/1, 72b/8. 2. Affetmek: 18a/13.

baġla- 1. (Bir kimseyi bir yerden) Ayrılamayacak duruma getirmek: 10a/9, 21b/16, 23a/13, 24b/12, 63a/2, 63a/9, 69b/1. 2. İp, baġ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye ve yâhut birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek, raptetmek: 19b/6, 27a/11, 34b/19, 50b/3, 50b/6, 62b/17, 67a/2, 67b/7.

bahā (F.) Değer, kıymet, fiyat: 3b/17, 17b/2, 17b/3, 17b/11, 17b/14, 17b/15, 17b/17, 31a/1

bahādur (F.) Usta savaşçı, cengâver, yiğit: 11a/8, 29a/7, 38b/5, 38b/15.

bahāne (F.) Sebep, vesîle: 3a/18, 3b/4, 20b/3, 37b/10, 39a/5, 39a/10, 49b/1, 53b/13.

b. iste- Herhangi bir şeyi sebep olarak talep etmek: 37b/10.

b. it- Herhangi bir şeyi sebep olarak ileri sürmek: 3a/18, 49b/1.

b. ol- Herhangi bir şeyi, bir sebebe bağlamak: 39a/10.

bahāne-i kavī Kuvvetli sebep: 3b/4.

baġīl (Ar.) Eli sıkı (kimse), cimri, pinti: 2a/7.

baḥṣ (*F.*) Değerli bir şeyi karşılık beklemeden bağışlama, hibe: 15a/2, 72b/9, 72b/11.

b. eyle- Hibe etmek: 15a/2.

b. it- Hibe etmek: 72b/9, 72b/11.

bā' is (*Ar.*) Sebep, neden: 48b/3, 49a/1.

baḥ- 1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek: 1b/7, 5a/13, 7b/3, 7b/6, 9a/9, 10a/11, 18a/1, 21b/1, 21b/17, 22a/1, 24a/6, 25b/17, 27a/5, 33a/8, 36b/3, 35b/15, 37a/4, 38a/4, 41a/1, 41b/16, 44b/17, 45a/19, 47a/1, 47a/2, 48a/17, 52a/1, 56a/8, 56a/13, 57b/7, 57b/18, 58a/17, 58b/5, 58b/6, 58b/7, 63a/7, 64b/16, 66a/8, 67a/17, 67b/2, 68a/15, 70a/10, 70a/19, 71b/12, 71b/15. 2. Seyretmek: 14a/5, 20b/4, 46b/10, 56b/7, 67a/19. 3. İlgilenmek, meşgul olmak: 31b/4.

bākī (*Ar.*) Varlığını koruyan, devamlı, sürekli: 7a/4.

bal mumu: Baldan yapılmış mum: 28a/4.

bana Ben zamirinin yönelme eki almış hâli: 1b/8, 4a/4, 4a/19, 4b/2, 6b/13, 11a/2, 11a/8, 12a/11, 14a/18, 14a/19, 16a/2, 18a/7, 19b/10, 20a/9, 20a/16, 21a/15, 21b/1, 22b/5, 22b/12, 25b/12, 27a/3, 27a/4, 27b/1, 30b/8, 32a/10, 32a/11, 39a/17, 39b/18, 40b/5, 42a/10, 43b/4, 45b/11, 46b/14, 46b/18, 47a/6, 47a/17, 48a/5, 48b/13, 50b/1, 51b/4, 51b/6, 53a/5, 57b/15, 58a/5, 58a/19, 58b/1, 59b/17, 61a/18, 62a/19, 62b/5, 63a/2, 63a/9, 63a/12, 64a/8, 64a/10, 64b/13, 66a/12, 67a/12, 67b/2, 67b/11, 68b/8, 69a/11, 70b/11, 72a/4, 72b/9, 48b/5.

bārān (*F.*) Yağmur: 10a/5.

bār-gāh (F.)Girmek için izin alınması gereken yer, izinle girilebilecek makam:9b/3, 10b/5, 13a/4, 22a/17, 22b/1, 23a/3, 23a/11, 24b/12, 26b/5, 26b/17, 27a/16, 27b/6.

bār-gāh-ı Süleymān Süleyman'ın bar-gâhı: 23a/3.

bārī (F.) Hiç olmazsa: 13a/14, 31a/1, 40b/12, 49a/3, 50b/18, 65a/7.

baş- Ansızın saldırmak, bir yere baskın yapmak: 12a/4, 28a/8, 37a/2, 61a/15. **2.** Bir şeyi kuvvetle sıkıştırmak, bastırmak: 28a/12. **3.**Ayağı, üzerine vücûdun veya bacağıın ağırlığını verecek şekilde zemîne yâhut herhangi bir yere koymak: 7a/7, 33a/19, 57b/11.

baş 1. İnsan vücûdunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beyin bulunduğu yer, kafa: 1b/14, 2a/2, 3a/14, 4b/16, 5b/3, 10b/16, 12b/11, 14b/6, 17b/18, 19a/5, 20a/12, 20b/6, 23b/3, 23b/17, 27b/18, 32a/6, 34b/2, 35a/19, 35b/9, 37a/16, 42b/9, 50b/6, 51b/5, 56a/13, 58a/19, 63a/5, 63a/11, 63a/17, 66b/12, 69b/8, 71a/16, 72b/5. **2.** Kişinin kendi şahsı, zâtı: 5a/14, 5a/16, 7b/9, 8b/16, 10b/9, 11b/18, 19b/4, 21a/5, 21b/5, 21b/7, 28b/3, 29a/9, 31a/14, 32b/16, 34b/4, 35a/14, 40a/7, 40a/8, 41b/6, 44a/11, 44b/7, 45b/6, 50b/17, 52b/7, 57b/4, 62a/8, 62b/18, 64a/8, 65b/5, 67b/17, 70a/17, 70b/14. **3.**Vakit, zaman, imkân, başladığı an: 9b/2. **4.**Önde gelen (husus, kişi), önemli (taraf) esas: 5a/6, 19b/12, 23a/6, 24a/6, 28a/7, 41a/10, 43a/18, 57a/19, 58b/7. **5.** (Hayvanlar veya eşyalar için) tâne: 5b/10. **6.**Akıl, fikir, zihin: 20a/2, 44b/10, 68a/11, 71a/12. **7.** Bir şeyin başlangıç noktası: 37b/15, 52b/15.

b. çık- güçlükler çıkaran biriyle olan işini, kendi istediği yolda sonuçlandırabilmek: 44b/7, 62a/8.

b. göster- Belirmek, ortaya çıkmak: 1b/14, 3a/14, 5b/3.

b. koy: Bir amaca yönelmek, bütün varlığıyla kendini vermek: 5a/16, 21b/5, 29a/9, 65b/5.

başka Bilinenden gayri, diğer:8a/12, 17b/13, 29a/7.

başla- Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek:5b/5, 5b/16, 9a/9, 9a/18, 10a/3, 11a/14, 13a/4, 14b/1, 15b/1, 16a/14, 18a/16, 19b/5, 20b/7, 21a/9, 24b/9, 25b/11, 28a/13, 28a/18, 28a/19, 29a/2, 29b/1, 29b/18, 31a/13, 32a/9, 32b/2, 32b/8, 33a/10, 34a/16, 36a/17, 33b/6, 37b/3, 37b/7, 33b/8, 37a/8, 37a/19, 37b/11, 38a/8, 38b/16, 41a/5, 41a/17, 43a/3, 43b/5, 44a/1, 44a/17, 51b/9, 51b/15, 53b/6, 54a/5, 54a/18, 55a/16, 56a/13, 57a/9, 57b/11, 60a/3, 60a/17, 60b/4, 61b/3, 61b/13, 62b/4, 63a/1, 63b/18, 64a/10, 66b/14, 67a/8, 67a/16, 67b/9, 68a/2, 69a/12, 69b/10, 71a/2, 71a/12, 71b/3.

başüstüBir isteğin, buyruğun hemen yerine getirileceğini bildiren söz: 26a/11.

bat- Gömülmek, çökmek: 38b/2, 38b/4, 63a/18, 68a/8.

bâtil (*Ar.*) Doğru ve sahih olmayan, gerçeğe ilgisi bulunmayan (şey):66a/10.

bayıl- (Açlık, gülme, sıkıntı, yorgunluk vb.) Bir hâlin etkisini üzerinde şiddetle hissetmek, bu etkiyle kendinden geçecek gibi olmak: 28b/1, 58a/17.

bayram Milletçe sevinç içinde kutlanan, dînî veya millî bir anlam taşıyan kutsal gün:2a/12.

bāzargān (*F.*)Tüccar, esnaf: 5a/18, 5b/4, 5b/16, 6b/14, 15b/2, 15b/4, 15b/6, 15b/15, 18a/17,18a/19, 30a/8, 18b/6, 30a/1, 30a/3, 30a/5, 30a/19.

bāzargānlık (F.) Tüccarlık, esnafılık: 17a/18.

ba'zı (Ar.) Birkaç, bazı: 9b/18, 10b/12.

be Teklifsiz konuşmada birine seslenmek, dikkati çekmek, söze kuvvet vermek için kullanılan ünlem: 17a/17, 26b/2, 33b/15, 34b/9, 35a/9, 35a/12, 40a/17, 40b/2, 40b/6, 40b/12, 41a/5, 42b/19, 52a/7, 58b/7.

bed (F.) Kötü, fenâ, çirkin: 22b/7, 41b/8.

bed-i ahlâk Kötü ahlâk: 41b/8.

bed-i hūy Kötü huy: 22b/7.

beg İleri gelen nüfuzlu kimse, eşraf: 1b/4, 1b/7, 1b/14, 1b/15, 2a/3, 2a/4, 2a/6, 2a/9, 2a/14, 2b/2, 2b/4, 2b/9, 2b/16, 3a/6, 3b/17, 4b/3, 4b/9, 5a/2, 7b/6, 7b/9, 7b/15, 8a/2, 8a/8, 10b/17, 11a/7, 16b/2, 18b/19, 19a/1, 24b/4, 25a/6, 28b/2, 28b/12, 29a/1, 29a/2, 29b/12, 31b/2, 47b/9, 54b/1, 50b/7, 50b/17, 52a/17, 54a/12, 54b/7, 55b/19, 59a/8, 60a/4, 60a/18, 60b/10, 71b/15.

begen- 1. İyi ve güzel bulmak: 31a/4, 32a/4, 36b/5, 48a/4, 50a/14, 64b/13. 2. Beğenmeme, hoşlanmama: 15b/11, 27b/5.

behi (Ar.) Güzel: 3b/5.

behlüvān (F.) İri yapılı, kuvvetli kimse: 12a/11, 35a/17, 36b/2, 36a/15, 36b/3, 36b/4, 37a/1, 37b/8, 38a/1, 38a/4, 38a/5, 50a/8, 50a/19, 50b/14, 55a/8, 55a/13, 71b/5.

bekçi Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse, kolcu:43a/11.

bekle- (Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) Gözler vaziyette olmak, durup kollamak: 5b/7, 5b/17.

beli İnsan vücûdunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer: 21a/6, 58b/18.

belâ (Ar.) İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, dert, gam, keder: 3b/19, 13a/8, 26a/17, 41b/6, 45a/2, 64a/8, 68b/9.

belî (Ar.) Evet, hay hay, peki: 16b/11, 22b/14, 41b/5, 46b/13.

belki(Ar.)Olabilir, bir ihtimâlê göre, muhtemelen:2b/3, 3a/3, 4b/5, 18a/12, 20b/16, 25b/7, 26b/3, 27b/8, 32b/12, 36a/15, 39b/16, 41a/7, 42b/14, 43b/3, 57b/16.

belliAnlaşılacak ve görülecek şekilde açık olan, meydanda, âşikâr: 12a/1.

belür- Kesin ve belirli bir durum almak: 16a/6.

ben Tekil birinci şahsı gösterir: 1b/9, 1b/10, 2a/3, 2a/4, 2b/2, 2b/4, 3a/5, 3a/6, 3a/15, 3a/17, 3a/19, 3b/4, 3b/5, 3b/15, 3b/19, 4a/4, 4b/18, 5a/1, 5a/8, 5a/1, 6a/5, 6a/6, 6a/11, 6b/8, 6b/10, 6b/11, 6b/12, 6b/13, 7b/16, 7b/19, 8a/6, 8a/8, 8a/9, 8b/13, 8b/11, 8b/15, 8b/16, 9a/10, 9a/13, 9b/3, 9b/15, 10a/8, 10a/13, 10a/17, 10b/7, 10b/8, 10b/13, 10b/14, 11a/15, 11a/16, 11b/1, 11b/7, 11b/9, 11b/10, 11b/13, 11b/16, 11b/17, 11b/18, 12a/7, 12a/10, 12b/15, 12b/16, 12b/19, 13a/1, 13a/13, 13a/17, 14a/18, 15a/19, 15a/11, 15b/3, 16a/1, 16a/4, 17a/9, 17a/10, 18a/3, 18a/6, 18a/7, 18b/18, 19a/6, 19b/11, 19b/18, 20a/3, 20a/4, 20a/5, 20a/6, 20a/7, 21b/10, 21b/14, 22a/3, 22a/15, 22b/4, 22b/5, 22b/13, 23a/9, 23b/9, 23b/12, 23b/18, 24a/7, 24a/8, 24a/11, 24a/13, 24b/17, 25a/5, 25a/17, 25a/19,

25b/2, 25b/19, 26a/1, 26a/3, 26a/5, 26a/7, 26a/10, 26a/13, 26a/15, 26a/18, 26b/3, 27a/3, 27a/4, 27a/5, 27a/6, 27a/9, 27a/10, 27a/11, 27a/12, 27a/15, 27a/19, 27b/1, 27b/5, 27b/13, 28a/4, 28a/6, 28a/15, 28a/17, 28b/5, 28b/6, 28b/9, 29b/6, 29b/7, 29b/11, 30a/6, 31a/4, 31b/8, 32a/13, 32b/9, 32b/12, 32b/13, 32b/15, 33a/1, 33a/9, 33a/10, 33b/15, 33b/17, 33b/18, 34a/16, 34a/19, 34b/1, 36b/17, 37a/5, 37a/6, 37a/7, 37a/18, 37a/19, 38a/3, 38a/15, 38a/16, 38b/14, 39a/14, 40a/17, 40b/6, 42a/4, 42a/6, 42a/10, 42b/4, 42b/5, 42b/17, 43a/1, 43a/3, 43a/5, 43b/7, 43b/8, 43b/18, 44a/3, 44a/5, 44b/6, 45a/4, 45b/1, 45b/10, 46a/5, 46b/14, 46b/16, 46b/17, 46b/18, 47a/1, 47a/3, 47a/4, 47a/6, 47a/11, 47a/16, 47b/14, 47b/15, 48a/4, 48a/5, 48a/8, 48a/10, 48a/11, 48b/1, 48b/2, 48b/5, 48b/11, 48b/13, 48b/14, 48b/16, 48b/17, 49a/2, 49a/18, 49b/13, 51b/11, 52a/5, 52a/15, 52b/11, 53b/4, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/10, 54b/11, 55b/7, 55b/9, 56a/2, 56a/4, 56a/15, 56b/8, 56b/10, 56b/14, 57a/10, 57b/9, 58a/1, 58a/2, 58a/9, 58a/10, 58a/18, 58b/2, 58b/6, 58b/8, 58b/11, 58b/13, 58b/14, 59a/1, 59a/2, 59a/5, 59a/13, 59a/15, 59a/16, 60b/6, 61a/4, 61a/11, 61b/16, 61b/18, 62a/7, 62a/18, 62a/19, 62b/5, 62b/7, 62b/9, 62b/11, 62b/12, 62b/19, 63a/2, 63a/8, 63a/9, 63a/12, 63b/3, 64a/6, 64a/7, 64b/8, 65a/4, 65a/15, 65b/6, 65b/8, 65b/13, 65b/14, 65b/16, 65b/18, 65b/19, 66a/2, 66a/12, 66b/9, 66b/17, 67a/10, 67b/2, 67b/6, 67b/12, 68b/16, 69a/3, 70a/6, 70b/6, 71a/16, 72a/3, 72a/4, 72a/16.

be-nām (F.) Adlı, isimli, adlandırılmış: 55a/6.

be-nām-ı dilâver Kahraman, cesur adlı: 55a/6.

bend (F.) Bağlama, bağlanma: 10b/18, 12a/14, 19b/7, 24b/6, 24b/8, 25a/7, 26b/18, 24b/19, 27a/19, 27b/4, 36b/19, 50b/13, 51b/12, 61b/2, 62b/8, 63a/14, 66b/7, 72a/3.

b. eyle- Bir şeyin bağlanmasını söylemek: 36b/19.

b. it- Bir şeyin bağlanmasını söylemek: 26b/18, 50b/13, 61b/2.

bend-i zincir Bağlanan zincir 24b/19.

bendeniz Alçak gönüllülük göstererek ben yerine ve “köleniz” anlamında kullanılan bir söz: 25a/19, 45b/18.

beñze- (İki kimse veya şey arasında) Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak: 9a/7, 12a/19, 20b/5, 20b/19, 58b/5, 65a/6, 69a/3.

berāber (F.) Birlikte: 32a/1, 32a/4, 36a/8, 37b/15, 48a/6, 50b/9, 53a/12, 69b/6.

berekāt (Ar.) Bereketler: 66a/17.

berhevā (F.) Havaya gitmiş, uçmuş, kaybolmuş: 20a/10.

berhūdār (F.) Mutluluk içinde bulunan: 22b/17, 38b/8, 49a/5.

b. ol- İyi günler göresin: 22b/17, 38b/8, 49a/5.

beri 1. Belli bir zamandan ve yerden bu yana, bir işin başlangıç yerini ve zamânını gösterir: 3b/2, 25a/3, 29b/18, 42b/1, 47b/7, 48a/19, 53b/3, 59b/15. 2. İki uzaklıktan daha yakın olan, daha yakın yer: 10a/3, 10b/2, 21b/19, 24a/1, 28b/17, 36b/9, 38b/4, 50b/15, 57a/6, 61b/4, 61b/16, 62b/2, 64b/19, 65a/2, 69b/11, 71a/19, 71b/7, 72a/12.

berķ Sağlam, kuvvetli: 9a/8.

b. ur- Kuvvetli vurmak: 9a/8.

bermurād (F.) İsteğine, arzusuna kavuşan: 25a/19, 25b/2, 44b/6, 60a/7.

besbellü Çok açık, apaçık, meydanda: 12a/10.

beş Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı: 33a/4, 33a/14, 33a/16, 33a/17, 49a/13, 55b/15.

beş bin Dört bin dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, beş bin birden önce gelen sayının adı: 35b/6.

beş yüz Dört yüz doksan dokuzdan sonra, beş yüz birden önce gelen sayının adı: 37a/5, 37a/14.

bevṵābān (Ar.) Kapıcılar: 34b/6.

beyān (Ar.) Açıklama, anlatma, söyleme: 7a/19, 21a/11, 29a/8, 48b/19, 55b/1, 60a/11, 72a/4.

beyāz (Ar.) Teninin rengi açık olan kimse: 14b/9.

beyḥūde (F.) Boş, gereksiz, faydasız: 27a/14.

beyin Akıl, şuur: 64a/2.

beyt (Ar.) Ev, mesken, hâne: 8a/18, 8b/1, 8b/3, 11b/4.

b.-i şerīf Kutsal, mübarek, şerefli ev: 8a/18, 11a/4..

beytü'l mukaddes Kutsal ev: 8b/3.

bezdür- Bıktırmak, usandırmak: 47a/1.

bezm (F.) Topluluk, meclis: 25a/11, 60a/17.

b.-i sohbət: Sohbət meclisi: 25a/11, 60a/17.

bıçağ Bir sap ve kesici bir mâdenî kısımdan meydana gelen kesme âlet: 67b/9.

bırağ- 1. (Bir şeyi) Korunmak üzere bir yere teslim etmek, emânet etmek: 63b/14. 2.

Koyup gitmek, terk etmek: 8b/16, 12b/14, 26a/11, 45a/8, 64a/14, 67a/3. 3. Bir şeyi

başkasına vermek, devretmek: 27b/11, 71a/17.

bî- (F.) Farsça ve Arapça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki “-siz, -mez” eklerinin anlamını karşılayan ön ek: 3a/12, 6a/7, 9a/6, 10a/7, 10a/8, 16b/12, 17a/2, 17b/17, 18a/16, 19b/17, 22b/18, 25b/18, 30a/18, 38b/1, 40a/12, 42a/7, 47b/17, 51a/10, 53b/12, 61a/1, 63b/4.

b. haber Habersiz: 61a/1.

b. huzūr Huzursuz olan: 25b/18.

b. ihtiyār Rızası olmadan: 40a/12, 51a/10, 63b/4.

b. karar Kararsız: 22b/18, 42a/7, 47b/17.

b. pāyan Sonsuz: 9a/6.

b. silāh Silahsız: 38b/1.

b. tākat Takâti kalmayan: 10a/7.

bil- Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak: 3a/7, 3a/11, 3a/12, 3a/17, 3b/2, 3b/3, 4a/7, 5a/4, 5b/1, 6b/13, 7a/3, 7b/13, 8a/9, 11a/1, 11a/18, 11b/7, 12b/15, 13a/17, 13b/3, 14a/4, 14b/15, 14b/16, 14b/17, 15a/15, 16a/4, 17a/10, 17a/19, 17b/10, 18a/1, 18a/15, 19a/7, 19a/8, 20b/11, 21a/2, 21a/11, 21b/4, 21b/14, 22a/3, 22a/5, 22a/6, 22a/7, 22a/8, 22a/11, 22a/12, 23a/17, 24a/8, 24a/10, 24b/17, 25a/5, 25b/17, 26a/13, 26b/19, 28a/17, 28b/10, 28b/11, 28b/14, 29b/2, 29b/11, 29b/13, 32a/9, 32b/16, 33a/7, 33b/9, 33b/15, 33b/17, 34a/17, 34a/19, 34b/10, 35b/18, 36a/3, 36a/5, 38b/15, 39b/13, 40a/16, 41a/9, 41b/12, 43a/17, 44b/16, 45a/2, 45b/18, 46b/14, 47b/14, 48a/10, 48b/1, 50a/3, 50a/18, 50b/5, 51a/3, 52b/18, 53a/6, 55b/6, 56a/8, 57b/3, 57b/8, 58b/10, 58b/14, 59b/3, 59b/9, 63a/4, 65b/2, 65b/5, 65b/7, 65b/17, 66a/12, 67b/5, 67b/9, 68a/15, 68b/18, 69b/15, 70b/6, 71b/12, 72a/3.

bilâ (*Ar.*) Dilimizdeki “-siz, -meksizin, -meden” eklerinin anlamını karşılayan ve genellikle Arapça kelimelerin başına gelerek zarflar teşkil eden ön ek: 38a/15, 44a/15, 67b/7.

b. silâh Silahsız: 38a/15.

b. cübbe Cübbesiz: 38a/15.

b. hicâb Utanmaksızın: 44a/15.

bildür- Bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak, îlân etmek: 14b/18, 17a/6, 21a/8, 22a/3, 22a/15, 59a/2. **2.** Haber vermek, ihbar etmek: 6b/19, 19b/17, 21a/15, 49a/6, 71a/14. **3.** Tanıtmak: 12b/13, 12b/17.

bile¹. Birlikte, bir arada: 1b/12, 47a/6, 47a/16, 47a/19, 65a/15.**2.** (Cümlede adı geçmeyen) Diğerleri gibi: 6a/2, 8a/2, 8a/9, 35a/3.**3.** Hatta, veya, dahi, de anlamında ve

anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır: 7a/16, 8a/2, 22b/15, 24a/7, 25a/6, 30a/16, 33b/12, 41a/2, 56b/17, 57a/2, 66a/6, 69a/9.

bin (Ar.) İbn kelimesinin kısaltılmış şekli olup Arap dili kuralına göre yapılan isimlerde, bir kimsenin kimin oğlu olduğunu göstermek üzere, soyadı yerine geçen baba adıyla oğul adı arasına getirilir: 2b/3, 7b/2, 7b/16, 9a/2, 9a/13, 17b/7, 60b/13.

Behrām bin Vereşe Vereşe'nin oğlu Behram: 60b/13.

Ebrehe bin Eşreme Eşreme'nin oğlu Ebrehe 7b/2, 17b/7.

Ḥamza bin ‘Abdulmuṭṭalib Abdulmattalib'in oğlu Hamza: 9a/13.

Ḥiṣām bin ‘Ulķimen Ulķimen'in oğlu Hişam: 7b/16.

Süleyman bin Asūd Asud'un oğlu Süleyman: 9a/2.

biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı: 4a/1, 6a/15, 7a/12, 7b/11, 7b/14, 9a/1, 9a/6, 30b/1, 31b/14, 38a/14, 45a/19, 72b/4.

bin- (Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp) Ayakları sarkıtarak oturmak: 8a/2, 12b/7, 15b/19, 19a/5, 19b/19, 27b/7, 33a/4, 36a/7, 38b/1, 62a/13, 64a/13, 67a/3, 70a/8, 71a/19. **2.** Ağırlığını vermek, yüklenmek: 50b/12. **3.** (Kara, hava ve deniz taşıtlarına) Yolculuk yapmak üzere yer almak, girmek: 62a/9, 64a/13, 65b/12.

bir1. Herhangi bir zamanda, bir zaman: 1b/2, 4b/2, 5b/18, 7a/17, 8b/2, 9b/5, 10a/16, 11b/6, 14b/7, 15b/4, 15b/19, 16a/11, 18a/8, 18a/16, 19a/7, 20a/17, 21a/1, 21a/18, 23b/7, 25a/4, 29b/9, 31a/19, 32a/5, 32b/19, 33a/13, 34a/8, 35a/7, 38b/11, 39a/6, 43a/1, 44a/13, 53b/5, 53b/17, 54a/2, 54a/18, 54b/12, 60a/17, 60b/17, 65b/10, 66b/16, 67a/8,

68b/13, 69a/7, 69b/17, 70a/18, 70b/3, 71a/10, 71a/15, 71b/7, 72a/2. **2.** Belirsiz sıfat olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir: 1b/9, 2a/15, 3a/17, 3b/19, 4a/15, 4b/8, 5a/12, 5b/12, 5b/14, 8a/19, 8b/3, 8b/12, 9a/1, 9a/2, 9a/5, 9a/7, 9b/8, 9b/9, 10a/2, 10a/9, 10a/15, 12b/3, 13b/11, 13b/14, 14a/9, 14b/8, 15b/7, 15b/9, 16a/6, 16a/8, 16a/12, 16b/2, 16b/8, 16b/12, 17b/13, 18b/1, 19a/2, 19b/18, 20a/13, 20a/18, 20b/6, 20b/9, 20b/12, 20b/19, 21a/4, 21a/10, 21b/10, 21b/13, 21b/18, 22a/6, 22a/8, 22b/4, 22b/6, 22b/7, 23a/4, 23b/8, 24a/13, 24a/14, 25a/14, 25a/16, 25b/12, 25b/14, 25b/16, 26b/4, 26b/8, 26b/10, 26b/11, 27a/5, 27a/6, 27a/7, 27a/15, 27a/18, 27b/4, 27b/14, 28b/3, 28b/4, 28b/9, 28b/14, 29a/6, 29a/14, 29a/16, 29a/19, 29b/5, 29b/7, 29b/12, 29b/15, 29b/17, 29b/19, 30a/1, 30a/4, 30a/9, 30a/10, 30b/12, 31a/1, 31b/2, 31b/7, 31b/15, 32a/18, 32b/4, 32b/5, 32b/14, 33a/11, 33a/14, 33b/6, 33b/7, 34a/12, 34a/17, 34a/19, 34b/9, 34b/12, 35b/5, 35b/13, 36a/5, 36b/8, 36b/13, 37b/6, 37b/11, 38a/9, 38a/10, 38a/11, 38a/19, 38b/1, 39a/2, 39a/7, 39a/10, 39a/15, 39b/1, 39b/6, 39b/8, 39b/10, 39b/12, 40a/6, 40b/7, 40b/12, 40b/14, 40b/15, 41a/13, 41a/15, 41b/3, 41b/17, 42a/14, 43a/6, 44a/6, 44a/7, 44a/10, 44b/1, 44b/3, 44b/6, 45b/10, 45b/12, 46a/7, 46a/9, 46b/10, 47b/10, 47b/15, 48a/11, 48a/18, 48b/3, 48b/5, 49a/2, 49a/3, 49a/12, 51a/14, 51b/2, 52a/9, 52b/3, 52b/16, 47a/4, 47a/5, 47a/7, 50b/10, 53b/1, 53b/7, 53b/14, 54a/17, 54b/1, 54b/2, 54b/13, 55a/13, 55b/3, 55b/15, 56a/11, 56a/17, 56a/19, 56b/2, 56b/4, 56b/6, 56b/7, 57a/12, 57a/16, 57a/17, 57b/12, 57b/14, 58a/2, 58a/8, 58a/18, 58a/19, 58b/5, 59a/7, 59a/18, 59b/12, 60a/8, 60a/9, 60a/15, 60a/19, 60b/3, 60b/8, 61a/19, 61b/10, 61b/12, 61b/17, 62a/1, 62a/14, 62b/10, 62b/14, 62b/19, 63a/1, 63a/13, 63a/14, 63b/13, 64a/12, 64b/11, 64b/15, 64b/18, 65a/7, 65b/11, 65b/13, 65b/14, 65b/18, 66a/2, 66a/3, 66a/4, 66a/5, 66a/6, 66a/9, 66a/14, 66b/6, 66b/7, 66b/10, 66b/14, 66b/15, 66b/19, 67a/9, 67a/18, 67b/8, 68a/3, 68a/4, 68a/5, 68a/12, 68a/15, 68a/16, 68b/1, 68b/10, 68b/18, 68b/19, 69a/2, 69a/13, 69a/15, 69b/8, 70a/2, 70b/7, 70b/9, 70b/11, 71a/3, 71a/6, 71b/3, 71b/6, 72a/7. **3.** Sayıların ilk adı, miktar belirten: 5a/11, 5a/13, 6b/7, 7a/19, 12b/5, 12b/17, 13a/2, 13a/15, 14b/6, 14b/9, 15a/3, 15a/14, 16a/13, 18b/8, 20b/5, 22a/19, 22b/11, 23b/1, 23b/4, 23b/9, 25b/7, 26b/13, 26b/18, 27b/19, 28a/2, 28a/11, 28a/16, 28a/18, 30b/17, 31a/4, 31a/5, 31a/8, 31a/12, 31a/16, 31b/8, 31b/9, 31b/14,

31b/19, 32a/1, 32a/2, 32a/4, 32b/3, 33a/2, 33a/16, 34a/15, 36b/9, 37b/2, 38b/5, 40a/1, 41b/16, 42a/15, 42b/9, 43b/1, 43b/12, 43b/14, 45a/6, 46b/19, 53a/11, 53a/16, 59b/1, 62b/3, 63a/8, 63a/19, 66b/1, 66b/5, 66b/12, 67a/5, 68a/13, 71a/12. 4.Sıfat veya zarf olarak başına geldiği kelimenin anlamına göre söyleyişe kuvvet katar: 2a/1,2a/11, 2b/17, 3a/4, 3a/5, 3a/6, 3a/7, 3a/16, 7b/2, 7b/6, 8a/9, 8a/14, 8b/6, 8b/8, 9a/10, 9a/15, 9b/6, 10b/14, 11b/13, 12a/7, 12b/10, 13b/16, 14a/4, 14a/10, 15b/16, 16a/15, 16a/19, 17a/9, 17a/10, 18a/17, 18b/12, 19a/8, 19a/10, 19a/13, 19b/10, 20b/13, 20b/17, 21a/19, 21a/13, 22a/12, 22a/15, 22b/1, 23a/1, 23a/14, 23b/13, 23b/16, 23b/17, 23b/19, 24a/2, 24b/15, 25b/2, 25b/9, 26a/3, 26a/8, 26a/16, 26b/3, 27b/2, 28a/1, 30b/1, 32b/13, 33a/15, 33b/9, 34a/3, 34a/5, 34b/2, 35a/16, 38a/3, 38a/7, 38b/2, 41b/5, 41b/8, 42a/2, 42b/17, 42b/18, 43a/3, 44a/19, 44b/14, 45a/9, 45a/11, 45a/13, 45b/19, 46b/7, 46b/8, 47a/11, 47a/17, 47a/18, 48b/9, 48b/10, 48b/16, 48b/18, 49a/13, 49a/14, 49a/16, 49a/17, 49b/9, 49b/17, 54b/4, 54b/7, 54b/8, 54b/9, 55a/5, 56a/4, 56a/8, 56a/9, 56a/10, 56b/9, 56b/12, 56b/17, 56b/19, 57a/2, 57a/7, 58b/17, 59a/3, 60a/16, 60b/18, 61a/9, 61a/12, 63a/18, 63b/7, 63b/9, 63b/10, 63b/15, 64a/1, 64a/3, 64a/4, 67a/12, 67a/14, 68a/14, 72a/1, 72a/17, 72b/2.

birâder (*F.*) Erkek kardeş, kardeş gibi yakın erkek: 22a/1, 22a/2, 24a/17, 25b/1, 29a/12, 56a/6, 58b/19, 59a/4, 59a/9, 59a/18, 61a/3, 62a/7.

birazBir parça, azıcık: 8b/5, 30b/18, 31b/3, 33a/10, 33a/18, 42a/5, 53b/10, 56a/6, 61a/12, 63a/5, 67a/13, 67b/11.

birbiri İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki: 9a/12, 24a/4, 29a/5, 34a/11, 35a/5, 35b/2, 36a/17, 37b/3, 37b/12, 38a/6, 42b/18, 57b/11, 58b/10, 60a/7, 61a/2, 67a/2, 69b/11, 71b/8, 72a/18, 72b/7.

birer Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli: 3b/11, 6a/16, 14b/5, 35a/2, 37b/15, 38a/6, 39b/17, 43a/12, 43a/13, 43b/15, 50b/7, 50b/8.

biri - birisi Bir kimse, herhanhi bir şahıs: 1b/14, 6a/16, 7a/13, 8a/3, 9a/6, 12b/3, 15b/13, 24b/8, 25b/13, 26b/7, 28b/15, 29b/17, 30b/14, 34a/3, 34a/8, 36b/10, 37b/2, 43a/1, 43a/12, 43b/15, 50b/6, 50b/15, 55b/12, 59a/15, 60b/13, 66a/3, 67a/19, 67b/19, 69b/16, 71a/5.

birkaç Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tâne kadar, az sayıda: 3a/8, 16a/4, 16a/9, 17a/3, 18b/6, 19b/12, 25a/11, 30b/11, 30b/13, 31a/10, 44b/4, 46a/12, 48b/13, 54b/3, 54b/14, 54b/15, 57a/15, 57b/12, 59a/6, 59a/16, 60a/17, 60a/18, 63b/10, 65b/15, 67a/6, 67a/8, 67a/12, 67b/17, 69a/13, 70a/19.

birleİle, birlikte, berâber: 32a/6, 46a/2, 53b/4.

birlik Birlikte olma durumu, berâberlik, iştirak: 43b/3.

bitür- Tüketmek: 33b/8.

biz 1. Çoğul birinci şahsı gösterir: 1b/10, 2a/10, 2a/17, 2a/18, 2b/5, 2b/7, 3a/12, 3b/2, 4a/16, 4b/3, 4b/5, 6a/8, 6a/10, 6a/12, 6a/14, 6b/14, 6b/15, 6b/16, 6b/17, 7b/11, 10b/11, 10b/12, 11a/4, 11a/6, 11a/11, 11a/12, 11a/13, 11a/14, 11a/19, 12a/3, 12b/13, 13a/18, 14a/15, 15a/10, 15a/14, 15b/8, 15b/10, 17a/12, 17a/14, 17b/6, 17b/10, 18b/1, 18b/2, 18b/4, 18b/5, 18b/11, 18b/13, 18b/14, 18b/16, 21b/1, 22a/6, 22a/7, 22b/4, 24a/14, 25a/2, 25b/3, 25b/16, 26b/9, 27b/15, 29a/13, 29b/1, 32a/16, 33a/15, 33a/18, 33b/16, 34b/4, 35b/18, 36a/2, 30a/17, 36a/11, 36a/14, 36a/16, 36b/13, 39b/1, 39b/16, 39b/18, 40b/17, 41a/1, 41a/5, 41a/11, 41a/12, 41b/4, 41b/18, 42a/1, 42a/17, 42b/6, 43b/2,

43b/7, 43b/19, 45a/2, 45a/5, 45b/15, 45b/16, 45b/18, 46a/16, 46b/5, 46b/9, 47a/16, 47b/4, 48a/3, 48a/6, 49a/11, 49a/12, 49a/13, 49b/11, 50a/6, 51b/8, 54b/8, 54b/19, 55b/19, 57b/1, 58b/7, 59b/5, 62a/18, 62b/13, 63b/3, 63b/8, 63b/10, 64a/18, 64a/19, 64b/2, 64b/4, 65b/1, 65b/9, 67b/3, 67b/7, 69b/18, 70a/19, 70b/11, 71b/13, 71b/19. **2.** Bizimle ilgili olan, ya da bizim olan: 46b/14.

boğaz Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım: 21b/13, 26b/8, 55b/7, 65a/12, 66b/7, 68b/8.

boğazla- Eti yenecek hayvanı boğazını keserek öldürmek: 15a/5, 31a/1, 31a/5, 31b/8, 32b/1, 67b/10.

boğça Böyle bir kumaş parçasının içine giyecek, havlu vb. eşyâ konularak dört köşesinin bir araya getirilip bağlanmasıyla elde edilen çıkın: 47a/8, 47b/5, 48a/8, 59b/19.

bol 1. İçine girecek şeyin gerektirdiğinden daha geniş olan: 33b/2, 41a/19. **2.** Miktar bakımından çok: 2b/11, 17b/15, 33b/7.

bol- Meydana gelmek, vukû bulmak: 35b/4.

boncuğ Cam, plastik vb. maddelerden yapılan ortası delik, renkli küçük tâne: 62b/19.

bostancı Bostanda sebze yetiştiren kimse: 43a/12, 45b/7, 56b/3.

bostāniyān Bostancıyan: 42b/18.

boş 1. Kimsesiz: 35a/10. **2.** Dalgın ve dikkatsiz bulunmak, kendini bırakmak: 37a/14.

b. koy- Yoksun bırakmak: 35a/10.

boy İnsanın tabanı ile tepesi arasındaki yükseklik, endam: 53a/18.

boynuz Bâzı hayvanların başında bulunan, saldırma ve korunma silâhı olarak kullandıkları, tırnak gibi bir maddeden, sert, sivri, kıvrık, bâzan da çatalı çıkıntı: 5b/14.

boyun Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı: 23b/3, 23b/17.

boz- 1. Düzgün bir şeyi düzensiz duruma sokmak, düzgünlüğünü gidermek: 6b/8.2. Durumunu veya şeklini değiştirmek, başka bir şekle sokmak: 5a/18, 44b/7, 50a/7.3. İyi ve düzenli bir duruma son vermek, değiştirip kötüleştirmek: 7a/12, 7b/17, 9b/2, 11b/8.4. Geçersiz duruma getirmek, hükmünü ortadan kaldırmak, feshetmek, iptal etmek: 6b/19, 36a/16, 19b/5, 62a/3, 71b/9.

bozgunluk Bozgun olanın durumu, düzensizlik, perişanlık: 51a/3.

bölük Bölünmüş bir bütünün parçası, parça, kısım: 52b/3, 53b/14, 53b/15, 61b/13, 69b/10.

böyle Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda: 2a/6, 2b/5, 2b/7, 2b/16, 2b/17, 3a/2, 3a/4, 3a/12, 3b/3, 3b/13, 5b/15, 8a/10, 9b/9, 9b/12, 9b/16, 10a/19, 11a/2, 11b/12, 12a/12, 12b/13, 15b/12, 16b/10, 18a/4, 21b/14, 23b/9, 24a/17, 24b/13, 24b/15, 25a/8, 25b/14, 25b/15, 27a/3, 27a/4, 28a/7, 28b/13, 30a/17, 33b/11, 38b/5, 38b/7, 41a/18, 43b/1, 45a/18, 45b/19, 46a/7, 46a/13, 46b/4, 49a/2, 49a/13, 53a/7, 53a/11, 55a/2, 55b/11, 58a/1, 63a/6, 65b/4, 66a/13, 71a/18.

böylece O şekilde, o biçimde, o tarzda: 49b/12, 49b/16.

bre Ey, hey, be: 2a/10, 3a/15, 3a/16, 5a/10, 6a/5, 9a/19, 9b/9, 16b/5, 18b/18, 20a/4, 20a/11, 20b/17, 23a/17, 27b/6, 27b/7, 27b/11, 27b/18, 27b/19, 28a/5, 28a/6, 28a/7, 28a/9, 28a/11, 28a/12, 28a/17, 28b/3, 28b/8, 29a/11, 31a/15, 31a/5, 31b/6, 31b/18, 32a/2, 32b/18, 34a/6, 34a/16, 35b/1, 35b/5, 36a/15, 39b/2, 43a/10, 43a/16, 43b/9, 43b/16, 44a/2, 44b/14, 45a/6, 45b/5, 46b/7, 46b/10, 46b/14, 47a/4, 47a/18, 47b/9, 48a/1, 48a/17, 50a/9, 51b/10, 52a/3, 57a/9, 57b/4, 57b/9, 58a/16, 58a/17, 58b/9, 61b/8, 63a/2, 63a/6, 63a/8, 63a/10, 64a/10, 64b/16, 65a/13, 65b/1, 68a/1, 68a/2.

bu 1. En yakında olan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir: 2a/14, 2b/1, 3a/5, 4a/6, 4a/12, 4b/2, 5b/3, 6a/17, 6a/18, 7b/1, 7b/3, 7b/15, 7b/18, 8a/7, 8a/8, 8a/16, 8a/19, 8b/5, 8b/14, 9a/10, 9b/11, 9b/15, 10b/3, 10b/5, 10b/6, 12a/7, 12a/10, 12a/17, 12b/17, 13a/8, 13a/16, 13b/1, 13b/8, 13b/9, 14a/8, 14a/15, 14b/12, 14b/19, 15a/2, 15a/3, 15a/5, 15a/17, 15a/18, 15b/14, 16a/8, 16a/14, 16b/4, 16b/13, 17a/8, 17a/10, 17b/2, 17b/9, 18a/3, 18a/6, 18a/18, 18b/16, 19a/12, 19a/14, 19a/16, 19b/12, 19b/14, 19b/16, 19b/17, 20a/8, 20a/16, 21a/6, 21a/12, 21a/17, 21a/19, 21b/11, 22a/17, 22b/12, 23a/2, 23b/7, 25a/4, 25a/5, 25a/8, 25b/19, 25b/11, 25b/15, 25b/18, 26a/2, 26b/8, 26b/9, 26b/19, 27a/8, 27a/13, 27a/18, 27b/15, 28a/11, 28b/1, 29a/6, 30a/6, 30a/12, 30b/7, 30b/9, 31a/11, 31b/4, 31b/6, 32b/7, 32b/11, 33a/14, 33b/9, 33b/18, 34a/14, 34a/17, 34b/8, 35a/9, 35b/1, 36a/1, 36a/2, 36a/6, 36a/14, 36b/1, 36b/13, 36b/17, 36b/18, 36b/19, 37a/1, 37a/9, 37b/4, 37b/8, 38a/12, 38b/11, 39a/4, 39a/14, 39a/19, 39b/2, 39b/3, 39b/11, 40a/16, 40a/19, 40b/9, 41b/4, 42a/3, 42a/10, 42a/11, 42a/13, 42a/17, 42a/19, 42b/3, 42b/4, 42b/17, 43a/3, 43a/6, 43a/16, 43a/19, 43b/3, 43b/6, 43b/10, 44a/2, 44a/3, 44a/6, 44a/13, 44a/17, 44a/18, 44b/8, 44b/11, 44b/15, 44b/19, 45a/2, 45a/17, 45b/1, 45b/2, 45b/9, 45b/14, 46a/5, 46a/10, 46b/1, 46b/14, 47a/2, 47a/3, 47b/13, 47b/19, 48a/6, 48b/1, 48b/7, 49a/2, 49b/8, 50a/11, 50a/18, 50b/5, 51a/3, 51a/4, 51a/16, 54a/10, 54b/10, 54b/19, 55b/3, 55b/5, 56a/10, 56a/19, 56b/5, 56b/11, 57b/2, 57b/18, 58a/7, 58a/16, 58a/17, 58b/2, 58b/7, 58b/11, 59a/4, 59a/5, 59a/11, 59a/13, 59a/16, 59b/7, 59b/18, 60a/16, 60b/1, 62a/17, 62b/10, 62b/16, 62b/19, 63b/13, 63b/14, 63b/19, 64b/1,

64b/11, 65a/4, 65a/5, 65a/12, 65b/16, 66a/11, 66a/16, 68a/1, 68b/11, 69a/3, 69b/14, 70b/12, 70b/19, 71a/6, 71a/9, 71a/17, 71a/18. **2.** Arada kalan bu zaman zarfında: 5a/2, 18b/5, 18b/15, 24b/19, 29b/6, 38b/10, 40b/2, 40b/18, 41b/12, 43a/5, 43b/13, 51b/3, 51b/15, 52a/8, 52a/18, 52b/4, 52b/12, 55b/1, 55b/2, 56a/2, 56a/3, 57a/14, 58b/13, 59a/1, 60b/2. **3.** Aynı zaman içinde: 11b/11, 13a/3, 13b/14, 14a/1, 15a/19, 15b/4, 15b/18, 16a/7, 16a/10, 17a/16, 19a/3, 20a/17, 21a/11, 21a/16, 21b/17, 23b/6, 24a/9, 24a/10, 24b/9, 24b/10, 24b/11, 24b/17, 29a/9, 29b/17, 34a/9, 34b/2, 35b/10, 36b/3, 36b/4, 37b/17, 38b/13, 40b/17, 41b/1, 43a/1, 43a/9, 46a/13, 48a/9, 48a/15, 49b/18, 54a/15, 61b/1, 62b/17, 64a/12, 65a/16, 70a/8, 70b/3, 71a/14, 71b/11. **4.** Yeri gelmişken: 1b/12, 52a/4, 52a/17, 53a/19. **5.** Cümle başında yeni veya değişik bir durumu ifade etmek için kullanılır: 1b/11, 2b/9, 2b/16, 3a/3, 4b/3, 4b/9, 5a/19, 5b/1, 5b/16, 15b/5, 21a/7, 22b/18, 25b/9, 31a/17, 31b/11, 32a/14, 55b/4, 56a/5, 62a/6, 69b/4, 69b/13, 69b/18, 70a/5, 70b/7. **6.** Karşıt veya yakın anlamlı iki cümleyi birbirine bağlar: 6b/5, 6b/6, 8b/4, 10b/9, 12b/15, 12b/17, 15b/15, 22b/14, 32a/11, 33a/8, 36a/19, 57b/4, 58a/8, 59b/1, 61b/6, 67a/6, 67b/3, 67b/15, 69a/19, 71b/10. **7.** Bu ölçüde, bu miktarda: 4b/6, 4b/13, 6b/9, 7a/7, 7b/16, 7b/17, 8b/13, 9a/19, 10b/4, 11b/10, 11b/13, 12b/13, 12b/14, 13a/7, 13a/11, 13a/13, 13b/3, 13b/5, 20b/12, 20b/16, 20b/17, 23a/17, 23b/15, 24a/8, 26a/14, 28a/6, 32b/2, 32b/19, 33a/7, 34b/4, 34b/5, 34b/8, 35a/14, 46a/1, 49b/14, 51a/18, 53b/14, 55b/7, 59a/12, 60a/3, 61a/14, 70a/16, 72b/5, 72b/15. **8.** Dilemek, istemek: 3b/15, 4b/6, 8b/13, 8b/14, 24a/10, 31b/16, 34b/17, 42a/11, 46a/10, 47b/18, 59a/19, 66b/19, 72a/1. **9.** İşâret zamiri olarak yerini tuttuğu en yakındaki kimse veya şeyi gösterir: 1b/13, 2a/7, 3a/1, 3a/10, 3a/12, 3a/18, 3b/10, 3b/11, 6a/5, 6a/6, 6a/7, 6a/17, 6b/11, 6b/18, 7a/3, 7a/16, 7a/18, 7b/1, 7b/11, 7b/14, 8a/1, 8b/1, 8b/8, 9a/4, 9b/1, 9b/14, 10a/15, 10b/19, 11a/5, 11a/7, 11a/9, 11b/1, 12a/6, 12a/14, 12a/19, 12b/2, 12b/4, 12b/5, 12b/7, 12b/13, 13a/17, 13b/4, 13b/16, 13b/9, 14a/5, 14a/6, 14a/7, 15a/8, 15a/9, 16a/18, 16b/6, 16b/7, 16b/10, 16b/14, 17a/2, 17a/15, 17b/1, 17b/12, 17b/19, 18a/1, 18a/3, 18a/7, 18a/8, 18a/9, 18a/10, 18a/14, 18a/16, 19b/4, 20a/3, 20b/12, 21a/11, 21a/17, 21b/19, 22a/2, 22a/5, 23a/12, 24a/12, 24a/15, 24a/16, 24a/18, 24b/3, 24b/14, 24b/19, 25a/10, 25a/15, 25b/2, 25b/6, 25b/12, 25b/13, 26a/1, 26a/9, 26b/11, 27a/14,

27b/14, 27b/16, 29a/13, 29b/6, 30a/12, 30b/8, 30b/11, 30b/19, 31b/15, 32b/18, 33a/3, 33b/16, 33b/18, 34a/3, 34a/12, 34b/15, 35a/5, 35b/9, 35b/11, 36a/10, 36b/2, 36b/10, 37a/2, 38a/5, 39a/10, 39a/19, 39b/4, 39b/8, 39b/15, 40a/6, 40a/7, 40a/18, 40b/19, 41a/5, 41a/9, 41a/12, 41a/19, 41b/5, 41b/11, 42a/17, 42b/2, 42b/11, 43a/9, 43a/16, 43a/17, 43b/4, 43b/7, 43b/8, 43b/11, 43b/16, 44a/10, 44a/19, 44b/1, 45b/10, 45b/16, 46a/11, 46a/16, 46b/5, 46b/6, 46b/16, 47b/4, 48a/8, 48b/14, 49a/13, 49b/6, 50a/15, 50b/8, 51a/9, 51b/9, 51b/13, 51b/14, 52a/3, 52a/18, 53a/11, 53b/3, 53b/19, 54a/15, 54a/18, 54b/11, 54b/18, 55a/5, 55a/9, 55b/18, 55b/19, 56a/6, 56a/19, 56b/12, 57a/1, 57b/4, 57b/8, 57b/10, 58a/9, 58a/18, 58b/4, 58b/8, 58b/15, 59a/2, 59a/13, 59a/14, 59a/15, 59a/16, 59b/16, 60a/10, 60b/2, 60b/5, 60b/15, 60b/18, 60b/8, 61a/3, 61a/15, 61a/17, 62a/17, 63b/13, 63b/17, 64a/6, 64a/12, 64b/4, 64b/16, 65a/13, 65a/18, 65b/4, 65b/17, 65b/6, 65b/7, 65b/13, 65b/19, 66a/1, 66b/18, 67a/11, 67a/13, 67a/16, 67b/5, 68a/3, 68b/19, 69a/4, 69a/12, 69a/13, 69a/17, 69b/10, 69b/18, 70a/19, 70b/2, 70b/11, 70b/17, 71a/1, 71a/2, 72a/3, 72a/17, 72b/17.

buçuk Kesik, yarım: 20a/4.

budağ Dal, ince dal, filiz: 57b/14.

bugün İçinde bulunulan gün: 2a/8, 9b/11, 12a/11, 40b/9, 45b/10, 51a/6, 52b/6, 71b/15.

bul- 1. Birisini veya bir şeyin yerini belirlemek, tespit etmeye çalışmak, aramak: 2a/12, 10a/9, 11b/18, 12a/16, 16a/2, 16a/3, 17b/11, 19b/16, 20a/1, 25b/6, 25b/11, 26a/5, 26a/10, 26a/15, 26a/17, 26b/2, 26b/14, 39a/17, 39b/2, 42b/2, 44b/2, 45a/1, 51b/17, 54b/10, 56a/6, 57b/15, 58a/5, 58b/3, 58b/8, 61a/11, 62b/12, 62b/13, 64a/3, 64a/11, 64b/2, 64b/7, 66a/17, 66a/19, 68a/6, 68b/8, 71b/4. **2.** Uygun görüp seçmek, ayırmak: 11a/17, 24b/7, 26a/4, 43b/7, 62b/8. **3.** (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak: 5a/1, 36b/19, 57a/9, 57a/9, 62a/14, 64a/5, 65a/8. **4.** Arzu

etmek: 5b/2, 6b/8, 12b/9, 20b/12, 22a/12, 30a/5, 35a/14, 39a/16, 52a/6, 43b/18, 65b/13, 66b/15. **5.** İsteyerek yanında olmak, bulunmak: 27b/6, 35b/2, 45b/14, 46a/1.

bulaş- Sataşmak, çatmak, musallat olmak: 27a/14, 29b/12.

bulud Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi: 14b/2, 14b/4.

buluş- Belli bir yerde bir araya gelmek, birbirini bulmak: 13a/16, 18b/9, 19a/19, 23a/5, 21a/13, 50a/13, 54a/7, 54b/16, 54b/17, 55a/1, 55a/3, 55a/5, 55b/6.

bunca (Bu zamirinin çeşitlilik hâli) Bu kadar, çok: 5b/13, 25a/3, 33a/5.

bura Bu yer: 3a/11, 26b/12, 38b/14, 45a/4, 56b/2, 65a/15, 57b/1, 68a/8, 70a/6, 72b/16.

burmak Acıtmak: 6b/18.

burun1. Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı: 9b/7, 31a/10, 37a/12, 37b/13, 38a/6. **2.** Yaptığına pişman etmek: 31a/18.

b. getir- Yaptığı davranış karşısında pişman olmasını sağlamak: 31a/18.

buyur- **1.** Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek: 21b/8, 36a/12, 39b/19, 45a/3, 46b/11, 50a/1, 51a/15, 51b/3, 69a/11. **2.** (Saygılı ifâdede) Gelmek, gitmek, girmek: 16b/13, 27a/17, 34b/15, 38a/1, 41a/10, 42b/6, 47b/7, 49b/16. **3.** (Saygılı ifâdede) Söylemek, demek: 2a/13, 4a/7, 16b/15, 17a/1, 21b/6, 23a/5, 35b/19, 36a/6, 36a/13, 37b/8, 38a/18, 40b/1, 41a/8, 47b/18, 49b/7, 49b/10, 51a/12, 68b/11.

bülend (*F.*) Yüksek, yüce, ulu: 46a/16.

bütün Eksiksiz, tam: 21a/4.

büyü- Yetişmek, çocukluğunu geçirmek: 33b/2.

büyük1. Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan: 13b/12, 16b/2, 20b/8, 32a/19, 32b/17, 33a/2, 48b/14, 52a/15, 57a/16, 57b/14, 63a/8, 64a/3.2. Çok etkili, etkisi kuvvetli ve yaygın olan: 11a/16.3. Yaşı, taşıdığı vasıflar ve bulunduğu mevki itibâriyle saygı duyulan kimse: 20b/12, 53b/4.4. Yaşı daha ileri, daha fazla olan: 21b/10, 48a/6, 55b/10, 56a/18, 59b/17.

-C-

câ'iz (Ar.) Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında bir sakınca bulunmayan, izin verilmiş sayılan (şey): 31a/3, 42b/11.

câ'izesin(Ar.) Armağan, bahşiş, hediye: 22a/8, 22a/13.

cağa Çalım: 19a/10.

c. it- Çalım etmek: 19a/10.

cân (F.)1.İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat: 5b/13, 8a/11, 9a/14, 10b/11, 19a/5, 20b/9, 20b/10, 28b/5, 35b/3, 35b/4, 43a/11. 2. İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh: 3b/15, 4b/17, 7b/9, 8b/16, 11a/13, 12a/5, 15a/9, 17a/14, 22b/16, 23a/10, 26a/4, 33b/2, 34b/1, 34b/8, 36b/11, 41b/1, 41b/17, 43b/19, 44a/19, 44b/10, 45a/19, 47a/1, 48b/5, 50a/9, 53a/12, 59b/8, 59b/9, 63b/5, 64a/4, 66b/5, 67a/7, 67a/14, 71a/12, 71b/17.

cânân (F.) Sevgili, sevilen kadın: 42a/4.

cānib (Ar.) Yan, taraf, yön: 4b/8, 5a/4, 9b/12, 10a/2, 14b/9, 16a/1, 16a/8, 17a/8, 20b/4, 24b/10, 26b/4, 28a/1, 29b/12, 29b/14, 29b/17, 29b/19, 36b/8, 41b/4, 53b/6, 54a/6, 54a/17, 63b/9, 64a/12, 71a/6.

cārī (Ar.) Cereyân eden: 41a/15.

cāriye (Ar.) Para ile alınıp satılan, üzerinde sâhibinin her türlü hakka sâhip bulunduğu kız: 4a/10, 4b/15, 20a/7, 25b/4, 29b/1, 42a/14, 42a/16, 42b/1, 42b/4, 42b/8, 43a/1, 43a/10, 43a/11, 43a/12, 43a/14, 43a/15, 43a/19, 44b/1, 47b/18.

cāsus (Ar.) Başkalarına âit sırları belli bir maksatla ve başkası hesâbına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse: 11a/11, 26b/13, 44b/7, 49b/19, 50a/12, 60b/18.

cebel (Ar.) Dağ: 13b/15, 13b/18, 15b/16.

c.-i nur Nur Dağı: 13b/18.

cebr (Ar.) Zorlama, zor kullanma: 3a/1.

cefâ (Ar.) Eziyet, sıkıntı: 15b/3, 23b/9, 24b/14, 25a/2, 25b/18, 41a/12, 42a/4, 65b/15.

cehennem (Ar.) Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekleri, cezâlarını çekecekleri yer, tamu: 14b/5, 48b/9, 48b/12, 48b/13, 62a/7.

cellâd (Ar.) İdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse: 51b/10.

cem^c (Ar.) 1. Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme: 4b/4, 4b/13, 10b/17, 13a/7, 26a/9, 32a/7, 39a/8, 40b/1, 45b/7, 50a/1, 50b/17, 53b/12, 53b/13, 54a/7, 54b/1,

58a/3, 60b/16, 65b/16, 66b/3, 71a/9, 71a/12. **2.** Varlığından tamâmen soyunup kendinden geçme ve bütün mevcûdatta Allah'ın tecellîlerini müşâhede etme mertebesi: 54a/7, 66b/3.

c. it- Toplantı yapmak: 4b/4, 39a/8, 53b/12, 53b/13, 58a/3, 65b/16, 66b/3, 71a/9.

c. ol- Allah'a varma isteği: 54a/7, 66b/3.

c. ol- Toplanmak: 10b/17, 54b/1.

cemâl (Ar.) Yüz güzelliği, güzel yüz: 20b/10, 26b/18, 30a/11, 47b/17, 68b/1.

cem'ıyyet(Ar.) Topluluk, kalabalık: 54a/8.

ceng (F.) Silâhlı çatışma, savaş, harp, muhârebe: 6b/3, 7a/7, 9b/5, 10a/3, 10a/7, 10b/4, 11a/14, 11b/8, 11b/10, 11b/11, 12a/3, 13a/1, 13a/18, 19b/5, 19b/15, 22a/15, 23b/11, 24a/2, 24a/7, 32a/4, 38a/19, 44b/6, 45a/11, 45a/17, 50a/4, 50a/6, 50b/2, 50b/9, 53b/7, 61a/8, 61b/3, 61b/10, 63b/6, 69b/11, 71a/7, 71b/3, 71b/8, 71b/9, 72b/2.

cenk bkz: ceng

cennet (Ar.) İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nîmetlerle dolu yer: 41a/15, 48b/10, 48b/12.

cesâret (Ar.) İnsana tehlikeli veya zor bir işe girişme kuvvetini veren duygu, yüreklilik, babayiğitlik, korkusuzluk, cesurluk: 34a/11.

cesed (Ar.) Cansız, ölü vücut, naaş: 51a/4.

cevāb (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt: 2b/1, 4a/4, 8a/1, 10b/13, 12b/6, 13a/16, 21b/1, 21b/17, 27a/13, 34b/11, 34b/13, 35a/12, 35b/11, 37b/17, 40a/18, 42a/1, 47a/6, 47b/19, 49b/2, 49b/8, 50b/19, 55b/5, 59b/8, 64b/17, 65a/6, 71a/17, 71a/18.

c. getir- Başkasından söylenen sözü kişisine iletmek: 21b/1, 21b/17.

c. it- Cevap vermek: 49b/8.

c. vir- Yanıtlamak: 10b/13, 12b/6, 13a/16, 34b/11, 34b/13, 35b/11, 47a/6, 49b/2, 50b/19, 64b/17, 65a/6, 71a/18.

cevāhir (Ar.) Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taşlar: 4a/9, 13a/14, 15b/10, 21a/4, 22b/13, 22b/16, 72a/1.

cevānib (Ar.) Taraflar, yanlar: 41b/16.

cevelān (Ar.) Dolaşma, gidip gelme: 23a/14.

c. it- Dolaşmak: 23a/14.

cevher (Ar.) Var olan bir şeyin özü, esâsı: 9a/8.

cezire (Ar.) Ada: 53b/13, 63b/13, 63b/14, 63b/17, 63b/19, 64a/19, 64b/1, 64b/5, 64b/7, 64b/11, 65b/4, 66b/2, 67a/3, 68b/3, 68b/16, 69b/3, 70a/4.

cidđi (Ar.) Ağır başlı, temkinli: 23a/2.

ciġergāh (F.) Vücutta ciġerin bulunduġu yer, ciġer, baġır: 72a/17.

cihān(F.) Dünya, yeryüzü: 1b/13, 2a/14, 2b/1, 2b/8, 3a/11, 3b/11, 3b/12, 3b/14, 4a/14, 4b/1, 10a/11, 12a/10, 20b/15, 21b/1, 21b/5, 22a/17, 22b/3, 22b/16, 22b/18, 23a/10, 26a/3, 26a/10, 26a/14, 26b/6, 26b/7, 27a/7, 28a/1, 28a/17, 38b/14, 38b/18, 44b/11, 44b/18, 47a/18, 51a/16, 54b/2, 54b/5, 55b/11, 56a/5, 56a/8, 58b/10, 59a/6, 59a/18, 59b/3, 59b/12, 60a/11, 60a/12, 64a/12, 65a/9, 69b/17, 71b/18.

cihān-gīr (F.) Dnyâyı zaptetmiş, hükmü altına almış: 52a/14.

cihān-ı ārā Cihani, evreni süsleyen: 69b/17.

cild (Ar.) Bir eserin, birbirinin devâmı olarak birkaç kitap hâlinde basılan kısımlarından her biri: 29a/8, 72b/15.

cimrī (F.) Paraya ve mala aşırı düşkünlüğü yüzünden elindekini gerektiği gibi harcayamayan (kimse), pinti:31a/1.

ciz- (Bir şekli) Çizgilerle belirtmek, resmetmek:66a/18.

cum^ʿa (Ar.) Perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı, haftanın beşinci günü: 7a/17.

cūş (F.) Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk: 37b/18.

cübbe (Ar.) Elbise üstüne giyilen, bedeni uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek: 38a/15, 39a/6.

cümle (Ar.) Herkes, her şey: 1b/12, 1b/15, 4a/8, 6a/15, 7a/13, 7b/7, 7a/14, 7b/13, 9a/18, 9b/10, 11b/6, 11b/14, 13b/3, 13b/15, 14a/8, 14a/13, 14a/15, 14b/7, 14b/8, 15a/1, 18a/14, 18a/15, 18b/4, 18b/14, 19b/6, 20b/7, 20b/11, 21a/7, 24b/4, 24b/7, 25a/12, 27a/11, 28a/10, 29a/1, 29a/15, 29a/16, 30a/3, 30b/2, 30b/8, 32a/13, 32a/14, 33a/13, 33b/10, 35a/4, 35a/17, 37b/16, 38a/6, 38a/7, 38a/15, 38b/5, 38b/6, 39b/8, 39b/17, 40a/1, 40a/9, 43b/3, 45a/13, 45b/5, 45b/9, 54a/12, 54a/17, 55b/1, 56a/2, 57a/1, 58a/2, 58a/6, 59a/10, 59a/13, 63a/19, 69a/4, 70a/4, 70a/7, 70a/14, 70b/1, 70b/12, 70b/19, 71b/16, 72a/10, 72b/4, 72b/11, 72b/12.

cünūn (Ar.) Cinnet, delilik, delirme, çıldırma: 23b/12.

cüsse (Ar.) Gövde, vücut, beden, kalıp: 37a/1.

cüst (F.) Arama, araştırma: 16a/2.

cüst ü cūy Aramak, araştırmak: 16a/2.

cüz'î (Ar.) Pek az, az miktarda, az:30b/14.

-Ç-

çabala- Güç bir işi yapmak, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için çalışıp uğraşmak, gayret sarfetmek, didinmek:67b/6.

çabuķ (F.) Hızlı, süratli, serî: 64b/7, 66b/4.

çadurBarınmak maksadıyla yere çakılmış kazıklara keçe, kalın bez, kıl dokuma veya deri gerilmek sûretiyle açık havada kurulan, kolayca sökülüp taşınabilir barınak: 9b/14, 9b/17, 51b/14.

çağur- 1. Bir kimseye gelmesi için seslenmek: 32a/6, 42b/5, 48a/3, 46b/18, 57a/9, 58b/9, 63a/2, 63a/6, 64a/10, 65a/2. 2. (Biriyle veya herhangi bir araçla) Bir kimseye gelmesinin istendiğini bildirmek, dâvet etmek: 46b/7, 47a/14, 554a/9, 8a/10.

çağ Mâdenî ve sert cisimlerin birbirine veya bir yere çarpmasından çıkan ses: 40a/7.

çāk (F.) Yırtık: 53a/15.

ç. et- Yırtmak: 53a/15.

çal-1. Başkasına âit olan bir şeyi gizlice almak: 45a/15. 2. (Bir mûsikî eserini) Bir çalgı ile icrâ etmek: 24a/4, 50b/2, 16b/3. 3. Vurmak, darbe indirmek: 28a/19, 40a/8.

çalış- Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek: 38a/7, 64b/19, 65a/10, 66a/16.

çār (F.) Dört: 45a/14.

ç. päre eyle- Dört parça etmek: 45a/14.

çäre (F.) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol: 26a/17, 39a/1.

çarp- 1. Hızla dokundurmak, şiddetle vurmak: 38b/3, 40a/7, 66b/12. 2. (Hızla hareketinden dolayı) Bir yere, bir kişiye vurmak: 35b/1.

çarşu (F.) Çeşitli dükkânların bulunduğu, üstü açık veya kapalı alış veriş yeri: 16a/13.

çatla- Parçaları ayrılmaksızın üzerinde çizgi hâlinde bir yarık meydana gelmek, yarılmak: 65a/7.

çehre (F.) Yüz, surat, sîmâ: 31a/9.

çek- 1. (Bir şeyi veya bir kimseyi hareket ettirerek bulunduğu yerden) Başka bir yere doğru götürmek, hareket ettirip sürüklemek: 10a/8, 10a/13, 23b/8, 23b/19, 27a/11, 28b/13, 31a/9, 31b/15, 39b/11, 40a/1, 43b/9, 49b/1, 53a/4, 61a/12, 56b/5. **2.** Mânen etkisi altına alıp sürüklemek, alıp götürmek, alıp getirmek: 1b/2, 3b/18, 3b/19, 7b/15, 13a/8, 15a/9, 15a/12, 15b/3, 18b/5, 18b/15, 19a/18, 19b/18, 23a/19, 25a/4, 27b/13, 37b/7, 39a/18, 39b/3, 42b/10, 43b/2, 44a/6, 44a/8, 49b/13, 51b/15, 52a/18, 54b/7, 57a/14, 59a/16, 51a/13, 63b/6, 65a/15, 67b/1, 68b/15, 69b/19. **3.** (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak: 9a/16, 10a/17, 11b/1, 13b/12, 13b/13, 14a/19, 19a/15, 31a/16, 37a/3, 39a/16, 39a/17, 39b/2, 39b/4, 39b/7, 39b/10, 39b/16, 40a/4, 55b/1, 57a/16, 60b/10, 61b/1, 67b/14. **4.** Uzamak, uzatmak, bir şeyi yerinden çıkarmak: 5a/7, 6a/5, 7a/11, 9a/2, 9a/3, 31b/3, 68a/3, 68a/4, 69a/16.

çekil- Bulunduğu yerden başka bir yöne doğru gitmek veya götürülmek, belli bir yere yerleştirilmek: 15a/12, 15b/18, 19a/3, 21b/2, 29b/14, 57b/3, 60b/6, 62a/10.

çekiş Birbirine üstün gelmek için karşılıklı mücâdele etmek, didişmek: 20a/7.

çemen (F.) Çimen, yeşillik yer: 60b/3.

çeşm (F.) Göz: 21b/2.

çete (İsl.) Düşmana karşı küçük gruplar hâlinde savaştan, haberleşmeyi ve ulaşımı engelleyen, baskınlar düzenleyen, ordu dışı gönüllü topluluk: 50a/14.

çevir- (Bir şeyi) Bir yöne doğru döndürmek: 7a/7, 8a/15, 23b/3, 23b/17, 34b/19, 41a/3, 69b/5.

çıblak Üzerinde gerekli olan veya bulunması bir güzellik verecek olan şeyden bulunmayan, giyecek, örtecek, koruyacak, süsleyecek vb. bir şeyi mevcut olmayan, üryan: 58a/4, 58a/14.

çık- 1. (Bulunduğu yerden) Dışarıya varmaya çalışmak, içeriden dışarıya doğru gitmeye çabalamak: 18a/19, 20b/19, 64b/19, 63a/18, 65a/10. 2. (Bulunduğu yerden) Başka bir yere gitmek, götürülmek, bir yerden gelmek, yukarıya doğru ilerlemek: 4b/12, 10a/9, 12b/6, 12b/8, 13a/3, 13b/17, 14a/4, 14b/7, 16a/13, 17a/2, 17b/14, 17b/17, 22a/13, 22a/16, 23b/16, 26a/16, 26b/1, 26b/4, 26b/7, 27a/15, 32a/2, 33b/4, 34b/14, 38b/3, 40a/10, 40b/9, 40b/11, 41a/8, 41b/10, 42b/15, 43b/17, 44a/15, 45a/9, 45b/15, 47a/16, 47b/3, 47b/8, 51b/18, 52a/10, 54b/2, 55b/3, 56a/11, 56a/16, 57a/18, 60a/12, 60a/19, 60b/18, 61a/12, 62a/3, 63a/7, 63b/18, 64a/2, 64b/6, 64b/19, 65a/17, 65b/10, 66b/1, 68a/7, 68a/8, 72a/10. 3. (İçinde bulunduğu güç durumu) Yaşayıp geçirmiş olmak, geride bırakıp kurtulmak: 44b/7, 62a/8, 72a/10. 4. Bir yerden veya bir malzemedен kâr elde etmek: 5a/17, 13b/6, 15a/3, 15a/6, 17b/9. 5. Bir kimsenin karşısına, önüne gelmek: 50a/1. 6. Sözünde durmaya çalışmak, hata yapmamak: 36a/3, 46a/13, 48b/17. 7. Bağırarak, seslenmek, sesini duyurmak: 67a/9. 8. Bir şeyin üzerine doğru atılmak: 5a/13. 9. Karşı durmak, öfkesini belli etmek: 7a/14, 16b/19, 21a/18, 37b/15, 38b/5, 50a/13, 70a/13.

ç.a gel- Hiç beklenmedik bir zamanda çıkıp gelmek: 41a/8, 52a/10, 65a/17.

ç.up git- Bir yere doğru yönelmek: 13a/3, 22a/12, 26a/16, 33b/4, 40a/10, 47b/3, 54b/2, 51a/12.

çıkār Şahsî fayda gözetilerek elde edilen kazanç, şahsî menfaat: 2a/5.

çıkâr- 1. (Giyilen veya takılan şeyleri) Vücuttan ayırmak: 21a/3, 28a/10, 28a/11, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/19, 28b/12, 44a/8, 44b/2, 46a/18, 59a/10, 59a/12, 64b/2, 67a/15, 67b/9, 72a/2. 2. (Bulunduğu yerden) Başka bir yere gitmek, götürülmek: 24b/4, 26a/18, 56a/11, 63b/15, 64a/19, 64b/2. 3. (Bir malzemeden) İstenilen miktarda nesne elde edebilmek: 33a/17, 37b/19, 70a/14. 4. (Belli bir süre kalmaya mecbur edildiği yerden) Koyuvermek: 20b/18. 5. Satışa sunmak, önüne koymak: 18b/12, 56b/19, 65a/14, 72a/5. 6. Kişiyi ün kazandırmak, dillendirilmesini sağlamak: 47b/16. 7. Kendini göstermek: 2a/2, 42b/9.

çırılçıblak Tamâmen çıplak, çırçıplak: 58a/4.

çıtla- Çıt diye ses çıkarmak: 64b/18.

çift (*F.*) İki, tek olmayan: 9a/8.

çil Benek: 23a/16.

çoban (*F.*) Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehli hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse: 30b/13, 30b/14, 30b/15, 30b/17, 31a/2, 31a/5, 31a/7, 31a/10, 31a/13, 31a/11, 31a/17, 31b/5, 31b/7, 31b/12, 31b/14, 31b/16, 32a/13, 32a/15, 32b/4, 32b/15.

ç. yetiş- Çoban olmaya hazırlanmak: 31a/5.

çoğal- Fazlalaşmak, artmak, az iken çok olmak: 15b/19.

çok (*Kt.*) 1. Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde: 3b/16, 4a/14, 5b/17, 9a/19, 10b/7, 11b/17, 12b/4, 13a/8, 15b/13, 16b/3, 17b/8, 21a/6, 22b/8, 23b/19, 25a/17, 25b/17, 27a/1, 27b/9, 28a/12, 28b/16, 30a/5, 30a/8, 32a/8, 32a/17, 35a/7, 35a/8, 39b/6, 41a/12, 42a/9, 47a/1, 49a/10, 51a/11,

53b/13, 54a/4, 57b/17, 59a/13, 61a/15, 62a/13, 63b/11, 63b/15, 65a/10, 65b/15, 66a/16, 66a/18. 2. (Zaman, mesâfe... için) Uzun:37a/9, 41b/11, 63a/11.

ç. çalış- Fazla emek harcamak: 65a/1, 66a/16.

ç. dolaş- Fazlasıyla gezmek: 66a/18.

ç. yalvar- Bir şeyi çok istemek, dilemek: 27a/2.

çomak Değnek: 35b/4.

ç. sal- Değneği aşağı doğru sarkıtmak: 35b/4.

çöp Saman parçası veya bu incelikte meyve sapı, dal veya tahta parçası: 31b/14, 33a/2, 35a/19, 50b/8.

ç. ur- Tahtayla vurmak: 35a/19, 50b/8.

çöz- (Bir şeyi) Bağlı, düğümlü, sarılı veya ilikli... durumdan çıkarmak, açmak: 7a/16, 37b/19.

çubuk Mâden veya herhangi sert bir maddeden sopa biçiminde dar, ince ve düz parça: 32a/3, 35a/14.

çuvâl (*F.*) Erzak, öteberi koymaya veya nakletmeye yarayan, kenevir, pamuk gibi bitkilerin elyâfından veya naylon iplikten yapılmış büyük torba: 14b/11.

çün Çünkü, mâdemki: 33a/11, 40a/14, 50b/2, 52b/1.

Çünkim Çünkü: 39b/12.

çünkü Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ: 1b/1, 1b/8, 2b/18, 4a/13, 7b/5, 9a/7, 11b/16, 14a/7, 20b/1, 23a/12, 24a/11, 26a/3, 27a/13, 49a/2, 54a/16, 55a/9, 59b/2, 59b/9, 60a/1, 60a/11, 60b/14, 63b/17, 64a/13, 66a/17, 71b/11, 71b/16.

-D-

da Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimedenden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren, dikkati üzerine çekerek belirten veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esâsen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. mânâlara gelen, kelimedenden ayrı yazılan takı: 1b/11, 3a/4, 5a/11, 5b/14, 6b/2, 8a/3, 9a/4, 9b/12, 10a/5, 10b/9, 10b/13, 10b/16, 11b/11, 12a/6, 12a/17, 12a/18, 12b/5, 13b/9, 13b/18, 13b/19, 15a/17, 15a/18, 16a/3, 17b/1, 17b/15, 17b/16, 18a/2, 18a/7, 18a/13, 19b/4, 21a/7, 21a/17, 21b/13, 22a/5, 22a/16, 22a/19, 23a/2, 23a/3, 24a/18, 24a/19, 24b/3, 25a/1, 25a/2, 25a/4, 25a/10, 25b/5, 25b/7, 26a/6, 26b/12, 27a/2, 27a/13, 27b/16, 27b/18, 28a/8, 28a/10, 28a/11, 28a/14, 32a/3, 32a/7, 32a/15, 32b/2, 35b/7, 35b/9, 36a/4, 36a/8, 36b/9, 36b/14, 38a/12, 38b/11, 40b/6, 41a/6, 41b/1, 41b/9, 42a/3, 42b/8, 42b/17, 43a/1, 43b/1, 43b/3, 43b/4, 44a/13, 44a/14, 44b/7, 49a/4, 49a/7, 50b/19, 51b/9, 53b/5, 53b/10, 55a/8, 56a/3, 57a/5, 57a/17, 57b/18, 59a/13, 59a/15, 59b/1, 61a/2, 61b/2, 61b/8, 62a/2, 62a/16, 63b/12, 63b/17, 64a/14, 64a/17, 64a/19, 65b/17, 67a/11, 67b/19, 68a/10, 68a/16, 68b/8, 68b/19, 69a/19, 69b/2, 69b/15, 70a/7, 70b/2, 70b/5, 71b/7, 72a/14.

dād -(F.) Feryat, figan: 344b/6.

d.-feryād Feryat, figan haykırma: 34b/6.

dadı (F.) Bir âilenin çocuğuna bakmakla görevli kadın: 21a/8.

dağ Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi: 13b/17, 66b/6.

dağıl- (Toplu halde bulunan kimseler) Bir yerden uzaklaşmak, o yeri terketmek: 13a/8, 32b/3, 54a/17, 71b/16.

dağut- (Bir kalabalığı, birliğini bozmak maksadıyla) Bölmek, zor kullanarak veya iknâ ederek toplu halden çıkarmak, dağılmasını sağlamak: 39b/9, 52a/8.

dağa (Yapılana, söylenene, var olana...) İlâve olarak, başka: 33a/18.

dağı Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü: 3a/1, 3a/4, 4a/15, 5a/18, 5b/4, 6a/7, 7a/5, 7a/8, 7a/11, 7b/8, 9a/17, 10a/2, 10a/4, 10a/19, 11a/4, 12b/8, 12b/17, 13a/13, 15a/16, 16b/4, 16b/8, 18a/14, 19a/11, 19b/18, 20a/7, 20b/9, 23b/10, 24a/17, 24b/4, 24b/15, 25a/8, 25a/15, 25a/17, 25b/10, 26a/10, 27a/14, 28a/7, 28b/1, 28b/9, 29b/9, 29b/18, 31a/16, 31a/19, 31b/9, 32a/2, 33a/9, 33b/13, 33b/15, 35a/8, 35b/6, 36a/5, 36a/6, 36a/8, 36a/19, 37a/4, 37b/1, 37b/15, 38a/3, 38a/4, 38b/15, 39a/11, 39b/13, 40a/2, 40a/3, 40a/4, 40b/16, 41a/11, 41b/5, 42a/2, 42a/5, 42b/3, 42b/8, 42b/10, 42b/17, 43a/1, 43b/4, 43b/13, 44a/3, 44a/8, 44a/10, 44a/17, 44b/1, 44b/15, 45b/10, 46a/4, 48a/2, 48b/10, 48b/16, 48b/18, 49b/7, 49b/19, 50a/2, 50b/15, 51b/10, 51b/13, 51b/19, 52a/8, 52b/8, 53a/12, 53a/15, 53b/3, 53b/6, 54a/4, 54a/8, 54a/15, 55b/14, 56b/5, 57a/13, 57a/16, 57a/17, 59a/18, 59b/12, 59a/13, 59b/6, 59b/7, 60a/9, 61a/17, 62a/11, 63a/1, 63a/18, 64a/15, 63b/16, 64a/13, 64b/14, 65a/1, 65a/16, 67b/1, 67b/19, 68a/12, 68b/19, 69a/9, 70a/16, 71a/3, 72a/15.

dâhil (Ar.) İçinde, içinde bulunan (kimse veya şey): 22b/1, 54a/4, 54b/13.

dâ'im (Ar.) Devam eden, devamlı, sürekli: 4b/4, 17a/17.

dā' imā (*Ar.*) Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli: 27b/4, 30a/14.

dā' ire (*Ar.*) 1.Çember biçimindeki şekil: 66a/18. 2. (Tamlamalarda) Sınır içinin hükmünü yürüttüğü alan: 23b/16.

'**aql-ıdā' ire** Mantık çemberi: 23b/16.

dağ 1. Tahta vb.ne vurulunca çıkan tok ses. 3a/9. 2. Dayanamaz duruma gelmek, sabrı kalmamak: 1b/15.

dāl (*Ar.*) İki büklüm olmak: 7a/5, 23a/19, 23b/14, 30a/2, 32a/5, 66a/10, 66a/19.

d. ol- İki büklüm kalmak: 23a/19, 23b/14,

d. tīg al- Bükülmüş bıçak almak: 7a/5, 66a/19

d. tīg ol- Bükülmüş bıçak gibi olmak: 30a/2, 66a/10,

dal- Kendini düşünce ve duygularına kaptırıp çevresini farketmeyecek hâle gelmek, dalgın bir durum almak: 12a/13.

dama (*İt.*) Devam edecek durumu kalmamak, gücü tükenmek: 65b/17.

d. giriftār kı1- Gücünü tüketmeye uğratmak: 65b/17.

dāmād (*F.*) Bir âileye göre kızları veya kızları gibi olan bir yakınları ile evlenmiş olan erkek, güvey: 38b/17, 46a/7.

dāmādluğ (*F.*) Dâmat olma durumu, güveylik: 49a/11.

dānā (*F.*) Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse: 55a/1.

dāne (*F.*) Başlı başına bir varlık teşkil eden şeylerin her biri için kullanılan sayı birimi, adet:5b/19, 20a/13, 20a/14, 32b/17, 57a/7, 57a/15, 58a/18, 60a/3.

dar Genişliği, içine girecek şeye göre yetersiz olan, içine sığılmayan veya sığılması zor olan, geniş ve bol olmayan: 62b/19, 65a/5.

darb (*Ar.*) Vurma, vuruş: 9b/6, 16a/16, 23b/1, 32a/5.

d. ur- Vurmak: 32a/5.

darıl- Gücenip görüşmez olmak, küsmek, gücenmek: 51b/8, 56b/19, 57a/1.

darul- bkz. darıl-

dāstān (*F.*) Milletlerin eski çağlardaki din, fazîlet ve millî kahramanlık mâcerâlarını, başlarından geçenleri dile getiren büyük manzum hikâye: 10a/16, 30a/11, 55b/17, 72b/14.

da'vā (*Ar.*) Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yâhut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye başvurma: 6b/1, 9b/16, 35a/15, 37a/3, 38a/3, 47b/17, 52a/9, 53b/1.

da'vet (*Ar.*) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı: 16b/7, 16b/14, 24a/11, 24a/13, 24b/3, 25a/12, 25b/1, 25b/6, 35b/17, 36a/6, 39b/8, 42b/6, 42b/11, 42b/13, 43a/13, 49b/7, 49b/8, 51a/8, 54a/6, 54b/1, 55a/8, 61b/19, 70b/15.

da' vet-nāme Dâvet yazısı, dâvetiye: 25a/12.

davran- Kendini korumak ve karşı durmak üzere hareket etmek: 10a/2.

de Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimedenden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren, dikkati üzerine çekerek belirten veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esâsen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. mânâlara gelen, kelimedenden ayrı yazılan takı: 1b/11, 2a/8, 2a/10, 3a/2, 3a/6, 3a/19, 5a/1, 6b/10, 8b/2, 8b/17, 9b/3, 10a/8, 10a/15, 10a/17, 10b/8, 10b/16, 10b/18, 11b/7, 11b/9, 11b/18, 12b/15, 13a/3, 14a/14, 14b/2, 15a/14, 17a/10, 21a/15, 21b/9, 22a/8, 22a/11, 22b/5, 22b/13, 22b/16, 22b/18, 23b/7, 23b/9, 24a/2, 24a/8, 24a/11, 25a/9, 25a/16, 25a/17, 25b/2, 25b/3, 26a/5, 26a/7, 27a/12, 27b/4, 27b/7, 27b/11, 27b/16, 28a/13, 28b/17, 29a/13, 29b/16, 29b/17, 30a/17, 31b/8, 32a/13, 32a/15, 32b/12, 34a/19, 34b/16, 36a/4, 38a/3, 38a/17, 39a/13, 39a/14, 39b/16, 42b/4, 42b/17, 42b/18, 43a/3, 43b/1, 43b/7, 43b/8, 43b/13, 43b/18, 43b/19, 45b/18, 45b/19, 46b/4, 48a/4, 48a/9, 48b/7, 48b/11, 48b/16, 49a/13, 53b/4, 53b/16, 54b/6, 54b/7, 54b/8, 55a/5, 55b/5, 55b/9, 56b/6, 57a/19, 58b/2, 58b/13, 59a/3, 59b/5, 59b/8, 60a/7, 60a/16, 61a/4, 61a/13, 61b/16, 62a/13, 62a/15, 62b/5, 62b/12, 64a/8, 64b/2, 64b/4, 64b/8, 65a/4, 65a/13, 66a/12, 67b/3, 67b/6, 68a/3, 69a/18, 69b/11, 70a/6, 70a/11, 71a/19, 71b/15, 72a/3, 72a/16, 72a/19, 72b/1, 72b/10, 72b/15.

de- Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek: 4a/19, 4b/19, 5b/5, 10b/14, 11a/15, 11a/16, 11b/9, 14a/6, 15a/13, 17b/3, 21a/1, 21a/3, 21a/10, 21b/3, 22b/11, 25b/7, 26a/17, 26a/18, 27a/18, 27b/6, 29a/17, 29a/18, 30a/9, 30b/15, 32a/11, 32b/16, 33b/4, 34a/10, 34a/11, 34a/16, 34a/18, 34b/7, 35a/18, 35b/8, 35b/18, 36a/1, 36a/2, 36a/6, 36a/18, 37a/9, 37a/13, 37a/18, 38a/5, 38b/14, 38b/18, 39a/5, 39b/1, 40a/8, 40a/14, 40a/17, 40a/19, 40b/2, 41a/2, 42a/4, 43a/4, 43a/7, 43a/18, 43b/3, 43b/5, 44b/17, 45a/3, 47a/10, 47b/16, 48a/15, 48b/12, 48b/14, 49a/5, 49a/14, 49a/16, 50a/3,

50a/8, 50a/11, 50a/12, 50a/15,50b/3, 52a/9, 53a/3, 54b/17, 56a/13, 56a/17, 56b/14, 60b/1, 68a/6, 72a/9.

debele- (Arka üstü yere yatmış durumda iken) İki tarafına doğru çabalamak, vücûdunu, el ve ayaklarını sağa sola oynatarak çırpınmak: 20b/7, 28a/8, 28a/18, 32a/6, 34a/9.

debren- Kendini korumak ve karşı durmak üzere hareket etmek: 66b/4.

def (Ar.) Parmakla vurulmak sûretiyle çalınan, bir tarafına ince bir deri gerilmiş ve etrâfına birkaç çift zil konmuş, yuvarlak bir kasnaktan ibâret mûsikî âleti: 28a/18.

def (Ar.) **1.** Ortadan kaldırma: 40b/9, 41b/3, 50a/2. **2.** Bir dâvâda, dâvâcının iddiâsına karşı hakkında dâvâ açılan kimseye tanınan savunma hakkı: 45a/2, 49b/3, 55a/4.

def -i ğam Kederi yok etmek: 40b/9.

def -i harâc Zorla alınan vergiyi ortadan kaldırmak: 50a/2.

d. it-Savmak, uzaklaştırmak, kovmak: 45a/2, 49b/3, 55a/4.

def a (Ar.) Karşılaştırma anlamı taşıyan cümlelerde sayı sıfatlarıyla kullanıldığı zaman bahsedilenin karşılaştırıldığı şeye göre nitelik ve nicelik bakımından derecesini bildirir, kere, kez:6b/5, 7a/2, 11b/8, 12b/15, 12b/17, 37a/12.

defin (Ar.) (Ölü için) Gömme, gömülme: 21a/4.

d. it Ölüyü gömmek: 21a/4.

defter Yapıştırılarak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kâğıt destesi: 55a/7.

deg- Aralık kalmayacak kadar yaklaşıp dokunmak, temas etmek: 15a/14, 67b/11.

deger Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre değdiği karşılık, hakkında biçilen kıymet, bedel: 17b/15.

degül1. im, -sin, -dir, idi gibi eklerin ve imiş, ise, iken'in başına gelerek cümlelerin anlamını olumsuz hâle getiren kelime: 2b/11, 3a/3, 3a/13, 3b/5, 6a/10, 8a/11, 8a/16, 8b/16, 11a/5, 13a/13, 13a/17, 16b/10, 20a/8, 24a/4, 25a/1, 25a/6, 28a/17, 30b/8, 34a/11, 37b/4, 38a/13, 39b/3, 40b/19, 41a/3, 41a/6, 42b/11, 42b/12, 43a/1, 43b/12, 48a/15, 48b/5, 49a/12, 54b/6, 57b/1, 59a/14. **2.** Bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır: 1b/10, 2a/11, 2a/13, 7a/4, 7b/16, 11b/19, 14b/4, 20a/7, 21b/18, 27b/8, 32b/19, 36b/7, 39b/2, 41b/4, 41b/6, 42b/13, 43b/1, 44a/2, 44a/6, 45a/5, 46a/6, 46a/8, 47b/10, 54b/10, 57a/6, 57a/8, 58b/13, 61b/2, 66a/1, 68a/17.

degme Olur olmaz, rastgele, sıradan, herhangi bir: 15b/11.

degnek (*Yun.*) Elde taşınacak uzunluk ve incelikte düzgün ağaç, sopa, çomak: 43b/14, 43b/18.

dehân (*F.*) Ağız: 38a/11.

dek Bir işin sona erdiği yeri veya zamânı gösterir, –e kadar, –e değin: 8b/1, 10a/16, 50a/7, 66b/18, 72b/3.

deli “Şaşkın, çılgın” gibi bâzan sevgi, bâzan sitem ifâdesi taşıyan hitap sözü: 34a/16, 36a/2, 37a/8, 37b/4, 43a/6, 43a/7, 43b/9, 47a/18, 47b/9, 52a/3, 56b/11, 57b/4, 57b/13, 58a/16, 58b/5, 63a/6, 63a/11, 63a/16, 65a/12.

dellâl (*Ar.*) Tellâl kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli: 5a/19, 47a/14.

dem (*F.*) Zaman, an: 6a/4, 9a/9, 19b/14, 20a/13, 20b/5, 21b/10, 23a/6, 23a/16, 24b/11, 26a/19, 41b/12, 52b/4, 63b/1, 65b/12, 68b/6, 69b/1, 70b/15.

deñiz Yeryüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, deryâ: 67b/17.

dep- Tepmek: 22b/11, 45a/7.

depe İnsan veya hayvanın başının üst kısmı, iki kulak arasındaki bölümü: 14b/7.

der (*F.*) Başına geldiği kelimelere “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapar. 8b/9, 26a/15.

der-anbar eyle- Ambara koymak: 26a/15.

der-hâtır Hatırlamak, hatırına getirmek: 8b/9.

derbend (*F.*) Osmanlı Devleti’nde ulaşım bakımından önemli olan dağ geçitlerinde, boğazlarda, yol kavşaklarında kurulan, âsâyiş ve huzûrun sağlanmasında, yolların îmârında büyük rol oynayan karakollara verilen isim: 29b/19, 30a/4.

derd (*F.*) İnsana ızdırıp veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü: 26a/2, 40b/6, 64a/7

der-hâl (*F.*) O anda, hemen, hiç vakit geçirmeksizin, süratle, âcilen: 44a/9.

deri İnsan ve hayvan vücûdunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka: 28b/8, 53a/8.

dermān (F.) İlâç, şifâ, devâ, çâre: 20b/13, 28b/17, 39b/7, 45a/7.

derûn (F.) İç, iç taraf, dâhil ve yürek:2b/15, 9a/8, 17a/5, 38b/19, 53a/15, 53b/18.

derviş (F.) Tarîkâta girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslâh eden, varlık iddiâsından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinata görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarîkat müntesibi: 1b/2, 19a/17.

d. ol- Tarikata bağlanıp müntesibi olmak: 1b/2, 19a/17.

deryâ (F.) Deniz: 9a/16, 20a/19, 20b/4, 53b/9, 53b/10, 61a/5, 62a/4, 63a/18, 63b/1, 64a/18, 66b/11, 66b/15, 66b/17, 66b/19, 67a/3, 67a/4, 67b/16, 68a/1, 68a/2, 68a/13, 68b/17.

dest (F.) El: 23b/16.

d. ur- Eliyle vurmak: 23b/16.

deste (F.) Elde tutulabilecek şekilde bir araya getirilmiş şeylerden meydana gelen bağ, demet, tutam, bağlam: 31b/14, 32a/3, 33a/2, 35a/14, 35a/19, 50b/8.

dest-mâl (F.) El ve yüz silmeye yarayan mendil, peşkir, yağlık vb. şeyler: 64b/10, 68b/8.

destûr (F.) İzin, ruhsat, müsâade:41a/7.

deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı:4a/2, 4a/6, 4a/7, 4a/8, 6a/15, 7a/12, 7a/16, 14b/13.

deveci Deve sürücüsü, deve kervanını güden kimse: 4a/2, 4a/4, 4a/5.

devlet (Ar.) Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam: 20b/2, 27a/11, 35b/12, 45b/12, 46a/8, 48b/2, 48b/8, 49b/14, 52a/6, 52b/7, 60a/11, 70b/8, 70b/12, 70b/14.

devletlü Nîmet ve mutluluğa ermiş ulu (kimse): 18a/1, 18b/11, 21b/1, 25a/5, 25a/9, 25b/12, 33b/14, 58a/3.

devir- (Dik veya ayakta duran bir şeyi) Düşürüp yatık duruma getirmek: 37b/2.

d. eyle- Devirmek, yıkmak: 37b/2.

devrân (Ar.) Dünya, felek: 8b/18.

deyyâr (Ar.) Kimse, fert, şahıs: 4b/8.

deyyûş (Ar.) Küfür ve hakâret sözü olarak kullanılır: 27b/5, 27b/16.

dıraht (F.) Ağaç: 45a/8, 57a/2, 57a/8, 57b/10, 57b/15, 58a/12, 58b/17, 60b/9, 64a/4, 64b/9, 67a/1.

di-Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek:1b/11, 2a/1, 2a/4, 2a/5, 2a/6, 2a/9, 2a/11, 2a/14, 2a/15, 2a/18, 2a/19, 2b/1, 2b/4, 2b/8, 2b/9, 2b/12, 2b/18, 3a/3, 3a/4, 3a/6, 3a/8, 3a/10, 3a/11, 3a/13, 3a/15, 3a/16, 3a/17, 3a/18, 3b/1, 3b/4, 3b/5, 3b/7, 3b/8,

3b/9, 3b/11, 3b/14, 3b/17, 3b/18, 3b/19, 4a/1, 4a/2, 4a/3, 4a/5, 4a/6, 4a/7, 4a/11, 4a/12, 4a/15, 4a/17, 4a/18, 4a/19, 4b/1, 4b/2, 4b/3, 4b/4, 4b/7, 4b/10, 4b/14, 4b/16, 5a/2, 5a/7, 5a/9, 5a/11, 5a/14, 5b/1, 5b/8, 6a/7, 6a/8, 6a/9, 6a/13, 6a/14, 6b/8, 6b/11, 6b/15, 6a/16, 6a/17, 6a/18, 6a/19, 6b/13, 7a/2, 7a/3, 7a/5, 7a/15, 7b/3, 7b/9, 7b/13, 8a/1, 8a/3, 8a/6, 8a/8, 8a/10, 8a/14, 8b/5, 8b/8, 8b/10, 8b/14, 8b/18, 9a/1, 9a/10, 9a/12, 9a/15, 9b/1, 9b/4, 9b/9, 9b/11, 9b/12, 9b/16, 10a/5, 10a/10, 10a/11, 10a/14, 10a/17, 10a/18, 10b/4, 10b/7, 10b/8, 10b/9, 10b/15, 10b/16, 11a/2, 11a/6, 11a/8, 11a/9, 11a/12, 11a/13, 11a/14, 11a/15, 11a/16, 11a/18, 11b/11, 11b/12, 11b/16, 11b/19, 12a/1, 12a/5, 12a/6, 12a/9, 12a/11, 12a/19, 12b/2, 12b/4, 12b/6, 12b/18, 13a/1, 13a/12, 13a/15, 13a/19, 13b/1, 13b/5, 13b/7, 14a/1, 14a/5, 14a/7, 14a/8, 14a/10, 14a/11, 14a/14, 14a/17, 14a/18, 14a/19, 14b/3, 15a/3, 15a/7, 15a/8, 15a/10, 15a/14, 15a/15, 15b/5, 15b/8, 15b/13, 15b/14, 15b/17, 16a/3, 16a/7, 16a/9, 16b/4, 16b/6, 16b/8, 16b/10, 16b/13, 16b/15, 17a/1, 17a/4, 17a/8, 17a/11, 17a/13, 17a/14, 17b/6, 17b/11, 17b/15, 17b/16, 17b/19, 18a/2, 18a/3, 18a/5, 18a/9, 18a/11, 18a/13, 18b/5, 18b/6, 18b/8, 18b/15, 18b/16, 18b/18, 19a/5, 19a/8, 19a/10, 19a/14, 19a/15, 19b/4, 19b/10, 19b/13, 19b/18, 20a/3, 20a/5, 20a/8, 20a/10, 20a/11, 20a/16, 20a/17, 20b/1, 20b/8, 20b/14, 20b/18, 21a/7, 21a/13, 21a/15, 21b/1, 21b/2, 21b/7, 21b/8, 21b/16, 21b/17, 21b/18, 22a/1, 22a/2, 22a/3, 22a/4, 22a/5, 22a/6, 22a/7, 22a/8, 22a/9, 22a/10, 22a/11, 22a/12, 22a/14, 22a/15, 22b/2, 22b/3, 22b/5, 22b/6, 22b/8, 22b/12, 22b/14, 22b/16, 22b/17, 23a/3, 23a/5, 23a/6, 23a/7, 23a/8, 23a/9, 23a/10, 23a/13, 23a/18, 23b/8, 23b/10, 23b/11, 23b/13, 23b/15, 24a/13, 24a/14, 24a/18, 24b/6, 24b/11, 24b/14, 24b/16, 25a/1, 25a/4, 25a/6, 25a/9, 25a/10, 25a/14, 25a/18, 25b/1, 25b/2, 25b/3, 25b/4, 25b/6, 25b/9, 25b/11, 25b/13, 25b/14, 25b/16, 25b/18, 25b/19, 26a/1, 26a/2, 26a/3, 26a/4, 26a/5, 26a/6, 26a/7, 26a/10, 26a/13, 26a/14, 26a/16, 26a/19, 26b/4, 26b/9, 26b/10, 26b/15, 26b/16, 26b/19, 27a/6, 27a/7, 27a/9, 27a/12, 27a/15, 27a/17, 27a/18, 27b/1, 27b/4, 27b/5, 27b/7, 27b/11, 27b/12, 27b/13, 27b/15, 27b/16, 27b/17, 27b/18, 28a/1, 28a/5, 28a/6, 28a/8, 28a/10, 28a/11, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/15, 28a/16, 28a/17, 28a/18, 28b/4, 28b/7, 28b/10, 28b/11, 28b/16, 28b/18, 29a/3, 29a/6, 29a/11, 29a/14, 29a/19, 29b/2, 29b/4, 29b/6, 29b/8, 29b/11, 30a/6, 30a/8, 30a/11, 30a/18, 30b/4, 30b/9, 30b/16,

30b/19, 31a/2, 31a/3, 31a/4, 31a/5, 31a/7, 31a/11, 31a/15, 31a/16, 31a/19, 31b/1, 31b/2, 31b/7, 31b/9, 31b/11, 31b/13, 31b/16, 31b/18, 31b/19, 32a/3, 32a/8, 32a/10, 32a/11, 32a/12, 32a/14, 32a/15, 32a/17, 32b/2, 32b/4, 32b/7, 32b/9, 32b/11, 32b/12, 32b/13, 32b/14, 32b/16, 32b/18, 32b/19, 33a/1, 32a/7, 33a/1, 33a/3, 33a/9, 33a/10, 33a/12, 33a/15, 33a/18, 33b/8, 33b/10, 33b/11, 33b/14, 33b/15, 33b/17, 33b/18, 33b/19, 34a/2, 34a/6, 34a/13, 34a/14, 34a/17, 34b/1, 34b/5, 34b/6, 34b/11, 34b/13, 34b/14, 34b/15, 34b/16, 34b/17, 34b/19, 35a/13, 35b/1, 35b/5, 35b/13, 35b/15, 35b/16, 35b/19, 36a/1, 36a/3, 36a/7, 36a/8, 36a/11, 36a/12, 36a/15, 36a/17, 36a/18, 36b/2, 36b/5, 36b/6, 36b/7, 36b/12, 36b/14, 36b/15, 36b/17, 36b/18, 37a/1, 37a/2, 37a/3, 37a/6, 37a/7, 37a/14, 37a/15, 37b/1, 37b/6, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 38a/3, 38a/7, 38a/12, 38a/13, 38a/14, 38a/17, 38b/7, 38b/8, 38b/11, 38b/13, 38b/15, 39a/7, 39a/10, 39a/19, 39b/7, 39b/17, 39b/18, 40a/16, 40a/18, 40b/6, 40b/1, 40b/10, 40b/13, 40b/18, 41a/1, 41a/3, 41a/7, 41a/10, 41a/13, 41b/1, 41b/2, 41b/5, 41b/6, 41b/7, 41b/9, 41b/13, 41b/16, 41b/19, 42a/1, 42a/2, 42a/3, 42a/12, 42a/18, 42a/19, 42b/1, 42b/7, 42b/8, 42b/10, 42b/12, 42b/16, 42b/17, 43a/2, 43a/4, 43a/6, 43a/8, 43a/9, 43a/11, 43b/1, 43b/9, 43b/10, 43b/12, 43b/13, 43b/17, 44a/1, 44a/3, 44a/4, 44a/6, 44a/11, 44a/14, 44a/19, 44b/4, 44b/5, 44b/6, 44b/13, 44b/14, 44b/19, 45a/3, 45a/6, 45b/1, 45b/2, 45b/4, 45b/5, 45b/9, 45b/19, 46a/1, 46a/5, 45a/13, 45b/12, 46a/9, 46a/11, 46a/13, 46a/17, 46a/19, 46b/2, 46b/7, 46b/8, 46b/9, 46b/10, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 46b/16, 46b/17, 46b/18, 46b/19, 47a/2, 47a/3, 47a/5, 47a/7, 47a/10, 47a/12, 47a/13, 47a/14, 47a/17, 47a/18, 47b/2, 47b/4, 47b/7, 47b/8, 47b/9, 47b/10, 47b/12, 47b/19, 48a/2, 48a/4, 48a/5, 48a/7, 48a/8, 48a/10, 48a/12, 48a/13, 48a/15, 48a/17, 48a/18, 48a/19, 48b/1, 48b/4, 48b/6, 48b/11, 48b/12, 48b/16, 48b/17, 49a/1, 49a/4, 49a/5, 49a/12, 49a/17, 49a/18, 49b/3, 49b/5, 49b/8, 49b/10, 49b/12, 49b/14, 49b/17, 50a/7, 50a/18, 50a/19, 50b/1, 50b/5, 50b/6, 50b/7, 51a/1, 51a/8, 51a/12, 51a/16, 51a/19, 51b/2, 51b/5, 51b/7, 51b/8, 51b/10, 51b/11, 51b/17, 51b/19, 52a/1, 52a/4, 52a/6, 52a/7, 52a/14, 52a/17, 52b/4, 52b/8, 52b/10, 52b/13, 52b/14, 52b/19, 53a/5, 53a/6, 53a/7, 53a/11, 53b/5, 53b/16, 54a/3, 54a/15, 54b/5, 54b/7, 54b/8, 54b/11, 54b/14, 54b/16, 55a/7, 55a/11, 55a/13, 55a/17, 55b/4, 55b/9, 55b/12, 55b/13, 56a/1, 56a/3, 56a/4, 56a/6,

56a/11, 56a/15, 56a/17, 56a/18, 56b/2, 56b/9, 56b/10, 56b/11, 56b/12, 56b/13, 56b/14, 56b/15, 56b/16, 56b/17, 56b/18, 57a/1, 57a/2, 57a/5, 57a/6, 57a/11, 57a/15, 57a/19, 57b/2, 57b/6, 57b/8, 57b/10, 57b/15, 57b/17, 57b/19, 58a/1, 58a/2, 58a/6, 58a/8, 58a/9, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/14, 58a/16, 58a/18, 58a/19, 58b/2, 58b/3, 58b/4, 58b/6, 58b/8, 58b/9, 58b/10, 58b/11, 58b/13, 58b/14, 58b/15, 58b/17, 59a/3, 59a/4, 59a/6, 59a/10, 59a/12, 59a/19, 59b/7, 59b/18, 60a/1, 60a/2, 60a/5, 60a/9, 60a/10, 60b/2, 60b/6, 60b/7, 60b/13, 61a/1, 61a/2, 61a/5, 61a/8, 61a/19, 61b/8, 61b/6, 61b/9, 61b/15, 61b/16, 61b/19, 62a/5, 62a/7, 62a/8, 62a/9, 62a/19, 62b/1, 62b/9, 62b/13, 62b/14, 62b/15, 63a/1, 63a/3, 63a/4, 63a/5, 63a/7, 63a/10, 63a/11, 63a/12, 63a/13, 63a/14, 63a/16, 63b/3, 63b/5, 63b/8, 63b/9, 63b/11, 63b/12, 63b/14, 63b/16, 63b/19, 64a/4, 64a/7, 64a/8, 64a/11, 64a/17, 64a/19, 64b/1, 64b/2, 64b/3, 64b/4, 64b/5, 64b/8, 64b/12, 64b/13, 64b/17, 65a/3, 65a/5, 65a/7, 65a/9, 65a/11, 65a/12, 65a/13, 65a/16, 65a/18, 65b/1, 65b/2, 65b/5, 65b/7, 65b/8, 65b/18, 65b/19, 66a/1, 66a/2, 66a/12, 66a/13, 66b/6, 66b/9, 66b/11, 66b/13, 66b/18, 67a/11, 67a/13, 67a/19, 67b/3, 67b/4, 67b/5, 67b/6, 67b/7, 67b/9, 67b/12, 67b/13, 67b/17, 67b/18, 68a/1, 68a/2, 68b/8, 68b/10, 68b/11, 68b/12, 68b/13, 68b/15, 69a/1, 69a/5, 69a/11, 69a/16, 69a/17, 69a/18, 69b/7, 69b/15, 69b/19, 70a/7, 70a/11, 70a/12, 70b/1, 70b/5, 70b/6, 70b/8, 70b/12, 70b/13, 70b/16, 70b/17, 71a/1, 71a/5, 71a/14, 71a/17, 71b/1, 71b/14, 71b/16, 72a/1, 72a/6, 72a/11, 72a/14, 72a/15, 72a/16, 72b/10.

dīb Çukur bir yerin en aşağı kısmı, en alt bölümü: 23b/19, 33b/13, 45a/8, 50b/14, 53a/1, 64b/9.

dībā (*F.*) Eskiden çok makbul tutulan, genellikle desenli, ağır dokuma ipekli kumaş: 6a/15.

dibelük Büsbütün, tamâmiyle: 2b/13, 13a/12, 20a/9, 46b/1, 64a/11.

dide Bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba: 49a/11.

dik- Bir kimseye gözünü alamadan bakmak: 33b/12.

dikil- Ayakta durmak:62a/8.

dik̄kat (*Ar.*) Düşünceyi bir nokta üzerinde toplama, bir şey üzerinde düşüncesini toplayarak durma:26b/19.

dil Bir kimseye veya bir şey için söylenen söz, lisan: 4b/9, 30a/11, 43b/4, 55b/17, 65b/2, 70b/8.

d. üşür- Laf atmak: 4b/9, 43b/4.

dil (*F.*) Gönül: 60b/9.

dil-küşā (*F.*) Gönlü açık: 60b/9.

dilāver (*F.*) Yürekli, cesur (kimse), yiğit, kahraman: 4a/16, 5a/12, 6a/1, 7a/9, 8a/15, 15a/11, 17a/4, 17a/7, 23a/17, 24a/13, 24b/6, 27a/5, 36b/17, 37a/4, 38a/10, 38a/14, 38b/12, 38b/17, 39b/6, 44b/18, 45b/1, 45b/13, 47b/12, 48a/11, 49a/3, 51a/11, 55a/7, 55a/16, 58a/8, 62a/3, 62a/13, 66a/2, 71b/7.

d.-i ʿĀlem Kâinatın kahramanı: 47b/12.

dile- Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temennî etmek: 4a/17, 5a/10, 5a/13, 7a/13, 13a/19, 15b/3, 18a/18, 24b/2, 25b/6, 28a/1, 31a/15, 35b/10, 35b/19, 50a/9, 52a/12, 55b/19, 59b/5, 70b/18, 71b/5, 71b/13.

dīn (*Ar.*) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu: 10b/10, 12a/1, 15b/5, 22b/3, 24a/11, 25a/16, 25a/18, 28a/15, 67a/10.

dīn-i İslām Müslümanlık dini: 25a/18.

dīñle- İşitmek için kulak vermek, isteyerek duymak: 21a/18, 36a/14, 51a/9, 71a/4.

dinlen- Yorgunluk gidermek, gücünü yeniden toplamak için çalışmaya ara verip durmak, hareketsiz kalıp istirahat etmek:56b/10.

dir- Toplamak, derleyip toparlamak:54a/7.

dirāz(*F.*) Uzun: 41b/19.

d. eyle- Uzatmak: 41b/19.

dirġ (*F.*) Eyvah, yazık: 52b/18.

dirseg Kolun orta yerindeki eklem dış tarafı: 28a/2.

diş 1. Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri: 37a/11. **2.** Tehditkâr bir tavır takınmak:22a/11, 50a/3.

ditre- Hızlı hızlı hareketlerle sürekli kımıldamak: 43a/2.

dīv (*F.*) Çok iri ve kuvvetli, korkunç masal tipi, dev: 19a/13, 19b/19, 22b/7, 37b/6

dīv-şıfat Büyük, kocaman yüzü olan: 22b/7.

dīv-zuhūr it- Büyük görünmek: 19a/13.

dīvān (F.) Büyük meclis, yüksek meclis: 7b/1, 18b/4, 20b/2, 21b/2, 34b/3, 36b/1, 37a/17, 37b/16, 38a/11, 40a/9, 47a/10, 47a/15, 48a/7, 51a/18, 52a/8, 54a/12, 54a/13, 54b/12, 55b/16, 56a/5, 56a/10, 57a/4, 58a/3, 58a/15, 58b/15, 60a/14

d.-ı şāh Meclis pâdişahı: 58a/15 , 60a/14.

Dīvāne(F.) Kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış, akılla ilgisini kesmiş, aşkın buyruğu altına girmiş olan kimse: 3a/15, 17a/6, 18b/17, 19a/7, 21b/13, 24b/17, 26a/2, 28b/3, 28b/6, 29a/15, 29b/10, 30b/11, 31b/2, 31b/5, 31b/11, 31b/16, 32a/7, 32a/17, 32b/6, 32b/9, 32b/11, 32b/14, 32b/18, 33a/1, 33a/4, 33a/7, 33a/9, 33a/10, 33b/2, 33b/4, 33b/7, 33b/11, 33b/15, 33b/16, 33b/17, 33b/18, 34a/3, 34a/4, 34a/8, 34a/9, 34a/12, 34a/14, 34a/17, 34b/1, 34b/9, 34b/10, 34b/12, 34b/16, 34b/17, 34b/18, 34b/19, 35a/9, 35a/13, 35a/18, 35b/1, 35b/7, 35b/15, 36a/7, 36a/8, 37a/10, 37a/15, 37b/4, 38b/16, 40b/4, 40b/6, 40b/7, 40b/8, 40b/10, 40b/12, 41a/18, 42a/3, 43a/3, 43b/6, 43b/18, 44a/2, 44a/4, 44a/13, 45b/15, 46a/3, 46a/14, 46b/4, 46b/7, 46b/9, 46b/11, 46b/12, 46b/13, 46b/15, 47a/6, 47a/13, 47a/14, 47b/1, 47b/2, 48a/1, 48a/8, 48a/11, 50a/14, 51a/3, 51a/14, 51b/5, 51b/8, 51b/11, 52a/2, 52a/7, 52a/10, 53b/3, 54a/13, 54a/14, 55a/18, 56a/8, 56a/10, 56a/12, 56a/14, 56a/16, 56a/19, 56b/6, 56b/7, 56b/10, 56b/14, 56b/16, 56b/18, 56b/19, 57a/4, 57a/6, 57a/7, 57a/15, 57a/19, 57b/2, 57b/7, 57b/8, 57b/13, 58a/10, 58a/12, 58a/14, 58a/17, 58a/18, 58b/4, 58b/11, 58b/17, 58b/18, 59a/9, 59a/10, 59a/11, 59b/16, 59b/19, 60a/3, 60a/6, 60a/12, 60a/16, 60a/18, 60b/4, 60b/6, 60b/7, 60b/11, 61a/11, 61a/13, 61a/14, 61a/16, 61a/19, 62b/17, 62b/18, 63a/3, 63a/12, 63a/17, 63b/3, 63b/13, 63b/17, 64a/5, 64a/7, 64a/9, 64a/14, 64a/17, 64a/18, 64b/10, 64b/14,

64b/17, 64b/18, 65a/1, 65a/2, 65a/3, 65a/9, 65a/10, 65a/12, 65a/14, 65a/19, 60a/10, 63b/5, 63b/7, 65a/8, 66a/15, 66b/10, 69a/9, 69a/10, 70a/9, 72a/19.

Dīvānegān Dîvâneler: 60a/12.

dîvânelük Dîvâne olma durumu, delilik, çılgınlık, mecnunluk:34b/12.

dîvār (*F.*) Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli: 39a/6.

diyār (*Ar.*) Memleket, ülke: 4b/10, 6a/10, 11b/15, 11b/18, 12a/2, 13b/4, 15b/6, 15b/7, 15b/8, 15b/9, 16b/13, 17a/10, 17a/17, 17b/5, 18b/3, 18b/11, 18b/13, 19a/2, 19b/7, 19b/16, 20a/17, 21b/11, 25b/3, 26b/9, 29a/11, 30a/8, 31a/19, 31b/1, 36b/18, 39a/3, 40a/6, 40a/17, 42a/7, 45b/11, 47a/2, 47a/3, 54a/17, 54b/2, 54b/15, 55a/3, 55a/6, 55a/10, 55a/11, 55a/13, 55a/16, 55a/18, 55b/4, 59b/4, 60b/17, 62a/9, 62b/7, 63b/11, 63b/12, 70b/9, 70b/19, 71a/6, 71a/11, 72b/14, 72b/18.

diz Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım: 3b/15, 28a/3, 40a/1, 63a/13, 32a/1, 38a/2, 38a/8.

dizil- Belirli bir düzene göre sıraya konmak: 1b/14.

doğrı 1. Bir uçtan bir uca yönünü değiştirmeden giden, aynı doğrultuda devam eden, müstakim: 15a/12, 33b/14, 66b/6. **2.** Akla, mantığa ve duruma uygun, yerinde, münâsip: 42a/6.

dolaş- Gezinmek, gidip gelmek: 12b/8, 66a/19.

doldur- (Boş bir şeyi) Dolu hâle getirmek, dolmasını sağlamak, imlâ etmek:33a/2.

dost Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse: 32a/18.

dög-(Birine canını acıtmak maksadıyla) Üst üste vurmak, dayak atmak, darp etmek: 28b/9, 32b/12, 34a/16, 34a/19, 37a/6, 37a/18, 40b/5, 46b/19, 51b/7, 52b/2, 58b/16, 63a/10.

dök- 1. (Sıvı veya tâne hâlindeki şeyleri) Buldukları yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak: 9b/19, 22b/16. **2.** (Kan için) Akıtmak: 65b/19.

dökül- 1. (Sıvı veya tâne hâlindeki şeyler) Bulduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak: 40a/5. **2.** (Kan için) Akıtılmak: 66a/4. **3.** (Mecbûrî bir sebeple, merakla veya gezmek, eğlenmek maksadıyla) Birçok kimse bir yere gitmek, orada yığılıp toplanmak: 13a/9, 53b/10. **4.** Etrafa yayılmak, saçılmış hâlde bulunmak: 14b/19, 72b/6.

dön- 1. Kendi mihverî veya başka bir şey etrâfında hareket etmek: 20a/12, 21b/17, 53b/11, 56b/1, 61b/15, 66b/15, 69b/13, 71b/12. **2.** Kendini olduğu yerde çevirmek, bir tarafa doğru yönelmek: 13a/19, 15a/13, 19a/11, 19a/19, 19b/1, 29b/10, 50b/16, 60a/6. **3.** (Bıraktığı bir inanç, fikir veya hâli) Tekrar benimsemek, ona rücû etmek: 12a/1, 17a/6. **4.** Benzer hal almak gibi olmak, benzemek, andırmak: 28a/4, 52a/16. **5.** (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek: 2b/10, 8b/9, 8b/10, 8b/12, 8b/16, 12b/18, 13a/15, 13b/1, 13b/4, 15a/15, 24a/4, 26b/2, 29a/4, 38b/6, 45a/17, 45b/16, 50a/5, 52a/10, 52b/16, 54a/1, 58b/9, 63b/9, 68b/5, 72b/6. **6.** Sözünden veya inancından caymak: 16a/10, 26a/13.

dört Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı: 12a/17, 13a/11, 37a/2, 42b/18, 53b/14, 60b/16.

döşe- Bir yere içinde yaşamak üzere eşyâ koyup yerleştirmek: 59b/14.

döşek Yatak: 13a/5, 43b/19, 48a/14, 68b/19.

du‘â (*Ar.*) Güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış: 5b/2, 7a/13, 19a/11, 21b/5, 22b/17, 23a/7, 24b/17, 25b/5, 26a/15, 30b/9, 32b/6, 39b/18, 45b/8, 49a/5, 51b/1, 54b/15, 55a/12, 60a/6, 69a/13, 69b/14, 71a/2, 72b/12.

d. eyle- Duâ etmek: 21b/5, 22b/17, 23a/7, 24b/17, 25b/5, 32b/6, 49a/5.

d. it- Duâ etmek: 5b/2, 7a/13, 19a/11, 30b/9, 54b/15, 55a/12, 60a/6, 69a/13, 71a/2.

duhter (*F.*) Kız çocuk, kız: 25a/14, 29a/14, 55a/15.

dur- Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak, hareketsiz kalmasını istemek: 28a/9, 40a/4.

düğün Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan şenlik: 29a/2, 34a/17, 49a/16, 49b/4, 49b/13, 49b/16, 54a/5, 54a/9, 54a/10, 55a/15, 54a/5, 55b/14, 56b/4, 55b/7, 59b/10.

d. çağur- Düğüne dâvet etmek: 54a/9.

d. it- Düğün yapmak: 49b/13.

d. kıy- Nikahlanmak: 49a/16.

dükkân İçinde perâkende öteberi satılan veya küçük îmalât yapılan iş yeri: 33b/6.

dün İçinde bulunulan günden bir önceki gün: 26b/13, 45b/15, 47b/6,52b/9.

dünyâ (*Ar.*) İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan: 1b/2, 7a/19, 7b/4, 8a/15, 8a/19, 9b/10, 11b/5, 22b/14, 25b/14, 48b/11, 52a/16, 72a/3.

dürlü Çeşitli: 2a/11, 45a/9, 53b/19, 66b/2.

düş Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ: 25b/14, 48b/3, 48b/7.

düş- 1.(Bir şey veya kimse) Dengesini kaybederek yıkılmak: 10a/10, 16b/17, 19a/6, 20b/1, 23b/3, 23b/5, 23b/17, 26b/4, 28a/2, 29a/2, 30a/4, 32a/18, 35b/13, 41a/11, 43a/2, 46b/10, 50b/12, 53a/18, 54a/12, 59a/12, 60a/4, 60a/13, 60a/14, 64b/10, 66b/3, 67b/17, 68b/9, 68b/16, 70a/16, 70b/16. 2. (Zorlayıcı bir sebeple) Başını alıp gitmeye koyulmak, kendini –e atmak: 8a/4, 24b/11, 25a/9, 27b/8, 53b/9, 62a/4, 62a/5, 62a/15. 3. Kendini kaptırmak, kapılmak, ... içinde bulunmak: 2a/9, 7b/13, 13b/1, 15a/19, 19b/14, 37b/8, 38a/5, 40a/9, 45b/2, 50a/5, 50b/2, 51a/1, 54a/17, 56a/3, 62a/17, 64a/11. 4. (Kötü bir durum yüzünden) İstenmeyecek bir yerde bulunmaya mecbur olmak: 16b/13, 36b/18, 53b/10, 55a/18, 65b/7. 5. Bitmek, tükenmek: 66b/4. 6. Payına isâbet etmek: 25a/2, 45a/5, 71b/19. 7. Yakışmak, uygun olmak, uygun gelmek: 11b/17, 28b/4, 49a/12, 52b/11.

düşmân (*F.*) (Birine karşı) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse: 9a/7, 12b/18, 14b/14, 15a/18, 35a/11, 51b/2.

düşnâm (*F.*) Sövme, sövüp sayma: 66a/8.

d. it- Sövmek, sövüp saymak: 66a/8.

düşün- Zihninde bir şey canlandırmak, elde edilen bilgilere zihnî faâliyet uygulayarak düşünce meydana getirmek, fikretmek: 39a/5.

düşür- 1. Aşağı düşmesine veya dik durumdan yatık duruma gelmesine, devrilmesine sebep olmak: 10a/4, 35a/19, 50b/11, 65b/5. 2. Başını alıp gitmesine sebep olmak: 4b/10, 62b/1. 3. Uğratmak, duchar etmek: 41b/13, 65a/5.

düz- Belirli bir düzene göre sıraya koymak, sıralamak: 24b/1, 39a/11, 66b/19.

-E-

eCümle başında herhalde, aşağı yukarı, artık, peki, tabî, öyle ise, öyle olunca, haydi vb. kelimelerden önce gelerek bunların anlamını güçlendirir veya bunların yerini tutar: 41b/15.

ebâbîl (Ar.) Serçegillerden, keçisağan ve dağ kırlangıcı denen kuş, çoban aldatan [Kur'ân-ı Kerîm'in 105. Fil sûresinde, "Ebrehe'nin ordusunu attıkları taşlarla mahveden kuş sürüsü" mânâsı ile geçen kelime edebiyâtımızda çok kullanılmıştır]: 14b/4.

ebed (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman: 9b/1.

ebnâ (Ar.) Oğullar, çocuklar, evlâtlar: 28a/18.

ecel (Ar.) Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamânı, ömrün son demi: 48b/17, 52b/7, 54b/7, 63b/12, 67a/1.

edâ Tarz, üslûp, davranış veya anlatış biçimi: 38b/7, 45a/6, 47b/1.

edeb İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük, her hususta haddini bilip sınırı aşmama, terbiye, nezâket, zarâfet: 44a/4.

efendi (*Yun.*) Sâhip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sâhip:3a/10, 8a/13, 11a/10, 21b/1, 21b/8, 37a/18.

efkâr (*Ar.*) Fikirler, düşünceler: 34a/10.

efsâne (*F.*) Asılsız, hayal mahsûlü hikâye, söylence: 56a/3.

efzûn (*F.*) Fazla, çok: 40b/3.

e. ol- Artmak, çoğalmak, fazlalaşmak: 40b/3.

eger (*F.*) Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet: 3b/8, 4b/12, 8a/17, 8b/1, 8b/10, 8b/11, 10a/18, 10b/13, 11b/1, 11b/3, 11b/7, 16a/16, 17a/11, 19b/12, 26a/2, 26a/6, 27a/4, 34a/1, 35a/11, 37b/9, 38a/2, 38a/16, 38b/12, 39a/16, 39a/18, 39b/11, 42a/9, 44b/12, 44b/13, 45a/1, 48a/4, 49a/13, 49b/12, 51b/7, 52b/12, 55a/4, 59b/5, 65a/11, 72a/3.

eglen- 1. (Zevk ve neşe veren şeylerle) Hoşça vakit geçirmek:16a/9, 34a/9, 39a/3, 60b/11, 70a/19. 2. Oyalanmak, durmak, eğlenmek, beklemek, kalmak: 30b/4, 42b/7, 63b/16.

e.e kal- Eğlencede durmak:42b/7.

eğlence Eğlendiren, neşeli ve hoş vakit geçirten: 32b/13.

ejder pōstu (*F.*) Ejderhanın vücūdunu saran tüylü deri ve bu derinin tüyleriyle berâber kurutulmuş şekli: 37b/18.

ejderhâ (*F.*) Milletlerin hayal gücüne göre değişik şekillerde tasarlanan, genellikle kanatlı, gövdesi aslana, kuyruğu yılan benzeyen, ağzından ateş püsküren korkunç masal canavarı: 66a/5.

ekmek Unun su ile yoğrulmasından elde edilen hamurun fırın, saç veya tandırda pişirilmesiyle yapılan ve insanın başlıca gıdâsı olan yiyecek: 52a/2.

ekşer (*Ar.*) Genellikle, ûmumiyetle: 31b/1.

e. göç- Genellikle göçmek: 31b/1.

eksik Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan (kimse veya şey), noksan: 46a/11.

e. olma- Her zaman var olmak, hep bulunmak: 46a/11.

el 1. Kolun, bilek mafsalından îtibâren avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye, tutmaya yarayan kısmı: 4a/13, 5b/14, 6b/5, 6b/7, 7b/8, 8b/1, 8b/13, 9b/11, 11b/6, 11b/11, 18a/6, 18a/10, 19b/3, 20b/6, 22b/15, 23b/1, 23b/4, 23b/18, 24a/16, 27a/11, 27b/15, 28a/1, 28a/2, 29a/10, 29a/17, 30b/5, 31a/8, 31a/9, 31a/17, 31b/5, 31b/11, 31b/12, 32b/5, 33a/10, 34a/8, 34b/19, 37a/11, 37b/12, 38a/3, 38b/1, 39a/13, 39b/14, 41a/3, 42a/15, 42b/15, 43a/3, 43a/5, 43b/14, 44a/7, 44a/15, 44a/16, 44b/18, 47a/8, 50b/13, 51a/19, 51b/13, 53a/4, 53a/8, 53a/10, 56a/10, 57a/14, 59a/7, 60a/14, 62b/19, 63a/18, 66b/7, 67b/7, 69b/14, 70a/17. **2.** Bâzı söyleyişlerde teşmil yoluyla işi yapanın veya o işin yapılmasına tesir eden kimsenin yerini tutar [Bu anlamda da iyelik ekleriyle kullanılır]: 6b/6, 10b/14, 15a/9, 22a/15, 25a/6, 27a/7, 28a/5, 33b/11, 36a/3, 42b/4, 51a/17, 51a/18. **3.** (İsim tamlamasının ikinci ögesi olarak) Güç, kudret, tasarruf, tesir:

6b/4, 11b/4, 13a/10, 15a/6, 18b/4, 23b/9, 24a/12, 27a/8, 27b/5, 28b/16, 34a/12, 42a/8, 50a/11, 63a/17, 69a/15.

e. çek-Vazgeçmek, ilgisini kesmek, sarfınazar etmek:1b/2, 19a/18, 63b/6.

e. kavuştur-Ellerini bağlayıp saygıyla beklemek, el pençe dîvan durmak: 27b/2.

e. koy- (Bir meseleyi, bir konuyu) Sorumlu olarak ele almak, araştırmak: 24a/14.

e. uzat- Uzanmak, hoş karşılanmayan bir şeye göz dikmek: 11b/6, 43a/8, 61b/19.

e. vir-Bir konuda güçlerini birleştirmek, işbirliği yapmak: 22b/14, 25a/11.

elbet(*Ar.*) Şüphesiz, muhakkak, mutlaka: 9b/15, 37a/8, 55a/2, 56b/12, 57b/15.

elçi Belli bir husûsu konuşmak üzere bir taraf adına diğer tarafa gönderilen kimse, aracı:4a/16, 11a/12, 11a/13, 11b/17, 13a/14, 21b/3, 39a/10, 39a/11, 39b/1, 39b/8, 39b/13, 40a/8, 40a/9,40a/13, 40a/14, 54a/5, 71a/17, 71a/18.

elçilük Elçi olma durumu: 11a/10, 72a/8.

elem (*Ar.*) İztırap, keder, gam, tasa, hüzn, melâl: 3b/18, 7b/15, 13a/8, 15a/9, 15a/12, 15b/3, 16a/6, 19b/18, 26b/16, 27b/13, 29a/18, 29b/2, 37a/3, 37b/7, 42b/10, 43b/2, 49b/13, 50a/5, 50a/11, 50b/2, 51a/13, 51a/14, 52a/18, 54b/7, 56a/3, 59a/1, 62a/12, 64a/11, 65a/15, 66b/13, 67b/1, 69b/19.

e. çek- Üzüntü içinde bulunmak: 3b/18, 7b/15, 15a/9, 15a/12, 15b/3, 19b/18, 37b/7, 42b/10, 43b/2, 49b/13, 51a/13, 52a/18, 54b/7, 65a/15, 67b/1, 69b/19.

e.-e düş- Izdırap içinde bulunmak: 50a/5, 50b/2, 56a/3, 64a/11.

elhâşıl(*Ar.*) Sözü'nün kıyası, velhâşıl:4a/8, 54a/6, 44a/15, 54a/6, 60b/10.

elleş- Dövüşmek, tutuşmak, vuruşmak: 6b/11.

elli Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı: 24b/6, 31b/14.

elli biñ Kırk dokuz bin dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, elli bir binden önce gelen sayının adı: 22a/16, 24a/1.

elma Gülgillerden, yurdumuzun her yerinde yetişen, dişli yapraklı, açık pembe çiçekler açan, verimli, dayanıklı ağaç: 35a/1, 37a/15, 37b/15.

emânet (*Ar.*) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse: 18a/12, 71b/19, 72a/1.

e. eyle- Emânet etmek: 71b/19.

e. kıo- Emânet bırakmak: 18a/12.

emeg Bir işin yapılması için harcanan beden veya kafa gücü: 26b/16.

emin Güvenilir, inanılır, îtimat edilir (kimse): 45b/1, 55a/12.

emîr (*Ar.*) Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis: 3b/17, 7a/8, 10a/11, 19a/6, 21a/17, 25b/6, 26a/3, 30a/3, 31b/19, 32a/9, 37b/11, 38a/12, 41b/3, 41b/13, 42b/7, 42b/15, 46a/3, 47a/18, 47b/3, 52a/14, 53b/2, 53b/7, 55b/11, 58b/10, 58b/19, 60a/8, 60a/11, 61b/4, 64a/12, 67a/11, 72a/18

e.-i 'Âlem Alemlerin beyi: 31b/19.

e.-i 'Arab Arap reisi: 32a/9, 38a/12, 42b/7, 46a/3, 53b/7, 58b/19, 72a/18.

e.-i cihân Dünya emîri: 10a/11, 26a/3, 47a/18, 55b/11, 58b/10, 60a/11, 67a/11.

e.-i merdân Yiğitlerin beyi: 21a/17, 25b/6, 52a/14, 53b/2, 61b/4, 64a/12.

emlâk (*Ar.*) Mülkler, ev, tarla, arsa gibi taşınmaz mallar, gayrimenkul, mallar: 20b/3, 20b/5, 20a/17, 21a/7, 21a/9.

e. şâh Pâdişah malları: 20b/3, 20b/5, 20a/17, 21a/7, 21a/9.

emr (*Ar.*) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması husûsunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk: 2a/16, 8a/7, 8b/1, 8b/10, 10b/8, 8b/17, 11a/4, 11b/3, 11b/12, 12a/14, 12b/2, 14a/9, 14a/18, 14b/4, 18b/19, 19b/19, 24a/4, 24a/5, 24b/5, 24b/8, 25a/6, 26a/14, 32b/1, 34b/7, 36b/7, 49a/4, 50b/3, 54b/16, 60a/15, 62a/19, 62b/2, 67a/4, 68a/14, 69a/19, 71a/19, 71b/14.

e. eyle- Emretmek: 12a/14, 12b/2, 13a/15, 14a/9, 18b/19, 19b/19, 24a/4, 24a/5, 24b/8, 25a/6, 26a/14, 32b/1, 34b/7, 60a/15, 62a/19, 62b/2, 68a/14.

e. it- Emretmek: 24b/5.

e. olun- Emir buyurmak: 14a/18.

e.-i Allah Allah'ın emirleri: 8b/10, 10b/8, 11a/4.

enām (Ar.) Yarattılmış olan bütün mahlûkat, halk: 42a/9.

enbān (F.) Dağarcık, heybe, yiyecek çantası: 22b/15, 22b/16, 59a/10.

endām (F.) Beden, vücut: 66b/12.

endāze (F.) Ölçü, derece, mertebe: 39a/2.

endişe (F.) Merak, kuruntu: 26a/19.

engüş (F.) Parmak: 38a/11.

e. ber-dehān ol- Parmağı ağzında (olan), şaşırıp kalmış, hayret etmiş (olan): 38a/11.

enik Çok memeli hayvan yavrusu: 66a/2.

envā' (Ar.) Neviler, çeşitler, türler:40a/12, 54a/6.

e.-i hediyeler Çeşit çeşit hediyeler: 54a/6.

er Erkek: 1b/9, 2b/4, 3a/17, 8a/9, 9a/15, 12a/3, 12a/18, 15b/10, 15b/11, 23a/18, 32b/7, 35b/11, 37b/4, 38b/12, 44b/5, 45a/18, 46a/11, 47b/16, 50a/15, 50b/4, 52b/4, 55b/11, 61a/3.

erba'a (Ar.) Dört, dördüncü: 41b/16.

eriş Dokuma tezgâhında uzunluğuna atılan ip, boy ipliği: 9a/1, 9a/3, 31b/3, 31b/14, 59a/6, 67a/18, 69a/16.

erk Kuvvet, güç, iktidar: 72b/18.

erkek Canlı varlıkların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek şekilde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi, er: 7a/19, 20b/19, 30a/15, 30a/16, 48a/15.

erken Alışılmış veya karşılaştırılmış belli bir zamandan önce, er: 50a/10, 50b/19.

esbâb (Ar.) Sebepler: 47b/5, 48a/6, 57a/10, 57b/1, 58a/17, 59a/12.

eşer (Ar.) Bir şeyin varlığını gösteren belirti, alâmet: 54a/19, 66b/15.

eşer-i zühür it- Belirti göstermek: 54a/19.

esîr (Ar.) Kul, köle: 10b/2, 11a/4, 13a/10, 23a/15, 23a/17, 24a/7, 24a/8, 24b/5, 50b/16, 51a/7, 51a/19, 52b/12, 61a/11, 61a/16, 62a/14, 62a/16, 68a/6.

e. eyle- Düşmanı ele geçirmek: 50b/16.

e. it- Düşmanı ele geçirmek: 23a/15, 51a/7.

eşnâf (Ar.) Yaptıkları işlere göre sınıflara ayrılmış olan, kazançları sermâyeden ziyâde çalışmaya ve beden gücüne dayanan zanaatkârlara ve küçük ticâret sâhiplerine verilen ortak isim: 55a/2.

esrār (*Ar.*) Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar: 42a/5, 42a/12.

e. eyle- Gizlemek: 42a/12.

e. it- Sır etmek: 42a/5.

eşrāf (*Ar.*) İleri gelenler, şerefli, itibarlı kimseler, âyan: 29a/16.

eşref (*Ar.*) Çok (daha, en, pek) şerefli: 2a/3, 13b/15.

eşrem Burunsuz, burnu kesik [kimse]: 6a/11, 7b/2, 17b/7.

et İnsan ve hayvan vücûdunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında bulunan kısmı: 32b/19.

eteg Elbisenin belden aşağı kısmı: 30a/16, 34a/2, 67b/11.

etraf (*Ar.*) Taraflar, yanlar: 4b/14, 12b/8, 15a/17, 25a/12, 41a/13, 54a/5, 54b/4, 55a/2, 58a/16

e.-i ʿĀlem Dünyanın etrâfı: 15a/17.

e.-ı gez- Bir yeri görmek için dolaşmak: 54b/4.

eṭvār (*Ar.*) Tavırlar, davranışlar, haller, tarzlar: 50a/16.

ev Bir âilenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikâmet edilen yer, konut, mesken, hâne, ikâmetgâh: 2a/8, 3a/15, 6b/7, 11b/2, 46a/16.

evlâ (Ar.) Daha uygun, daha iyi, daha lâyük:46a/10, 47b/4.

evlâd(Ar.) Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları: 7a/19, 20a/7, 20a/18, 21a/6, 21a/8, 60a/10, 65b/18, 66a/1, 69a/2, 70a/9.

evlen- Nikâh bağı ile birleşerek bir âile kurmak: 25b/16, 46b/13, 46b/14, 46b/16, 48a/5, 55b/8, 55b/18, 56a/4, 56a/1, 59a/15.

evşâf (Ar.) Nitelikler, vasıflar: 2b/12.

evvel (Ar.) 1. Karşılaştırma yoluyla bir yer, zaman veya oluşun bahsedilen yer zaman veya oluştan önde veya önce bulunduğunu veya olduğunu anlatır, önce:3b/9, 7b/5, 7b/12, 12a/15, 46b/1, 52a/16, 54b/8. 2. Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak: 6b/4, 12a/18, 35a/17, 35b/4, 37b/11, 55b/10, 60a/5.

e. gel- İlk önce gelmek: 6b/4.

e. kaç- İlk önce kaçmak: 35b/4.

evvelâ (Ar.) İlk önce, ilk olarak: 3a/19, 4a/1, 4a/7, 4b/13, 32a/11, 49b/13.

evzâ' (Ar.) Durumlar, duruşlar, haller, vaziyetler: 51a/4.

eyâ (F.) Ey, hey: 39a/4, 50b/3, 67a/19, 70b/15.

eyit- Söylemek, demek: 1b/15, 1b/7, 2a/4, 2a/5, 2a/7, 2a/9, 2a/11, 2a/14, 2b/8, 2b/10, 2b/18, 3a/3, 3a/5, 3a/7, 3a/11, 3a/17, 3b/1, 3b/5, 3b/6, 3b/7, 3b/12, 3b/18, 4a/1, 4a/2, 4a/4, 4a/5, 4a/6, 4a/15, 4b/1, 4b/10, 5b/6, 6a/1, 6a/7, 6a/9, 6a/13, 6a/14, 6a/15, 6b/11,

6b/14, 6b/17, 7b/18, 8a/6, 8a/11, 8a/15, 8b/15, 10b/3, 10b/6, 10b/8, 10b/9, 11a/1, 11a/3, 11a/6, 11a/9, 11a/14, 11a/15, 11a/18, 11a/19, 12a/2, 12a/5, 12a/6, 12a/9, 12b/3, 14a/12, 14a/14, 14a/17, 15b/6, 17a/8, 17a/11, 17a/13, 17b/6, 18a/3, 18a/5, 20a/5, 22a/2, 22a/4, 22a/10, 22a/11, 22b/3, 22b/5, 22b/14, 23a/3, 23a/7, 23b/8, 23b/10, 23b/11, 25a/1, 25a/4, 25a/7, 25a/13, 25a/19, 25b/3, 25b/12, 25b/13, 25b/14, 26a/2, 26a/3, 26a/4, 26a/5, 26a/6, 26a/9, 26a/16, 26b/9, 27a/2, 27a/5, 27a/14, 27a/17, 27a/19, 27b/4, 27b/17, 28a/5, 28a/6, 28a/7, 28a/9, 28a/11, 28a/14, 28a/16, 28a/17, 29a/12, 29b/10, 30a/6, 30a/19, 30b/7, 30b/15, 30b/17, 30b/19, 31b/7, 32a/12, 32a/16, 32b/9, 32b/18, 33a/1, 33b/11, 34a/16, 34b/11, 34b/18, 35a/9, 35a/18, 35b/11, 35b/15, 35b/16, 36a/14, 36b/6, 36b/12, 36b/17, 37a/4, 37a/6, 37b/7, 37b/12, 38a/12, 38a/13, 38a/14, 38b/9, 38b/10, 38b/11, 38b/14, 39b/2, 40a/13, 40b/8, 41a/5, 41a/18, 41b/5, 41b/6, 41b/19, 42b/3, 43a/5, 43a/19, 43b/12, 44a/4, 44b/11, 44b/14, 45b/9, 45b/15, 46a/10, 46a/12, 46b/3, 46b/5, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 46b/17, 47a/4, 47a/5, 47a/11, 47b/1, 47b/8, 47b/9, 48b/4, 48b/5, 48b/8, 48b/14, 49b/6, 51a/1, 51b/4, 51b/5, 51b/7, 51b/16, 52a/4, 52a/11, 52a/13, 52a/14, 52a/17, 52b/5, 52b/9, 52b/10, 52b/13, 52b/18, 53a/5, 53a/10, 54b/5, 55a/10, 55b/1, 55b/13, 56a/17, 56b/1, 56b/8, 56b/9, 56b/13, 56b/14, 56b/16, 56b/18, 57a/5, 57b/18, 57b/19, 58a/1, 58a/8, 58a/10, 58a/12, 58a/18, 58b/3, 58b/8, 58b/11, 58b/16, 59a/5, 59a/9, 59a/12, 59b/18, 60b/2, 60b/5, 60b/7, 61a/2, 61a/3, 62b/4, 62b/9, 62b/13, 63a/14, 63b/2, 63b/3, 63b/10, 63b/11, 63b/14, 64a/7, 64a/17, 64a/19, 64b/3, 64b/6, 65a/13, 65b/1, 65b/6, 65b/8, 65b/19, 66a/1, 66a/11, 66a/12, 66b/9, 66b/10, 67b/1, 67b/3, 67b/10, 68b/16, 69a/3, 69a/14, 69b/17, 70a/5, 70b/3, 70b/6, 70b/7, 70b/8, 70b/19, 71b/18, 72b/9.

eyle-“Etmek, yapmak” anlamında yardımcı fiil: 1b/15, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 3a/9, 4a/3, 4a/16, 4a/17, 5a/4, 5a/12, 5b/17, 7a/6, 7a/11, 7a/16, 7b/17, 8a/13, 8b/2, 8b/6, 8b/7, 9b/5, 10b/13, 10b/15, 11b/9, 11b/11, 12a/8, 12a/9, 12a/14, 12b/1, 12b/2, 12b/4, 13a/3, 13a/15, 13a/19, 13b/8, 14a/9, 14b/14, 15a/2, 15a/7, 15a/14, 16a/4, 16a/10, 16b/1, 16b/4, 16b/15, 17a/1, 17a/3, 17a/5, 17a/10, 17b/4, 17b/13, 17b/14, 18a/4, 18a/7, 18a/11, 18a/15, 18b/5, 18b/7, 18b/9, 18b/14, 18b/19, 19a/7, 19b/10, 19b/19, 20b/14,

21a/17, 21b/4, 21b/5, 22a/13, 22a/19, 22b/9, 22b/13, 22b/17, 23a/7, 23a/9, 23a/12, 23a/14, 23a/15, 23b/12, 24a/4, 24a/5, 24a/11, 24a/12, 24a/13, 24b/2, 24b/4, 24b/8, 24b/13, 24b/15, 24b/16, 24b/17, 25a/2, 25a/5, 25a/6, 25a/9, 25a/11, 25b/1, 25b/5, 25b/19, 26a/3, 26a/14, 26a/15, 26a/19, 27a/2, 27a/17, 27b/2, 27b/3, 27b/4, 27b/8, 27b/19, 28a/15, 28a/16, 29a/1, 29a/9, 29a/13, 29a/17, 29a/19, 29b/3, 30a/14, 30a/18, 30a/19, 30b/5, 30b/9, 30b/10, 30b/15, 30b/18, 31a/6, 31b/10, 31b/19, 32a/4, 32a/19, 32b/1, 32b/6, 33b/6, 34a/2, 34a/6, 34b/4, 34b/5, 34b/7, 34b/12, 35b/5, 35b/9, 35b/16, 35b/18, 36a/6, 36a/11, 36b/11, 36b/12, 36b/15, 36b/19, 37a/4, 37a/9, 37a/10, 37a/12, 37a/18, 37b/1, 37b/2, 37b/5, 37b/13, 38a/17, 38b/8, 38b/15, 39a/8, 39b/2, 40a/9, 40b/14, 40b/17, 41a/3, 41a/12, 41b/10, 41b/19, 42a/1, 42a/12, 42a/15, 42b/3, 42b/16, 42b/19, 43a/8, 43a/18, 44a/2, 44a/3, 44a/19, 45a/14, 45a/18, 45b/1, 45b/8, 45b/12, 45b/13, 45b/18, 45b/19, 46a/9, 46b/6, 46b/15, 47a/13, 47b/18, 48a/9, 48b/12, 49a/6, 49a/10, 49a/14, 49a/15, 49b/4, 49b/6, 49b/19, 50a/3, 50a/8, 50a/13, 50a/16, 50b/4, 50b/13, 50b/16, 51a/4, 51a/15, 51b/3, 52b/9, 52b/14, 53a/4, 53b/3, 53b/8, 53b/15, 53b/17, 53b/18, 54a/4, 54a/14, 55b/11, 56a/14, 57b/12, 57b/16, 57b/17, 58a/1, 58b/8, 59a/18, 59b/1, 59b/13, 60a/15, 60a/18, 60b/14, 61a/11, 61b/17, 61b/18, 61b/19, 62a/2, 62a/19, 62b/1, 62b/2, 62b/16, 63a/16, 65b/15, 66a/3, 66a/4, 66a/10, 66b/15, 67b/4, 68a/5, 68a/14, 68a/18, 68b/1, 68b/10, 68b/12, 69a/19, 69b/2, 69b/6, 69b/14, 69b/16, 70a/18, 70b/12, 70b/14, 70b/15, 70b/18, 71a/1, 71a/19, 71b/2, 71b/7, 71b/19, 72a/3, 72a/4, 72a/9, 72a/15, 72a/16, 72a/19, 72b/7, 72b/11.

‘adāvet eyle- 22b/9

‘afv eyle- 24a/11, 24b/17, 25a/5, 25a/9, 37a/19, 37b/1, 68b/10, 68b/12

‘arz eyle- 21b/4, 24b/2, 30b/5, 39a/8, 39b/2, 59b/1

āzād eyle- 18b/7

‘azm eyle- 5a/4

baḥş eyle- 15a/2

cefā eyle- 25a/2, 41a/12, 65b/15

cenk eyle- 9b/5, 11b/11, 32a/4

dağ eyle- 1b/15, 3a/9

da' vet eyle- 16b/15, 25b/1, 61b/19, 70b/15

du' ā eyle- 21b/5, 22b/17, 23a/7, 24b/17, 25b/5, 32b/6, 45b/7, 49a/6, 69b/14

emr eyle- 12b/2, 13a/15, 14a/9, 18b/19, 24a/4, 24b/8, 25a/6, 26a/14, 32b/1, 34b/7, 60a/15, 62a/19, 62b/2, 68a/14, 69a/12, 71a/19

endişe eyle- 26a/19

ferāgat eyle- 2b/14, 12a/9, 47b/19

ferāmūş eyle- 2b/16

ħabs eyle- 18a/11, 18a/15, 18b/5, 18b/14

ħalāş eyle- 34a/2

ħamle eyle- 7a/6, 23b/12, 52b/14, 72a/15, 72a/16

ħavāle eyle- 5a/12, 7a/11, 61b/17, 63a/16, 69b/6

ħaž eyle- 17a/5, 17b/4, 19b/10, 19b/19

helāk eyle- 11b/9, 12b/4, 14b/14, 34b/5, 57b/12, 57b/17, 71b/7

ħikāye eyle- 16b/4, 29a/1, 48a/9, 49a/15, 70b/18

idrāk eyle- 8b/7

iħsān eyle- 8a/13

iħtiyār eyle- 12a/8, 30a/14, 48b/11

işbāt eyle- 4a/3

iş eyle- 7b/17

işāret eyle- 37a/4

‘izzet eyle- 24a/13

ķabāħat eyle- 24b/15, 45b/12

ķabūl eyle- 24b/2

ḳanā' at eyle- 15a/7

kār eyle- 2b/15, 44a/19

ḳarār eyle- 16a/10, 21a/17, 25a/11, 29a/9, 32a/19, 36b/11, 54a/4

kerem eyle- 24b/15, 27b/2, 28a/15

luṭuf eyle- 19a/7, 24b/17, 42a/1

men' eyle- 31a/6, 36b/15, 61b/18, 69b/6

meyl eyle- 30a/19

miḥnet eyle- 23a/9

muḥabbet eyle- 27a/2, 45b/1, 70b/18

murād eyle- 8b/2, 27b/8, 50b/13, 60a/18

mübārek eyle- 29a/3

müjde eyle- 29a/17, 70a/11, 72a/9

naḳl eyle- 22a/13

naṣīḥat eyle- 8b/6, 27b/3

rencide eyle- 17a/10

ri'āyet eyle- 17a/3, 17b/13, 23a/12, 24b/4, 45b/18

ṣabr eyle- 4a/16, 10b/13, 12b/1, 30b/18, 46b/15, 54a/14

sitem eyle- 15a/14

su' āl eyle- 16a/4, 16b/1, 25b/6, 45b/13, 68a/18

ṣefā' at eyle- 24b/15, 25a/6

ṣikāyet eyle- 35b/5

taḥṣīl eyle- 5b/17

taḳdīr eyle- 17b/14

ṭaleb eyle- 23a/15, 50a/3, 50a/8, 50b/4, 69b/2, 71b/2

ta' yīn eyle- 23a/12

teklîf eyle- 17a/1, 27a/17, 31b/19, 36a/11

tenbîh eyle- 43a/8

teslîm eyle- 7a/16, 53b/15

teslîm-i ruḥ eyle- 20b/14

teşebbüş eyle- 13b/8

vaşf eyle- 30a/18

vefât eyle- 29a/19

yemin eyle- 12b/1, 25b/19

ziyâret eyle- 18b/9

zîr ü zeber eyle- 13a/3

eyle- (Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirmek: 19b/11, 25b/6, 29a/3.

eyü İyi: 1b/10, 3b/13, 6a/18, 8b/4, 8b/5, 8b/16, 9b/5, 21a/7, 27b/2, 32a/4, 36a/4, 36b/1, 36b/3, 39a/10, 44a/13, 45b/12, 47a/7, 55b/6, 56a/11, 58b/19, 59a/11, 59a/14, 59a/17, 62b/7, 68b/1, 69b/9, 70b/14.

eyyâm (Ar.) Zaman, devir: 39a/6.

ez- (Bir şeyi üzerine el, ayak veya bir âletle basmak veya bütün ağırlığı ile üstünden geçmek sûretiyle) Yassıltmak, çiğnemek, ufalamak, parçalamak: 38a/19, 58b/3.

-F-

fâḥir (Ar.) Övünen, iftihar eden: 38b/9, 60a/15.

fā'ide (Ar.) İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar: 6a/8, 7a/2, 21a/6, 29a/11, 47a/19.

f. gör- Bir işe yaramak, iş görür olmak: 21a/6.

f. itme- İyi tesir etmemek, yaramamak, yarar sağlamamak: 7a/2.

fākīr (Ar.) Yoksul (kimse), muhtaç: 15a/1, 29b/7.

fāriğ (Ar.) Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş: 42a/2, 44a/16.

f. ol- Vazgeçmek, el çekmek: 42a/2, 44a/16.

fāris (Ar.) Atlı: 6a/12.

faşl (Ar.) 1. Ayırma, ayrılma 7b/15. 2. Bölüm, kısım; devre: 24a/2.

fāş (Ar.) Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyulmuş: 56a/5.

f. it- (Bir sırrı) Meydana çıkarmak, açığa vurmak: 56a/5.

fedā (Ar.) Bir şey uğruna değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme: 7b/9, 8b/17, 43a/11.

fedā'ī (Ar.) Kendini kurban olarak öne atan kimse, ölüm eri, serdengeçti: 34b/18, 45b/5.

f. geçin- Fedâi olan kimsenin durumu: 34b/18.

feh̄m (*Ar.*) Anlama, anlayış, idrak: 56a/19.

f. it- Anlamak, idrak etmek: 56a/19.

felāḥ (*Ar.*) Kurtuluş, selâmet: 22b/12.

f. it- Kurtulmak: 22b/12.

felâket (*Ar.*) Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, yıkım, belâ:
65a/19.

fenâ (*Ar.*) Hoşa gitmeyecek durumda olan, istenen veya gereken nitelikte bulunmayan,
kötü, bet: 24a/3, 34a/9, 35a/5, 49b/4, 50a/4, 50b/8, 58a/6, 64b/1.

f. vir- Hoşuna gitmeyecek bir şey vermek: 24a/3, 35a/5, 50b/8.

ferâgat (*Ar.*) Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme, sarf-ı nazar etme: 2b/14, 12a/9,
14a/13, 27a/6, 47b/18.

ferâmûş Unutma, hatırdan çıkarma: 2b/15.55b/8.

f. eyle- Unutmak: 2b/15.

ferd (*Ar.*) İnsanlardan her biri, belirli olmayan şahıs, kişi, kimse, birey: 14b/8, 39a/8.

f. kalma- Hiç kimse olmamak: 14b/8.

fermân (*F.*) Emir, buyruk: 49a/4.

feryād (*F.*) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırıtı: 13a/10, 13b/2, 25b/11, 28a/4, 31a/17, 43b/2, 48b/14, 61b/5, 72a/18. 2. Çılgılık, âvâze, figan:14b/1, 29b/1, 29b/3, 34b/2, 34b/6, 57b/13.

f. it- Yüksek sesle bağırma: 13a/10, 13b/2, 25b/11, 28a/4, 31a/17, 43b/2, 48b/14, 61b/5, 72a/18.

fesād (*Ar.*) Tabii halden çıkma, bozulma, bozukluk: 11b/17.

feth (*Ar.*) Açma, açılma: 41b/3.

feth-i kelāmSöze başlama: 41b/3.

fettān (*Ar.*) Fitne ve fesāda teşvik eden, karıştıracı, çok bilmiş (kimse): 22a/8.

fevt (*Ar.*) Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma: 10b/3.

fevvāre (*Ar.*) Fıskiye: 41a/15.

fırlat- Hızla atmak, kaldırıp atmak: 35a/1, 36b/8, 36b/9, 53a/17, 63a/18.

fırşat (*Ar.*) Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesîle: 35a/14, 42b/2, 52a/6, 66a/17, 66a/19, 71b/4.

f. bul- Önüne çıkan imkândan hemen faydalanmak: 5a/14, 42b/2, 52a/6, 66a/17, 66a/19, 71b/4.

fısılda- Başkalarının duyamayacağı kadar hafif sesle söylemek: 67b/2.

fiġan (F.) Izdırapla baġırma, haykırma, feryat: 40b/4.

fi'l-hāl(Ar.) O anda, hemen Şimdi: 5b/12, 42b/19, 57a/1, 61b/12, 72b/2

fıkr (Ar.) Düşünce: 1b/13, 6b/9, 6b/10, 10a/17, 12b/11, 19b/9, 26a/13, 26a/16, 26a/19, 27a/12, 29b/7, 38b/10, 45b/2, 47a/5, 51a/1, 54b/9, 56a/8, 58b/6, 62a/7.

f. it- Zihninde tasarladığını bulmak, karar vermek: 1b/13, 6b/10, 10a/17, 12b/11, 19b/9, 26a/16, 26a/19, 47a/5, 54b/9, 56a/8, 58b/6.

fīl (Ar.) Cüssesi geniş bir çeşit hayvan:7b/11, 9a/6, 11b/14, 11b/15, 13a/7, 13b/3, 13b/11, 13b/12, 14a/2, 14a/3, 14a/6, 14b/8, 14b/9, 14b/10, 14b/11, 14b/18, 15a/17, 52b/2.

fīl-i kebīrBüyük fil: 14a/2, 14a/3.

filān (Ar.) Belirtilmesi gerekli görileyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler: 6b/12, 7a/2, 20b/14, 30a/19, 46b/16, 66b/17, 68a/6.

fırāk (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat: 54a/17.

fır'avun (Ar.) Kibirli, benlikçi, hâin, zâlim ve despot kimse: 13b/9.

fırūz (F.) Uğurlu, mesut: 26b/9, 26b/15, 26b/17, 27a/1, 27a/9, 27a/13, 27a/16, 27b/1, 27b/6, 27b/10, 27b/16, 27b/17, 27b/19, 28a/4, 28a/6, 28a/8, 28a/11, 28a/12, 28a/15, 28a/17, 28b/5, 28b/7, 29a/10.

fitne (Ar.) Karışıklık, fesat, kargaşalık: 9b/8, 19a/14.

fitne-rāy Fesat düşünceli (hükümdâr): 9b/8.

fukarâ (*Ar.*) Fakirler, yoksullar: 14b/13.

-G-

gâhî (*F.*) Ara sıra, bâzan, bâzı defa: 66a/13.

g. gez- Ara sıra dolaşmak: 66a/13.

ġâfil (*Ar.*) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basîretsiz: 6a/10, 53a/10, 61a/2, 61b/2.

g. ol- Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak: 53a/10.

ġâ'ib (*Ar.*) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan (şey): 16a/5, 29b/1, 29b/5, 40b/14, 65b/10.

g. eyle- Kaybetmek: 40b/14.

g. ol- Kaybolmak: 16a/5.

ġalebe (*Ar.*) Dövüşte ve savaşta yenme, ġâlip gelme, ġâlibiyet: 23b/12, 37b/4, 37b/9, 50b/1.

ġâlîb (*Ar.*) Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kimse): 12a/2.

ġam (*Ar.*) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı: 40b/9.

ġanāyim Ganîmetler, savařta dūřmandan alınan mallar, esirler: 14b/19, 49b/15, 53b/14.

g. al-Ganîmetlerin elde etmesi: 49b/15.

g. dökül- Ganîmetlerin saçılması: 14b/19.

ġani (Ar.) Zengin: 15a/1, 30b/10.

g. eyle- Zenginleştirmek, doyurmak: 30b/10.

ġanîmet (Ar.) Savařta dūřmandan alınan savař esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar: 15a/2, 45b/9.

ġaraz (Ar.) Gāye, maksat, istek, arzu: 4a/4, 25b/14.

ġarb (Ar.) Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı: 37b/14.

ġarib (Ar.) Kolay anlaşılamayan, gizli tarafları bulunan, anlaşılmaz (şey), sırlı: 32a/18, 40a/5, 42a/4, 58a/9.

ġarîbe (Ar.) İşitilmemiş, görilemiş, hayret edilecek şey veya durum: 2b/13, 47b/1.

ġarķ (Ar.) (Suya) batma, (suya) batırma, (suda) boğulma: 5a/3, 10b/19, 53b/10, 67a/1.

ġavġa (F.) şiddetli tartışma veya dövüş, mücâdele: 34a/6, 46a/11.

ġāyet(Ar.) Çok, pek, pek çok, son derece: 21a/9, 27a/13, 38b/15, 44b/4, 64a/1, 70b/18.

ğayret (Ar.) İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba: 9b/1, 9b/12, 10a/6, 10b/3, 13b/2, 13b/8, 14a/1, 32b/2, 37a/10, 38a/5, 51a/19.

g.e gel- İçinde gayret etme arzusu uyanmak, şevklenmek, canlanıp harekete geçmek: 9b/12, 13b/8, 51a/19.

g. it- Çalışıp çabalamak: 32b/2.

ğayrı (Ar.) Başka: 2a/1, 2b/11, 4a/3, 9a/4, 19b/14, 25b/7, 25b/15, 39b/7, 36b/4, 41b/13, 41b/14, 42a/1, 42a/19, 49a/13, 51b/6, 59a/2, 59a/3, 62b/5, 64a/16.

ğazā (Ar.) İslâm dîni uğruna yapılan savaş, cihat: 7a/15, 8a/7, 8a/8.

ğazab (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım: 20a/4, 20a/8, 23b/1, 23b/6, 25b/18, 27a/13, 31a/3, 32a/6, 34b/6, 35b/10, 43a/7, 47b/3, 47b/10, 51b/10, 60b/16, 62a/1, 63a/10, 64b/17, 66b/1, 71a/19.

g.a gel- Gazaplanmak, öfkelenmek: 23b/1, 25b/18, 27a/13, 31a/3, 32a/6, 35b/10, 63a/10, 71a/19.

g. ol- Öfkeli, sinirli olmak: 20a/4.

ğāzī (Ar.) Gazâ eden, İslâm dini ve vatan uğruna elde silâh düşmanla savaşıp, gazâdan şehit olmadan dönen kimse: 29a/6.

gebert- Öldürmek: 13b/6.

geç- 1. Bir yerden başka bir yere gitmek: 5b/8, 6a/1, 6a/7, 10b/17, 21b/6, 24b/9, 15b/2, 16b/1, 25b/16, 36b/8, 36b/11, 40b/5, 50b/17, 53a/14, 57b/1, 71b/4. 2. Vazgeçmek: 24b/2, 25a/8, 28a/4, 28a/16, 30b/9, 63b/8, 69a/9. 3. Belli bir zaman içinde var olmak, görünüp kaybolmak, kendini göstermek, gelip geçmek: 18a/17, 40b/8, 52b/1, 54a/19. 4. Etkisini kuvvetle hissettirmek, işlemek, nüfuz etmek: 48b/1, 54a/7, 54b/18, 56b/13, 64a/4. 5. Yapmaya, etmeye başlamak: 37b/9, 57a/7, 65a/12, 65a/13. 6. Bir yerin veya bir şeyin içine girmek: 10a/1.

geçe Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman: 48b/3.

geçen Kısa bir zaman önce: 37a/1, 48b/3.

geçin- Yaşamak için gerekli şeyleri sağlayıp hayâtını sürdürmek: 12a/11, 34b/18.

geçür- 1. Bir yerden bir yere geçmesini sağlamak: 21a/8. 2. (Bir hâle, bir işe) Konu olmak, o hâli, o işi yaşamış olmak: 42a/5, 56a/6. 3. (Bir şeyi bir yere veya kendine mahsus olan yere) Yerleştirmek, koymak, takmak, sokmak: 33a/2, 37b/19. 4. Batırmak, saptırmak: 72b/5

gedâ (F.) Dilenci, yoksul, fakir: 2a/3.

gel- 1. (Bir şey veya kimse) Konuşana göre uzak bir yerden daha yakın bir yere doğru yol almak, bir mesâfe katedip uzak bir yerdan daha yakın bir yere varmak: 1b/7, 2a/4, 2a/17, 2b/14, 5b/7, 5b/16, 6b/4, 7a/14, 9b/16, 11a/11, 11b/1, 11b/6, 12a/2, 13a/9, 13b/14, 14a/7, 14b/3, 15b/7, 16a/8, 16a/10, 16a/12, 16b/2, 16b/4, 16b/7, 17a/10, 17b/1, 17b/8, 18b/3, 18b/15, 19a/1, 19b/19, 20b/5, 21a/5, 21a/16, 21a/19, 21b/2, 21b/3, 21b/11, 22a/5, 22b/3, 22b/17, 24a/12, 24b/10, 26b/8, 27a/5, 29a/4, 29a/15, 29b/13, 30a/7, 31b/13, 32a/12, 33a/14, 34a/10, 35a/11, 35a/15, 35a/16, 35a/18, 35b/4, 35b/7,

35b/18, 35b/19, 36a/2, 36b/16, 37a/13, 37b/12, 38a/18, 40b/8, 41a/12, 41a/13, 42a/7, 42b/6, 42b/14, 43b/8, 44a/18, 45b/14, 48a/9, 48a/17, 49a/15, 50a/8, 51a/17, 52a/7, 55a/2, 52a/10, 52a/16, 53a/1, 53b/10, 54a/2, 54a/3, 54b/17, 55a/10, 55b/10, 55b/14, 56a/15, 58a/15, 61a/7, 61b/16, 63b/b4, 64b/3, 64b/8, 64b/9, 65a/18, 66b/16, 69a/17, 70a/10, 70a/12, 70a/15, 70b/5, 70b/16, 71a/14, 71a/18, 72a/8. 2.(Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek: 1b/13, 1b/14, 2a/1, 2a/2, 2a/6, 2a/14, 2a/15, 2b/3, 2b/12, 3a/9, 3a/11, 3a/14, 3a/16, 3b/11, 4a/17, 5a/5, 5a/8, 5b/1, 5b/2, 5b/14, 6b/10, 7a/4, 8a/5, 9a/15, 10a/15, 11a/9, 11a/10, 11a/14, 13a/2, 13a/16, 13a/19, 13b/3, 14a/8, 14a/11, 15a/13, 15a/15, 15b/2, 15b/4, 16a/7, 16a/12, 16a/14, 16b/8, 16b/9, 16b/14, 16b/7, 16b/18, 16b/19, 17a/8, 17b/17, 18a/1, 18a/9, 18a/11, 18b/8, 18b/13, 19a/17, 19a/19, 19b/12, 19b/14, 19b/16, 20a/5, 20a/13, 20b/3, 21b/5, 21b/11, 21b/19, 22a/1, 22a/13, 22b/1, 22b/2, 22b/5, 23a/3, 23a/4, 23a/6, 23a/10, 23a/15, 23b/3, 23b/8, 24a/7, 24a/16, 24a/17, 24b/1, 24b/12, 24b/17, 25a/15, 25a/16, 25b/8, 25b/9, 26/b11, 26a/11, 26a/13, 26a/16, 27a/3, 27a/9, 27a/17, 27a/18, 27a/19, 27b/2, 27b/16, 28b/2, 28b/18, 28b/19, 29a/9, 29a/16, 29a/17, 29b/1, 29b/15, 30b/12, 31b/5, 31b/7, 32a/16, 33a/11, 33b/5, 33b/11, 34a/1, 34a/11, 34b/3, 34b/9, 35b/10, 35b/13, 35b/19, 36a/2, 36a/8, 36a/11, 36b/6, 36b/15, 36b/16, 38a/1, 38b/16, 39a/12, 39b/6, 40a/15, 41a/7, 40a/11, 40b/16, 41a/8, 41a/13, 41a/16, 41b/12, 41b/15, 42a/15, 42a/17, 42a/19, 42b/4, 42b/5, 42b/8, 42b/9, 42b/15, 42b/16, 43a/1, 43a/13, 43a/16, 43a/17, 43b/1, 43b/5, 43b/8, 43b/9, 43b/11, 43b/13, 43b/14, 44a/13, 44a/18, 44b/3, 44b/8, 44b/9, 44b/15, 44b/18, 44b/19, 45a/1, 45a/17, 45a/18, 45b/4, 45b/6, 45b/16, 45b/19, 46a/15, 46b/7, 46b/8, 47a/2, 47a/14, 47a/16, 47b/4, 47b/6, 47b/10, 48a/3, 48a/7, 48a/16, 48a/18, 48b/13, 48b/18, 49a/6, 49b/3, 49b/12, 50a/6, 50a/8, 50a/12, 50a/19, 51a/9, 51a/11, 51b/9, 51b/14, 52b/6, 52a/12, 52b/11, 54a/3, 53b/16, 54a/6, 54a/12, 54b/9, 54b/12, 54b/16, 54b/19, 55a/9, 56a/12, 56a/13, 56a/17, 56b/1, 56b/5, 56b/7, 56b/9, 56b/10, 56b/17, 57a/10, 57b/4, 57b/13, 58a/2, 58a/8, 58a/10, 58a/13, 58b/19, 59a/1, 59a/3, 59a/14, 59a/17, 59b/4, 60a/11, 60b/15, 60b/17, 61a/14, 61b/5, 61b/14, 62a/18, 63a/6, 63a/10, 63b/6, 63b/13, 64a/11, 64b/14, 64b/17, 65a/1, 65a/9, 65b/19, 66a/1, 66a/5, 66a/16, 67b/1, 67b/19, 68a/10, 68b/5, 69a/11, 69a/13, 69a/15, 69a/18, 69b/1, 70b/5, 71b/11, 71b/17,

72a/8. **3.** Katılmak, girmek, iştirak veya intisap etmek: 3b/15, 5a/16, 10b/10, 25a/13, 25a/17, 25a/18, 28b/18, 32a/15, 59b/8. **4...** Hâline erişmek, varmak, vâsıl olmak: 2a/4, 4a/18, 14a/10, 5a/16, 9b/12, 11b/4, 11b/18, 13a/5, 13b/8, 19b/4, 20a/2, 21a/12, 23b/1, 25b/18, 27a/14, 28b/3, 28b/16, 30b/18, 31a/3, 31a/14, 32a/6, 34a/14, 34b/6, 34b/12, 36b/10, 37b/18, 39a/9, 41b/3, 41b/11, 42b/10, 43a/7, 44a/11, 44a/12, 46b/5, 49a/16, 51a/14, 51a/19, 51b/7, 51b/10, 53a/2, 58b/1, 58b/7, 58b/10, 62b/18, 63a/10, 67a/1, 67a/8, 67a/14, 67b/18, 70a/15, 70a/17, 71a/19. **5.** Haber almak, haber vermek: 7b/2, 7b/5, 25b/10, 26b/11, 49a/8, 49a/9. **6.** Birinin peşine düşmek, peşinden gitmek: 6a/12, 8a/3, 8b/11, 9a/4, 24b/11, 27b/5, 32b/12, 32b/16, 35b/1, 47a/11, 47a/16, 72b/1, 57b/16, 61b/7. **7.** Yoluna çıkmak, önüne çıkmak, rast gelmek: 9a/4, 9b/3, 11a/2, 13b/12, 14b/15, 19a/15, 20b/7, 30b/14, 31a/7, 31b/15, 33b/14, 34b/15, 36b/13, 38b/3, 44b/16, 45a/12, 49b/1, 51a/19, 51b/18, 52a/1, 50a/12, 53b/1, 61b/1, 63a/13, 64a/14, 64b/17, 66b/19, 67b/8, 68b/9, 68b/17, 69a/1, 69a/19, 72a/19. **8.** (Sıvılar için) Çıkip akmak: 9b/7, 21a/6, 31a/10, 37a/12, 37b/13, 38a/6, 57a/13. **9.** Gücüyle yenmek, karşı gelmek: 4b/19, 5b/13, 5b/18, 7a/19, 8b/19, 11b/5, 12a/16, 15b/17, 26b/12, 29b/3, 37a/4, 44b/13, 49b/15, 50a/7, 50a/17, 52a/9, 55a/5.

gelin Evlenmek üzere süslenip hazırlanmış genç kız veya yeni evlenmiş kadın: 20b/11.

gemi Su üstünde giden büyük taşıt: 20b/13, 53b/10, 60b/17, 61a/19, 62a/9, 62a/13, 62a/14, 62b/3, 62b/17, 63b/2, 63b/3, 63b/18, 64a/13, 64a/14, 64a/15, 64a/16, 64b/5, 66b/10, 66b/17, 66b/19, 67a/9, 67a/10, 67a/11, 67a/16, 67a/17, 68a/8, 68b/3, 71a/10.

gemici Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimse: 64a/15.

gerçek İnkâr edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan: 21a/11, 22a/9, 25b/17, 26a/1, 59a/14, 63b/16, 65a/5.

gerçi (F.) Aslına bakılırsa, aslında: 11b/17, 19b/9, 23b/2, 45a/2, 47b/16.

gerdek (*F.*) Gelinle güveyin düğün gecesi yalnız kaldıkları oda: 7a/18, 60a/4, 60a/12.

gerdek-hâne Gerdek evi: 29a/3.

gerək Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım: 3a/17, 7b/12, 9a/10, 9b/11, 11a/3, 23b/11, 25b/4, 29b/4, 29b/8, 32b/1, 35a/12, 35b/11, 36a/4, 38b/7, 40b/6, 42b/19, 43b/4, 44a/19, 49b/2, 55b/7, 56a/2, 62b/8, 71a/16, 71b/14, 72b/9.

gergedan Ek parmaklılardan, burnunun üstünde bir veya iki boynuzu bulunan, sıcak ülkelerde yaşayan, kalın derili, manda iriliğinde, saldırgan memeli hayvan: 12b/5, 12b/7, 12b/9, 12b/10, 50b/10, 52b/2, 53b/5.

gerü (Bir yerin veya şeyin ön kabul edilen kısmına göre) Arkada bulunan taraf, arka taraf: 6a/12, 8b/9, 8b/16, 14a/2, 14a/4, 23b/4, 26a/19, 35a/12, 40a/14, 68b/5.

g. kalma- (Birinden) Herhangi bir yönden daha aşağı olmamak: 33a/6.

getür- 1. (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek: 6b/19, 8b/13, 11b/15, 12b/5, 16a/3, 14b/10, 17b/16, 17b/19, 19b/19, 21a/6, 21a/8, 21b/7, 24a/6, 24b/5, 26a/10, 25a/7, 27b/7, 30b/5, 36a/13, 41a/16, 41a/17, 44a/10, 47b/5, 49b/15, 57a/14, 58b/12, 60a/5, 67a/5, 69b/3, 70b/1. **2.** (Bir yere) Bir kimse veya şeyle birlikte gelmek, gelirken o kimse veya şey yanında olmak: 5b/6, 6b/9, 6b/15, 7b/8, 10b/5, 10b/18, 11b/14, 13a/4, 13a/6, 13b/4, 16b/17, 17b/4, 19b/3, 19b/8, 20a/3, 21b/4, 23b/6, 23b/19, 24a/6, 24b/6, 26b/15, 29a/3, 30b/4, 30b/16, 31a/18, 32b/2, 32b/4, 33a/12, 33a/18, 33b/6, 33b/7, 33b/10, 33b/13, 33b/15, 34b/7, 34b/13, 35b/13, 35b/14, 36a/15, 39b/19, 40a/5, 43a/10, 43b/9, 46b/11, 48a/17, 48b/10, 50b/6, 51a/16, 51b/4, 51b/6, 54a/13, 54b/8, 55a/19, 56a/10, 56b/17, 56b/18,

60a/14, 62b/4, 63a/2, 64a/6, 64b/5, 64b/13, 65b/14, 66a/13, 66a/14, 67a/13, 68a/15, 68b/4, 69a/8, 69a/10, 70a/2, 70a/16, 70b/11, 71a/1. **3.** Eriştirmek, ulaştırmak: 21b/1, 27b/17, 33b/8, 49b/19. **4.** Ortaya çıkmasına sebep olmak, doğurmak: 41b/6, 46a/2, 68b/2.

gez- (Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak: 12b/8, 16a/3, 17a/18, 18b/11, 30a/8, 26b/14, 30b/12, 40b/12, 45b/16, 46a/15, 50a/9, 55a/3, 55a/6, 54b/4, 63b/18, 64a/2, 64b/9, 65a/17, 66a/13, 66b/14, 66b/17, 70a/10, 72b/5.

ğidā (Ar.) Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin: 67b/18.

g. ol- Bir kişinin iyiliğini istememek, yem olmasını dilemek: 67b/18.

gibi Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen: 2a/3, 2a/7, 3a/1, 6b/18, 7a/13, 8a/1, 8a/11, 9a/9, 11b/5, 13b/9, 15a/1, 15a/4, 16a/8, 16b/10, 20a/4, 23a/2, 23a/10, 24a/5, 27a/5, 27a/14, 27b/12, 28a/3, 29b/7, 29b/8, 30a/13, 32b/6, 35a/1, 36a/4, 37a/15, 37b/15, 40a/7, 40a/18, 41b/9, 44b/13, 45a/11, 45b/11, 47a/14, 51a/17, 53a/2, 53b/3, 54b/2, 57b/6, 61a/7, 61b/18, 62b/10, 63b/9, 67b/18, 71a/16.

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman: 7a/17, 20a/18, 33b/2, 38b/10, 40b/3, 40b/8, 40b/17, 47a/19, 47b/6, 47b/12, 48a/5, 52b/1, 60a/7, 60b/2, 61a/6, 64b/12, 66b/1, 68a/7

gid-1. (Bir şey veya bir kimse) Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesâfe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak, azîmet etmek: 4a/13, 6a/13, 7b/9, 8b/13, 8b/17, 10a/10, 11b/15, 13b/13, 14a/2, 14a/4, 15b/4, 15b/6, 16b/15, 18b/8, 20a/10, 20a/12, 22a/7, 22b/2, 25b/3, 25b/12, 26a/11,

26b/2, 26b/9, 28b/14, 28b/18, 30a/7, 30b/13, 31b/13, 32b/10, 32b/14, 33a/3, 33a/6, 33b/4, 35b/7, 35b/12, 36a/8, 36b/16, 41a/2, 43b/1, 43b/11, 44a/18, 45a/12, 45b/19, 52a/7, 54b/2, 60b/5, 63b/16, 64a/11, 67b/2, 68a/8, 68a/12, 68a/13, 68b/3, 68b/17, 69b/18, 70a/4, 72a/8. **2.** (Belli bir maksat için) Bir yerde bulunmak: 11a/17, 11b/13, 11b/19, 12b/11, 20a/15, 25a/12, 26a/12, 29b/14, 32b/9, 32b/12, 32b/15, 35b/5, 36a/8, 40a/16, 40b/14, 45b/4, 45b/10, 48b/12, 53a/18, 55b/14, 56b/5, 67a/6, 67a/8, 70a/6, 71b/19.

gidi (*F.*) Pezevenk, deyyus: 27b/18, 28a/5, 34a/13, 35b/8, 37a/8, 43a/6, 43a/7, 43b/9, 57b/9, 63a/12.

gine Yine, tekrar: 3a/14, 4a/11, 6a/8, 8a/19, 10a/11, 11b/18, 12b/11, 12b/16, 13b/10, 17a/8, 18a/8, 18a/18, 19a/8, 19b/9, 19b/10, 21a/14, 22a/15, 22b/14, 24a/9, 24b/16, 25a/6, 25a/10, 25b/13, 25b/19, 26b/19, 27b/16, 28a/8, 29b/9, 31a/15, 31b/10, 33b/8, 33b/10, 37a/14, 37a/16, 37b/16, 38b/4, 42b/12, 46a/3, 46b/1, 48b/17, 49a/12, 50a/6, 54b/1, 54b/11, 55a/10, 55b/8, 58a/2, 59b/4, 60a/11, 60a/13, 60b/8, 63b/9, 63b/16, 66a/15, 66b/3, 66b/4, 67a/8, 67a/19, 68a/6, 71a/12, 71b/19.

gir-1. (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak, dâhil olmak, duhul etmek: 15a/6, 21b/3, 23a/6, 23a/13, 26b/17, 27a/16, 33b/6, 34b/5, 35a/9, 35a/17, 36a/9, 39a/6, 39a/12, 47a/11, 47a/15, 48a/16, 50a/7, 50b/3, 50b/4, 50b/7, 50b/15, 50b/18, 50b/19, 51a/1, 51a/6, 51a/10, 51b/10, 52b/4, 52b/5, 54b/15, 55b/16, 57a/4, 57b/3, 58a/15, 58b/18, 60b/3, 60b/17, 61a/7, 61a/8, 61a/9, 61b/12, 62a/11, 62a/15, 66a/18, 68a/3, 71a/10, 71b/1, 71b/2, 71b/5, 71b/7, 71b/9. **2.** (Bir hâlin) Etkisi ve hükmü altında bulunmak: 56b/6, 57a/3, 59a/3, 59a/7, 70a/14. **3.** Arada bulunmak, söz söylemek: 5a/1, 41b/14, 71b/8. **4.** (Bir şey, bir şeyin içine) Sıgmak: 5b/14.

giriftâr (*F.*) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ: 65b/17.

g. kıl- Düşürmek, uğratmak, dūçar etmek: 65b/17.

giriş- (Kavgaya veya tartışmaya) Tutuşmak: 51b/14, 53b/3, 57b/10, 63a/19.

giryân (F.) Ağlayan, ağlayıcı: 55b/19.

git- 1. (Bir şey veya bir kimse) Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesâfe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak: 2a/7, 4b/8, 4b/13, 5b/2, 5b/16, 6a/1, 6a/7, 8a/2, 8b/12, 8b/19, 11a/17, 12b/2, 12b/14, 13a/3, 13a/11, 13b/13, 13b/14, 14a/3, 14a/4, 15a/12, 15b/18, 16a/8, 19a/3, 19a/11, 19a/12, 19b/16, 20a/1, 21b/2, 22a/13, 22b/17, 22b/18, 25b/7, 25b/11, 25b/16, 26a/16, 26a/17, 26a/18, 27b/13, 28a/4, 29a/12, 29b/12, 29b/13, 29b/15, 29b/17, 29b/19, 30b/11, 31a/19, 31b/9, 32a/18, 33b/14, 34b/1, 38b/16, 40a/10, 40b/14, 41b/1, 45a/8, 46a/7, 47a/14, 47b/3, 47b/7, 48a/7, 53b/5, 54a/12, 55b/13, 56a/16, 56b/4, 59b/16, 60a/6, 60b/19, 61a/10, 61a/12, 62a/6, 62a/10, 62a/12, 62a/15, 63a/11, 63a/18, 63b/9, 63b/10, 63b/19, 64a/12, 64a/13, 64b/8, 64b/11, 65b/13, 65b/17, 66b/3, 67a/5, 68a/7, 70a/3, 70a/8, 70a/10, 71a/10, 71b/16. **2.** Gönderilmek, götürülmek, sevk edilmek: 6a/8, 29b/3, 48a/10, 60b/6, 62a/7, 70a/6. **3.** Bir şey karşısında kişinin hâlinde değişiklik olmak: 26b/16, 30b/6, 42a/16, 46a/14, 47b/2, 48a/1, 61a/18, 61b/7, 68b/16. **4.** (Zaman için) devam etmek, daha da çoğalmak: 17a/5, 67a/4.

giy- (Örtünüp korunmak veya süslenmek için) Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek: 1b/3, 4b/7, 23a/1, 46a/18, 46b/1, 59a/10.

giydür- (Bir giyeceği) Başka birinin vücûduna veya organına kendi eliyle geçirmek: 7a/14, 12a/14, 24a/15, 24b/4, 28b/12, 38b/9, 41b/10, 49b/17, 52a/13, 59a/9, 60a/16, 72b/7.

giyecek Giyilmek için yapılmış şey, elbise, giysi: 28b/8.

giyiñ- Üstüne elbise vb. şeyler giymek, kendi kendini giydirmek:28b/7, 59b/15.

gizli Açıkça bilinmeyen, görileyen, açık ve âşikâr olmayan, meçhul: 20a/14.

göç Göçmek işi, bir yerden başka bir yere taşınma, hicret: 19a/2, 31b/1.

g. it- Yerleşmek üzere asıl yerini bırakıp başka bir yere gitmek, göçmek: 19a/2.

g.e baq- Gözlerini semâya dikmek: 14a/5.

gögüs Vücûdun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü, bağır, döş:5a/13, 9a/8, 28a/3, 32a/5,

g.e bin- Göğsüne çıkmak: 50b/12.

g.e çık- Göğsüne çıkmak: 5a/13, 32a/5.

gök Yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mâvi boşluk, semâ: 14a/5, 14a/15, 14b/16, 34a/13.

gölge- Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı: 57a/3.

gölgelen- Gölgeli bir durum almak: 64a/5.

gömleg Erkeklerin ceket veya yelek altına giydikleri, vücûdun üst kısmını örten giyecek: 21a/3, 28a/10, 28a/11, 28a/13.

gönder-1. Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek: 9a/3, 14b/6, 15a/13, 16b/8, 19b/11, 19b/13, 21a/12, 22a/7, 23a/15, 24a/15, 25b/9, 34b/10, 40a/7, 40a/17, 42a/10, 43b/17, 44b/1, 49b/11, 54a/1, 55b/5, 59a/18, 61a/17, 68b/3, 69a/6, 69b/18, 72a/5. **2.** Bir araçla ulaştırmak, yollamak: 4b/15, 4b/17, 14a/3, 27a/4, 35b/6, 39a/11, 39a/15, 39b/12, 40a/13, 40a/14, 40a/17, 46b/7, 47b/7, 47b/13, 49a/19, 50a/2, 50a/3, 50a/11, 54a/9, 59a/19, 59b/2, 59b/19, 71a/13. **3.** (Belli bir yere, belli bir işi yapmak üzere) Gitmesini sağlamak, bir görevle yollamak: 2a/18, 3a/16, 5b/8, 6b/4, 6b/10, 6b/12, 11a/10, 11a/19, 11b/12, 113a/14, 19a/16, 20a/16, 26b/14, 42a/18, 48b/4, 50a/7, 50a/10, 50b/14, 54a/5, 54a/8, 56b/10, 60b/18.

gönül İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil: 1b/8, 4a/11, 8b/12, 12a/13, 19b/13, 22a/10, 23a/11, 26b/10, 27a/14, 37b/8, 42a/3, 42a/4, 48b/11, 56b/11, 59b/5, 59b/8, 62b/5, 62b/11, 62b/16, 65b/15, 67b/12.

gör- 1. (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek: 2b/9, 3b/5, 5a/12, 5b/19, 7a/15, 8b/14, 9a/5, 9a/7, 9a/9, 10a/12, 10b/18, 11a/11, 11a/12, 11b/5, 12a/5, 12a/8, 13a/5, 14a/2, 14b/2, 14b/3, 14b/15, 15b/19, 16a/8, 16a/9, 16b/18, 17b/18, 19b/14, 20a/18, 20b/1, 20b/2, 20b/3, 20b/4, 20b/7, 20b/9, 20b/16, 20b/18, 21a/2, 21a/5, 21a/12, 21b/19, 22a/13, 23a/13, 24a/3, 24b/6, 24b/11, 24b/12, 25a/17, 25b/10, 26a/1, 26a/18, 26b/5, 27a/1, 27a/4, 27a/16, 27b/6, 28a/9, 28b/2, 28b/6, 28b/8, 29b/1, 30a/1, 30a/3, 30a/8, 30b/12, 31b/13, 31b/17, 32a/19, 32b/5, 32b/6, 33a/16, 33a/19, 33b/5, 33b/6, 33b/11, 33b/18, 34a/3, 34a/11, 34b/17, 35a/6, 36a/15, 37a/5, 38a/7, 39a/7, 39b/16, 39b/17, 41a/3, 41a/5, 41a/8, 41b/2, 41b/15, 42a/9, 42a/14, 42b/2, 42b/14, 43a/6, 43b/10, 43b/14, 44a/5, 44a/17, 45a/7, 45a/18, 45b/6, 45b/8, 46a/14, 46b/2, 46b/9, 47a/7, 47a/15, 47b/19, 48a/8, 48a/19, 48b/3, 48b/8, 50a/16, 50b/10, 51a/4, 52a/2, 52a/3, 52a/5, 52a/11, 52b/17, 53a/3, 53a/6, 54a/19, 54b/14, 55a/11, 55b/10, 55b/14, 55b/16, 56a/6, 56a/7, 56a/14, 56b/2, 56b/5, 57a/11, 57a/18, 57b/1, 57b/8, 58b/5, 58b/16, 59b/19, 61a/17, 61b/1, 61b/9, 62a/11, 62b/2,

62b/16, 62b/18, 63a/1, 63a/7, 64a/9, 64a/11, 64a/15, 64b/6, 64b/13, 64b/14, 65a/1, 65a/3, 65a/8, 65a/18, 65a/19, 65b/11, 65b/13, 66a/5, 66a/10, 66b/17, 67a/9, 67a/17, 67b/15, 68a/8, 68a/13, 68a/15, 68a/16, 68a/17, 68b/4, 68b/7, 69a/2, 69a/4, 69a/10, 69b/4, 70a/15, 71a/9, 72a/7, 72a/12, 72a/10, 72a/13, 72b/10. **2.** Bir olay üstünde veya içinde cereyan etmiş olmak, o olaya sahne olmak: 1b/9, 3a/1, 3a/4, 3b/14, 4a/1, 4a/7, 4b/18, 8a/7, 10a/18, 11b/11, 16b/7, 17b/2, 18a/9, 19b/11, 21b/19, 23a/6, 25a/2, 27a/12, 30b/1, 30b/4, 35b/12, 35b/16, 36a/17, 43a/10, 48a/12, 49b/7, 51a/19, 52b/6, 58a/14, 58b/16, 71b/15. **3.** Anlamak, idrak etmek: 1b/4, 1b/7, 2b/9, 2b/16, 2b/17, 3a/6, 3a/7, 4a/11, 5a/10, 6b/13, 7a/10, 8a/9, 8b/6, 9a/18, 9b/3, 10a/4, 10b/5, 11a/2, 11a/3, 14b/1, 14b/3, 14b/12, 16b/1, 17b/3, 17b/15, 18a/2, 18b/13, 18b/17, 19a/16, 19b/3, 19b/17, 20a/3, 21a/6, 21b/8, 25b/5, 26a/7, 26b/17, 27a/9, 27a/12, 27b/8, 30a/2, 30b/2, 30b/19, 32a/17, 32b/13, 36a/16, 36b/9, 41b/17, 43a/16, 43b/6, 44a/6, 45b/11, 47b/3, 52a/16, 54b/13, 58a/16, 62a/19. **4.** Düşünmek: 3a/14, 3b/9, 12a/9, 41a/4, 42a/10, 47b/4, 47b/17, 54b/8, 50b/19.

göriş- Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek: 6b/11, 24a/16, 41b/16, 50a/14, 59a/3, 59a/4, 59a/8, 69a/8, 70a/17, 70b/2.

göster- **1.** Görilesini sağlamak, görilesine sebep olmak: 3a/14, 18a/1, 22b/15, 27b/9, 31a/2, 31b/16, 33b/13, 49b/10. **2.** Haddini bildirmek, hak ettiği sert muâmeleyi yapmak: 1b/14, 5b/3, 13a/1, 23a/18, 27a/15, 53a/16, 54b/18, 63a/13. **3.** İşâret etmek: 7b/3, 24b/8, 66a/12.

götür- (Bulunulan yerden daha uzak bir yere) Taşımak, ulaştırmak, iletmek: 6a/14, 13b/11, 22b/16, 24a/7, 28b/15, 32b/19, 39b/10, 40a/8, 48b/10, 48b/13, 56a/17, 62a/12, 63b/3, 63b/4, 63b/8, 63b/9, 64b/4, 66b/11, 70a/7.

göz1. İnsanda ve hayvanda görme organı: 3a/19, 4a/8, 5a/14, 9a/8, 12b/10, 20a/2, 23b/2, 23b/14, 24b/12, 27a/11, 27b/9, 32a/1, 33b/12, 34b/19, 37a/10, 37b/11, 43a/6,

44a/4, 44a/11, 45a/19, 49a/2, 52a/2, 52a/19, 53a/3, 56a/5, 56a/12, 58a/16, 67a/14, 68a/16, 68b/6, 69a/10, 70a/13, 71b/6. **2.** İnsanın iç bakışı, ruhu: 6a/10, 19b/13.

gözet- Göz önünde tutmak, dikkat etmek, önem vermek: 20a/15, 20a/16, 21a/14, 32b/16.

gölv (*Nn.*) Zemin: 54b/1, 69b/10.

gurbet (*Ar.*) Yabancı memleket, el: 4b/10, 18a/4.

gurūr (*Ar.*) Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enâniyet: 8b/6.

güş (*F.*) Kulak: 6b/18.

g. bur- İşitmek, dinlemek, kulak vermek: 6b/18.

güç **1.** Vücuttaki iş yapabilme, faal olabilme kuvveti, derman, tâkat, mecal, enerji: 7a/12, 9b/7, 13b/13, 41b/2, 44b/6, 52a/6, 62a/13. **2.** Mânevî kuvvet: 12b/1, 26a/19, 31a/13, 36b/10, 54b/6, 41b/11, 71a/10, 71b/16.

güher (*F.*) Cevher, mücevher, elmas, inci: 19b/3.

gül- (Bir kimse bir şeyi tuhaf bulduğu veya bir şeye sevindiği zaman) Kesik kesik sesler çıkarmak sûretiyle duygusunu, sevinç veya hayretini açığa vurmak: 3a/11, 6a/7, 11b/13, 22a/3, 22a/9, 22a/14, 27b/3, 28b/1, 31a/2, 37a/1, 37a/19, 37b/16, 52a/7, 52a/11, 56a/7, 57b/10, 58a/8, 58a/17, 60b/7, 63b/b4.

gümle- Güm diye ses çıkarmak: 9a/11, 61b/11.

gün Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki zaman parçası, gündüz: 5b/18, 10a/16, 15b/4, 15b/19, 16a/5, 16a/9, 16a/11, 17a/3, 17b/1, 18b/6, 19a/2, 19b/12, 20b/15, 20b/16, 21a/18, 25a/3, 25a/11, 26a/18, 29b/19, 30b/11, 30b/12, 32b/8, 33a/1, 33a/13, 33b/2, 36b/4, 38a/18, 38b/11, 39a/6, 40b/2, 41b/1, 43a/1, 44a/13, 49a/12, 49a/13, 50a/1, 50a/7, 50a/9, 54a/2, 54a/9, 54a/10, 54a/11, 54a/15, 54b/3, 54b/12, 55b/15, 58b/13, 59a/1, 59a/16, 59b/10, 60a/17, 60b/11, 60b/17, 62a/16, 63b/10, 65b/10, 66b/4, 67a/6, 67a/8, 67a/12, 68a/7, 68b/1, 69a/13, 69b/16, 69b/17, 70a/13, 70a/18, 70a/19, 70b/3, 71a/10, 71a/15, 72a/7.

günâh (F.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet: 26b/19, 34a/15, 37a/19, 48b/12, 48b/14.

gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün: 38b/10.

gürûh (F.) Topluluk, cemâat, bölük [Zamanla makbul olmayan topluluklar için kullanılır olmuştur]: 34b/8.

gürülti Aralarında âhenk bulunmadığı için kulağa hoş gelmeyen çeşitli ve karışık seslerin meydana getirdiği kuvvetli ses, patırtı, şamata:66a/4, 66a/14.

gürz (F.) Ateşli silâhların icâdından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz: 5a/13, 13a/2, 23b/15, 23b/16, 61b/17, 62a/1, 69b/6.

güyâ (F.) Sözde, sanki: 47a/14.

güyegi Güvey, damat: 60a/3.

güzâr (F.) Geçme, geçiş: 39a/17, 39a/18, 53a/14.

güzel 1. Çekici, câzip kimse: 6a/16, 15b/12, 42a/16, 43a/4, 46b/19, 47a/3, 48a/4, 59b/17, 68a/17. 2. Pekiyi, pekâlâ, doğru: 22a/7, 39b/11, 46b/1, 46b/2, 47a/17, 48a/3, 49a/14.

-H-

ha İhtar, îkaz ve tembih bildirir: 3b/17, 4b/2, 41a/11, 48b/7.

habbe (Ar.) En ufak şey, zerre:45b/12.

haber (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz: 2a/19, 3a/15, 4b/15, 5a/5, 6a/17, 6a/18, 6b/10, 7b/2, 13b/1, 14a/3, 14a/8, 15a/15, 16a/6, 16a/7, 18b/17, 19a/3, 19a/19, 19b/16, 20a/16, 21b/7, 21b/14, 22a/17, 25b/8, 25b/10, 25b/19, 26/b11, 29b/10, 31a/18, 34a/10, 40a/11, 40a/15, 40b/5, 40b/18, 41a/2, 41a/7, 42a/13, 42a/17, 44b/3, 44b/8, 44b/10, 44b/11, 45b/2, 45b/3, 45b/14, 46b/7, 46b/8, 48b/1, 49a/2, 49b/19, 50a/3, 50a/11, 50a/12, 50b/1, 54b/4, 54b/8, 54b/11, 55a/7, 55b/4, 56b/12, 58a/1, 59a/18, 59a/19, 60b/15, 60b/18, 60b/19, 61a/14, 61b/14, 63a/3, 68a/10, 68b/17, 69a/17, 70b/2, 71a/18.

h. gel- (Birine bir şey hakkında) Bilgi erişmek: 7b/2, 26/b11.

h. gönder- (Biri vâsıtasıyla bir kimseye) Bir husûsu bildirmek: 4b/15, 6b/10, 14a/3, 46b/7, 50a/3, 50a/11.

h.it- Haber göndermek, haber vermek: 44b/10, 44b/11, 45b/2.

h. uçur- Acele ve gizli haber göndermek: 6a/18.

h. vir-Bir şeyi bildirmek, bir şey hakkında bilgi vermek: 15a/15, 19a/19, 20a/16, 25b/10, 31a/18, 40a/11, 40a/15, 40b/5, 41a/7, 44b/3, 44b/8, 50a/12, 50b/1, , 60b/15, 60b/19, 68b/17, 71a/18.

habs (Ar.) Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma: 18a/8, 18a/11, 18a/15, 18a/18, 18b/5, 18b/14, 18b/15, 21b/12, 24b/11, 25a/3.

h eyle- Birini bir yerde dışarı çıkamayacak şekilde kapalı tutmak: 18a/11, 18a/15, 18b/5, 18b/14.

h it- Birini bir yerde dışarı çıkamayacak şekilde kapalı tutmak: 18a/8, 18a/18, 21b/12, 25a/3.

h. ol- Bir yerde dışarı çıkamayacak şekilde kapalı kalmak: 21b/12, 24b/11.

hâcet (Ar.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç:26b/7, 33b/4, 55b/6.

had (Ar.) Sınır: 5a/17, 7b/13, 20a/4, 23a/2, 32b/6, 60a/2, 61b/18.

hâdim (Ar.) Hizmet eden, yardımcı olan kimse: 5b/10.

hâdişe (Ar.) Olan, ortaya çıkan, vukû bulan her türlü hal, keyfiyet ve oluş, vak'a, olay: 49b/9.

hâkâret (Ar.) Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış: 9b/10.

h. it- Küçük düşürücü söz söylemek, bu tür davranışlarda bulunmak, kötü muâmele etmek: 9b/10.

ḥakīkat (Ar.) Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl, künh:2b/17, 21b/13.

ḥakīm (Ar.) Varlıktaki şeylerin mâhiyet ve hakikatlerini aklı ile bilen kimse: 13a/19.

ḥakīr (Ar.) Değersiz, itibarsız, küçük:40a/10.

ḥakla- Yenmek veya bozmak, perîşan etmek, hakkından gelmek:29a/2.

ḥāl (Ar.) Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum: 2b/16, 4b/19, 5a/10, 7a/10, 7b/12, 9a/18, 9b/3, 10a/4, 10a/19, 10b/5, 10b/6, 10b/14, 14b/1, 14b/12, 17a/6, 19a/16, 19b/4, 21a/15, 23b/10, 24a/10, 24a/16, 24b/11, 24b/14, 26a/1, 27b/4, 27b/6, 27b/8, 27b/12, 28a/5, 28b/11, 29b/14, 30a/2, 35b/8, 40a/11, 40a/15, 40b/3, 43a/16, 43b/6, 44a/3, 44a/5, 44a/18, 44b/10, 48a/19, 48b/19, 49a/15, 50a/6, 50b/18, 52a/4, 52b/19, 58a/15, 58b/7, 59b/9, 62b/16, 65a/12, 67a/6, 67a/16, 67b/2, 70a/15, 72a/3, 72a/4, 72a/17.

ḥālā (Ar.) Bu zamâna kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen:6a/10, 11b/13, 39b/9, 49b/2, 55a/14, 62b/9, 68b/19, 70b/10.

ḥalâş(Ar.) Kurtulma, kurtuluş: 5a/9, 5b/15, 9a/14, 10b/15, 18b/16, 19a/9, 27a/8, 27a/19, 28a/5, 34a/2, 51a/15, 62b/13, 66b/19, 67b/12.

ḥ. eyle- Kurtarmak: 34a/2.

ḥ. it- Kurtarmak: 5a/9, 9a/14, 18b/16, 19a/9, 27a/19, 51a/15, 67b/12.

ḥ. ol- Kurtulmak: 5b/15, 10b/15, 27a/8, 28a/5, 66b/19.

ḥalīfe (Ar.) Birinin yerine geçen kimse, vekil: 14b/10.

ḥalk (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu: 7b/8, 16a/18, 16b/1, 16b/3, 34b/17, 34a/11, 35a/6, 39a/3, 57b/4, 57b/10, 62a/11, 67a/16

ḥammām (Ar.) Yıkanılacak yer: 60a/13.

ḥāmīle (Ar.) Karnında yavru bulunan (kadın), gebe, iki canlı, yüklü. 20b/15, 20b/18, 68b/1.

ḥaml (Ar.) Taşıma, yüklenme, yükletme: 68b/1.

ḥ. eyle- Taşımak, yüklenmek: 68b/1.

ḥamle (Ar.) leriye doğru atılma, atılış: 7a/6, 7a/9, 9b/17, 23b/12, 31b/18, 32a/3, 52a/16, 52b/14, 68a/3, 69b/7, 72a/15, 72a/16.

ḥān (F.) Şehirlerde, kasabalarda veya yolların geçit yerlerinde yolcuların konaklaması, kendilerinin ve hayvanlarının geceleme için yapılmış binâ: 33a/14, 33b/4, 34b/5, 34b/8, 34b/13, 35a/1, 35a/10, 35a/16, 35b/7, 35b/13, 36a/1, 72b/6.

ḥāncı Bir hanı kendi adına işleten veya bir vakıf hanı yöneten kimse: 33a/14, 34b/14, 34b/15, 34b/16, 35a/9, 35b/13.

ḥancer (Ar.) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak: 32a/5.

ḥāne (F.) Ev: 26b/2, 39a/6, 47b/6, 60a/5.

ḥarāb (Ar.) Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, vîran:8b/3, 11b/3, 12a/15, 35a/10, 50a/10.

ḥarāc Zor kullanarak zorbalıkla alınan para: 5b/8, 5b/10, 39a/4, 39a/5, 39a/8, 39a/9, 39a/10, 39a/15, 39a/17, 39b/11, 49b/1, 49b/14, 50a/2, 50a/10, 53b/13, 65b/9.

ḥ. al- Haraç vergisini almak: 5b/8, 5b/10, 39a/5, 39a/9.

ḥ. gönder- Haraç vergisini ulaştırmak için işe koyulmak: 50a/10.

ḥ. vir- Haraç vergisini ödemek: 39a/4, 39a/8, 39a/10, 49b/1.

ḥarāmi (Ar.) Haydut, yol kesen kimse, şakî: 4b/14, 5a/3, 5a/10, 5a/6, 5a/8, 5b/3, 5b/12, 5b/17, 30a/1, 30a/3, 30a/4, 30b/8, 34b/4, 34b/15, 35b/18.

ḥarāmīlik Haydutluk, eşkiyâlık: 15b/1, 23b/7, 25a/2.

ḥarām-zāde Nikâhsız birleşmeden doğan çocuk, piç: 5b/12, 62a/7, 63b/11.

ḥarbe (Ar.) Kısa mızrak, süngü:10a/19.

ḥareket (Ar.) Davranış, davranma:20b/17, 21a/1, 27b/14, 36b/6, 37b/14, 44b/17, 52b/9.

ḥarem Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer:6b/3, 6b/5, 7b/19, 14b/19, 21a/8, 61b/18, 65b/9.

ḥarīf (Ar.) Teklifsiz arkadaş, içki ve eğlence arkadaşı, dost: 33b/7.

ḥarīr (*Ar.*) İpek: 4a/9.

ḥased (*Ar.*) Başkasında olan bir nîmeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sâhip olduğu nîmetten mahrum kalmasını isteme, çekememe: 25b/15, 37b/8, 68b/18.

ḥāşıl (*Ar.*) Husûle gelen, olan, meydana çıkan:27b/13, 65b/16.

ḥ. edeme- Peydâ edememek, elde edememek, edinememek: :27b/13.

ḥ. ol- Meydana gelmek, ortaya çıkmak, peydâ olmak: 65b/16.

ḥaşm (*Ar.*) Düşman: 11a/16, 21b/14, 50b/10.

ḥasta (*F.*) ağılığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse:13a/12, 48a/13, 48a/18, 48a/19, 48b/3, 48b/7, 48b/18, 49a/1.

ḥ. ol- (Biri veya birşey bir kimseyi) Çok sinirlendirmek: 13a/12, 48a/18, , 48b/3, 48b/7, 48b/18.

ḥāşşa (*F.*) Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal:8a/12.

ḥaş Haşlanmak, kızarmak: 53a/19.

h. ol Haşlanmak: 53a/9.

ḥāşā (*Ar.*) Bir kimsenin kabul edemeyeceği, mümkün görmediği bir şeyden bahsederken “asla, kat’iyen, hiçbir şekilde” anlamında kullandığı ret sözü:6b/1, 8b/15, 9b/9, 39b/3, 48b/2.

ḥaṭır (Ar.) Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza: 2a/18, 5b/11, 8a/13, 8b/9, 17b/12, 18a/7, 25a/5, 25a/8, 37a/19, 39a/9, 45a/2, 49a/5, 51a/5, 51a/12, 51a/13, 59a/8, 69a/1, 70a/15.

ḥattâ (Ar.) “Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de” gibi anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır: 1b/5, 15b/10, 16a/4, 38b/7, 40b/11, 49a/9, 57a/2, 61a/13, 67a/8.

ḥātūn(F.) Kadın: 20b/12, 20b/17, 20b/18, 21a/4, 21a/8, 41b/7, 61a/10, 62b/10, 66b/11.

ḥavâdis (Ar.) İlgiyle karşılanan haber: 55a/11, 55a/12.

ḥavâle (Ar.) Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma: 5a/12, 7a/11, 52b/16, 61b/17, 63a/16, 69b/5.

ḥavf (Ar.) Korku: 13b/1, 15a/19, 62b/2, 66b/5.

ḥay (ses taklidi k.) Başına geldiği kelime veya cümlenin anlamını kuvvetlendirir: 9b/3, 10b/3, 18a/2, 22a/1, 23b/15, 27a/17, 31b/18, 34a/7, 41a/8, 45a/12, 46b/9, 47b/3, 55b/18, 57b/11, 58a/7, 63a/16, 65a/4, 67b/5, 67b/16, 69a/10, 72a/14, 72a/16.

ḥayâ (Ar.) Ar, nâmus, edep: 6a/10.

ḥayır “Öyle değil, olmaz, yok, aslâ” anlamlarında olumsuzluk, ret ve inkâr bildirir: 11b/3, 36a/11, 41a/3, 41b/7, 42a/18, 45b/9, 45b/15, 50b/5, 72b/9.

ḥaykır- Çok yüksek sesle bağırarak: 9a/19, 9b/12, 10a/5, 14a/10, 46a/16, 46b/5, 63b/2, 67a/10.

ḥaylī(*F.*) Oldukça fazla, çokça, epey:9b/4, 12a/10, 23a/19, 26a/9, 32a/18, 34b/18, 40b/13, 42b/1, 47a/9, 60a/2.

ḥayrān (*Ar.*) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse:7a/15, 13a/7, 16b/18, 21a/14, 28b/1, 30a/17, 33a/3, 37a/17, 37b/17, 38b/6, 40a/2, 40a/11, 42a/13, 59a/11, 66a/14, 68a/17, 70a/1.

ḥ. kal- Çok beğenmek: 38b/6, 40a/2, 40a/11.

ḥ. ol- Çok beğenmek: 7a/15, 13a/7, 16b/18, 21a/14, 28b/1, 30a/17, 33a/3, 37a/17, 37b/17, 59a/11, 68a/17, 70a/1.

ḥayret (*Ar.*) Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık: 12a/12, 40a/9, 58a/3, 58a/7.

ḥ.e düş- Çok şaşırma: 40a/9.

ḥaz (*Ar.*) Bir şeyin insana verdiği hoş giden tatlı duygu, zevk:2a/5, 17a/5, 17b/4, 19b/10, 23a/11, 24b/3, 25b/5, 36a/5, 47b/4, 48b/6, 49b/7, 49b/13, 51a/9, 71b/14.

ḥ.eyle- Hoşlanmak, zevk almak: 17a/5, 17b/4, 19b/10, 36a/5.

ḥ. it- Hoşlanmak, zevk almak: 2a/5, 23a/11, 24b/3, 25b/5, 47b/4, 48b/6, 49b/7, 49b/13, 51a/9, 71b/14.

ḥāzır (*Ar.*) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan:7b/6, 9a/9, 18b/19, 21b/17, 22a/17, 24a/16, 39a/19, 44a/9, 45a/6, 49a/7, 59b/13, 67b/13.

ḥ it- (Bir şeyi) Hazır duruma getirmek, hemen kullanılabilir hâle koymak, hazırlamak: 49a/7, 67b/13.

h ol- Hazır durumda bulunmak: 7b/6, 9a/9, 18b/19, 21b/17, 45a/6, 59b/13.

hazîne (Ar.) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para vb. maddî değeri yüksek şeylerin bütünü: 15a/6, 17b/9, 18a/13, 56a/14.

hazîne-dâr (Ar.) ir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse:26a/14.

hazm Şikâyet etmeden katlanma, basit kusurları mesele yapmama, içinde eriterek tahammül etme, gönlü geniş olma: 42a/5.

h. ideme- Karşısındakinin davranışlarına sabır ve tahammül gösteremeyen, susup katlanamayan (kimse): 42a/5.

hazret (Ar.) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifâde eder:4b/6, 7a/18, 7b/4, 10a/12, 10b/1, 13b/18, 14a/6, 14b/17, 15a/4, 30a/12, 70b/10.

h-i huzır10a/12, 10b/1.

h-i resûl 7b/4, 13b/18.

heb Her zaman, dâima:57b/1, 67a/13.

hediyye (Ar.) Sevgi veya saygı ifâdesi olarak karşılıksız verilen şey, armağan:6a/14, 6b/9, 24b/1, 24b/2, 40a/13, 53b/19, 54a/6, 54a/9, 54b/18.

hekim (Ar.) Mesleği hastalıkları teşhis ve tedâvi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip: 13a/6, 48b/4, 48b/5.

helāk (*Ar.*) Ölme, mahvolma, yok olma: 6b/4, 6b/5, 10a/16, 11b/9, 12a/4, 12a/8, 12b/4, 13b/10, 14b/7, 14b/14, 14b/16, 17b/8, 20a/10, 22b/8, 26a/1, 26a/3, 34b/5, 35a/3, 35a/7, 45a/4, 50b/15, 53a/19, 55a/19, 57b/12, 57b/16, 57b/17, 61a/18, 61b/14, 61b/16, 62b/11, 62b/15, 67a/11, 69a/15, 71a/7, 71b/4, 71b/6, 71b/7, 72b/1.

h. eyle- Mahvetmek, yok etmek: 11b/9, 12b/4, 14b/14, 34b/5, 57b/12, 57b/17, 71b/6.

h. it- Mahvetmek, yok etmek: 10a/16, 12a/4, 14b/7, 17b/8, 20a/10, 26a/1, 45a/4, 55a/19, 61b/14, 61b/16, 62b/15, 71b/4, 72b/1.

h. ol- Mahvetmek, yok etmek: 6b/4, 6b/5, 12a/8, 14b/16, 22b/8, 26a/3, 35a/3, 35a/7, 50b/15, 53a/19, 61a/18, 67a/11, 69a/15, 71a/7, 71b/7.

helāl (*Ar.*) Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış): 38a/16.

hele (*F.*) Bir kimse veya şey diğer kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtilmek istendiği zaman bunu ifâde eden kelimenin başına veya sonuna getirilir, özellikle, bilhassa, her şeyden önce: 1b/10, 2a/4, 2a/10, 2b/12, 3a/16, 3b/6, 10b/10, 11a/16, 11b/11, 12a/18, 12b/1, 13b/13, 18a/8, 18a/12, 22a/12, 23a/19, 25a/18, 26a/15, 29b/10, 30b/1, 34b/1, 36a/8, 36a/17, 40b/8, 41a/7, 41a/16, 41b/4, 45a/5, 45b/17, 46a/12, 46b/15, 47a/16, 47b/1, 48a/12, 48b/11, 50a/17, 52a/19, 56b/1, 56b/9, 57a/14, 59a/17, 63b/b4, 64b/1, 67a/13, 68b/13.

helvā (*Ar.*) Un veya unlu maddelerle şeker ve yağdan yapılan, muhtelif şekil ve çeşitleri olan tatlı: 56b/19, 58b/1.

hem (F.) Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zâten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir:3a/19, 3b/2, 4b/14, 12a/10, 14a/4, 14a/13, 18b/9, 21b/1, 21b/19, 22b/8, 25b/18, 27a/6, 27a/7, 33a/7, 37a/10, 42b/6, 43b/15, 44b/5, 48b/6, 55b/19, 56a/1, 57a/10, 58a/13, 59a/5, 65a/2, 70b/17.

hemân (F.) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden:3a/12, 3b/4, 3b/15, 4a/19, 5a/4, 6a/4, 6b/19, 14a/19, 15a/11, 17a/13, 19a/9, 19b/19, 20a/10, 20a/13, 23a/15, 23a/18, 23b/15, 24a/5, 26a/5, 26a/7, 26a/9, 26a/11, 26a/12, 26b/6, 27b/15, 29b/13, 30b/6, 32a/9, 34b/17, 35a/13, 37b/18, 39b/14, 43a/1, 44a/6, 44b/14, 45a/5, 45a/11, 46a/10, 47b/15, 47b/18, 49a/15, 49b/7, 50a/9, 51b/1, 52a/4, 53a/5, 54b/12, 55b/9, 57a/18, 60b/6, 61a/19, 61b/7, 61b/10, 61b/15, 62b/2, 63a/1, 63b/18, 66a/7, 68a/4, 68b/5, 68b/7, 68b/8, 69b/1, 69b/4, 71b/5, 72a/9, 72a/11, 72a/13.

henüz (F.) Daha şimdi, yeni: 20b/9, 29b/9, 42a/4, 44b/15, 57a/12.

hep Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün: 3b/3, 24b/13, 29b/7, 32b/13, 32b/19, 45b/9.

herif Kaba, bayağı adamlar için kullanılır: 9b/9, 9b/11, 16b/2, 21b/13, 22b/7, 26b/9, 26b/16, 28a/3, 28a/19, 28b/16, 31b/15, 33b/11, 33b/16, 33b/18, 40a/18, 41a/4, 42a/3, 44a/2, 52a/18, 64b/15, 64b/16, 64b/17, 65a/4, 65a/5, 65a/6, 65a/17, 65b/2, 65b/3, 65b/8, 67b/14, 67b/15.

herkes Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar: 5b/1, 5b/11, 8a/11, 36b/15, 43b/6, 47b/2, 52a/19, 72a/6.

hevâ (Ar.) 1. Dünyâyı belli bir yüksekliğe kadar kaplayan, bütün canlıların nefes yoluyla alıp verdikleri, çok miktarda oksijen, azot ve az miktarda asit, su buharı ve başka gazlardan meydana gelmiş renksiz, kokusuz, hafif gaz:53a/17, 53a/18, 69b/9.2.

İstek, arzu, heves, meyil: 20a/10, 20b/4, 33b/16, 64b/1, 64b/6, 65b/12, 66b/1, 66b/3, 68a/13.

hevādar (Ar.) Hevesli, meyilli (kimse), âşık, tutkun: 60b/8.

hey Seslenmek ve bir kimsenin dikkatini çekmek için kullanılır: 3b/17, 23b/8, 33b/15, 34b/9, 35a/9, 35a/12, 40b/6, 40b/12, 41a/5, 41a/11, 46b/15, 47a/4, 52a/7, 52b/18, 58b/7, 65a/11.

heybet (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet: 10b/19, 16b/18.

hıfz (Ar.) Koruma, saklama, muhâfaza etme: 8a/17, 8a/18, 11b/2.

hısım Aynı soydan gelen veya evlenme yoluyla aralarında yakınlık bulunanlardan her biri: 1b/11.

hicāb (Ar.) Utanma, sıkılma, mahcûbiyet: 2a/9, 17a/6, 29a/18, 37b/3, 41b/34, 2a/11, 42a/9, 44a/15

hîç (F.) Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla: 1b/15, 6a/2, 10b/13, 11a/12, 12a/11, 14b/15, 19a/18, 20a/8, 26a/11, 31b/8, 41a/18, 46b/3, 46b/16, 46b/17, 47a/4, 54b/3, 54b/10, 54b/13, 55b/2, 57b/7, 64b/16, 67a/16, 67b/2, 68a/6, 69a/6, 70b/6.

hiddet (Ar.) Öfke, kızgınlık: 47b/1.

h̄idmet (Ar.) Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev: 2a/13, 17a/10, 17a/11, 17a/14, 23a/9, 24a/14, 39b/9, 43a/17, 46a/1, 49b/9, 51a/11, 58b/13, 64b/13.

h̄iffet (Ar.) Hafiflik: 31b/4.

h̄ikāye (Ar.) Bir olayı sırasıyle anlatma işi: 29a/1, 48a/9, 70a/18, 70b/12.

h̄ikāyet (Ar.) Hikāye: 16b/4, 21a/13, 49a/15, 68a/19.

h̄ilāf (Ar.) Ters, aykırı: 35b/18, 55a/4.

h̄ile (Ar.) Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen: 13a/1, 25b/13, 35b/11, 60a/19.

h̄ile-kār Hile yapan (kimse), h̄ileci, h̄ilebaz:51a/14.

h̄immet (Ar.) Yardım, ihsan: 39b/15, 49a/8.

h̄itāb (Ar.) özü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme: 27a/2, 46a/5.

h̄. it- (Birine) Söz söylemek, söz yöneltmek: 27a/2, 46a/5.

h̄işşe (Ar.) Bölünen bir bütünden bir kimseye düşen kısım, pay: 15a/7, 22a/12.

h̄iyānet (Ar.) Sonuna kadar bağlı olması gereken bir şeye karşı kendisinden beklenen sadākati göstermeme, güveni kötüye kullanma, ihmal ve h̄ilekārlik göstererek sözünü ve ahdini tutmama, ihānet etme:11b/3.

hizmet-kār Hizmet eden kimse, hizmetçi: 23a/11, 33b/14, 47b/5, 47a/9, 56b/16.

hōca (F.) Dînî hizmetlerde görevli kimse, din görevlisi: 30a/19, 30b/2, 30b/5, 30b/6, 30b/7, 30b/9, 30b/10, 41b/9, 45b/1, 46a/8, 46b/2, 46b/3, 54b/19, 55a/1, 55a/2, 55a/10, 55a/11, 54b/15, 54b/17, 55a/9, 55b/5, 55b/6.

hōd (F.) Kendi, bizzat, -de, dahi:3a/12, 6b/15, 23b/11, 26a/18, 28b/4, 37a/1, 41a/12, 41b/11, 42a/1, 57a/4, 63b/10.

hōş (F.) Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi: 2a/2, 3a/6, 3a/17, 3b/6, 3b/11, 16b/9, 16b/13, 16b/19, 18a/1, 21b/5, 23a/10, 23b/12, 26a/13, 27a/17, 28a/16, 35b/14, 36b/16, 42a/2, 43a/8, 43b/8, 48a/14, 51a/11, 51a/13, 58b/19, 59a/3, 65a/9.

h. gel- Gelen bir kimseye söylenen karşılama sözü: 2a/2, 3b/11, 16b/9, 16b/19, 18a/1, 21b/5, 23a/10, 27a/17, 35b/14, 36b/16, , 43a/8, 51a/11, 58b/19, 59a/3.

hōş-āb (F.) Kayısı, vişne, erik, üzüm vb. meyvelerden birinin kurusunun şekerli suda kaynatılmasıyla elde edilen şerbet kıvâmındaki tatlı yiyecek [Yaş meyvelerden yapılanına *komposto* denir]: 33b/12.

hūb (F.) Güzel: 22b/10, 42a/14, 68a/17.

huddām (Ar.) Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar: 16a/17, 48a/14.

hūn (F.) Kan:9a/8.

huşūş (Ar.) Konu, iş, keyfiyet, madde: 17a/9, 18a/17, 22b/10, 24a/9, 37a/9, 45a/10, 51a/14.

huşuşi (Ar.) Birine, bir şeye, belli bir zamâna veya tarza mahsus olan, umûma âit olmayan, özel: 39a/15.

huṭbe (Ar.) Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatîbin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dînî konuşma: 59b/12.

hūy (F.) Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç:34b/9.

huẓūr (Ar.) İç rahatlığı, hâlınden memnun olup gönlünde rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme durumu:20a/2, 24b/16, 25b/18, 27a/5, 27a/8, 40a/15, 55b/9, 69a/8.

hücūm (Ar.) Üstüne yürüme, saldırma, saldırı: 9b/13, 10a/10, 11a/12, 24a/1, 31b/10, 53b/2, 65a/7, 68a/1.

h. it- Saldırmak: 9b/13, 10a/10, 11a/12, 24a/1, 31b/10, 53b/2, 65a/7, 68a/1.

hūner (F.) Bir işte gösterilen ustalık, beceriklilik:27b/9, 38a/12, 39b/6, 55a/18, 59a/13.

hūrmet (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye değer vermektен ileri gelen ölçülü davranma hissi, çekinme ile karışık bir sevginin verdiği dikkat ve îtinâ gösterme duygusu, saygı: 14b/9, 56a/10.

-I-

ıdır- Dişler arasına alıp sıkmak, dişlemek: 37a/17, 38b/6.

ışmarla- Bir Şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipâriş etmek: 18b/6, 20a/15, 21a/14, 24a/18, 32b/9, 32b/15, 32b/16, 48a/14, 67a/3, 72a/5.

ıssız Kimsenin bulunmadığı, boş, tenhâ (arâzi, yer): 65b/4.

‘**ırz** (Ar.) Bir kimsenin başkaları tarafından dokunulmaması ve kirletilmemesi gereken nâmusu, iffet, Şeref ve haysiyeti: 22a/11, 22a/15, 36b/13.

-İ-

‘**ibâdet** (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma: 1b/3, 30a/14.

ibrâm (Ar.) Bıktırıncaya kadar üstüne dışme, can sıkacak Şekilde ısrar etme, zorlama: 36a/6, 37a/10, 62b/15.

ibtâl (Ar.) Hükümsüz bırakma, bozma, feshetme: 66a/3.

ibtidâ (Ar.) Başlama: 30b/15, 61b/19.

icâbet (Ar.) (Teklif edilen, istenen bir Şeyi) Kabul etme, muvâfakat etme, uyma: 42b/11.

icâzet (Ar.) İzin, müsâade, ruhsat: 21b/4, 23a/5, 35a/13, 39a/12, 41b/12, 53b/18, 54b/16, 54b/17, 70a/5, 70b/3.

iç- Bir sıvıyı ağza alıp yutmak: 16a/14, 21b/6, 29a/10, 41b/2, 41b/14, 42a/19, 42b/9, 43a/3, 43b/1, 43b/17, 54a/10, 54b/19, 61a/15, 62b/4, 62b/15.

içecek Su ihtiyâcını gidermek, serinlemek veya zevk almak için içilen sıvıların ortak adı: 64a/3.

içeriÇte kalan yer, iç kısım, iç taraf: 3a/9, 3b/10, 21a/8, 21b/4, 23a/6, 26b/1, 27a/16, 29a/4, 34b/1, 35a/17, 35b/14, 36a/9, 39a/12, 40b/19, 45b/17, 45b/18, 47a/11, 51a/9, 51b/10, 54b/14, 57b/3, 58a/15, 60a/6.

içünSebeap bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı: 1b/9, 2a/17, 2a/18, 2b/5, 2b/12, 4b/15, 6b/18, 14a/5, 15b/10, 15b/11, 17a/18, 17b/12, 18a/4, 18a/7, 18a/17, 18b/2, 22a/19, 25a/5, 25a/8, 27a/18, 27b/9, 28b/3, 32b/17, 37a/19, 39b/4, 45a/4, 49a/7, 51a/12, 55b/19, 59a/8, 69b/19.

ifâde (Ar.) Zihinde tasarlanan bir şeyi söz veya yazı ile anlatma, söyleme, bildirme:24a/10, 40b/3, 48b/19.

‘**ifrīt** (Ar.) Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni: 67a/18.

iftirā (Ar.) Bir kimseye aslı olmayan bir suç yükleme, bir kabahat yakıştıırma: 25b/19.

igne Dikiş dikmekte, nakış işlemekte kullanılan, bir tarafında iplik geçirilecek bir deliği bulunan, ucu sivri, ince çelik âlet:53a/13.

iğsān (Ar.) Bağışlama, bağışta bulunma: 8a/12, 14b/13, 20a/19, 49a/11, 54a/4, 55a/9.

i. it- Bağışlamak, armağan etmek, vermek, bahşetmek: 8a/12, 54a/4, 55a/9.

ih̄timal (Ar.) Mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık: 42b/6.

ih̄tiyâc (Ar.) Gerekli olan, elde bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma: 10a/15.

ik̄dām (Ar.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme: 9b/15, 37a/9, 41a/2, 41a/4, 54b/8, 61b/10.

iki Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı: 3b/15, 6a/11, 7a/2, 7a/11, 8b/18, 9a/1, 9a/19, 11a/13, 13a/11, 16a/13, 20a/14, 21b/11, 22a/4, 23a/12, 24a/4, 31b/12, 31b/14, 34b/3, 34b/15, 35a/7, 35a/15, 35b/6, 35b/18, 36a/13, 37b/2, 44b/8, 45a/7, 45b/3, 50b/12, 52b/2, 59b/11, 59b/14, 60b/12, 60b/15, 61a/5, 61b/5, 62b/3, 63a/13, 64b/15, 66a/4, 66b/18, 67a/1, 68a/5, 68a/7, 69b/11, 71a/4, 71b/8.

ikişer İki sayısının her birine iki veya her defasında iki tâne anlamına gelen üleştirme şekli: 6b/3, 35a/2, 60a/4, 68a/1.

ikrâr (Ar.) Gizlemeyip açıklama, îtiraf etme: 22b/9.

iktizâ (Ar.) Gerekme, gerektirme: 49b/6.

i. eyle- Gerekmek: 49b/6.

‘ilâc (Ar.) Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücûda verilmek veya dışarıdan sürülmek sûretiyle kullanılan maddelere verilen isim: 40b/6, 41b/16.

i‘lâm (Ar.) Bildirme, anlatma: 24a/19, 59b/9.

ileİki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar:2a/19, 2b/19, 3a/1, 3a/3, 3a/8, 3a/9, 4a/13, 4b/7, 4b/13, 5b/1, 5b/11, 5b/17, 6a/10, 6b/3, 6b/5, 6b/6, 6b/9, 6b/11, 7a/9, 8a/6, 8b/7, 8b/19, 9a/3, 9a/6, 9a/11, 9b/5, 9b/16, 10a/6, 10b/7, 10b/10, 10b/14, 10b/18, 11a/10, 11a/17, 11b/8, 12a/3, 13a/1, 13a/9, 13b/3, 13b/5, 13b/11, 13b/15, 14a/10, 14a/11, 14a/18, 14b/11, 15a/5, 15a/6, 15a/8, 15a/14, 16a/16, 16a/17, 16b/8, 16b/11, 16b/12, 16b/16, 16b/18, 16b/19, 17a/17, 17a/18, 17b/2, 17b/6, 17b/9, 17b/14, 18a/4, 18a/6, 18a/9, 18a/11, 18a/19, 18b/12, 19a/2, 19a/8, 19b/7, 20a/4, 20a/7, 21a/9, 21a/17, 22a/16, 22b/1, 22b/11, 23b/9, 24a/3, 24a/15, 24b/6, 24b/19, 25a/17, 25a/18, 26b/12, 26b/15, 26b/19, 27a/8, 27a/10, 28a/1, 28b/5, 29a/3, 29a/4, 29a/14, 29b/12, 30b/4, 31a/2, 31a/13, 31a/14, 31b/12, 31b/14, 32a/10, 32a/16, 32b/8, 32b/15, 33a/5, 33a/17, 34a/7, 34b/8, 35a/5, 35a/10, 35a/11, 35a/15, 35a/16, 35a/17, 35b/7, 35b/11, 35b/13, 36a/10, 36b/12, 36b/14, 37b/4, 38a/16, 38b/19, 39a/5, 39a/12, 39a/15, 40a/3, 40b/4, 40b/8, 40b/9, 41a/14, 41b/2, 41b/3, 41b/11, 42a/8, 42a/9, 42a/11, 42a/15, 42b/7, 43b/7, 44a/1, 44a/4, 44a/13, 44b/9, 44b/16, 45a/19, 45b/2, 45b/4, 45b/6, 45b/15, 46a/16, 46b/4, 46b/6, 46b/11, 47a/6, 47a/11, 47a/13, 47a/15, 47b/5, 47b/12, 47b/13, 48a/6, 48b/9, 48b/10, 49a/13, 49b/5, 50a/5, 50a/10, 50a/12, 50a/19, 50b/10, 51a/4, 51a/6, 52a/10, 53a/17, 54a/1, 54a/13, 54b/7, 54b/13, 55a/18, 55b/13, 55b/16, 56a/1, 56a/4, 56b/1, 57b/10, 57b/16, 58a/12, 59b/19, 60a/13, 60a/16, 60b/11, 61a/5, 61a/14, 61a/16, 61a/19, 61b/6, 61b/10, 62a/18, 62b/3, 63a/2, 64a/13, 64a/14, 64b/5, 65a/17, 65a/19, 65b/14, 66a/6, 66b/10, 67a/1, 67a/4, 67a/6, 68a/2, 68a/5, 69a/5, 69a/6, 69a/8, 69a/17, 69a/19, 70a/3, 70a/7, 70a/9, 70a/11, 70a/16, 70b/1, 70b/4, 70b/11, 71a/2, 71a/9, 71b/17, 71b/19, 72a/8, 72a/10.

ileriBir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf: 7a/4,9a/3, 11a/17, 12b/11, 13b/11, 13b/14, 14a/2, 14a/4, 21b/5, 26a/11, 27b/10, 29a/15, 36b/15, 67b/19.

i. gid- İlerlemek: 12b/11, 13b/14, 14a/2, 14a/4.

ilet- Götürmek veya getirmek, ulaştırmak:60a/13.

ilhām (Ar.) Ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma:26b/3.

illā (Ar.) Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille: 7a/1, 14b/8, 29b/6, 35b/12, 39a/17, 39b/7, 42a/8, 44a/12, 45a/16, 50a/10.

iltifāt (Ar.) Bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, güler yüz gösterme, hatırını sorma, ilgilenme:30b/15, 50a/16, 51a/2, 51a/4, 51a/6.

i. eyle- Güler yüz göstermek, gönlünü alacak şekilde davranmak: :30b/15, 50a/16, 51a/4, 51a/6.

iltiyām (Ar.) (Yara) Kapanma, iyileşme: 45a/4.

īmān (Ar.) Allah'a inanma, dînî inanç: 24b/2, 5a/16, 25a/13, 27a/5, 32a/12, 59b/8, 61b/19, 70b/5.

imdād (Ar.) ehlikede veya çâresiz durumda olan birine yapılan yardım: 14a/1, 19a/16, 49b/2, 71b/13.

imdi Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise: 1b/8, 2a/13, 2b/2, 3a/7, 3b/4, 3b/8, 3b/16, 4b/6, 4b/18, 4b/19, 5b/13, 7a/4, 7b/18, 8b/4, 8b/5, 8b/17, 10b/10, 12a/14, 12b/16, 16b/13, 18b/16, 21b/15, 22a/7, 23b/12, 23b/13, 24a/9, 25a/3, 25a/18, 25a/19, 25b/5, 26a/6, 26a/9, 27a/15, 27b/5, 27b/14, 28a/16, 29b/11, 30b/8, 31a/17,32a/9, 40a/13, 42a/2, 42a/10, 46b/7, 54b/11, 55b/6, 59a/17, 61a/2, 62b/7, 63b/8, 64b/3, 65b/10, 69a/4, 70a/6, 70a/11, 70b/10, 71b/15.

imkân (Ar.) Olabilecek durumda bulunma, mümkün olma, olabilirlik, olanak: 2a/11.

imtiḥān (Ar.) Bir kimsenin bilgi derecesini anlamak, daha üst seviyede bir öğrenime veya gireceği bir işe ehliyetli olup olmadığını belirlemek için yapılan yoklama, sınav: 4b/5.

i. et- Denemek, sınamak: 4b/5.

in-(Bulunduğu yerden) Aşağıya doğru gelmek:3b/10, 5a/13, 12b/9, 14a/14, 20a/12, 26b/7, 29b/16, 33a/12, 35a/2, 35a/4, 35b/3, 59a/6, 66a/8, 68a/5.

‘**inād** (Ar.) Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme: 30a/2, 32a/15, 39a/18.

‘**i. it-** Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme: 30a/2, 32a/15, 39a/18.

‘**ināyet** (Ar.) Lutuf, ihsan, iyilik: 12b/18, 13b/18.

‘**i. it-** Lutfetmek, ihsan etmek: 13b/18.

inkār (Ar.) Kabul ve tasdik etmeme, tanımama: 2b/1, 4a/4.

i. it- Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak: 2b/1, 4a/4.

insān (Ar.) İki ayaklı, iki elli, akli ve konuşma yeteneği olan memeli canlı: 14b/8, 64a/1.

in-ṣāa’llāh(Ar.) “Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse” anlamında dilek sözü: 10a/14, 32b/7, 52a/16, 70b/14.

intikām (Ar.) Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma: 4b/18, 6b/5, 12a/17, 12b/14, 12b/18, 40a/19, 60b/16.

i. al- Öç almak: 4b/18.

irsāl (Ar.) Gönderme, yollama: 39b/11.

i. it- Göndermek, yollamak: 39b/11.

irtesi (Sabah, gün, hafta, ay, yıl kelimelerinden önce) Bir sonraki: 24a/19, 32b/8, 38a/17, 50a/4, 60b/8, 62a/16, 62b/2, 71a/15, 72a/5.

işbāt (Ar.) Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma: 4a/3.

isim (Ar.) Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad: 21a/3, 26/b11, 65b/3, 66a/7, 66a/9, 66a/16, 70b/8.

iskele (Yun .) Deniz taşıtlarının yanaşması için yapılmış, kıyıdan denize doğru uzanan tahta veya beton yer: 60b/18.

iste-Dilemek, talep etmek: 1b/6, 1b/9, 1b/11, 2b/5, 2b/6, 3a/10, 3b/16, 4a/1, 4a/2, 4a/3, 4a/7, 4a/12, 4a/14, 4b/1, 6a/1, 6a/7, 7a/4, 8a/2, 8a/3, 9b/4, 11a/18, 13b/1, 14a/16, 15a/7, 15b/13, 17a/14, 19a/16, 20a/6, 22a/18, 22b/4, 22b/13, 23a/5, 23a/6, 24a/14, 27a/1, 31b/7, 33a/9, 33a/10, 33b/18, 33b/19, 34a/18, 37b/10, 38a/4, 44b/5, 45b/17, 46b/8, 46b/19, 47a/12, 47b/15, 48a/4, 48a/5, 48a/11, 48a/15, 48b/1, 48b/13, 51a/6, 51b/11, 52a/5, 52b/6, 54b/6, 54b/16, 55b/9, 56a/15, 56a/18, 56b/1, 58a/13, 58a/19, 59b/5, 59b/18, 60a/1, 61b/4, 61b/16, 64a/7, 64a/19, 65b/14, 66a/13, 67b/8, 67b/9, 67b/11, 70b/4, 72a/16.

istiğfār (Ar.) Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme: 12a/13, 12b/16.

istiğnā (Ar.) Elde olana kanâat edip başka bir şeye ihtiyaç duymama, tok gözlülük, gönül tokluğu: 2b/12, 2b/15, 2b/17, 49a/14, 54b/9.

istikbāl (Ar.) Gelecek, gelecek zaman: 16b/19, 50a/13.

i. eyle- Karşılama: 16b/19, 50a/13.

istimālet (Ar.) Gönül çelme, gönlü bir tarafa meylettirme, cezbetme: 19b/2.

işāret (Ar.) Bir şeyi, anlatılmak istenen bir mânâyı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme: 22b/6, 35b/15, 36a/17, 37a/3, 37b/6, 38a/5, 47a/13, 56a/14.

i. it- (Bir şeyi el, yüz, baş hareketiyle) Anlatmak, göstermek: 22b/6, 37a/3, 37b/6.

işçi Beden gücüyle gündelikle veya belli bir ücretle çalışan kimse, amele: 67b/10, 67b/17.

işit-Haber almak, öğrenmek: 2b/1, 4b/13, 5a/3, 5b/3, 5b/4, 6a/6, 7b/5, 14a/12, 15a/12, 15b/14, 16b/5, 16b/14, 17b/12, 18b/17, 19a/1, 21a/14, 21b/10, 23a/8, 25a/13, 25a/15, 26a/11, 26b/10, 27a/13, 30a/17, 37b/7, 38b/12, 39a/19, 39b/8, 40a/11, 40a/19, 41a/1, 43b/10, 43b/11, 47b/8, 48b/2, 50a/18, 55b/3, 55b/5, 59b/4, 63a/3, 63b/5, 71a/6, 71a/17.

‘işret (Ar.) İçki içme, içki: 17a/3, 18a/16, 24b/19, 26b/17, 32b/8, 43a/9, 43a/18, 54a/11, 44a/17, 60a/16, 60a/17, 60b/4, 61b/4, 69a/12.

ište Bir kimse, şey veya durumu işâret etmek için kullanılır: 2a/18, 3a/19, 3b/17, 4a/2, 4b/11, 5b/15, 7a/3, 7a/18, 7b/1, 9a/14, 10a/14, 10b/4, 11b/12, 12b/12, 13a/18, 14a/5, 14b/11, 15a/16, 15b/15, 16b/1, 17a/15, 17b/14, 18b/15, 19a/3, 19a/8, 19b/4, 20a/16, 21a/6, 21a/11, 21a/13, 21a/17, 22b/5, 23a/12, 23b/9, 24a/6, 24a/12, 24a/14, 24b/13, 25a/15, 25b/1, 26b/15, 27b/5, 27b/12, 27b/13, 27b/18, 29a/5, 29b/9, 30a/16, 30b/8, 31b/10, 31b/16, 33a/15, 34b/10, 34b/17, 43a/9, 43b/18, 45a/1, 45a/3, 45b/11, 46a/6, 46a/13, 46b/1, 46b/5, 47a/12, 47b/13, 48a/5, 48a/7, 48b/17, 49a/1, 53a/7, 53a/11, 53a/19, 53b/15, 54a/15, 54a/18, 55b/2, 56b/1, 57a/14, 57b/19, 58b/4, 58b/11, 60a/7, 60a/10, 60b/19, 61a/2, 61b/5, 61b/14, 62a/17, 62a/18, 62b/1, 64a/12, 65b/16, 67a/10, 68a/8, 68b/3, 69a/5, 69a/12, 69b/14, 70b/7, 70b/10, 71a/1, 71a/2, 72a/2, 72b/13, 72b/15.

ittifak (Ar.) Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma: 6b/6, 17a/19.

i. it- Birlikte hareket etmek üzere sözleşmek, anlaşmak: 6b/6, 17a/19.

iy Hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamı güçlendirmek için kullanılır: 1b/15, 2a/14, 2b/2, 3a/3, 3a/11, 3b/12, 4a/5, 4b/9, 5a/9, 6a/10, 6b/11, 6b/17, 7b/15, 8a/11, 9a/14, 11a/1, 12a/2, 12b/19, 16b/11, 17a/1, 17a/7, 18a/3, 18a/6, 19a/9, 19b/3, 21b/10, 22a/11, 22b/3, 22b/12, 24b/14, 25a/2, 25a/7, 25b/1, 26b/8, 27a/2, 27a/9, 27a/14, 27b/2, 27b/5, 27b/17, 28a/13, 28b/5, 28b/17, 30a/5, 30a/8, 30b/7, 31a/1, 32b/7, 32b/9, 32b/11, 33a/9, 33a/15, 41b/3, 41b/18, 42a/6, 42a/16, 44b/11, 45b/13, 46b/2, 46b/5, 46b/15, 47b/12, 51a/1, 51b/11, 51b/16, 53a/10, 54b/1, 56b/15, 58a/8, 58a/12, 59a/5, 59a/9, 59b/3, 61b/15, 61b/18, 62b/4, 62b/9, 63b/14, 65b/3, 66b/9, 67a/10, 67b/1, 68b/11, 69a/3, 69a/14, 69b/17, 70a/10, 71b/18.

izhâr (Ar.) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme: 39b/5.

izin (Ar.) Bir şeyi yapmak için verilen serbestlik, müsâade: 29a/13, 64b/11.

i. vir- Müsâade etmek: 29a/13.

izle- Bir şeyin izi üzerinde yürümek, izini sürmek: 64b/11.

‘izzet (Ar.) Hürmet, saygı, ikram: 24a/13, 24b/7, 46a/2, 48b/10, 53b/16, 60a/13, 70a/16.

-K-

ķab İçine yenecek öteberi konan mutfak eşyâsı: 9b/18.

ķabâ‘ (Ar.) Üste giyilen elbise, önü dâima açık duran kaftan, cüppe: 46b/1.

ķabâĥat (Ar.) Suç, kusur: 8b/7, 24a/12, 24a/18, 24b/15, 24b/18, 31a/3, 57b/18, 58a/16, 64b/3.

ķ. it- Suç sayılacak bir şey yapmak: 24a/18, 24b/15, 64b/3.

ķâbil (Ar.) Olabilir, mümkün: 2a/11, 2a/13, 19b/12, 37b/6, 38a/7, 40b/19, 45a/1.

ķabîle (Ar.) Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan göçebe topluluk, boy: 15a/11.

ķabķara Çok kara, kömür gibi kara, simsiyah: 14b/15.

ķabūl (Ar.) 1. Bir Őeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, rāzı olma, muvāfakat etme: 8b/15, 10b/1, 22b/7, 24a/19, 24b/2, 39b/18, 40b/7, 45b/12, 49a/11, 49a/13, 59b/1, 60a/1, 65b/15.2. Bir iŐ veya ziyāret iēin gelenleri yanına, huzūruna alma: 23a/9, 23a/10, 24a/11, 3. Birini bir yere veya bir topluluēa alma, bir kimse bir topluluēa alınma: 5a/17, 24b/3, 24b/7, 40b/17, 47b/18.

ķ. it- (Şöyle veya böyle) Deēerlendirmek: 5a/17, 10b/1, 23a/9, 24a/19, 24b/2, , 24b/3, 24b/7, 40b/17, 49a/11, 49a/13, 60a/1, 65b/15.

ķabza (Ar.) (Kılıē, tabanca, ok vb.nin) Tutulacak yeri:40a/3.

ķacak Kap: 9b/18.

ķaç Bir Şeyin niceliēini sormaya yarayan soru sıfatı, ne kadar: 4a/12, 25b/16.

ķaç- (Birinden veya bir Őeyden) Kurtulmak iēin sūratle uzaklaŐmak: 5a/10, 7a/12, 13b/7, 21b/11, 26b/4, 27b/1, 27b/8, 27b/9, 29a/12, 34a/12, 35a/6, 35b/4, 44a/5, 45a/15, 47b/9, 51b/16, 53a/12, 53b/9, 53b/11, 57b/11, 60b/14, 61a/10, 61a/19, 62a/13, 64a/14, 65b/12, 66b/6, 71b/9, 72b/3.

ķaçır- Kaēmak zorunda bırakmak, kaēmaya mecbur etmek: 19b/6.

ķaçkun KaēmıŐ kimse, kaēak, firārî: 21b/16.

ķadar (Ar.) Bir Şeyin, kıyaslandıēı diēer bir Şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüēünde olduēunu anlatır: 3b/17, 3b/18, 3b/19, 4b/6, 4b/16, 5a/17, 5b/17, 6b/9, 7a/7, 7b/16, 7b/17, 8a/8, 8b/13, 9a/19, 9b/1, 10b/4, 11b/10, 11b/13, 12a/17, 12b/13, 12b/14, 13a/7, 13a/11, 13a/13, 13b/3, 13b/5, 16a/17, 17a/12, 18b/5, 18b/15, 22b/8, 22b/11, 23a/17, 23b/15, 24a/8, 24b/19, 26a/14, 26b/5, 27b/13, 28a/6, 29b/6, 30a/18,

30b/10, 32b/2, 32b/19, 33a/7, 34b/4, 34b/5, 34b/8, 35a/8, 35a/14, 35b/2, 37a/2, 37b/13, 37b/14, 38a/1, 38a/13, 42a/16, 43a/5, 46a/1, 49b/3, 49b/14, 50a/15, 51a/18, 53b/14, 55b/2, 55b/7, 56a/19, 57a/14, 58b/13, 59a/1, 59a/12, 61a/14, 62a/12, 62b/1, 64a/2, 64a/4, 65a/15, 69a/19, 69b/13, 70a/1, 70a/16, 71a/8, 72b/5.

ḳadd (Ar.) Boy: 5a/7, 9a/2, 9a/3, 23a/19, 23b/14, 31b/3, 31b/14, 36b/2, 59a/7, 67a/18, 69a/16, 69b/4.

ḳ. çek-Boy atmak, uzamak: 5a/7, 9a/2, 9a/3, 31b/3, 31b/14, 69a/16.

ḳadeḥ (Ar.) İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam: 43b/1.

ḳadın Erişkin duruma gelmiş dişi insan: 29b/1, 42b/9, 43b/19, 47a/4, 48a/6, 56a/15, 56a/18, 56b/1, 56b/9, 56b/11, 56b/15, 57a/10, 59b/17.

ḳadīm (Ar.) Geçmişî uzun zamâna dayanan, eski: 39a/6, 39b/3.

ḳādir (Ar.) Kudret ve kuvvet sâhibi, yapabilme gücüne mâlik olan (kimse): 3a/1, 4a/19, 11b/6, 17a/10, 17a/12, 18b/14, 21b/19, 22a/4, 22b/10, 27b/5, 37b/17, 38a/2, 39a/9, 39b/3, 47a/19, 51b/1, 53a/5, 54b/4, 59a/13, 59a/14.

ḳ. ol- Gücü yetmek: 3a/1, , 17a/12, 38a/2, 39b/3, 47a/19, 51b/1.

ḳāfir (Ar.) Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yâhut bunlardan birini inkâr eden kimse: 8a/10, 8b/3, 10a/4, 10a/10, 10b/17, 14b/2, 23b/8, 53b/6, 62a/12.

kāğud(*F.*) Hamur hâline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi sûretiyle îmal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak: 47a/17, 48a/6.

kaḥbe (*Ar.*) Dönek, sözünde durmayan (kimse), kalles: 43b/16.

kaḥkaḥa (*Ar.*) Yüksek sesle ve şiddetle gülerken çıkarılan ses: 31a/2.

kaḥr (*Ar.*) İnsanın içine işleyen derin üzüntü, sıkıntı, keder: 11b/7, 22b/8, 62b/12

ka. it- Perişan edecek derecede üzme: 11b/7.

kaḥramān (*F.*) Savaşta yiğitlik ve cesâret göstererek korkusuzca dövüşen kimse, yiğit: 9b/13.

ka'ide (*Ar.*) Davranışlara yön veren ve uyulması önceden kabul edilen esaslardan her biri, usûl, kural: 21b/9.

ka'il (*Ar.*) Râzı olmuş, boyun eğmiş: 44b/12, 53b/18, 67b/6, 67b/11.

ka. ol- Râzı olmak: 44b/12, 67b/6.

kaḥ- El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak: 31b/11, 46b/18, 47b/8, 71a/8.

kal- 1. (Olduğu yerde ve olduğu halde) Durmak: 8a/3, 12a/13, 14b/19, 27b/14, 38b/7, 38b/13, 38b/19, 40a/2, 40a/11, 46a/3, 46a/13, 51b/16, 58a/3, 58a/7, 60b/10, 72b/4, 72b/6. 2. (Zaman, yer, miktar bildiren kelimelerden sonra kullanıldığında) Bunların tamamlanmasına belirtilen kadar zaman, yer, miktar bulunduğunu anlatır: 7b/2, 15a/5,

17a/15, 17b/9, 19b/10, 21b/13, 28a/10, 43b/7, 55b/15, 61a/6, 62a/19, 64b/10, 69b/7. 3. (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak: 14a/3, 51a/5, 53a/8, 54a/15. 4. Bir şeyin altında kalmak: 42a/9, 50b/11.

kalan Kalmış: 34b/5, 35b/9, 45b/7.

kalb (Ar.) İki akciğer arasında ve biraz solda bulunan, emme basma bir tulumba durumunda, vücuttaki kanı akciğerlere ve akciğerlerden döndükten sonra tekrar vücûda sevk ederek kan dolaşımını sağlayan organ, yürek: 13b/1, 26a/12, 26b/3, 44a/12.

kaldur- Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek veya başka bir yere götürmek: 13a/4, 26a/3, 32b/3, 37a/5, 37b/5, 37b/6, 43b/18, 53a/17, 55b/10, 72a/15. 2. Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek: 37a/7. 3. Varlığına son vermek, lağvetmek, feshetmek, hazfetmek: 2a/8.

kalleş (F.) Sözünde durmaz, ikiyüzlü, dönek, hilekâr (kimse): 33b/19.

kalk- Oturur veya yatar durumdan çıkarak ayakları üzerinde doğrulmak, ayak üstü durmak: 1b/12, 4a/17, 11b/16, 15a/11, 24b/11, 32a/1, 32a/9, 33b/3, 33b/13, 36b/5, 37b/3, 37b/9, 37b/11, 40a/1, 41a/2, 44a/15, 44b/15, 44b/17, 45a/6, 45a/7, 45b/18, 48a/2, 48b/6, 49a/14, 51a/10, 57a/7, 63a/15, 64a/9, 65b/12, 69a/1, 70b/16.

kan Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı: 9b/7, 10b/18, 13a/5, 13b/2, 14a/11, 31a/10, 32a/3, 34a/6, 34b/15, 37a/12, 37b/13, 38a/6, 38a/16, 41a/5, 47b/8, 55b/19, 56b/9, 58a/17, 62b/9, 65a/3, 65b/18, 66a/4, 67b/8, 67b/11, 68b/10.

ķ. gel- (Ağız, burun ve bağırsaklardan ıkan ifrâzat) Kanlı ıkmak veya (bu organlardan) kan akmak: 9b/7, 31a/10, 37a/12, 37b/13, 38a/6.

ķ. kuş- ok eziyet ve sıkıntı çekmek: 13a/5.

ķanâ'at (*Ar.*) Elindekinden hoşnut olup fazlasını istememe, kısmetine, kendisine verilene râzı olma: 15a/7, 30a/15, 40a/2.

ķ. eyle- Yetinmek, kâfi bulmak: 15a/7.

ķ. itme- Yetinmemek, kâfi bulmamak: 30a/15, 40a/2.

ķandaNerede, nereye: 5a/4, 5a/9, 5b/12, 6a/13, 9a/14, 14a/16, 15b/17, 16a/2, 17b/11, 20b/12, 22b/2, 25b/10, 25b/17, 26a/18, 26b/8, 26b/9, 26b/13, 27b/17, 30a/7, 32b/10, 36b/16, 47a/10, 51b/19, 52b/6, 54b/10, 55b/12, 56a/6, 57a/5, 57a/10, 59a/1, 62a/9, 62b/7, 62b/13, 64a/10, 65b/17, 66a/12.

ķankıAdı geen hususla, iki veya daha fazla Şeyden neyin veya kimin kastedildiği ğrenilmek istendiği zaman kullanılan soru sıfatı: 17b/5, 34b/16, 45b/10, 58b/11, 58b/16, 58b/17.

ķankısı Hangi kimse, hangi Şey: 11a/1, 13a/17, 58b/9.

ķanlı Aralarında kan dâvâsı bulunanlardan her biri: 34b/17, 61b/16.

ķap-Birdenbire ekip almak, yakalayıp tutmak:7a/12, 9b/8, 20b/13, 23b/5, 28b/15, 31a/15, 35a/1, 35a/2, 35a/5, 35a/14, 35b/1, 37a/15, 37a/16, 37b/15, 44a/7, 52b/15, 58a/7, 58b/19, 64b/13, 66a/14, 66a/15, 66a/16, 66b/5, 67b/16, 68a/1, 68a/2, 68a/9, 68a/11, 68a/14, 68b/4, 68b/18, 69a/7.

ķapa- Kapı, pencere, kepenk, kanat, kapak, pancur vb. Şeyleri kapalı duruma getirmek, yerine oturtmak, kapatmak:1b/13, 2b/9, 40b/15, 40b/16

ķapu Bir yere girilip ıkılırken içinden geilen yer: 1b/6, 1b/13, 1b/14, 2a/1, 2a/10, 3a/9, 3b/10, 13b/16, 23a/3, 23a/04, 27a/16, 27b/6, 33b/13, 34a/4, 34b/13, 35a/6, 40b/15, 41a/3, 41b/2, 45a/8, 47a/11, 51b/17, 56a/14, 56a/16, 56a/18, 56b/3, 56b/5, 56b/6, 56b/15, 56b/17, 57a/10, 57a/18, 57b/3, 58a/13, 58a/19, 58b/2, 58b/11, 61a/7, 61a/9, 61a/10, 61b/2, 62a/2, 72a/9.

ķapucı Gireni ıkanı ok olan byk binlarda, apartman ve iş yerlerinde kapıyı bekleyen, bzı bakım ve hizmetleri yapan kimse:57b/8, 57b/9, 57b/15, 58a/5.

ķār (F.) Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar: 2b/15, 44a/19, 63b/5, 67a/7.

ķaraKmr renginde olan rengin adı: 4a/8, 35a/8, 52a/3.

ķarār (Ar.) Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm:5b/6, 16a/10, 21a/17, 25a/11, 29a/9, 32a/19, 36b/11, 49a/12, 54a/4, 60b/3.

ķ. it- (eyle-) Durmak: 5b/6, 16a/10, 25a/11, 29a/9, 32a/19, 36b/11, 54a/4, 60b/3.

ķārbān (F.) Kervan kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl Őekilleri:5b/14, 16a/12, 16a/17.

ķarı Bir erkeğın evlenmiş olduğu kadın, eş, zevce: 64a/6, 64a/10, 64b/16, 65a/4.

ķarın Sindirim cihazı, mîde: 20b/17, 20b/18, 30b/16, 31b/13, 33a/7, 33a/8, 33a/9, 34a/18, 40b/13, 52a/5, 63a/1, 65a/10, 65a/14, 65a/16.

ķarındaş Kardeş:2b/6, 3a/3, 3b/3, 12a/7, 15a/7, 15a/10, 15a/11, 16a/5, 17a/9, 17a/16, 17b/5, 17b/7, 17b/9, 17b/19, 18a/19, 18b/14, 19a/9, 21b/11, 21b/15, 21b/19, 24a/6, 24b/18, 25a/3, 30b/16, 31a/1, 59a/5, 59b/6, 61a/18, 62a/8, 70a/12, 71a/5, 71b/1.

ķarşu 1. Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi: 7b/6, 8b/19, 11b/9, 13b/16, 13b/17, 27b/16, 28b/6, 36b/13, 37a/4, 40b/5, 41b/18, 43a/6, 48a/16, 50a/13, 56b/12, 61b/17, 67a/9. 2. Ayrı şeyleri temsil edenlerin her birine göre diğeri, zıt, muhâlif: 7a/14, 9a/15, 12a/3, 16b/19, 20a/9, 29b/3, 36a/13, 70a/13, 70a/14, 70a/15.

ķ. çık- (Bir düşünceye katılmayıp) Cephe almak, muhâlefet etmek: 7a/14, 36a/13, 70a/13, 70a/14.

ķ. gel- Baş kaldırmak, itâatsizlik etmek, boyun eğmeyip diklenmek: 29b/3, 70a/15.

ķ. tır- Direnmek, boyun eğmemek: 9a/15, 20a/9, 12a/3, 16b/19.

ķasâvet (*Ar.*) Üzüntü, gam, keder, tasa: 55b/19, 59a/16, 62a/17, 68b/14.

ķâse (*F.*) Çini, toprak veya camdan yapılmış çukur çanak: 3b/11.

ķaşr (*Ar.*) Köşk, küçük saray: 41a/14, 41a/15, 42a/14, 42b/15, 43a/13, 44a/15, 46a/15, 48a/3, 48a/16.

ķ-ı meclis Yüce meclis:43a/13.

ķ.-1 mua' llā Yüce köşk: 42a/14.

ķaş Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar: 56a/12.

ķāşkī (*F.*) Dilek cümlelerinin başına getirilir ve “ne olurdu” anlamında temennî ve pişmanlık anlatır, keşke: 26a/12.

ķatl Öldürme, öldürülme: 7b/8, 8b/13, 19a/7, 19b/8, 30a/2, 32a/14, 38a/16, 62b/12, 66b/15, 72a/19.

ķ. it- Öldürmek: 7b/8, 8b/13, 19a/7, 19b/8, 30a/2, 32a/14, 38a/16, 62b/12.

ķatre (*Ar.*) Damla: 65b/18.

ķavī (*Ar.*) Güçlü, kuvvetli: 3a/13, 3b/4, 50b/10.

ķavim (*Ar.*) Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu: 14b/15, 14b/12, 25a/12, 32b/1, 33a/5, 67a/10, 67b/1, 70b/19.

ķavur (*Ar.*) (Müslüman halk dilinde) Müslüman olmayan kimse, özellikle Hristiyan: 32b/13, 34a/13, 34b/1, 35b/8, 53b/4, 63a/8, 63a/12.

ķaymak Sütün, hafif ateşte karıştırılarak karıştırılarak pişirilmesi ve çok hafif ateşte bekletilmesi sonunda elde edilen koyu ve yağlı öz kısmı: 30b/16, 30b/18.

ķaz- Toprağı herhangi bir şeyle yarıp eşerek yerinden çıkarmak: 5b/4, 9b/18.

ķazan İçinde çok miktarda yemek pişirilen veya bir şey kaynatılan büyük ve derin kap: 33b/9, 51b/15, 52a/3, 52b/4.

ķebāb (Ar.)Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği: 67b/4.

ķefere (Ar.) Kāfirler:40a/10.

ķelām (Ar.) Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifāde: 22b/2, 41b/3.

ķelle (F.)Baş, kafa: 8b/14, 27b/19, 34a/5, 34b/19, 41a/18.

ķemān (F.)Çene altına dayanıp sol kol üzerine yatırılarak sağ eldeki yayla çalınan dört telli çalgı:28a/1, 39a/2, 39a/7, 39a/11, 39a/13, 39a/15, 39a/16, 39b/2, 39b/13, 39b/14, 40a/2, 40a/7, 40a/10, 40a/15, 49a/19, 50a/19, 55b/1.

ķemer (F.) Bele bir kere dolandıktan sonra bağlanan veya tokalanan bel bağı:15a/3, 15a/6, 15a/10, 15a/14, 17a/18, 17b/2, 17b/6, 17b/9, 17b/14, 17b/18, 18a/4, 18a/6, 18a/10, 18a/11, 18b/12, 23b/9, 25a/7, 35a/1, 35a/5, 37a/4, 37a/8, 37a/11, 37a/13, 37b/9, 37b/12, 62a/2.

ķemik İnsanda ve omurgalı hayvanlarda vücûdun çatısını meydana getiren ve yumuşak kısımlara destek olan beyazımsı sert organların ortak adı: 13a/5, 28a/3.

ķenār (F.) Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı: 10a/9, 11a/11, 13b/13, 14a/3, 20a/19, 26b/7, 27b/6, 33a/11, 38a/19, 42b/8, 43a/2, 44a/16, 61a/6, 62a/4, 65a/18, 66b/16, 66b/17.

kendi Kişinin öz varlığı: 3a/2, 4a/18, , 4b/6, 4b/12, 5a/2, 6b/7, 7a/3, 7b/1, 7b/8, 8a/18, 9a/10, 9a/16, 9b/4, 11a/2, 11a/5, 11b/7, 12a/12, 12b/12, 12b/17, 12b/19, 13a/6, 13b/4, 14b/14, 19a/10, 20a/2, 21b/3, 21b/12, 22a/3, 22a/19, 24a/9, 25a/17, 26a/1, 26a/16, 27a/15, 27b/9, 28a/4, 28b/3, 28b/13, 29b/14, 29b/16, 30a/3, 31b/7, 31b/17, 32b/19, 35a/11, 35b/10, 36b/19, 37a/13, 39a/16, 40a/2, 40a/17, 40b/4, 40b/19, 41b/9, 43a/14, 43a/17, 44a/9, 45a/11, 45a/14, 46a/3, 47b/11, 50b/11, 52a/14, 53a/9, 55b/2, 55b/8, 55b/17, 56a/9, 57a/3, 57a/8, 57b/5, 58a/3, 558b/5, 9a/2, 62a/9, 62a/15, 62b/18, 63a/8, 63b/12, 64a/15, 64b/18, 65b/13, 66a/8, 66b/3, 67a/3, 67a/7, 67a/17, 67a/19, 68b/6, 70a/6, 72a/18.

kerem (Ar.) Ruh asâletinin gereği olan cömertlik: 7b/15, 18a/19, 24b/15, 27b/2, 28a/15, 49a/8, 54b/7, 71a/13.

kerîm (Ar.) Kerem sâhibi (kimse), cömert: 41a/18, 43b/7.

kerîme (Ar.) Kız evlât: 2a/16.

kerre (Ar.) Defa, kez, sefer: 1b/11, 2b/9, 2b/16, 4b/3, 4b/9, 5a/19, 5b/1, 5b/16, 7b/10, 12a/16, 15b/5, 15b/15, 20b/16, 21a/7, 22b/18, 25b/9, 25b/11, 25b/16, 31a/10, 31a/17, 31b/11, 32a/14, 35b/10, 36a/19, 36b/3, 37b/17, 40a/1, 40a/4, 44b/4, 48a/15, 50a/1, 55b/4, 56a/5, 57b/2, 58a/8, 59b/1, 60b/16, 61b/6, 62a/6, 63a/2, 65b/16, 66a/16, 67a/8, 67b/3, 67b/15, 68a/1, 68b/13, 69b/14.

kes-(Bıçak, makas, balta vb. bir âletle) İkiye ayırmak, kat'etmek: 5a/14, 15b/1, 21a/10, 23b/18, 32a/6, 32a/8, 51b/5, 63a/5, 63a/11, 66b/18, 67a/1.

kesb (Ar.) Kazanma, çalışarak kazanma: 42b/10, 70b/14.

k.it- Kazanmak, edinmek: 42b/10, 70b/14.

kese (F.) Para, tütün, mühür, saat vb. cepte taşınan şeyleri koymaya mahsus kumaş, örgü, deri veya boncuktan ufak torba:17b/16.

keşâkeş (F.) Çekişme, mücâdele: 58b/15.

keşf (Ar.) Varlığı bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma: 42a/5, 42a/12, 42b/3.

k.-i esrâr Sırları ortaya çıkartma: 42a/5, 42a/12.

ket-ḥudâ (F.) Eskiden büyük devlet adamlarının, zenginlerin işlerini gören kimse, kâhya:42b/18.

keyf (Ar.) Sağlık, sıhhat, âfiyet: 16a/15.

kez Defa, kere, sefer: 22b/14, 32a/11, 33a/8, 38a/7, 38a/9, 38a/10.

kezâlik (Ar.) Bu da öyle, yine öyle, kezâ: 36a/19.

ḳılıc Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh:40a/12, 42a/8.

ḳıpḳızıl Çok kızıl, tamâmen kızıl: 26a/2.

ḳır- Sert bir şeyi üzerine vurarak veya bir kuvvet tatbik ederek parçalamak:5b/18, 9a/17, 9b/1, 9b/14, 13a/3, 13a/6, 13a/13, 13b/6, 14a/8, 14a/13, 14a/18, 24a/8, 30a/3, 32b/13, 35a/5, 36b/1, 40a/8, 40a/10, 45a/16, 48a/12, 49a/19, 49b/15, 51b/12, 53b/6, 53b/9, 55b/1,58a/6, 61b/13, 62a/5, 62a/12, 63a/15, 63b/1, 64a/18, 69b/10, 72b/3.

kırk Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı: 5a/7, 5b/19, 9a/1, 31b/2, 31b/14, 32b/17, 54a/9, 55b/15, 59b/9, 69a/16.

kırmızı (Ar.) Kan rengi, al renk: 6a/3.

kıssa (Ar.) Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet: 5b/3, 7b/3, 7b/5, 15a/17, 15a/18, 15b/14, 18b/19, 21a/12, 21a/17, 36b/1, 45b/19, 58a/9, 58a/10, 59a/11, 62a/18, 68b/9, 71a/3.

kıtmir (Ar.) Ashâb-ı Kehf'in köpeğinin adı olup tevâzu sözü olarak kullanılır: 44b/3, 48b/19.

kıyâmet (Ar.) Felâket, büyük sıkıntı, belâ ve musîbet, âfet: 8b/1, 10a/16, 48b/9.

k. kop-Ortalık birbirine girmek, büyük gürültü ve karışıklık çıkmak: 48b/9.

kıyâs (Ar.) Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme, başka bir şeye benzeterek hakkında hüküm verme, karşılaştırma: 21a/11, 25b/8.

k. it- Karşılaştırmak: 21a/11, 25b/8.

kıymet (Ar.) Bir şey veya kimsenin taşıdığı üstün nitelik, yüksek vasıf ve meziyet: 21b/18.

kız Dişi cinsten olan evlât: 1b/5, 1b/9, 2b/2, 2b/4, 2b/6, 2b/8, 3a/18, 3a/19, 3b/1, 3b/2, 3b/3, 3b/5, 3b/6, 3b/13, 3b/19, 4a/14, 4a/15, 5a/1, 15b/9, 15b/10, 15b/11, 15b/12, 15b/14, 16a/11, 16a/16, 17a/8, 19b/15, 22a/18, 22b/3, 22b/5, 22b/7, 22b/8, 22b/9, 23a/8, 25b/2, 25b/4, 25b/5, 25b/7, 25b/10, 25b/12, 25b/15, 26a/4, 26b/10, 26b/12, 26b/15, 26b/18, 27a/4, 27a/18, 27a/19, 27b/11, 27b/12, 27b/18, 28a/4, 28b/3, 29a/6,

29a/11, 29b/5, 29b/6, 29b/8, 30a/10, 30a/12, 30b/1, 38b/17, 40b/18, 41b/8, 43b/13, 43b/15, 46a/6, 46a/7, 46a/10, 46a/12, 46b/3, 46b/19, 47a/2, 47a/3, 48a/15, 48a/17, 48a/19, 48b/4, 48b/7, 54b/6, 55a/14, 55b/18, 59a/16, 59a/18, 59b/1, 59b/6, 59b/13, 59b/14, 59b/17, 61a/4, 61a/10, 61a/18, 68a/17, 70a/5, 70b/9, 71a/1.

kız-Öfkelenmek, hiddetlenmek, sinirlenmek: 14b/5, 26a/17, 34a/5, 44a/4.

kızıl Parlak kırmızı renk: 4a/8, 10b/18.

kilise Hıristiyanların ibâdet yeri, hıristiyan tapınağı: 11b/16, 41b/10.

kimHangi kimse: 3a/7, 3a/9, 3b/14, 4a/10, 5a/19, 5b/9, 6a/9, 7b/18, 9b/18, 11a/6, 12a/19, 15b/3, 16a/14, 17b/6, 17b/19, 20a/3, 22a/2, 23a/6, 23a/7, 23a/10, 23a/13, 23a/15, 23a/19, 23b/1, 25b/14, 27a/9, 27a/10, 27b/3, 27b/13, 27b/19, 30a/12, 32b/19, 33b/6, 33b/19, 34a/3, 35a/4, 35a/5, 34a/7, 35a/3, 36b/16, 36b/17, 39a/5, 40b/5, 40b/6, 41b/15, 42a/3, 42a/17, 42b/6, 44b/11, 47a/3, 48a/1, 50b/3, 50b/16, 51a/13, 51a/17, 51b/9, 52b/4, 52b/7, 52b/12, 55a/7, 56b/11, 57a/11, 57a/19, 57b/2, 57b/16, 58a/18, 58b/4, 59a/4, 60b/1, 62a/13, 62b/17, 62b/19, 63a/2, 63a/8, 65b/4, 65b/8, 69a/14, 70b/4, 70b/6, 71b/1, 72a/3, 72a/14, 72b/3.

kimesneKimse: 2a/4, 21b/18, 55b/13.

kimse Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs: 2b/8, 3a/10, 3b/13, 5a/12, 5b/10, 6b/7, 8a/16, 8a/19, 11a/18, 12b/14, 13b/7, 15a/2, 15b/11, 15b/12, 15b/18, 16b/2, 16b/10, 18a/15, 18b/7, 20b/12, 23a/3, 23a/17, 28b/15, 29a/19, 29b/5, 29b/8, 30a/13, 30b/17, 31a/1, 32b/19, 33b/17, 34a/1, 35a/8, 35b/5, 38b/11, 39b/9, 40b/3, 41a/2, 43a/7, 45a/16, 46a/14, 47a/12, 47a/17, 52b/11, 53b/11, 56a/5, 57a/9, 58a/2, 58a/13, 64a/16, 65b/5, 65b/18, 68a/4, 70b/19.

kināye (*Ar.*) Söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı olarak anlatan söz: 30b/19.

kişi İnsan, kimse, şahıs: 5a/16, 6b/11, 9a/19, 11a/13, 26b/8, 28b/4, 30b/17, 34b/3, 36a/5, 65b/3.

kitāb (*Ar.*) Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün:29a/8.

köpür- Çok kızmak, öfkelenmek:34a/5.

kös (*F.*) Eskiden savaşlarda ve alaylarda at, deve veya fil üzerinde taşınan, askerî mûsikîde ve mehterhâne-i hâkânîde kullanılan, mâdenden büyük bir kâse üzerine gerilmiş deve derisinden ibâret çok büyük davul: 9a/9, 52b/2, 69a/18.

köşe (*F.*) İki duvarın birleştiği yer: 44a/6, 44a/7, 44b/1, 67a/15.

köşk (*F.*) Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır: 41a/13, 41b/17, 41b/18, 43a/11.

kötek (*F.*) Dayak: 9b/6, 23a/18, 31b/19.

küffâr (*Ar.*) Kâfirler: 9a/18, 24a/3.

kükre- Etrâfî titreten sesler çıkarmak, yüksek sesle bağırarak: 53b/4, 63a/12.

kürek Kömür, toprak, kum, kar vb. maddeleri bir yerden alıp bir yere atmaya yarayan, uzun bir sapa geçirilmiş mâdenî yayvan bir parçadan ibâret âlet: 63a/19.

küs- Darılmak, gücenmek, gücenip görüşmez olmak: 15a/9, 24b/19.

küstâh (F.) Haddini bilmez, saygısız, utanmaz (kimse): 41a/10, 51a/2.

kol İnsanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı: 21b/10, 23b/18, 37b/19, 38a/2, 53a/1, 63a/17, 66b/5, 69b/8.

koltuğ Vücutta omuz başının altında kolun gövde ile birleştiği yer: 22a/10, 48a/16, 58b/18.

komşu Evleri birbirine yakın veya bitişik olan kimselerin birbirlerine göre aldıkları ad: 3b/5, 59b/14.

konak Büyük, gösterişli ev: 7b/2, 33a/11, 49a/7, 53b/19.

kopar- Kopmasına yol açmak, bağlı bulunduğu yerden ayırmak: 31a/16, 31b/6, 31b/10, 33a/11, 57a/16, 57a/17, 57b/14, 58b/3.

korq- Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek: 4b/17, 8a/10, 8b/10, 10b/8, 11a/16, 13b/6, 18a/14, 19a/4, 22a/8, 22a/12, 25b/12, 26b/16, 27a/11, 35a/8, 37a/11, 40b/19, 41a/10, 48b/4, 48b/6, 50b/1, 52a/19, 52b/18.

koyun Göğüsle elbise arasında kalan kısım: 30b/6, 42a/7, 46b/19.

kucak (Ar.) Vücûdun açılmış durumdaki kollarla göğüs arasında kalan kısmı: 23b/17, 52a/2, 69a/2, 70a/9.

kucaqla- Kollarının arasına almak, sarılmak: 44a/1, 63a/17.

kul Allah tarafından yaratılmış olan insan: 4a/10, 5a/14, 6a/11, 8a/6, 9b/7, 11a/7, 11b/7, 12a/1, 12a/5, 13a/10, 18b/4, 18b/13, 21b/12, 21b/16, 21b/18, 24b/7, 25a/14, 25b/4, 32a/7, 35b/8, 36b/19, 37a/7, 38b/15, 46b/6, 46b/12, 46b/13, 50b/6, 51b/4, 51b/5, 51b/6, 51b/8, 65b/6, 65b/8.

kulağ Başın iki yanında bulunan işitme organı: 1b/5, 12a/6, 12a/7, 15b/15, 25a/15, 27a/19, 27b/3, 31a/11, 31a/16, 31a/17, 31b/5, 31b/6, 31b/10, 31b/15, 32a/14, 34a/10, 41b/13

kullık Hizmet, hizmetçilik: 5a/16, 34a/2.

kumşal Üzeri kumla örtülü deniz veya nehir kıyısı: 20b/5.

kurban Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan: 14b/13, 21a/10.

ķ. it- (Bir hayvanı) Kurban niyetiyle kesmek: 14b/13.

ķurşak Kuşlarda ve bâzı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası: 20b/8, 20b/9.

ķurtar- Kurtulmasını sağlamak; bir canlıyı bir tehlikeden, mahvolmaktan, helâk olmaktan uzaklaştırmak: 7b/9, 15b/13, 18a/11, 18b/15, 27b/5, 33b/7, 33b/8, 50b/13, 62a/5, 68a/19.

ķurtul- (Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan) Sıyrılmak, uzaklaşmak, selâmete çıkmak: 45a/16, 48b/12, 53b/11, 69a/4.

ķuş- Mîdesinde bulunanları ağızdan dışarıya atmak: 13a/5.

kuşūr (Ar.) Eksiklik, noksan: 17a/12, 51a/11.

kuş Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı: 14b/4, 20a/15, 20b/5, 20b/6, 20b/7, 20b/8, 20b/12.

kuşat-Etrâfını sarmak:41a/14, 44b/9, 61b/6.

kuvvet (Ar.) Zor, şiddet: 8a/9, 8b/7, 10a/14, 12a/10, 18a/6, 23b/15, 26a/12, 29b/15, 33a/3, 38a/11.

kuvvetlü Sâhip olması gereken nitelikleri fazlası ile taşıyan, güçlü:31b/3.

kuyu Su tabakasına varıncaya kadar dâire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur: 9b/18, 9b/19.

kuzi Koyunun yavrusu: 30b/13, 31a/1, 31a/4, 31a/8, 31a/12, 31a/14, 31a/18, 31b/7, 31b/10, 31b/13, 31b/18, 32b/1, 32b/3, 60b/9.

-L-

lâf (F.) Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı: 27a/13, 36a/16, 52b/10, 62b/15.

l.it- Eleştirip hakkında konuşmak, söylenmek: 27a/13.

l. ur- Böbürlenerek smz söylemek: 52b/10, 62b/15.

la'în (Ar.) Lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lânetli (kimse): 6a/19, 6b/17, 7b/6, 8a/1, 9b/4, 10a/5, 10b/3, 12b/19, 13a/6, 13b/9, 14a/10, 14a/14, 19b/3,

19b/8, 28a/5, 28b/5, 44b/4, 44b/8, 44b/13, 45a/12, 45b/14, 46a/9, 49b/14, 50b/1, 55b/1, 61a/10, 60b/16, 61a/13, 61a/17, 61b/1, 61b/9, 61b/14, 61b/15, 61b/18, 61b/19, 62a/1, 62b/2, 62b/3, 62b/9, 63b/18, 64b/11, 66a/11, 66b/2, 66b/5, 66b/9, 66b/13, 67b/5, 67b/12, 69b/7, 71a/18.

lākin (Ar.) Ama, ancak, fakat: 2a/2, 2a/13, 2a/15, 4a/5, 4a/6, 6b/7, 8a/4, 9a/4, 9b/1, 9b/8, 9b/13, 10a/6, 10a/19, 10b/5, 10b/7, 10b/19, 12b/3, 12b/13, 12b/15, 12b/17, 15a/2, 15b/9, 16a/6, 16a/17, 17a/5, 20a/18, 20b/10, 20b/19, 22a/1, 22a/10, 23a/19, 26a/12, 26b/13, 27b/3, 30a/7, 30a/8, 31a/11, 36a/1, 40b/13, 42a/5, 42b/2, 46a/8, 46b/16, 47b/2, 50b/14, 52a/18, 55a/12, 56a/10, 58a/7, 63b/12, 65b/17, 67b/11, 68a/6, 69b/7, 72a/1, 72a/7.

la‘net (Ar.) Allah’ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma: 14a/16.

laṭīfe (Ar.) Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz veya hikâye, şaka: 3a/13, 28b/18, 37b/3.

1. **it-** Şaka yapmak: 28b/18.

lā-übālī (Ar.) Ciddî ve saygılı olma endîşesi taşımayan, saygısız: 17a/4.

lāyık (Ar.) Uygun, münâsip: 2b/2, 2b/7, 11b/4, 16b/10, 21b/14, 27a/4, 42a/10.

lāzum (Ar.) Gerekli, lüzumlu: 11b/18, 32b/12, 32b/19, 34b/12, 42b/11, 43a/9, 49b/14, 50a/7, 48b/5.

1. **gel-** Gerekmek, îcap etmek: 11b/18, 32b/12, 34b/12.

lenger (F.) Gemileri durduğu yerde tutabilmek için denize atılan demir zincir ve ucundaki çapa, gemi demiri: 36a/18, 37a/13, 37a/15.

leş (F.) Kokmuş hayvan ölüsü:9b/2, 35a/10, 63b/1, 72b/5.

letâfet (Ar.) Hoşluk, güzellik, incelik:30a/12.

levâz (Ar.) Silâhlı kuvvetlerin cephâne ve silâh dışında kalan yiyecek, giyecek maddeleri, çeşitli âlet ve araç gibi ihtiyaçları: 71a/9.

libâs (Ar.) Elbise, giyecek şey: 20b/11, 28b/7, 28b/8, 28b/12, 46a/18, 47b/13, 57a/1, 57a/7, 58b/1, 59a/9, 67a/15.

licâm (Ar.) Atın ağzına vurulan gem, dizgin:29b/16.

loğma Mayalı hamurun, ufak ufak parçalar hâlinde kızgın yağa dökülmesi ve kızardıktan sonra şerbete atılması sûretiyle yapılan bir çeşit hamur tatlısı: 67a/5.

luţuf(Ar.) Birinden bir şey istenirken nezâket sözü olarak kullanılır: 4b/4, 8a/6, 10b/10, 12b/15, 18b/16, 19a/6, 22b/12, 24b/17, 42a/1, 42a/9, 42b/5, 59a/17, 68b/11.

1. **it-** İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak: 18b/16, 19a/6, 22b/12, 24b/17, 42a/1, 59a/17, 68b/11.

-M-

ma'ad Dönüp gidilecek, dönülecek olan yer:20a/9, 21b/11.

mâ-beyn (Ar.) İki şeyin arası, ara: 18a/4, 39a/15.

mā' būd (Ar.) Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye lâîk olan, kendisine ibâdet olunan varlık, ilâh, Allah:27a/4.

mâcerâ (Ar.) Yaşanan olaylar dizisi, baştan geçen, vukû bulan hal ve olay:24a/15, 37a/1.

mâder (F.) Anne, vâlîde: 20b/19, 29b/3, 48b/15, 69b/18, 70a/17, 70b/1.

mağara (Ar.) Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle tabîî olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk: 5a/7, 5a/17, 30a/4, 30a/5.

mağlub (Ar.) Yenik düşmüş, yenilmiş: 50b/5, 51a/15.

mağrib (Ar.) Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı, garp: 15b/6, 15b/7, 15b/9, 18b/3, 18b/11, 19a/2, 19b/15, 21a/18, 21b/10, 24b/6, 62a/9, 62b/6, 71a/5, 71a/6, 71a/8, 71b/2, 72b/2.

mağrūrâne Gururlu, kibirli bir tarzda, mağrur bir insana yakışacak şekilde:8a/1.

mağal (Ar.) Yer, mekân, mevki: 3a/5, 3a/13, 7a/8, 7a/19, 8a/16, 9b/12, 10a/11, 10b/17, 18a/18, 20b/3, 21a/11, 22b/14, 23b/4, 27b/2, 29a/8, 42a/14, 43a/3, 44b/11, 44b/18, 45b/13, 46b/1, 48b/7, 49b/2, 49b/4, 49b/9, 55a/8, 56b/5, 58b/19, 59a/14, 59a/17, 60a/10, 62a/11, 63b/13, 63b/14, 68a/9, 69a/7.

mağbūbe (Ar.) Sevilen kadın, kadın sevgili, mâşûka: 4a/10, 6a/16.

maḥrūm (*Ar.*) İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz: 15a/2.

m. kalma- İstedini elde eden: 15a/2.

maḥşūş (*F.*) Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere âit olan, başkasında bulunmayan, husûsîleşmiş, has, özgü: 6b/14.

maḥẓ (*Ar.*) Saf, sırf, hâlis: 40a/19.

m. ol- Saf olmak: 40a/19.

maḥzūn (*Ar.*) Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü: 2b/10, 50b/18.

mā'il Bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş, meyletmiş: 1b/7.

m. ol- Gönlünü kaptırmak: 1b/7.

maḥkām (*Ar.*) Durulacak yer, durak, mekân, mahal: 41a/19,60b/10.

maḥbūl (*Ar.*) Kabul edilen, reddedilmeyen:3a/7, 3b/8, 14b/11, 28b/11, 42b/12, 43a/19, 54a/7, 54b/18.

m. geç- Hoşa gitmek, beğenilmek: 54a/7, 54b/18.

maḥşūd (*Ar.*) Söylenilmek, belirtmek istenilen, kastedilen:9a/1, 42a/8.

ma'kūl (*Ar.*) Akla uygun, akla yatkın gelen:42b/7, 60a/1, 70b/5, 72b/10.

mâlik (Ar.) Bir şeye sâhip olan (kimse), sâhip: 12a/10, 38a/14, 46a/7.

ma' lûm (Ar.) Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan: 8a/17, 49a/19, 57a/4, 69a/14

ma' nâ (Ar.) Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifâde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam:3b/3, 59b/7

ma' nevî (Ar.) Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, içe, öze, rûha âit: 20a/19.

manşûr (Ar.) Allah'ın yardımıyla gâlip gelen, zafere ulaşan:69b/13

manşûriyyet (Ar.) Allah'ın yardımıyla başarıya, zafere ve gâlibiyete ulaşma: 25a/10.

ma' rifet (Ar.) İş yapma husûsundaki ustalık, beceriklilik, hüner, mahâret: 39b/5.

ma' rûf (Ar.) Bilinen, belli, mâlûm:15b/8, 15b/10, 15b/14, 15b/17, 16a/15, 16a/19, 16b/4, 16b/18, 17a/2, 17a/4, 17a/7, 17a/11, 17b/3, 17b/4, 17b/11, 17b/16, 18a/5, 18a/10, 18a/12, 18a/13, 18a/17, 18b/3, 21a/19, 21b/2, 21b/4, 21b/5, 21b/7, 21b/8, 21b/17, 22a/16, 22a/18, 22b/6, 23a/8, 23a/14, 23b/19, 24a/2, 24a/3, 24a/5, 24a/6, 24a/18, 24b/1, 24b/4, 24b/13, 25a/6, 25a/14, 25b/1, 25b/3, 25b/7, 26/b11, 26a/5, 26a/8, 26b/9.

maşlahat (Ar.) İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey: 2a/1, 2a/5, 2a/14, 3a/7, 26a/7, 44a/8, 44b/14, 52a/9.

maşraf (Ar.) Sarfedilen, harcanan para, gider, harcama:49b/16.

maşraba (Ar.) Gümüş, çinko, teneke, toprak vb.nden yapılmış kulplu su kabı:42a/15, 43b/14, 44b/2.

maşûk (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kimse: 27b/17, 43b/6, 43b/8.

maşûka (Ar.) Aşkla sevilen, âşık olunan kadın: 43a/8, 43a/12, 44b/3, 45a/10.

maţbah (Ar.) Yemek pişirilen yer, mutfak: 51b/14.

mazhar (Ar.) Bir şeyin görünür duruma geldiği, görüldüğü, açığa çıktığı, zâhir olduğu yer veya kimse:20a/19.

mazlûm (Ar.) Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş (kimse): 15a/4.

maşzûr (Ar.) Mâzereti olan, özrü bulunan:2a/13, 24a/17, 36a/3, 41a/10, 47b/7, 52a/6.

mecâl (Ar.) Güç, kuvvet, derman, tâkat: 29a/11, 42a/12, 44b/17.

meclis (Ar.) Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı yeri: 22b/1, 33b/1, 37b/2, 41a/17, 42b/6, 42b/13, 43a/2, 43a/13, 43a/14, 43b/3, 43b/5, 43b/15, 44a/15, 52a/19, 62b/3, 63b/6, 69a/12.

meded (Ar.) Yardım, imdat: 27b/2, 28a/4, 28b/3, 44b/14, 46b/7, 63a/14, 66a/2, 67a/12.

medh (Ar.) Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü:1b/8, 22b/11, 68b/14.

m. it- Övmek: 1b/8, 22b/11, 68b/14.

meger (F.) “Oysa ki, halbuki” anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir, meğerse:5a/6, 11b/18, 18b/13, 20b/3, 20b/15, 24b/10, 27a/1, 30a/4, 31a/19, 32b/3, 34a/15, 34b/16, 36b/8, 42a/19, 43a/11, 51b/9, 54b/19, 60b/12, 61a/14, 62b/17, 63b/19, 64a/14, 64b/9, 64b/11, 65b/13, 67a/13, 68a/15, 68a/19, 69a/9, 69b/2, 71a/4.

mekân (Ar.) Yer, mahal: 5a/4, 5a/5, 5a/8, 30a/4, 52b/1, 64b/14, 64b/12, 66a/11.

mekkâre (Ar.) At, deve, katır gibi eşyâ taşımak için kirâlanan hayvan, yük hayvanı:20a/4.

mektub (Ar.) Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak, hal hatır sormak, istek bildirmek vb. bir maksatla elden yâhut posta aracılığı ile gönderilen yazılı kâğıt, nâme:18b/1, 18b/2, 18b/8, 18b/10, 55a/8, 71a/12.

m. yaz- Düşünceleri kağıda, mektuba geçirmek: 18b/1, 18b/8, 55a/8, 71a/12.

melâ'în (Ar.) Lânetlenmiş kimseler: 9a/14.

melek (Ar.) Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a itâat etmek ve dâima hayra vâsita olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri:48b/10.

melik(Ar.) Hükümdar, pâdişah, hâkan: 11b/19.

mellâh (Ar.) Denizci, gemici, kaptan: 62a/19, 63a/3, 63b/1, 63b/8.

melûl (Ar.) Boynu bükük, üzgün: 2b/10, 13b/2, 29a/17, 48a/10, 50b/17.

men⁶ (Ar.) Yasaklama, engelleme, önleme:5a/12, 31a/6, 31b/8, 36b/15, 45a/13, 61b/17, 68a/5, 69b/6, 72a/16.

m. it- Yasaklamak, engellemek: 5a/12, 31a/6, 31b/8, 36b/15, 45a/13, 61b/17, 68a/5, 69b/6, 72a/16.

menâkıb (Ar.) Menkıbeler, din büyükleri, kahramanlar, târihî şahsiyetler gibi kimselerin üstün yaşayışlarıyla ilgili fıkralar, hikâyeler: 7a/19.

mengüş (F.) Küpe: 12a/6, 12a/7.

menzil (Ar.) Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri, konak:51a/5.

menzilgâh Posta hizmetlerinde kullanılan atların bulunduğu, posta sürücülerinin dinlenip at değiştirdikleri, ahşap veya kerpiçten yapılmış, odaları ve ahırları olan yer, Tatar konağı: 52b/11.

merd (Ar.) Yiğit, cesur (kimse), bahadır, kahraman, şecî: 1b/2, 35a/15, 38a/3, 60b/14, 60b/15, 69b/6.

merdân (F.) Mert insanlar, mertler, yiğitler: 21a/17, 25b/6, 52a/14, 53b/2, 61b/4, 67a/11.

merdâne (F.) Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe: 7a/7, 11b/10.

merdüm (F.) Adam, insan: 67a/13, 667b/5, 67b/10, 67b/13.

merħabâ (Ar.) “İyi günler, günaydın” anlamında selâmlaşma sözü: 43a/6, 52a/12.

mesîh (Ar.) Hz. İsa'nın lakabı: 22b/6.

mesrūr (Ar.) Sevinçli, memnun (kimse), mutlu:49a/2.

mest (F.) İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş: 41b/2, 42b/19, 61b/8.

meşgūl (Ar.) Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan: 1b/3, 7b/19, 13a/6, 40b/1, 51b/1.

meşhur (Ar.) Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli: 15b/9, 55a/16.

meşreb (Ar.) Bir kimsenin yaratılışında bulunan huy, yaratılış, tabiat, mizaç, karakter: 19a/7.

meydān (Ar.) Üzerinde binâ vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan: 13a/4, 21b/19, 22a/6, 23a/13, 23a/14, 26a/18, 38a/18, 38a/19, 50b/3, 50b/4, 50b/7, 50b/18, 51a/6, 51b/3, 51b/17, 52b/3, 52b/4, 52b/5, 52b/6, 52b/15, 58a/5, , 69b/1, 71b/1, 71b/2, 71b/5, 72a/12.

meyve (F.) Bitkilerin, çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişip büyümesiyle meydana gelen ve tohumları taşıyan kısmı, yemiş: 41a/14, 57a/12, 57a/13, 57a/15, 63b/15.

miftāh (Ar.) Anahtar:33a/15.

mihmān (F.) Misâfir, konuk:40b/17.

mihnet (Ar.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat: 23a/8.

miḳdār (Ar.) Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu: 3a/6, 11b/13, 12a/7, 12b/10, 16a/15, 19a/1, 19a/7, 19a/10, 25a/16, 26a/3, 26a/8, 38a/10, 41b/3, 47b/10, 48a/18, 48b/18, 49a/14, 54b/7, 54b/9, 56b/9, 56b/17, 56b/19, 63b/7, 63b/15, 67a/12, 67a/14.

minnet (Ar.) Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşı kendini dâima borçlu hissetme: 4b/17, 17a/14, 22b/16, 26a/4, 31a/4, 41b/1, 53a/5.

minvâl (Ar.) Biçim, şekil, yol, tarz:39b/11.

misâfir (Ar.) Görüşme, ziyâret vb. amaçlarla birinin evine veya bir yere gelen ve geçici olarak kalan kimse, konuk: 36a/1, 36a/13, 36b/3, 40b/16, 42a/17, 42b/11, 43a/19, 43b/11, 47b/6, 47b/12.

mişâl (Ar.) Örnek, numûne: 9a/16.

mizâc (Ar.) İnsanın ruh yapısıyla ilgili meyil ve özelliklerinin tamâmı, huy, yaratılış, tabiat: 12a/7, 48a/14.

mu-mü Soru edatı: 2b/5, 2b/8, 3a/2, 3a/15, 3b/7, 3b/13, 3b/19, 4a/3, 4a/7, 6a/6, 6b/17, 7a/4, 9b/1, 11a/13, 11b/19, 12b/14, 14a/4, 14b/3, 15a/10, 16a/6, 17b/3, 18a/9, 20a/7, 20b/13, 21a/1, 21b/18, 21b/14, 22a/3, 22a/5, 22b/5, 22b/9, 23b/13, 25a/2, 25a/4, 25a/8, 25b/5, 25b/17, 26a/1, 26a/11, 27a/4, 27a/8, 27b/17, 28b/5, 28b/6, 28b/8, 28b/14, 29a/19, 30b/17, 31a/3, 31a/7, 31a/16, 33a/1, 33a/8, 33b/16, 34b/4, 34b/8, 34b/10, 35a/11, 35b/5, 35b/8, 35b/15, 36b/7, 37a/7, 39a/4, 41b/2, 41b/7, 42a/1, 42a/18, 42b/12, 43a/17, 43a/18, 43b/16, 43b/17, 44a/2, 44a/5, 45a/5, 45b/14, 46a/6, 46a/8, 46a/16, 46b/3, 46b/12, 46b/13, 46b/17, 47a/3, 47b/4, 47b/9, 47b/10, 48a/5, 48a/11, 48a/12, 48b/1, 48b/14, 50b/5, 51b/1, 51b/5, 52a/4, 52a/9, 52b/12, 52b/13, 54b/3, 54b/14, 55a/3,

55a/4, 55b/3, 56a/3, 56a/18, 57b/8, 58a/1, 58b/6, 58b/14, 63a/4, 63a/6, 63a/16, 64a/11, 64b/17, 65a/5, 65b/2, 66a/1, 66b/6, 67b/4, 68a/6, 70b/6.

mua⁶llâ (Ar.) Yüksek, yüce:42a/14.

mua⁶llim (Ar.) Öğreten, tâlim eden, öğretici, eğitici kimse: 68b/10.

muḥabbet (Ar.) Sohbet, yârenlik: 27a/2, 37b/5, 38b/8, 38b/13, 40a/12, 45b/1, 47b/14, 59b/5, 70b/18.

m. it- Karşılıklı olarak dostça konuşmak, yârenlik ve sohbet etmek: 27a/2, 37b/5, 38b/8, 38b/13, 40a/12, 45b/1, 59b/5, 70b/18.

muḥâl (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız:4a/12.

muḥâlefet (Ar.) Karşı olma, karşı çıkma, aksini savunma: 36b/7, 42b/11, 47b/15, 48b/3, 48b/15.

m. it- Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak veya yapmak: 36b/7, 42b/11, 47b/15, 48b/3.

muḥâlif (Ar.) Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen (şey), aykırı, zıt: 63b/12.

muḥârebe (Ar.) İki devlet veya devletler arasında yapılan savaş, harp: 38a/16.

muḥâşara (Ar.) Kale, şehir, kasaba vb. bir yerin yâhut bir birliğin etrâfını askerle çevirip giriş çıkış ve ikmal yollarını kesme, kuşatma:45b/4, 61b/3, 71b/10.

m. it- Kuşatmak, sarmak: 45b/4, 61b/3, 71b/10.

muḥāṭara (*Ar.*) Tehlikeli durum, tehlike: 51a/16.

muḳābele (*Ar.*) Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık:24a/3, 46a/6, 68b/12.

muḳābil (*Ar.*) Bir şeyin tam karşısına gelen, karşısında bulunan, karşı karşıya olan:19b/5, 50a/2, 50b/7, 69b/3, 71a/15, 71b/3, 72a/13.

m. ol- Karşı karşıya gelmek: 50b/7, 69b/3, 71b/3.

muḳaddem (*Ar.*) Önde olan, önden giden, ileride bulunan: 16b/11, 25b/4, 45b/14, 46a/18, 66a/2.

muḳarreb (*Ar.*) Yaklaşmış, dost kabul edilmiş (kimse), yakın: 39a/1.

muḳarrer (*Ar.*) Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış: 22a/16, 39a/15, 39a/19.

muḳayyed (*Ar.*) Bir şeye veya kimseye maddî yâhut mânevî bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı:1b/15, 33a/1, 50a/15, 50b/14, 51a/7, 54b/3.

m. olma- Kayıtlanmamak, bağlanmamak: 1b/15, 33a/1, 50a/15, 50b/14, 51a/7, 54b/3.

mūm (*F.*) Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak sûretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı, şem':41b/17.

muntazır (Ar.) Bekleyen, gözleyen:2b/1, 36a/6, 52b/1.

m. ol- Beklemek, gözlemek: 52b/1.

murād (Ar.) Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç:2b/11, 3a/4, 3a/6, 3b/4, 3b/9, 3b/15, 3b/16, 4a/6, 4b/14, 6b/5, 7a/18, 8a/5, 8a/17, 8b/2, 11b/1, 11b/7, 11b/8, 11b/13, 16b/7, 23b/10, 25a/17, 25b/4, 27b/8, 29a/5, 44b/6, 50b/13, 53b/17, 54b/8, 59a/2, 60a/7, 60a/18, 69a/12, 70b/13.

mu'temed (Ar.) İnanılır, güvenilir, emin, îtimâda şâyan (kimse): 44a/19.

muvâfiķ (Ar.) Uygun, münâsip:62a/10.

m. ol- Uygun olmak: 62a/10.

mübârek (Ar.) Çok saygı değer, hürmete lâyıık: 7a/15, 7a/17, 25a/18, 27b/3, 29a/3, 42b/4, 47b/17, 59b/12, 60a/5.

mübâriz (Ar.) ski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen: 23a/15, 71b/2.

mücevher (Ar.) Elmas, inci, pırlanta, yâkut, zümrüt, altın vb. ile donanmış veya onlardan yapılmış değerli süs eşyâsı:5b/19, 65b/10, 65b/11.

müflis (Ar.) flâs eden, malını mülkünü batıran (kimse): 30b/3.

mühlet (Ar.) Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için verilen belirli süre, vâde: 4a/19, 4b/2, 50a/8, 50a/9.

m. vir- Belli bir süre belirlemek: 4a/19.

müjde (*F.*)Sevinmeye yol açan, sevindirici haber: 2a/19, 29a/17, 49a/7, 49a/9, 68b/19, 70a/11, 70a/12, 72a/9.

m. eyle- Birine sevindirici bir haber ulaştırmak: 29a/17, 49a/9, 72a/9.

müjdecî Müjde veren, iyi ve sevindirici haber getiren (kimse): 54a/2.

müjdele- Sevindirici haber getirmek, müjde vermek: 54a/3.

mükâfât (*Ar.*) Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey: 18b/2, 22b/13.

mülâhaza (*Ar.*)Düşünce: 39a/5.

mülâkât (*Ar.*) Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşma, görüşme: 42a/11, 42b/7.

m. it- 42a/11.

mülâkî (*Ar.*) Buluşan, kavuşan, görüşen (kimse):45b/2.

m. ol- Kavuşmak, görüşmek: 45b/2.

mülkûn (*Ar.*) Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, muhtemel: 24a/3, 30b/7, 39a/8, 41a/3, 53b/12.

münâcât (Ar.) Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma: 62b/16, 67a/8.

münâsebetsiz Uygunsuz, yakışık almayan, yakışıksız, yersiz:37a/3.

münâsib (Ar.) Uygun, yerinde: 8a/16.

münhezim (Ar.) Bozguna, hezîmete uğramış, yenilmiş: 69b/12.

m. ol- Bozguna uğramak: 69b/12.

müşâvere (Ar.) Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alış verişi, danışma, istişâre: 1b/4, 63b/13, 67b/4.

müşkül (Ar.) Zor, güç, çetin:7b/12, 22b/12, 34b/11.

müşteri (Ar.) Satın alan kimse, alıcı: 2b/11.

mütâle'a (Ar.) Etraflıca düşünme, inceleme: 49a/17.

m. it- Üzerinde düşünmek: 49a/17.

müte'allük (Ar.) Âit, dâir, ilgili, alâkalı: 53b/13.

müte'ayyin (Ar.) Meydanda olan, meydana çıkan, zuhur edip belirli duruma gelmiş olan: 11a/7, 35a/17, 59a/8.

müyesser (Ar.) Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış: 26a/2.

müzeyyen (Ar.) Süslenmiş, bezenmiş, süslü: 59b/14, 68a/17.

m. kıl- Bir yeri süslü hâle getirmek: 59b/1.

-N-

nâdim (*Ar.*) Pişman olan, nedâmet getiren (kimse): 24b/18, 48a/8, 68a/19.

n. ol- Pişman olmak: 24b/18, 48a/8, 68a/19.

naql (*Ar.*) Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma, aktarma, geçirme: 2b/13, 21a/13, 22a/13.

n.-i hikâyet it- Hikâye aktarmak: 21a/13.

nâm (*F.*) İsim, ad: 1b/5, 5b/13, 9a/2, 11a/16, 11b/15, 14a/9, 17b/12, 18b/12, 27a/6, 35b/6, 39a/2, 39b/6, 39b/10, 41a/1, 43a/11, 49a/19, 52b/4, 52b/11, 54b/11, 55a/13, 55a/15, 55a/16, 70b/9, 71b/7.

namâz (*F.*) İslâm dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet: 61a/7.

nâm-dâr (*F.*) Namlı, ünlü, meşhur: 15b/11, 16b/10, 24a/13.

nâme (*F.*) Mektup: 13a/15, 21a/19, 21b/2, 21b/3, 21b/8, 21b/9, 21b/15, 21b/17, 39a/10, 39a/13, 39a/12, 39b/8, 39b/12, 39b/13, 47b/19, 48a/1, 49a/17, 49b/10, 50a/2, 54a/5, 59b/8, 71a/15, 71b/11.

n.-i ma' rûf Bilinen mektup: 21a/19.

na're (Ar.) Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma:5a/8, 9a/10, 9a/12, 11a/15, 11a/16, 13a/8, 23b/4, 23b/17, 45a/9, 50b/4, 51b/16, 51b/19, 52b/5, 53b/2, 61b/10, 66b/1, 66b/4, 69b/2.

n. ur- Yüksek sesle bağırma, haykırma: 5a/8, 11a/15, 23b/4, 23b/17, 51b/16, 51b/19, 52b/5, 53b/2, 66b/4, 69b/2.

naşb (Ar.) Birine bir şeyden pay vermek:59b/11.

n. ol- Faydalanmak: 59b/11.

naşıl Bir kimse veya bir şey hakkında bilgi almak için kullanılan soru sıfatı; ne biçim, ne türlü, ne gibi:2b/2, 4a/6, 22a/2, 23b/16, 27b/15, 33b/15, 44b/15, 48b/7, 58a/14, 60b/15, 65a/13, 67b/1, 69b/8.

naşib (Ar.) Allah'ın bir kimseye tâyin ve kısmet ettiği şey, tâlih, baht: 27a/4, 43b/18, 67b/7.

naşihat (Ar.) Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz:8b/6, 24a/16, 27a/18, 27b/2, 36a/5, 48a/15.

n. it- Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek, öğüt vermek: 8b/6, 24a/16, 27a/18, 27b/2, 48a/15.

nazar (Ar.) Bakış, bakma, göz atma: 17b/4, 26b/5,27a/1, 30b/6, 31b/17, 45a/10, 52b/3, 59b/3, 69a/2.

nāzil (Ar.) Yukarıdan aşağıya inen: 14b/18.

n. ol- İnmek: 14b/18.

naẓīr (Ar.) Benzer, eş: 6a/17,59a/5.

ne Nasıl, niçin: 1b/9, 2a/3, 2a/5, 2a/13, 3a/10, 3a/11, 3a/15, 3a/17, 3b/8, 3b/14, 3b/18, 3b/19, 4a/1, 4b/14, 5b/10, 5b/13, 7b/3, 7b/18, 8a/1, 8a/7, 8b/17, 9a/12, 9b/9, 9b/10, 10b/15, 11a/5, 11a/14, 11a/18, 11b/4, 11b/11, 12a/11, 12a/2, 13a/17, 13b/5, 14b/16, 15b/5, 17a/7, 18a/3, 18a/7, 19b/11, 20a/4, 20a/5, 20a/6, 20a/15, 20b/8, 21a/15, 21b/7, 21b/8, 21b/17, 21b/18, 21b/19, 22a/8, 22b/12, 22b/13, 23a/5, 23a/6, 23a/18, 23b/9, 24a/12,24b/14, 24b/16, 24b/18, 25a/2, 25a/3, 25a/6, 25a/8, 25b/4, 25b/18, 25b/19, 26a/17, 26a/19, 26b/19, 27a/10, 27a/12, 27b/18, 27b/19, 28a/13, 28a/14, 28a/17, 28b/10, 28b/11, 29b/11, 29b/13, 29b/14, 30a/6, 30a/8, 31a/1, 32a/10, 33a/9, 33b/10, 32b/18, 34a/9, 34a/11, 34a/14, 34a/17, 34b/11, 35b/1, 35b/2, 35b/11, 36a/1, 36b/13, 37b/4, 38a/1, 38a/13, 38b/9, 38b/17, 39b/1, 39b/11, 40a/5, 40a/6, 40a/7, 40b/5, 40b/7, 41b/4, 41b/15, 43a/4, 43a/6, 43a/9, 43a/17, 43b/4, 43b/13, 44a/2, 44a/3, 44a/14, 44a/18, 46a/5, 46b/9, 46b/11, 46b/15, 46b/16, 46b/18, 47a/6, 47a/19, 48a/19, 49a/4, 49a/14, 49b/3, 49b/5, 49b/8, 49b/10, 50a/15, 51b/11, 52a/4, 52a/5, 52a/16, 53a/5, 53a/14, 54b/5, 54b/13, 55a/11, 55b/2, 55b/3, 56b/8, 57a/14, 57b/7, 57b/11, 57b/18, 58a/8, 58b/7, 59b/18, 61a/16, 61b/8, 61b/18, 62a/7, 62b/10, 63a/6, 64a/8, 64b/4, 65a/2, 65a/15, 65b/1, 65b/4, 66a/2, 66b/18, 67a/6, 67a/19, 68a/1, 70a/11, 70b/1, 70b/15, 71a/8, 71a/9.

neden Ne sebepten, niçin: 14b/16.

nefer (Ar.) Rütbesi olmayan asker, er:24b/6.

nefes (Ar.) Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk: 13a/4, 21a/2, 27b/3.

nefeslü Nefesi kuvvetli olup uzun zaman nefes alıp vermeden durabilen:27b/2.

nehir (Ar.) Akarsu, büyük ırmak: 41a/15, 42b/8.

nem kap- Olur olmaz şeyden alınmak, buluttan nem kapmak:58a/7.

nereden Hangi yerden: 15b/4, 30a/7, 57b/4, 65b/7.

nereye Hangi yere: 15b/4, 19b/2, 25b/12, 26a/17, 26b/19, 27a/18, 27b/11, 35a/18, 35b/7, 36a/8.

nesl (Ar.) Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sülâle: 70b/10.

neşat (Ar.) Sevinç, neşe: 37b/2.

nevâle (Ar.) Gerekli yiyecek ve içecek şeyler:33a/18.

niçe Nasıl:3a/4, 3b/1, 4a/16, 4b/19, 5a/18, 7b/13, 8a/1, 10a/6, 10b/12,11a/1, 11a/3, 12a/19, 13a/1, 13a/19, 14a/10, 16b/8, 18a/15, 24a/8, 24b/18, 25b/10, 25b/13, 27b/12, 28a/6, 31a/14, 34a/15, 34a/17, 35a/11, 35a/12, 35a/17, 35a/19, 35b/13, 37a/2, 37a/7, 37b/5, 38a/9, 40b/12,42b/3, 43a/10, 44b/10, 45b/1, 46b/3, 47a/5, 48a/10, 48a/12, 49b/4, 49b/5, 50a/6, 50b/18, 52b/19, 55a/19, 56a/2, 56a/4, 56a/9, 57b/12, 61a/2, 63b/10, 64a/6, 64a/17, 65a/3, 65a/12, 69b/16, 70a/18, 71b/3, 72b/18.

niçünBir şeyin sebebini ve amacını sormak maksadıyla kullanılan “neden, hangi sebeple, hangi sebepten ötürü?” anlamında soru zarfı:2a/6, 3a/12, 3b/13, 11a/9, 12a/1Seyf, 12a/6, 16b/9, 17a/13, 20a/3, 24b/12, 27a/2, 28b/13, 34b/10, 35a/9, 36a/5,

36b/5, 36b/6, 36b/14, 37a/6, 48a/17, 49b/12, 52a/13, 52b/9, 54b/4, 58a/1, 59b/17, 63a/9, 64a/6, 65b/4.

nidā (Ar.) Seslenme, çağırma, bağırma: 5a/19, 72a/6.

nigār (F.) Resim gibi güzel sevgili: 1b/3, 2b/14, 2b/15, 2b/19, 3b/18, 4b/11, 4b/18, 19a/17, 19b/1, 23a/2, 30a/11, 30a/17, 41a/6, 41b/15, 55a/19, 61a/13, 61a/16, 61a/17, 62a/5, 62a/9, 62a/12, 62a/18, 62a/19, 62b/4, 62b/9, 62b/14, 62b/15, 62b/16, 63b/4, 63b/6, 64b/12, 66b/15, 66b/16, 68a/1, 68a/16.

nihān (F.) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış: 27b/10.

n. ol- Görünmez olmak, gizlenmek: 27b/10.

nihāyet (Ar.) Sonunda, en sonunda: 4a/19, 14b/16, 16b/12, 25a/16, 25b/4, 39b/5, 42a/8, 42b/5, 48b/6, 49a/12, 67a/17.

niḳāb (Ar.) Yüz örtüsü, peçe: 46b/11.

nikāh (Ar.) Bir kadınla bir erkeğin kânun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem: 7a/17, 29a/2, 56a/2, 59a/16, 59a/18, 59b/6, 59b/12, 59b/13, 59b/10, 60a/2.

n. it- Bir kimseyi resmen nikâhı altına almak, onunla evlenmek: 59a/16, 59a/18, 59b/13, 59b/10.

n.ol- Evlenmek: 7a/17, 29a/2, 59b/12, 60a/2.

ni' met (Ar.) Allah'ın kullarına bağış olana yiyecek içecek vb., özellikle ekmek: 41a/16, 69a/11.

nisbeten (*Ar.*) Kıyaslanacak olursa, göre, oranla:15b/1.

nişan (*F.*) **1.** İşâret, belirti, iz, alâmet: 16a/10, 25b/11, 41a/15. **2.** Bir erkekle bir kadının evlenme vaadiyle birbiriyle yaptıkları sözleşme ve bu sözleşme sebebiyle yapılan yüzük takma töreni: 38b/6.

niyâz (*F.*) Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, ricâ:14a/16, 24b/16.

n. it- Yalvarmak, ricâ etmek: 14a/16, 24b/16.

niye Bir şeyin sebebini sormak için kullanılır; niçin, neden: 1b/13, 16b/7, 22a/4, 27b/16, 31b/6, 34a/16.

nîze (*F.*) Mızrak, süngü: 6a/4, 38b/2, 52b/15, 52b/16, 52b/19, 53a/1, 53a/3, 53a/8, 53a/9, 53a/10, 53a/11, 53a/16, 53a/18, 72a/17.

numâyân (*F.*) Görünen, meydanda olan, ayan, âşikâr: 10a/12.

n. ol- Görünmek: 10a/12.

nūş (*F.*) İçme, içiş:3b/12, 9b/16, 42b/16, 42b/19, 43b/16, 52b/7, 71a/3.

n. it- İçmek: 3b/12, 9b/16, 42b/16, 42b/19, 43b.

-O-

o Tekil üçüncü şahsı gösterir: 28a/10, 28b/9, 31b/4, 40b/4.

oba Çadırlarda yaşayan göçebe âilelerin meydana getirdiği topluluk, oymak, çadır halkı, göçer evli kabîle:32a/16, 32b/14.

oğlan Erkek çocuk:14b/1, 20b/19, 21a/3, 32b/5, 41a/9, 64b/15, 66a/3, 66a/10, 68b/2, 69a/3.

oğlancuk Küçük erkek çocuk: 41a/11, 56b/4, 65a/17, 68b/19.

oğul Cinsiyeti erkek olan evlât: 4a/2, 4a/4, 4a/8, 6b/3, 6b/4, 7a/10, 11a/17, 11b/9, 11b/19, 12a/17, 13a/11, 13b/6, 19a/6, 19a/7, 21a/10, 21a/11, 24b/10, 29a/6, 32b/4, 32b/15, 33a/4, 60a/8, 60a/9, 60b/12, 61a/, 61b/5, 62b/6, 65b/9, 66b/14, 69a/15, 71a/7, 72a/2, 72a/3, 72a/4.

ol Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfatı, “o” nun eski şekli:1b/2, 1b/9, 1b/11, 3a/7, 3a/14, 3b/5, 4b/5, 4b/17, 5a/3, 5a/4, 5a/6, 5a/7, 5a/10, 5a/11, 5a/17, 5b/9, 5b/16, 5b/17, 6a/4, 6b/1, 6b/2, 6b/5, 7a/8, 7a/10, 7a/15, 7b/16, 8a/1, 8a/18, 8b/18, 9a/5, 9a/7, 9a/9, 9a/11, 9a/16, 9a/18, 9b/1, 9b/2, 9b/3, 10a/4, 10a/11, 10a/13, 10b/17, 11b/2, 11b/9, 11b/11, 12a/18, 12a/19, 12b/12, 13a/9, 13a/14, 13b/9, 13b/12, 13b/17, 14a/7, 14a/13, 14a/14, 14b/1, 14b/8, 14b/9, 14b/15, 15a/2, 15a/6, 15b/6, 15b/8, 15b/10, 15b/11, 15b/15, 16a/3, 16a/11, 16a/17, 16a/19, 16b/4, 16b/5, 16b/16, 16b/18, 17a/18, 17b/1, 17b/2, 17b/18, 18a/19, 18b/2, 18b/6, 18b/7, 18b/13, 19a/17, 19b/8, 20a/13, 20b/5, 20b/8, 21a/14, 21b/12, 21b/15, 22a/5, 22a/19, 22b/8, 22b/11, 22b/17, 23a/6, 23a/15, 24a/12, 24b/3, 24b/19, 25a/2, 25a/12, 25b/16, 26a/18, 26a/19, 26b/6, 26b/8, 26b/9, 26b/15, 26b/16, 27a/2, 27a/8, 27b/1, 27b/5, 27b/6, 27b/8, 27b/13, 27b/18, 28a/6, 28a/8, 28a/19, 28b/9, 29a/10, 29b/10, 30a/2, 30a/5, 30a/10, 30a/11, 30a/12, 30a/17, 30a/18, 30b/1, 30b/2, 30b/3, 30b/4, 30b/6, 30b/10, 30b/17, 31a/18, 31b/1, 31b/2, 31b/15, 32a/6, 32a/10, 32a/14, 32a/15, 32b/8, 33a/17, 33b/2, 34b/10, 35a/1, 35a/3, 36a/8, 36a/19, 36b/9, 37b/13, 38b/8, 38b/10, 39a/1, 39a/3, 39b/3, 39b/7, 40b/8, 42a/2, 42a/14, 42a/16, 42b/13, 43b/4, 43b/5, 44b/1, 44b/8, 44b/17, 45a/7, 45a/9, 45a/11, 45b/19,

46a/6, 46a/17, 47a/2, 47a/4, 47b/5, 47b/12, 47b/17, 48a/2, 48a/4, 48a/5, 48a/7, 48b/17, 49a/5, 49a/17, 49b/14, 50a/1, 50b/19, 51b/13, 52b/1, 53a/14, 53a/17, 53b/4, 53b/5, 54a/7, 54b/7, 55a/8, 55a/11, 55a/16, 55a/17), 55b/1, 55b/2, 55b/4, 55b/13, 55b/16, 56a/2, 56b/1, 56b/3, 56b/4, 56b/5, 56b/10, 56b/15, 57a/8, 57a/13, 57a/16, 57b/1, 57b/15, 58a/10, 58a/11, 58a/15, 58b/6, 58b/13, 58b/14, 59b/1, 59b/13, 59b/14, 60a/6, 60b/10, 60b/14, 60b/15, 60b/19, 61a/5, 61a/6, 61a/14, 61a/16, 61b/2, 61b/4, 61b/8, 61b/12, 62a/6, 62a/11, 62a/12, 62a/16, 62b/7, 62b/13, 63b/1, 63b/11, 63b/12, 63b/17, 63b/18, 64a/2, 64a/13, 64a/15, 64b/5, 64b/9, 64b/12, 64b/17, 65a/1, 65a/5, 65a/17, 65a/19, 65a/8, 65b/3, 65b/5, 65b/8, 65b/12, 66a/3, 66a/7, 66b/2, 67a/2, 67a/3, 67a/5, 67a/16, 67b/3, 67b/16, 68a/9, 68b/6, 68b/15, 68b/16, 69b/1, 69b/5, 69b/6, 70a/1, 70a/13, 70b/8, 70b/15, 71b/7, 72a/17, 72b/8, 72b/11.

oĥsa- (Sevgisini, Őekkatini belli etmek iin) Elini bir Şey zerinde hafif hafif gezdirmek: 32b/6.

oĥ Yay denilen letle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek: 10a/19, 20b/4, 20b/6, 28a/1, 28a/2, 39b/4, 50b/10.

o. at- İyice gerilmiş olan yayın kiriŐine takılan oku yayı birdenbire serbest bırakmak sretiyile ileriye doğru fırlatmak: 20b/4, 20b/6, 28a/1, 28a/2, 39b/4, 50b/10.

oĥu- Bir yazıda ne yazıldığını sdece gzle veya aynı zamanda seslendirerek ozmek: 18b/10, 21b/9, 39a/3, 47b/11, 59b/12, 66a/7, 66a/9.

ol- Meydana gelmek, vuk bulmak: 1b/3, 1b/12, 1b/15, 2a/17, 2b/6, 3b/7, 4a/2, 4a/4, 4a/19, 4b/13, 4b/14, 4b/15, 5a/2, 5b/1, 5b/9, 5b/15, 6a/11, 6b/4, 6b/5, 6b/12, 7a/15, 7b/12, 7b/15, 8b/18, 9b/2, 9b/6, 10a/4, 10a/7, 10a/15, 10a/17, 10b/2, 10b/6, 10b/10, 10b/17, 10b/19, 11a/4, 11b/12, 12a/1, 12a/4, 12a/5, 12a/8, 12a/12, 12b/10, 12b/16, 13a/6, 13a/7, 13a/11, 13b/2, 13b/10, 14a/2, 14b/2, 14b/11, 14b/16, 15a/16, 15a/17,

15a/18, 15b/15, 16a/1, 16a/5, 16b/6, 16b/18, 17a/7, 18a/4, 18a/5, 18a/15, 18b/17, 18b/19, 19a/3, 19a/15, 19b/2, 20b/11, 21a/4, 21a/10, 21a/13, 21a/16, 21b/3, 22a/9, 22a/16, 22a/17, 22b/1, 22b/8, 22b/12, 22b/19, 23a/2, 23a/3, 23a/11, 23a/12, 23a/19, 23b/2, 23b/14, 24a/7, 24a/9, 24b/3, 24b/4, 24b/8, 24b/13, 25a/12, 25a/15, 25b/4, 25b/10, 26/b11, 26a/6, 26a/9, 27b/1, 27b/7, 27b/10, 28b/16, 29a/2, 29a/15, 29b/2, 29b/5, 29b/6, 29b/9, 29b/11, 29b/15, 29b/18, 30a/12, 30a/17, 30b/3, 30b/10, 30b/11, 31a/11, 32a/13, 32a/14, 32a/16, 33a/3, 33a/5, 33a/13, 33a/19, 34a/15, 34b/4, 34b/11, 34b/12, 35a/2, 35a/11, 35b/3, 36a/5, 36a/19, 37a/2, 37a/15, 37b/13, 37b/17, 38a/4, 38a/6, 38b/1, 39a/15, 39b/1, 39a/8, 39a/9, 39b/6, 39b/12, 40a/7, 40b/2, 40b/8, 40b/11, 41a/4, 42a/13, 42b/5, 43a/10, 43a/16, 43b/13, 44a/4, 44a/14, 44a/19, 45a/16, 45a/17, 46a/1, 46a/8, 46b/2, 47b/11, 47b/14, 48a/8, 48a/10, 48a/18, 48b/18, 49a/1, 49b/10, 49b/18, 50a/15, 50b/2, 50b/7, 50b/9, 50b/14, 50b/15, 50b/16, 50b/17, 51a/5, 51b/18, 52a/8, 52a/14, 52b/1, 52b/2, 53a/7, 53a/19, 53b/7, 53b/10, 53b/18, 54a/4, 54a/8, 54a/19, 54b/7, 55b/17, 56a/2, 56a/7, 56b/2, 56b/3, 58b/17, 59a/11, 59b/2, 59b/9, 59b/10, 59b/13, 59b/15, 59b/16, 60a/7, 60a/11, 60a/13, 60b/4, 60b/5, 61a/18, 61b/5, 62a/4, 62a/10, 62a/14, 62b/5, 62b/7, 63a/15, 63b/7, 63b/17, 64a/8, 64a/17, 64b/14, 65a/3, 65a/16, 65b/16, 65b/1, 65b/2, 65b/16, 66a/5, 66a/6, 66a/11, 66a/14, 66a/17, 66a/18, 66ab/8, 66b/12, 66b/13, 67a/4, 67a/9, 67a/11, 67a/15, 68a/18, 68a/19, 68b/1, 69a/15, 69b/4, 69b/9, 69b/12, 70a/1, 70b/2, 70b/18, 71a/4, 71a/8, 71b/6, 71b/7, 71b/8, 71b/16, 72a/4, 72a/7, 72a/13, 72b/2, 72b/3, 72b/5, 72b/15, 72b/16.

‘āciz ol- 5a/11

āgāh ol- 34b/9, 41a/6, 41b/5

aḳrabā ol- 1b/11

‘āşık ol- 15b/15, 22a/18, 22b/19, 24b/15, 26b/11, 30b/2, 45a/19, 46a/17

ateş ol- 18b/17

bā‘ iş ol- 49a/1

bahādur ol- 29a/7, 49a/5

berhüdār ol- 22b/17

bermurād ol- 25b/2, 44b/6, 60a/7

beyān olun- 21a/11, 29a/8, 60a/11

bī-ķarār ol- 22b/18, 47b/17

cem^c ol- 10b/17, 26a/6, 50a/1, 50b/17, 54a/7, 54b/1, 65b/16

cenk ol- 50a/4, 50a/6, 53b/7, 71b/8

dāl-ı ħancer ol- 32a/5

deli ol- 57b/13

dermān ol- 20b/13

dervīş ol- 1b/2, 19a/17

dīvāne ol- 3a/15, 28b/4, 29a/15, 30b/11, 47a/13, 48a/8

düşmān ol- 15a/18, 35a/11

efzūn ol- 40b/3

esīr ol- 10b/2, 11a/4, 24a/8

fāriğ ol- 42a/2, 44a/16

ğā^c ib ol- 16a/5, 29b/2, 29b/5, 54b/3

ğāfil ol- 53a/10

gelin ol- 20b/11

görinmez ol- 9b/2

ħaber-dār ol- 61a/9, 61b/2

ħabs ol- 24b/12

ħalāş ol- 5b/15, 10b/15, 28a/5, 66b/19

ħarāb ol- 35a/10

ħaşm ol- 21b/14

ħasta ol- 13a/12, 48a/18, 48b/3, 48b/7, 48b/18

ḥaṭrı ḥōş ol- 51a/13

ḥayrān ol- 7a/15, 13a/7, 16b/18, 20a/14, 28b/1, 30a/17, 33a/3, 37a/17, 37b/17, 59a/11, 68a/18, 70a/1

ḥāzır ol- 7b/6, 9a/9, 18b/19, 21b/17, 59b/13

helāk ol- 6b/4, 6b/5, 12a/8, 14b/16, 22b/8, 26a/3, 50b/15, 53a/19, 61a/18, 67a/11, 69a/15, 71a/8, 71b/7

ilhām ol- 26b/3

ḳābil ol- 38a/7

ḳādir ol- a/1, 4a/18, 11b/6, 17a/12, 38a/2, 39a/9, 39b/3, 47a/19, 51b/1

ḳā' il ol- 44b/12, 53b/18

kerīm ol- 41a/18

ḳul ol- 12a/1, 12a/5, 18b/4, 18b/13, 24b/8, 32a/7, 37a/7, 51b/4, 51b/6, 51b/8

la' in ol- 44b/13

lāyık ol- 2b/2

mā-beyn ol- 18a/4

mā'il ol- 1b/7

māni' ol- 8b/2, 25b/4, 58a/13

ma' zūr ol- 1b/13, 24a/17, 36a/3

melūl ol- 48a/11

mesrūr ol- 49a/2, 52a/6

mest ol- 41b/3, 42b/19

meşğul ol- 1b/3, 7b/19, 13a/6, 40b/2, 51b/2

misāfir ol- 42a/17, 47b/6, 47b/12

muḥtāc ol- 7b/18

mukābil ol- 19b/5, 50b/7, 69b/4, 71a/15, 71b/3, 72a/13

muḳayyed olma- 50b/14, 51a/7, 54b/3

muntazır ol- 52b/1

murād ol- 4b/15

müflis ol- 30b/3

Müslümān ol- 12a/4, 12a/9, 21b/16, 23a/11, 24b/3, 24b/7, 24b/13, 25b/8, 32a/10, 32a/13, 32a/14, 32a/15, 32a/16, 59b/5, 70b/18

müşkül ol- 7b/12, 34b/11

müyesser ol- 26a/2

nā-ümīd ol- 26b/2

nikāḥ ol- 7a/17, 29a/2, 59b/12

numāyān ol- 10a/12

nuṣībət ol- 49a/3

peṣīmān ol- 3a/13, 15a/16

piṣmān ol- 42a/13

rāzı ol- 30b/10, 49b/12, 63b/17, 68b/7

revāne ol- 16a/1, 23a/2, 33a/5, 33a/13, 49b/18, 52a/8, 54a/2, 72a/7

ruhbān ol- 46a/19, 46b/3

sağ ol- 9b/10, 32b/7, 43b/2, 45a/5, 45a/13

sākin ol- 47b/11

sebeb ol- 13b/10, 17a/7, 18a/5, 42b/8, 46b/6, 47b/14, 51a/7

silāḥ-pūṣ ol- 23a/1, 38a/14

süvār ol- 4b/8, 4b/13, 6a/4, 8a/4, 10a/9, 12b/9, 16b/16, 23a/1, 29b/19, 40b/10, 45a/8, 51b/18, 52b/2, 60a/4, 60a/18, 60b/8, 69b/3

şād ol- 10a/4, 10b/3, 14b/12, 15a/18, 24b/8, 27b/1, 33a/19, 46a/1, 49a/15, 50a/13, 52a/11, 54a/3, 55b/17, 59b/9, 61a/1, 62a/18, 65a/14, 68b/5, 70b/2, 72a/9

şāhid ol- 3b/8

tābi‘ ol- 23b/8

tamām ol- 20b/16, 59b/10, 68b/1, 72b/17

tārumār ol- 13a/11, 23b/1

telef ol- 13a/7

teslīm ol- 10a/13, 10a/17, 10a/18, 27b/1

tīz ol- 28a/8

türbedār ol- 1b/3

vākıf ol- 43a/7

var ol- 3a/4

vāşıl ol- 39b/12, 59b/2

yab yaşşı ol- 36a/19

zāhir ol- 14b/12, 66a/5

zāyi‘ ol- 10b/2, 26b/16, 54b/7

olabil- Olasılık, ihtimal: 22b/13.

olacak Olması mümkün olan, yapılması imkân dâhilinde bulunan: 8b/8, 10b/10, 34b/4, 34b/12, 44a/14.

olma- Meydana gelmemek, gerçekleşmemek, elinde bulunmamak: 1b/4, 2a/6, 2b/10, 3a/14, 3b/9, 4a/3, 4a/12, 4b/4, 6a/18, 6b/1, 7b/12, 8a/10, 8b/9, 8b/15, 9a/6, 11b/8, 12a/9, 15b/12, 16a/17, 18b/13, 19a/18, 19b/15, 20b/1, 20b/11, 20b/13, 20b/16, 21a/10, 21a/15, 22a/14, 22b/11, 24a/19, 24b/7, 24b/18, 26a/2, 26a/6, 26b/12, 27a/8, 28a/9, 29b/5, 29b/9, 30b/15, 31b/10, 33b/17, 34a/3, 35b/2, 36a/4, 36b/13, 37b/19, 39a/10, 39b/18, 40b/1, 41a/2, 41a/5, 41a/14, 41a/19, 46a/11, 48b/3, 49b/16, 50a/15, 51a/2, 51b/1, 52a/3, 52a/15, 52b/17, 54b/3, 54b/8, 55a/16, 56a/10, 57a/19, 57b/13, 58a/13, 58b/16, 60a/10, 62b/10, 68a/16.

omuz (*Yun.*) Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım: 27b/4,28a/2, 33a/3, 57a/17, 57b/5, 57b/14, 58a/14, 63b/3.

ora O yer: 16a/1, 16a/9, 31a/15, 68a/18.

orta İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer:21a/7, 30a/1, 35a/1, 37b/3, 39b/17, 41a/14, 41a/17, 44b/9, 47b/10, 51b/17, 53a/13, 71a/17.

ortalıkBulunulan yer, çevre, etraf: 15b/1, 35a/10, 55a/12.

ot Bir iki mevsim veya bir yıl, pek azı da daha fazla yaşadıkten sonra kuruyan, toprak üstündeki kısımları odunlaşmayıp yumuşak kalan küçük bitkilerin ortak adı: 64a/1.

otağ Tuğ, çelenk, sorguç:3a/18, 6a/3.

otağ Bkz. otağ

otur- Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek: 2a/8, 2a/10, 3b/10, 5b/7, 5b/19, 6a/3, 7b/1, 7b/19, 10b/17, 11a/5, 16a/14, 17a/2, 17a/13, 17b/18, 19a/13, 21b/6, 24a/5, 24b/9, 24b/18, 26b/5, 26b/17, 27a/18, 29a/13, 29a/16, 31b/17, 33b/1, 33b/2, 34b/2, 35b/12, 36a/10, 36a/12, 36a/14, 36a/19, 36b/4, 36b/5, 36b/8, 36b/9, 36b/15, 37b/1, 37b/10, 37b/16, 41a/13, 41a/19, 41b/4, 42a/5, 43a/7, 43a/15, 43a/17, 43b/5, 44a/4, 44a/16, 48a/12, 48b/6, 54b/19, 56b/7, 56b/9, 56b/11, 56b/13, 57a/5, 57b/19, 58a/18, 58b/4, 58b/5, 60a/16, 62b/9, 63b/6, 64a/5, 64a/8, 65a/15, 67a/15, 67a/18, 70a/3, 71b/17.

otuz Yirmi dokuzdan sonra, otuz birden önce gelen sayının adı: 5b/19, 34a/8, 41a/4, 54a/10.

oyna- Eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak, hareket etmek:28a/16, 28a/17, 28a/18, 28b/1, 28b/2, 56a/13, 64b/15.

-Ö-

öbür Diğer, öteki: 67b/16.

öc Yapılan bir kötülüğün acısını çıkarma arzusu ve işi, intikam: 54b/6.

öd Karaciğer tarafından salgılanan yeşil sarı renkte acı sıvı, safra: 72b/3.

öfke Haksızlık, incinme, karşı koyma vb. duyguların doğurduğu, insanı saldırganlığa götürebilen şiddetli duygu, hiddet, kızgınlık, gazap: 57a/11, 57a/15, 63b/7.

öfkelen- Öfkeli duruma gelmek, kızmak, hiddetlenmek: 43b/16,43b/19.

öğret- Bir konu hakkında bilgi sâhibi etmek:32a/10.

öküz Çift sürmek, araba çekmek gibi hizmetlerde kullanılan enenmiş erkek sığır:5b/14.

öl-Hayâtı sona ermek, yaşamaz olmak, can vermek, vefat etmek:19b/9, 20b/17, 23b/11, 34b/1, 35a/8, 52a/4.

öldür- Bir canlının hayâtına son vermek:5a/12, 8b/10, 9b/11, 11b/17, 12a/17, 16a/6, 18a/8, 19a/14, 23b/11, 26b/16, 30a/15, 34a/17, 34b/1, 52a/13, 52a/15, 53b/4, 53b/5, 58a/2, 58a/12, 62b/6, 62b/12, 63b/2, 65a/7, 66a/1, 69a/6.

‘ömr (Ar.) Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat: 10a/19, 49a/10, 54a/16.

öñArka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf: 5a/10, 5a/16, 6a/5, 9b/3, 9b/4, 9b/7, 9b/13, 9b/14, 9b/19, 13b/13, 16b/16, 17b/18, 23a/16, 23b/6, 24b/6, 25b/8, 27b/11, 29a/2, 31b/15, 33b/14, 34a/4, 34a/12, 34b/15, 35a/4, 35b/7, 35b/13, 38b/3, 39a/13, 39b/13, 40a/15, 41a/11, 41a/15, 46b/10, 47b/3, 50a/1, 51b/15, 51b/18, 52a/1, 52a/7, 54a/12, 56b/19, 57b/6, 60a/4, 60a/13, 61b/8, 61b/13, 61b/15, 65b/5, 67b/8, 70a/16, 72a/11, 72a/19.

öp- Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek:12b/10, 24a/16, 29a/17, 33a/4, 37a/18, 42b/15, 43a/4, 44a/1, 44b/18, 46b/10, 59a/7, 60a/14, 69b/14, 70a/17, 70b/17.

öpdür- Öpmek işini yaptırmak, öpmesine izin vermek:32b/5.

ört-Korumak, gizlemek veya görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek:51b/2.

öteDaha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olanı: 28b/1, 43a/16, 55b/19.

ötürü-den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle: 3b/18, 4b/18, 10a/14, 11b/14, 17a/9, 17b/10, 22b/5, 24a/7, 25a/16, 27a/3, 47a/2, 47b/15, 55a/1, 55a/5, 59a/1.

öyle Ona benzer, onun gibi:3b/1, 3b/6, 3b/18, 3b/19, 4a/17, 5a/19, 5b/18, 7a/9, 8a/13, 8b/12, 10b/14, 12b/5, 16b/11, 17a/16, 18b/2, 18b/10, 19a/12, 20b/14, 21a/18, 21b/13, 21b/19, 22b/14, 23a/18, 23b/1, 24b/9, 26a/3, 27b/19, 31a/9, 37b/6, 44a/10, 45a/9, 47b/9, 47b/16, 49b/6, 52a/17, 53a/10, 53a/11, 53a/14, 53a/17, 54a/16, 55b/3)ve, 58a/14, 59b/3, 60b/12, 61b/11, 62a/1, 63b/19, 66a/2, 66b/1, 69a/7, 71a/4.

öz Gerçek, hakîkî, has: 44a/18.

özge Başka, gayri: 7a/19, 52a/17.

‘özr (Ar.) Yanlış, hatâlı bir davranışın elde olmadan veya mecbur kalındığı için yapıldığını bildirmek ve hoş görilesini istemek üzere öne sürülen sebep, mâzeret:24a/18, 24b/1, 35b/19, 42a/1, 51a/8, 52a/12, 70b/18.

‘ö. dile- Bir engel, bir sebep ileri sürerek kendisinden beklenen şeyi yapamayacağını söylemek, özür beyân etmek: 35b/19.

-ÖZEL ADLAR-

‘Abdulmenâf: 9a/13.

‘Abdulmuṭṭalib: 9a/13, 13b/14, 14a/11, 14a/14, 29a/16.

‘Adiyân: 17a/1, 18a/2, 19a/3, 19a/5, 19a/11, 23b/3, 29a/5.

‘Ādiye: 24b/10, 24b/16, 25a/1, 25a/4, 26a/6, 26a/8.

‘Ādiye Ḥamza: 24b/10.

‘Ādiye Bânü: 24b/16, 25a/1, 25a/4, 26a/6, 26a/8.

‘Ālemşâh: 60a/9.

‘Aleyhisselâm: 10a/12, 70b/10.

‘**Alkamen:** 7b/16.

Allāh: 2a/16, 7a/8, 8a/7, 8b/10, 8b/17, 9a/10, 10b/8, 11a/4, 11b/2, 11b/6, 12b/16, 20a/18, 20b/17, 29a/3, 32b/9, 37a/15, 43b/7, 68b/7, 71b/19.

Allāh-u ‘ālem: 20b/17.

Allāh-u Ekber: 7a/1, 7a/8, 9a/10, 9a/11.

Allāh-u Te‘ālā: 11b/2, 11b/6, 12b/16.

Anṭala: 64b/12.

‘**Arab:** 3b/17, 5a/3, 7a/8, 7a/17, 13a/10, 13a/17, 19b/17, 22a/6, 26b/11, 27a/10, 32a/9, 37b/11, 37b/14, 38a/12, 39b/18, 41b/3, 42b/7, 43b/9, 46a/3, 53b/7, 54b/10, 55b/7, 55b/18, 58b/19, 59b/4, 72a/18.

Aṣḥāb-ı fil: 14a/6, 15a/17.

Astefnos-Yunānī: 11a/7.

Asūd: 9a/1, 9a/2.

‘**Aṣḥar:** Al renkli (at): 4b/7, 4b/12, 9b/19, 10a/2, 10b/10, 12b/8, 12b/9, 15b/19, 16a/11, 23b/4, 28a/15, 29b/13, 29b/15, 29b/16, 29b/18, 33a/4, 33a/5, 33a/11, 36a/7, 38b/1, 38b/4, 40b/10, 40b/16, 42a/7, 42b/17, 43b/2, 45a/6, 45a/8, 45a/9, 51b/18, 52b/8, 61b/7, 62a/15, 67a/2, 67a/10, 69b/3, 70a/8, 72a/13.

‘**Ayyār:** 1b/4, 1b/6, 1b/13, 1b/15, 2a/1, 2a/5, 2a/7, 2a/11, 2a/14, 2b/1, 2b/8, 2b/12, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 2b/19, 3a/2, 3a/5, 3a/9, 3a/13, 3a/14, 3b/7, 3b/9, 3b/11, 3b/14,

3b/17,4a/1, 4a/3, 4a/5, 4a/6, 4a/11, 4b/1, 4b/9, 4b/10, 7a/16, 15a/12, 15a/13, 15b/15, 16a/1, 16a/3, 16a/11, 19b/15, 21a/19, 21b/1, 21b/4, 21b/5, 21b/6, 21b/7, 22a/1, 22a/3, 22a/4, 22a/6, 22a/9, 22a/10,22a/17, 22b/2, 22b/5, 22b/10, 22b/14, 22b/18, 23b/5, 23b/18, 25b/15, 25b/17, 25b/18, 26a/4, 26a/9, 26a/10, 26a/14, 26a/16, 27a/19, 26b/6, 26b/7, 26b/13, 26b/19, 27a/7, 27a/10, 27a/13, 27a/17, 27b/5, 27b/7, 27b/12, 27b/14, 27b/15, 28a/1,28a/4, 28a/5, 28a/6, 28a/7, 28a/11, 28a/12, 28a/14, 28a/15, 28a/16, 28a/17, 28a/18, 28b/9, 28b/14, 29a/10, 29b/4, 29b/7, 54a/18, 54b/1, 54b/5, 54b/7, 55b/12, 55b/14, 56a/4, 56a/5,56a/8, 56a/12, 56a/13, 56a/14, 56a/17, 56a/18, 56b/2, 56b/5, 56b/6, 56b/9, 56b/18, 57a/1, 57a/5, 58a/1, 58a/7, 58b/18, 59a/5, 59a/6, 59a/7, 59a/8, 59b/11, 59b/13, 59b/15, 60a/5, 60a/18, 64a/13, 64a/15, 64b/5, 64b/10, 65a/1, 65a/2, 65a/9, 65b/1, 66a/15, 69a/6, 70a/1, 71a/3.

‘**Ayyār-ı Cihān:** 1b/13, 2a/14, 2b/1, 2b/8, 3b/11, 3b/14, 4b/1, 21b/1, 21b/5, 22a/17, 26a/10, 26a/14, 26b/6, 26b/7, 27a/6, 28a/1, 28a/17, 54b/5, 56a/5, 56a/8, 59a/6, 65a/9.

‘**Ayyār-ı Emīr-i:** 3b/17.

Bādiye: 27a/14.

Baġbān: 41b/18, 41b/19,42a/6, 42a/12, 42a/16, 42a/18, 42b/1, 42b/10, 42b/17, 43a/2, 43a/5, 57a/13.

Baĥtek-i la‘īn:55b/1, 55b/6.

Baĥte‘l Şāh: 55a/6.

Baĥtu’l Naşr: 8b/3.

Bānū: 1b/5, 1b/6, 1b/8, 2a/17, 7a/17, 19a/3, 19a/5, 19a/11, 20a/1, 20a/5, 20a/11, 20a/14, 20b/14, 20b/15, 21a/3, 21a/12, 21a/13, 22a/18, 22b/1, 22b/3,22b/7, 22b/9, 22b/11, 22b/15, 22b/17, 22b/18, 23a/2, 23a/6, 23a/7, 23a/8, 23a/10, 23a/11, 23a/16,23a/17, 23a/18, 23b/2, 23b/5, 24b/16, 25a/1, 25a/4, 25a/14, 25a/19, 25b/2, 26a/6, 26a/8, 26a/9, 26a/15, 26a/16, 25b/14, 26b/10, 26b/14, 26b/19, 27a/1, 27a/2, 27a/18, 27b/1, 27b/4, 27b/9, 27b/14, 28a/16, 28a/19, 28b/17, 28b/19, 29a/4, 38b/11, 40b/18, 41a/9, 41b/4, 41b/6, 41b/7, 41b/18, 42a/6, 42a/11, 42a/17, 42a/19, 42b/3,42b/7, 43a/10, 43a/16, 43b/1, 43b/2, 43b/3, 43b/10, 44a/14, 44a/17, 44b/3,44b/5, 44b/7, 44b/10, 44b/11, 44b/14, 44b/16, 44b/18, 44b/19, 45a/4, 45a/15, 45a/17, 45b/3, 46a/17, 46b/2, 46b/5, 46b/7, 46b/8, 46b/10, 46b/11, 46b/12, 46b/13, 46b/15, 47a/2, 47a/5, 47a/7, 47b/11, 48a/9, 48a/10, 48a/13, 48b/1, 48b/5, 48b/8, 48b/18, 49a/1, 49a/4, 54a/2, 54a/3, 54a/16, 59a/17, 59a/19,59b/1, 59b/2, 59b/3, 59b/7, 59b/10, 59b/19, 60a/8, 61a/12, 61a/19, 63b/1, 63b/10, 63b/14, 63b/16, 64a/7, 64a/9, 64a/14, 64a/17, 64a/19, 64b/9, 65a/3,66b/16, 68a/15, 68a/18, 68a/19, 68b/10, 68b/2,68b/12, 68b/13, 68b/15,68b/17, 69a/1, 69b/15, 69b/17, 69b/18, 70a/1, 70a/2, 70a/5, 70a/8, 70a/16, 70b/3, 70b/5, 70b/8, 71b/17, 71b/18.

Bānū-yı Cihān:20b/15, 22b/3, 22b/15, 22b/18, 23a/10, 27a/18, 42b/3, 69b/17, 71b/18.

Bānū nām:1b/5.

Baycı: 39a/8.

Bedrun: 71b/2, 71b/4, 71b/6

Behmen: 35a/15, 35a/16,35b/1,71a/5, 71a/6, 71a/8, 71b/1, 71b/5, 71b/10, 72a/10,72a/12, 72a/13, 72a/16.

Behrām: 44b/4, 44b/13, 44b/19, 45a/12, 45b/3, 55a/19, 60b/13, 61a/5, 61a/17, 62a/12, 62a/18, 62b/13, 63a/3, 63a/4, 63a/10, 63a/16, 63a/19, 64a/13, 64a/17, 64a/18, 71b/1, 71a/5, 71a/15, 71b/3, 71b/4.

Behrām Frenk: 44b/4, 45a/12, 45b/3.

Behrām bin Vereṣe:60b/13.

Behrūz: 35b/6, 36b/3, 36b/5, 36b/8, 36b/12, 37b/10.

Cāzū: 64b/12, 64b/14, 65b/2, 65b/13, 66a/7, 66a/16, 66a/18, 66b/9, 66b/14, 68b/17, 70a/4

Anṭala cāzū:64b/12.

Cemīle:15b/9, 26b/10.

Cenāb-ı Hāḳ:42a/11.

Cinī: 68a/9, 68a/14, 68b/4, 69a/7, 69a/9, 69a/13, 69a/19, 69b/11, 70a/7.

Çin: 65b/9.

Çin oğlu Hüsrev-i Çini: 65b/9.

Ḍahḥāk: 7a/8, 9a/15, 61b/11.

Dıraḥsitān: 41a/13.

Ebrehe: 6a/11, 6a/18, 6b/2, 6b/12, 7a/1, 7a/2, 7a/10, 7b/2, 7b/5, 7b/6, 7b/10, 7b/18, 8a/7, 8b/18, 8b/19, 9a/4, 9a/18, 9b/3, 9b/8, 9b/17, 10a/4, 10b/2, 10b/5, 10b/11, 10b/16, 10b/18, 11a/1, 11a/6, 11a/9, 11a/14, 11a/18, 11a/19, 11b/5, 11b/7, 11b/12, 12a/5, 12a/9, 12a/14, 12a/19, 12b/2, 12b/4, 12b/19, 13a/2, 13a/3, 13a/12, 13a/19, 13b/1, 13b/8, 14a/3, 14a/7, 14b/5, 15a/6, 17b/7, 18b/19, 19b/15.

Ebrehe ben Eşreme: 6a/11, 7a/2, 14a/7.

Ebū Sîr: 57b/2.

Ehl-i Hicâz: 13b/3.

Ehl-i İslâm: 15a/18, 18a/8.

Ehl-i Mekke: 14a/4, 15a/1, 29a/18.

Endülüs: 16a/11, 18b/3, 18b/12, 21a/18, 21b/2, 24a/1, 26b/1.

Esmâ: 19a/13, 19a/15, 19a/19, 19b/7, 19b/8, 19b/9, 19b/17, 20a/2, 20a/3, 20a/8, 20a/14, 21a/16, 29b/6, 68a/9, 68a/10, 68a/12, 68a/14, 68a/15, 68a/18, 68a/19, 68b/2, 68b/3, 68b/5, 68b/6, 68b/7, 68b/8, 68b/13, 68b/14, 68b/16, 69a/5, 69a/7, 69a/9, 69a/11, 69a/13, 69a/19, 69b/2, 69b/12, 69b/13, 69b/16, 69b/17, 69b/19, 70a/3, 70b/9.

Esmâ Berri: 68a/9, 68a/12, 68a/18, 68a/19, 68b/2, 68b/5, 68b/14, 69a/9, 69a/5, 69b/2, 69b/13, 69b/17, 70b/9, 70b/11.

Fağfur: 65b/8.

Fağfur-ı Çin oğlu Hüsrev-i Çini: 65b/9.

Fars: 5b/7.

Fîl-i Maḥmūd:14b/10.

Filḳos:60b/13, 61a/3, 61a/6, 61a/10, 61a/13, 61a/17, 61b/1, 61b/3, 61b/13.

Filḳos BinVerese: 60b/13.

Frenk: 39a/2, 39a/14, 39b/1, 45a/12, 40a/14,45b/3, 49a/19, 49b/19, 50b/4, 50b/7, 50b/9, 51b/10, 51b/15, 52a/17, 52b/5, 52b/15, 53a/2, 53a/6, 53b/8, 53b/12, 60b/12, 62a/3, 71a/4, 71a/7.

Ġarniṣī: 7a/9.

Ġaṣmīṣam: 3a/5, 3a/8, 3a/10, 3a/15, 3b/1, 3b/6, 3b/7, 3b/12, 3b/19, 4a/5, 4a/15.

Ġaṣmīṣam-ı Ĥicāzī:3a/5, 3a/8, 3a/10, 3a/15, 3b/6, 3b/7, 3b/12, 3b/19, 4a/5, 4a/15.

Gülendam: 57b/11.

Gülfām: 41a/17.

Ḥabeṣ: 5b/7, 14b/2.

Ḥaḳ Te‘ālā: 4b/6, 8a/12, 8b/1, 8a/18, 11b/4, 13b/18, 14a/6, 14b/4, 14b/6, 14b/14, 14b/18, 17b/8, 42a/10, 62b/16.

Ḥamdullah: 24b/18.

Ḥamza: 2a/3, 2b/12, 3a/3, 3b/1, 5a/5, 5a/8, 5b/3, 5b/13, 6b/5, 6b/10, 6b/12, 7a/10, 7a/17, 7b/14, 7b/16, 8a/8, 8b/8, 9a/4, 9a/13, 9b/1, 10a/12, 10b/2, 10b/4, 10b/8, 10b/16, 10b/19, 11a/1, 11a/4, 11a/5, 11a/7, 11a/10, 11a/15, 11a/18, 11a/19, 11b/8, 12a/2, 12a/8, 12a/11, 12a/15, 12a/16, 12b/1, 12b/5, 12b/7, 12b/8, 12b/19, 13a/8, 13a/10, 13a/13, 13b/18, 15a/7, 15a/9, 15a/10, 15a/12, 15a/15, 15a/19, 15b/2, 16a/7, 16a/9, 16b/2, 16b/6, 12a/1, 17a/9, 17a/16, 17a/18, 17b/5, 17b/7, 17b/10, 17b/12, 17b/19, 18a/4, 18a/6, 18a/7, 18a/9, 18a/11, 18a/14, 18b/1, 18b/9, 18b/16, 19a/9, 19a/11, 19a/17, 19b/11, 19b/15, 18a/19, 19a/4, 21b/3, 21b/8, 22a/5, 22b/10, 22b/11, 22b/18, 23a/9, 23a/13, 23a/15, 23b/4, 23b/10, 23b/11, 24a/2, 24a/5, 24a/6, 24a/12, 24a/14, 24a/16, 24a/19, 24b/2, 24b/8, 24b/10, 24b/11, 24b/15, 25a/1, 25a/6, 25a/10, 25b/13, 26a/1, 26a/4, 26a/8, 26a/9, 26a/13, 27a/5, 27a/10, 27a/14, 28b/19, 29a/7, 29a/9, 29a/12, 29a/19, 29b/3, 29b/8, 29b/9, 29b/13, 29b/18, 30b/5, 30b/13, 30b/14, 30b/15, 30b/19, 31a/15, 31a/3, 31a/6, 31a/12, 31b/12, 31b/13, 31b/16, 31b/17, 31b/18, 32a/2, 32a/3, 32a/11, 32a/17, 32b/2, 32b/4, 32b/11, 32b/13, 32b/18, 33a/6, 33a/8, 33a/14, 33a/17, 33b/1, 33b/3, 34a/9, 34a/14, 34a/16, 34b/9, 34b/11, 35a/8, 35a/9, 35b/14, 35b/15, 36a/1, 36a/6, 36a/10, 36a/11, 36a/14, 36a/17, 36a/18, 36b/6, 36b/8, 36b/9, 36b/15, 36b/17, 37a/3, 37a/8, 37a/13, 37b/1, 37b/7, 38a/14, 38a/18, 38b/1, 38b/9, 38b/13, 38b/15, 38b/18, 39b/14, 40b/2, 40b/6, 40b/8, 40b/13, 40b/16, 41a/1, 41a/3, 41a/5, 41a/8, 41a/11, 41b/1, 41b/6, 42a/2, 42a/16, 42b/2, 42b/8, 42b/17, 43a/7, 44a/3, 45b/6, 45b/9, 46a/2, 46a/17, 47a/15, 47b/2, 47b/7, 49a/7, 49a/10, 49b/8, 49b/12, 49b/17, 50a/14, 50a/15, 50a/16, 50b/3, 50b/13, 51a/12, 51a/17, 51a/19, 51b/9, 51b/10, 51b/16, 52a/1, 52a/3, 52a/7, 52a/18, 52b/13, 53a/1, 53a/3, 53b/17, 54a/1, 54a/14, 54a/19, 54b/2, 54b/11, 54b/13, 55a/1, 55b/2, 55b/17, 56a/3, 57a/5, 57b/18, 57b/19, 58a/12, 58a/17, 58b/3, 58b/7, 58b/8, 59a/8, 59a/9, 59a/12, 59b/1, 59b/8, 59b/10, 59b/18, 60b/1, 60b/6, 60b/7, 60b/14, 61b/2, 62a/11, 64a/16, 64b/3, 64b/6, 65a/16, 65b/5, 66a/2, 66a/5, 66a/6, 66a/9, 66a/14, 66a/15, 66a/16, 67a/14, 67b/9, 68b/4,

68b/11, 68b/9, 69a/10, 69b/15, 70a/2, 70a/9, 70a/10, 70a/14, 70a/19, 70b/2, 70b/3, 70b/5, 70b/8, 70b/18, 72a/12, 72a/14.

Ĥüdâ: 7b/3, 7b/13, 8a/7, 18a/17, 19a/9, 62a/10, 67a/3.

Ĥüsrev: 66a/1, 66a/11, 66a/12.

Ĥüsrev-i Āini: 65b/9, 66a/14, 66b/10.

Īrtegüre: 56b/14, 56b/15, 56b/16, 57a/9, 57b/7, 57b/9, 57b/15, 58a/5, 58a/13, 58b/2.

‘Īsâ: 27b/2, 30a/13.

Īslâm: 15a/18, 18a/8, 24a/2, 24b/7, 25a/17, 25a/18, 28b/18, 70b/19.

Ka‘be: 6b/7, 6b/8, 7b/6, 7b/19, 10a/15, 11b/1, 11b/2, 11b/8, 11b/14, 12a/15, 12a/18, 13a/13, 13b/3, 13b/4, 13b/8, 14b/9, 14b/19, 18b/9

Ka‘be-i Mükerrrem: 6b/6, 11b/13, 11b/15, 13b/10, 13b/15, 13b/16, 13b/17, 15b/6, 17b/8.

Ka‘betullâh: 8a/17, 8a/18, 13a/18.

Ķaf: 7b/17, 19a/12, 20a/5, 21a/12, 29b/8, 40a/12, 69a/3, 69a/14, 70a/6, 70b/9.

Ķanaţus: 19b/5, 19b/6, 19b/7.

Ķartuş : 31b/2, 31b/5, 31b/6, 31b/11, 31b/16, 32a/3, 32a/7, 32a/10, 32a/16, 32a/18, 32b/3, 32b/7, 32b/9, 32b/12, 32b/14, 32b/18, 33a/12, 33a/17, 35a/18, 35b/15, 36b/9,

37a/4, 37a/6, 37a/10, 37a/13, 37a/17, 43a/8, 44b/17, 45a/6, 46b/8, 46b/13, 46b/17, 47a/10, 47b/8, 48a/1, 48a/2, 50a/16, 50b/4, 50b/8, 50b/9, 50b/11, 51a/6, 51a/14, 51b/3, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 51b/19, 52a/4, 55a/18, 56a/6, , 56a/7, 56a/17, 56b/13, 57a/5, 57b/1, 57b/11, 57b/13, 57b/19, 58a/4, 58a/6, 58a/8, 58b/4, 58b/6, 58b/8, 58b/9, 58b/11, 58b/17, 59a/4, 59a/7, 59a/8, 59a/11, 59a/19, 59b/16, 60a/2, 60a/18, 61a/11, 61a/13, 61b/8, 62b/17, 63a/6, 63a/7, 63b/2, 69a/9, 70a/2, 70a/9, 72a/19.

Ḳartūšdivāne: 40b/4, 40b/11, 43a/3, 43b/6, 43b/18, 46a/2, 46a/13, 47b/2, 50a/14, 51a/3, 52a/10, 53b/3, 54a/13, 57a/19.

Ḳaydar: 15a/8, 17a/17, 17b/6, 24a/16, 71b/6.

Ḳayṣer: 4a/14, 39a/4, 39a/5, 39a/9, 39a/12, 39a/13, 39a/14, 39a/19, 39b/7, 40a/10, 40a/16, 40a/19, 49a/18, 49b/10, 49b/19, 50a/2, 50a/3, 50a/4, 50a/5, 50a/11, 50a/13, 50a/14, 50a/16, 50b/17, 51a/8, 51a/10, 52a/8, 52a/10, 52a/17, 52b/8, 53b/7, 53b/13, 53b/16, 53b/18, 54a/8, 71a/7, 71a/11, 71a/15, 71a/17, 71a/19, 71b/2, 71b/8, 71b/10, 71b/11, 71b/13, 72a/7, 72a/9, 72a/10, 72a/11, 72b/1, 72b/6, 72b/8, 72b/10

Ḳayṣeriye: 55b/10.

Ḳayṭar Bkz. Ḳaydar.

Ḳayṭās: 11b/19.

Kenābuḳ: 22a/18, 22b/1, 23a/2, 23a/8, 25a/14, 25a/19, 25b/2, 26b/10, 27a/1, 28a/16, 28a/19.

Kerb: 29a/6.

Kerdus: 30a/9, 34b/3, 34b/6, 34b/12, 35b/4, 37a/16, 37a/19, 38a/13, 38a/17, 38b/7, 38b/13, 38b/16, 39b/5, 39b/9, 39b/12, 39b/13, 44b/5, 45b/2, 45b/8, 45b/12, 46a/1, 46a/4, 46a/11, 48a/15, 49a/14, 49a/18, 49b/4, 50a/5, 50a/12, 50a/19, 50b/14, 51a/1, 51a/12, 53b/6, 53b/15, 54a/1, 54a/6, 55a/14, 55b/13, 55b/16, 57a/3, 59b/18, 60a/15, 60b/1, 61a/4, 61a/8, 61a/9, 61b/2, 61b/3, 62a/16, 70a/11, 70a/13, 70a/18, 70b/7, 70b/13, 70b/17, 71a/13, 71b/11, 71b/12, 71b/14, 72a/12

Keyhüsrev: 15a/3.

Qur'an: 14a/6.

Kureyş: 20a/11, 20a/14, 21a/12, 21a/13.

Lebbeyk: 58b/10.

Lendhâ: 6b/4.

Lûs: 15b/7, 15b/17.

Ma' dî : 2b/10, 2b/18, 2b/19, 4a/2, 4a/11, 15a/6, 15a/9, 15a/16, 15a/19, 15b/3, 15b/4, 15b/14, 15b/19, 16a/9, 16b/5, 16b/6, 16b/11, 16b/15, 16b/17, 17a/1, 17a/4, 17a/5, 17a/8, 17a/13, 17a/15, 17b/12, 17b/13, 17b/17, 18a/1, 18a/2, 18a/3, 18a/14, 18a/16, 18b/3, 18b/13, 19a/4, 21b/15, 21b/17, 21b/18, 22a/1, 22a/2, 22a/4, 22a/5, 22a/7, 22a/8, 22a/9, 22a/10, 22a/14, 22a/18, 22a/19, 22b/6, 22b/9, 22b/11, 23a/16, 23a/17, 23a/18, 23b/1, 23b/4, 23b/6, 23b/8, 23b/10, 23b/13, 23b/16, 24a/7, 24a/9, 24b/5, 24b/10, 24b/14, 25a/9, 25a/13, 25b/1, 25b/11, 25b/13, 25b/14, 25b/19, 26a/1, 26a/2, 26a/4, 26a/8, 26b/3, 27a/5, 27a/10, 29a/4, 29a/8, 29a/12, 33a/4, 54b/11, 54b/12, 55b/9.

Mekke: 1b/12, 2a/2, 7a/14, 7b/2, 7b/8, 11a/5, 13a/15, 13b/15, 14a/4, 14b/12, 15a/1, 16a/10, 18b/1, 18b/8, 19a/2, 19b/19, 29a/13, 29a/15, 29a/19, 29b/13, 70b/1.

Mekke-i Mükerrerem: 2a/2, 7b/2.

Merdân: 21a/17.

Meryem: 30a/13.

Mühelhel Nerre: 69a/16, 69a/18, 69b/1, 69b/4.

Mihr-i: 1b/3, 2b/14, 2b/15, 2b/19, 3b/18, 4b/11, 4b/18, 19a/17, 19b/1, 19b/9, 23a/2, 66b/16.

Mihr-i Nigâr: 1b/3, 2b/14, 2b/15, 2b/19, 3b/18, 4b/11, 4b/18, 19a/17, 19b/1, 23a/2, 66b/16.

Mühelhel: 69a/16, 69a/18, 69b/1, 69b/4, 69b/12.

Müslümân (*Fars.*) İslâm dîninden olan kimse, müslim, Muhammedî: 12a/4, 12a/9, 14b/3, 15b/5, 15b/7, 21b/16, 23a/11, 23b/8, 24b/3, 24b/4, 24b/7, 24b/13, 25a/12, 25b/8, 32a/10, 32a/13, 32a/14, 32a/15, 59b/5, 70b/18.

Müslümânlık Müslüman olma durumu: 32a/10.

Nâgâh aşkar: 9b/19.

Nâz Na'im: 21a/9.

Nehten: 35a/16.

Nehten Rūmi: 35a/15, 35a/16.

Nevfil : 15a/8, 17a/17, 17b/6.

Nūşirrevān: 4b/15, 6a/14, 6b/16, 7b/17, 11b/10, 29b/7.

‘**Ömer:** 1b/9, 2b/3, 2b/10, 2b/18, 3a/8, 3a/17, 3b/4, 3b/18, 4a/2, 4a/11, 4a/18, 4b/1, 7a/13, 7a/16, 15a/6, 15a/9, 15a/14, 15a/16, 15a/19, 15b/3, 15b/4, 15b/14, 15b/19, 16a/2, 16a/7, 16a/9, 16b/5, 16b/6, 16b/11, 16b/15, 16b/17, 17a/1, 17a/4, 17a/5, 17a/8, 17a/13, 17a/15, 17b/12, 17b/13, 17b/17, 18a/1, 18a/2, 18a/3, 18a/14, 18a/16, 18b/3, 18b/13, 19a/4, 21b/15, 21b/17, 21b/18, 22a/1, 22a/2, 22a/4, 22a/5, 22a/7, 22a/8, 22a/9, 22a/10, 22a/11, 22a/14, 22a/18, 22a/19, 22b/6, 22b/9, 22b/11, 22b/16, 23a/16, 23a/17, 23a/18, 23b/1, 23b/4, 23b/6, 23b/8, 23b/10, 23b/13, 23b/16, 24a/7, 24a/9, 24b/5, 24b/10, 24b/14, 25a/9, 25a/13, 25b/1, 25b/11, 25b/13, 25b/14, 25b/19, 26a/1, 26a/2, 26a/4, 26a/6, 26a/8, 26b/3, 26b/15, 27a/5, 27a/10, 27b/4, 27b/8, 27b/10, 27b/11, 27b/16, 27b/17, 28a/9, 28a/10, 28b/17, 28b/19, 29a/1, 29a/4, 29a/8, 29a/12, 29a/14, 29a/15, 29a/17, 29b/2, 29b/4, 29b/12, 29b/18, 33a/4, 54b/8, 55b/5, 56b/11, 56b/14, 56b/15, 56b/19, 57b/18, 58b/13, 58b/17, 59a/2, 59a/3, 59a/10, 59b/11, 60a/16, 61b/7, 64b/6, 64b/8, 65a/3, 65a/5, 65a/6, 65a/9, 65a/10, 65a/11, 65a/19, 65a/8, 69a/6, 69a/8, 70a/9, 70a/11, 70a/19, 70b/1, 71a/3.

‘**Ömer-i ‘Ayyār:** 1b/6, 1b/15, 2a/1, 2a/5, 2a/6, 2a/11, 2b/15, 3a/5, 3a/9, 3a/14, 3b/7, 3b/9, 4a/1, 4a/3, 4a/6, 4b/9, 4b/10, 15a/12, 15a/13, 16a/1, 16a/3, 19b/14, 21a/19, 21b/4, 21b/7, 22a/1, 22a/3, 22a/4, 22a/6, 22a/9, 22b/2, 22b/5, 22b/10, 22b/14, 22b/18, 23b/5, 23b/18, 25b/17, 25b/18, 26a/4, 26b/19, 27a/7, 27a/10, 27a/13, 27a/17, 27a/19, 27b/5, 27b/7, 27b/12, 27b/14, 28a/1, 28a/5, 28a/7, 28a/12, 28a/14, 28a/16, 28a/18, 29a/10, 29b/1, 54a/18, 54b/1, 54b/5, 55b/12, 55b/14, 56a/1, 56a/4, 56a/12, 56a/13,

56a/14, 56a/17, 56a/18, 56b/2, 56b/5, 56b/6, 56b/9, 56b/18, 57a/1, 57a/5, 58a/1, 58a/7, 58b/18, 59a/8, 59b/13, 59b/15, 60a/5, 60a/9, 60a/18, 64a/13, 64a/15, 64b/5, 64b/10, 65a/1, 65a/2, 66b/16, 69a/6, 65b/1, 66a/15, 70a/1, 70a/2, 70a/10.

‘Ömeriyye: 1b/4.

Rābi‘a: 30a/10, 38b/17, 40b/18, 41a/1, 41b/8, 46a/6, 48a/17, 48b/8, 55a/15, 59b/7, 60a/8, 66b/11, 68a/15, 68a/18, 68b/12, 69a/1, 69b/14, 70a/8, 70a/16, 70b/3.

Rum: 30a/9, 31a/19, 38a/5, 38a/10, 38a/14, 38a/18, 49a/18, 52a/10, 53b/9, 54b/15, 55a/10, 55a/13, 55b/3, 60b/17, 62a/3, 62a/13, 71a/10, 71a/11, 72b/14, 72b/17.

Rüstem: 60a/8, 69a/4, 69a/5, 72a/2.

Rūmī: 26b/9, 35a/15, 36a/9, 36a/15, 60a/9, 71b/3.

Şabā: 6a/19, 14a/12, 17b/7, 23a/1.

Sa‘ d-i Şāh: 42b/12.

Sa‘ d-i Şāmī: 32a/11, 32a/12, 32a/16, 32b/1, 32b/10, 32b/15, 32b/18, 33a/8, 33b/18, 34a/13, 34a/16, 35b/8, 36b/18, 37a/6, 37b/4, 38b/11, 39b/6, 39b/10, 40a/18, 40a/19, 41a/6, 41a/18, 41b/19, 42b/3, 43b/1, 43b/2, 43b/6, 44a/5, 44b/12, 46a/5, 46a/16, 46b/4, 46b/6, 46b/12, 46b/13, 46b/16, 47a/15, 47a/17, 48a/4, 48b/1, 49a/3, 49b/3, 49b/5, 49b/6, 50a/5, 50a/12, 50a/19, 50b/5, 50b/18, 51a/4, 51b/5, 51b/7, 51b/11, 52a/1, 52a/5, 52a/8, 52b/6, 52b/10, 52b/18, 53b/4, 54a/3, 55a/13, 55b/11, 55b/12, 55b/17, 57a/6, 58a/1, 58a/18, 59b/16, 60b/5, 60b/19, 61b/14, 62b/6, 62b/9, 62b/14, 63a/10, 63a/11, 63a/13, 63b/3, 63b/8, 64a/5, 64a/10, 64b/16, 65a/4, 69a/10, 69b/15, 70a/12, 71a/13, 72a/8, 72a/14.

Sa' d-i şehriyâr 24b/5.

Şâhib -kırân: 1b/1, 1b/5, 2a/3, 2a/15, 2a/17, 2a/18, 2a/19, 2b/2, 2b/6, 2b/16, 2b/18, 3a/1, 3a/5, 3b/2, 3b/13, 3b/16, 4a/6, 4a/16, 4a/17, 4b/3, 4b/4, 4b/17, 5a/1, 5a/3, 5a/9, 5b/2, 5b/4, 5b/5, 5b/9, 5b/11, 5b/13, 6a/5, 6a/18, 6b/2, 6b/10, 6b/12, 7a/15, 7b/1, 7b/5, 8a/12, 8a/14, 9b/13, 10b/6, 11a/10, 12b/9, 15a/1, 15a/15, 15b/18, 16a/2, 16b/5, 17b/7, 18b/10, 18b/11, 19a/11, 19a/14, 19a/18, 19b/10, 19b/14, 19a/16, 19a/18, 19b/4, 20b/15, 21a/17, 21b/3, 22a/6, 22a/9, 22a/13, 22a/14, 23a/3, 23a/7, 24a/3, 24a/10, 24a/16, 24b/1, 24b/16, 25a/5, 25a/7, 25a/9, 25a/13, 25a/19, 25b/8, 25b/12, 25b/17, 26a/11, 27a/5, 27a/9, 29a/17, 31a/11, 32b/8, 33a/16, 34b/9, 37b/14, 37b/17, 39b/14, 40a/4, 44b/15, 51a/5, 51a/8, 51a/17, 52a/1, 52a/9, 52a/11, 52b/8, 52b/16, 53a/7, 53a/9, 53a/13, 53a/16, 53a/19, 54a/11, 54a/16, 54b/2, 55a/17, 55b/4, 58a/7, 59b/9, 59b/15, 60a/5, 60a/8, 60a/15, 60b/10, 60b/14, 61b/18, 62a/11, 62b/10, 65b/6, 65b/7, 66a/6, 68b/11, 68b/14, 69a/8, 69a/15, 69a/16, 69a/17, 69b/2, 69b/14, 70a/1, 70b/9, 71b/12, 71b/13, 71b/18, 72b/8, 72b/12.

Şanân: 13a/9, 62a/6.

Şanem: 27a/11, 27b/17.

Şâni: 39b/6.

Server : 3a/17, 3b/5, 3b/11, 4b/10, 5a/10, 5a/11, 5a/14, 5a/16, 7a/11, 7b/9, 7b/14, 8a/11, 8b/15, 9a/7, 9b/4, 9b/7, 9b/13, 10a/1, 10a/17, 10a/19, 10b/6, 10b/10, 16b/9, 16b/13, 19a/1, 23a/3, 23a/5, 23b/14, 24a/1, 24b/3, 24b/6, 25a/9, 25b/3, 26a/2, 29b/4, 30a/2, 30a/5, 30a/6, 30a/8, 30a/18, 30a/19, 30b/4, 30b/5, 30b/10, 30b/11, 31a/5, 31a/8, 32a/2, 32a/5, 32a/7, 32a/19, 32b/5, 33a/3, 33a/4, 33a/9, 33b/10, 34a/17, 34b/9, 35a/9, 35b/16, 36a/14, 36b/6, 37a/19, 38b/8, 38b/13, 39b/18, 40b/5, 40b/12, 44b/18, 45a/3,

45a/18, 45a/19, 45b/8, 45b/15, 46a/10, 47a/10, 47a/11, 47b/5, 47b/6, 47b/9, 49a/8, 49b/8, 51a/16, 52a/12, 52a/13, 52a/17, 53a/5, 53b/2, 53b/16, 53b/17, 54a/14, 55a/17, 58a/11, 58b/7, 58b/16, 59a/4, 59b/3, 59b/18, 60a/17, 61b/15, 64a/16, 65b/1, 65b/2, 65b/8, 65b/10, 65b/19, 66a/9, 66a/11, 66a/19, 66a/8, 66b/1, 66b/3, 66b/13, 67a/5, 67a/9, 67b/1, 67b/7, 67b/13, 67b/17, 67b/19, 68a/1, 68a/3, 68a/5, 68a/7, 68a/9, 68b/9, 68a/11, 68b/12, 68b/15, 68b/16, 69b/4, 69b/5, 69b/9, 70b/3, 70b/16, 70b/18, 71a/2, 72a/16, 72b/6, 72b/8, 72b/10.

Server-i ‘Älem: 2b/13, 4a/18, 5a/7, 5a/12, 5a/19, 6a/4, 7b/3, 8a/5, 9a/12, 9b/5, a/15, 10a/2, 10a/6, 10a/8, 10b/18, 15b/2, 21a/18, 22a/14, 23a/7, 23a/11, 23b/3, 23b/6, 23b/13, 23b/17, 25b/5, 38a/9, 40a/1, 45a/14, 45a/15, 45a/17, 46a/1, 47a/18, 47b/19, 48a/7, 53b/14, 54b/2, 58a/9, 60b/2, 61b/6, 61b/9, 61b/10, 61b/17, 62a/1, 62a/14, 64b/5, 66a/18, 66b/6, 67a/17, 67b/5, 67b/12, 67b/14, 67b/15, 68b/6, 69a/1, 69a/3, 69b/6, 69b/7, 69b/10, 69b/17, 70a/5, 70a/8, 70b/15, 71b/17, 72b/13.

Servinaz: 42b/1, 42b/14.

Seyf: 5b/7, 6a/14, 7a/6, 8a/5, 8a/8, 8a/10, 8a/15, 8b/9, 9a/9, 10b/9, 11a/6, 11a/9, 11a/15, 11a/19, 12a/2, 12a/6, 12b/6, 12b/11.

Seyf-i keşân: 10b/4.

Seyf-i zü’lyezen: 5b/6, 5b/16, 5b/18, 6a/1, 6a/3, 6a/8, 6a/13, 6a/17, 6b/9, 6b/17, 7a/5, 7a/13, 8a/4, 8a/6, 8b/14, 9a/17, 10a/3, 10a/7, 10b/5, 11a/3.

Seyyâre: 60a/9.

Süheyl: 5a/6, 5a/9, 5a/14, 7a/9, 9a/2.

Süleymân: 23a/3, 23a/4, 68b/5, 70b/1.

Steftenos: 11a/8.

Şâhâne: 30a/9.

Şam: 55b/2, 70b/7.

Şehruz: 35b/6, 36a/9, 36b/12, 37b/10.

Ṭâif: 31b/1.

Ṭâye: 21a/8, 43b/12, 43b/13, 44a/2, 44a/10, 44a/17, 44b/11, 44b/15, 44b/18, 46b/2, 46b/5, 46b/8, 46b/9, 46b/10, 46b/14, 47a/2, 47a/3, 47a/5, 47a/10, 47b/3, 47b/8, 47b/13, 48a/9, 48b/18, 56a/15, 59b/1, 59b/19, 60a/2, 60b/7, 60b/11.

Taḥrî: 6b/1, 32a/12, 34a/13, 63a/14.

Verese: 39a/2, 39a/12, 39a/14, 39b/3, 40a/13, 40a/14, 40a/16, 40b/1, 49a/19, 49b/18, 49b/19, 50a/1, 50a/4, 50a/18, 50b/4, 50b/9, 50b/10, 50b/12, 51a/13, 51b/3, 51b/9, 51b/10, 51b/15, 52a/13, 52a/17, 52b/5, 52b/9, 52b/10, 52b/15, 53a/2, 53a/6, 53a/8, 53a/11, 53b/1, 53b/12, 60b/12, 60b/13, 61b/5, 62a/18, 62b/6, 71a/4, 71a/6, 71a/7, 71a/16.

Yahyâ: 15a/4.

Yemen: 6a/4, 6a/19, 18b/7.

Zernâk: 19b/2.

Zeyde: 19b/13, 19b/16.

-P-

pādişāh (*F.*) Büyük hükümdar: 41a/6.

pāk (*F.*) Temiz: 8a/16, 31a/12, 60a/13.

palās Aba ve çul gibi kaba yünden dokunan şeyler ve özellikle bunların eskileri:41b/10, 46a/18, 46a/19.

p. pūş Çula, abaya bürünmüş, fakir, muhtaç, zavallı (kimse): 46a/19.

pāre (*F.*) Parça: 13a/11, 28a/9, 28a/16, 40a/5, 40a/15, 45a/14, 46b/19, 66a/4, 68a/5, 69a/3.

parmak İnsanın ve bâzı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri: 37a/17, 38b/6.

p. ısr- Aşırı derecede şaşmak, şaşıp kalmak: 37a/17, 38b/6.

pāy Bir bütünden bir kimseye düşen kısım, hisse: 21b/16.

pāye (*F.*) Rütbe, mertebe, derece:4a/7.

pazar Birçok satıcının bir arada bulunduğu alış veriş yeri:3b/9, 15a/8, 33b/1, 33b/4.

pāzū (*F.*) Omuzla dirsek arasında bulunan ve gerildiği zaman belirgin şekilde görülen şişkince kas kitlesi:72a/2.

peçe (*Ital.*) Kadınların sokakta yüzlerini gizlemek için örttükleri yüz örtüsü: 32b/4.

peder (*F.*) Baba: 29b/3, 29b/12, 48b/15, 69b/18, 70a/17, 70b/1, 71b/19.

pehlüvān (*F.*) Güreş yapan kimse, güreşçi: 5b/9, 6a/2, 6b/14, 9a/2, 9b/4, 14a/9, 22b/4, 22b/6, 24a/8, 26/b11, 35b/17, 38b/14, 39b/1, 39b/8, 39b/10, 39b/15, 39b/17, 40a/1, 41a/6, 55a/14, 55b/3, 59a/5, 67b/18, 70b/7.

pekişdür- Güçlendirmek, kuvvetlendirmek: 3b/9.

peleng (*F.*) Kaplan:51a/5, 52a/10, 61b/7.

pencere (*F.*) Binâ duvarlarında, taşıtların belli yerlerinde, hava ve ışığın içeriye girmesi ve içeridekilerin dışarıyı görmesi için bırakılan açıklık:2a/1, 2b/9, 3a/14.

pençe(*F.*) Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının, parmak uçlarında sivri ve aşağıya doğru kıvrık tırnaklar bulunan iç kısmı: 20a/13, 62b/12.

perde (*F.*) Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş, naylon vb.:42a/12, 51a/9.

perişān Dağınık, düzensiz, karmakarışık:26b/2, 53b/8, 62a/4.

perrān (*F.*) Uçan, uçucu: 69b/9.

p. ol- Uçmak: 69b/9.

perri (F.) Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim: 19a/13, 19a/15, 19a/16, 19a/17, 19a/18, 19a/19, 19b/1, 19b/7, 19b/8, 19b/9, 19b/10, 19b/13, 19b/16, 20a/14, 20a/3, 20a/8, 20a/16, 21a/12, 21a/14, 21a/15, 21a/1669a/6.

pervā (F.) Çekinme, sakınma, korku:6a/7.

peşimān (F.) Pişman kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli:3a/13, 15a/16.

p. ol- Yaptığı şeyin yanlış sonuç verdiğini görerek üzölmek, yaptığına hayıflanmak, esef etmek: 3a/13, 15a/16.

peydā (F.) Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir: 5b/12, 31a/13, 67a/9.

p. it- Edinmek, elde etmek: 31a/13.

peygām-ber (F.) Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul: 15a/4.

piş- (Yiyecekler) Isı etkisiyle çiğliğı ve hamliğı giderek yenilebilir duruma gelmek:31b/10.

pişmān (F.) Yaptığına üzölüp hayıflanan, esef eden, nâdim: 9a/12, 42a/13.

p.ol- Yaptığı şeyin yanlış sonuç verdiğini görerek üzölmek, yaptığına hayıflanmak, esef etmek: 42a/13.

pişür- Isıda tutarak yenecek duruma getirmek: 31a/13, 32b/17, 67b/10.

piyāde (F.) Yaya savaşan asker sınıfı: 10a/3, 70a/9.

pōst (F.) Bāzı hayvanların vücūdunu saran tūylū deri ve bu derinin tūyleriyle berāber kurutulmuř řekli: 37b/18.

pūřī (F.) Eskiden askerlerin bařlarına sardıkları bir nevi sarık: 51b/2.

put-perest (F.) Puta tapan kimse: 30a/10.

-R-

raġbet (Ar.) İstek, arzu, alāka, meyil: 11b/16.

rāġat (Ar.) Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur:36a/2, 46a/4.

rāhib (Ar.) Dünyāyı terkedip manastıra çekilmiş Hristiyan din adamı:27a/15, 41b/8, 41b/9.

raġř (F.) Gösterişli, güzel at: 6a/4, 8a/2, 10a/3, 11a/3, 16a/12, 16b/16, 23a/1, 23b/1, 23b/3, 27b/7, 27b/18, 32a/2.

rām (F.) İtāat eden, boyun eġen:27a/3, 27a/18, 27b/3.

rast (F.) Rastlama, tesādūf: 9a/4, 13a/2, 23b/14, 44a/13, 45a/12, 56a/12, 57b/16, 64a/14, 66b/19, 68b/17, 72b/1.

r. gel- Tasarlamadıġı halde karřılařmak, rastlamak, tesādūf etmek: 9a/4, 13a/2, 23b/14, 44a/13, 45a/12, 56a/12, 57b/16, 64a/14, 66b/19, 68b/17, 72b/1.

rāvī (*Ar.*) Rivâyet eden, anlatan, nakleden kimse: 5a/5, 5b/18, 17a/16, 19a/12, 20b/14, 21a/18, 24b/9, 31a/19, 39a/1, 40b/2, 42b/12, 54a/16, 60b/12, 63b/19, 64b/11, 71a/4.

rāviyān (*Ar.*) Râvîler, rivâyet edenler, nakledenler, anlatanlar: 1b/1.

r.-ı aḥbār“Haberleri nakledenler” anlamında olup kısca, hikâye vb. nakledenlerin söze başlarken kullandıkları tekerlemelerin başında geçen klişe söz: 1b/1.

râz (*F.*) Gizlenen şey, sır: 42b/3.

r. eyle- Gizlemek: 42b/3.

râzī (*Ar.*) Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rızâ gösteren: 17b/16, 30b/10, 49b/12, 63b/17, 68b/7.

r. ol- Kabul etmek, uygun bulmak, istemek: 30b/10, 49b/12, 63b/17, 68b/7.

re'âyâ (*Ar.*) Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk: 7b/19.

re'îs (*Ar.*) Baş, başkan, âmir: 13a/15, 14a/11, 63b/14, 64a/16.

rencide (*F.*) İncinmiş, gönlü kırılmış: 17a/9.

r. eyle- İncitmek, kırmak: 17a/9.

resûl (*Ar.*) Peygamber, nebî: 7b/4, 14b/17.

revā (*F.*) Lâyık, uygun, yerinde, münâsip: 25a/1, 46a/6.

revâne (*F.*) Giden, yürüyen, akan: 16a/1, 23a/1, 33a/5, 33a/13, 49b/18, 52a/7, 54a/1, 72a/7.

r. ol- Yola düşmek, yola koyulmak, gitmek: 16a/1, 23a/1, 33a/5, 33a/13, 49b/18, 52a/7, 54a/1, 72a/7.

rızā (*Ar.*) Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk: 10b/9, 22b/5, 25b/5, 27a/2, 28b/5, 38a/17, 38b/17, 41b/11.

r. vir- Râzı olmak, kabul etmek: 22b/5, 38a/17, 38b/17.

r. virme- Râzı olmak, kabul etmek: 27a/2, 41b/11.

ri'âyet (*Ar.*) Saygı, sayma, îtibar: 2b/7, 14b/11, 17a/3, 17a/12, 17b/13, 23a/12, 24b/4, 25a/10, 37a/9, 38b/19, 42a/18, 45b/11, 45b/18, 51a/11, 53b/16, 55b/5, 59a/8.

r. it- Uymak: 2b/7, 14b/11, 17a/3, 17b/13, 23a/12, 24b/4, 25a/10, 37a/9, 45b/11, 45b/18, 59a/8.

ricā (*Ar.*) Dilek, istek: 2a/15, 23a/9, 24a/10, 25a/18, 25b/2, 25b/3, 25b/4, 37a/18, 38b/14, 43b/2, 45a/10, 47b/18.

rikāb (*Ar.*) Boyunlar: 8a/5.

rivâyet (*Ar.*) Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma: 5b/18, 17a/16, 19a/12, 20b/14, 21a/18, 24b/9, 54a/16, 60b/12, 61a/12, 63b/19, 68a/12, 71a/4.

ruhban (Ar.) Râhipler sınıfı, râhipler: 22a/19, 46a/19, 46b/3.

rüsvâ - rüsvây (F.) Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepâze kimse: 28a/15, 44a/3.

r. it- Rezil etmek, rezil kepâze etmek: 28a/15, 44a/3.

rü' yâ (Ar.) Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş: 20b/2, 20b/3, 20a/18.

r. gör- Uykusunda bir hayaller dizisi görmek: 20a/18.

rüzgâr (F.) Yer değiştiren hava, bu havanın hissedilen etkisi, yel: 62a/10, 63b/11, 67a/4, 67a/5, 68a/7, 72a/15.

-S-

sa' âdet (Ar.) Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık: 21a/5, 67b/18, 69a/14.

sâ' at (Ar.) Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi: 35a/7, 59b/12.

şabâh (Ar.) Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri: 20b/1, 23a/12, 29b/18, 33b/10, 40b/8, 41a/2, 50b/2, 52b/1, 60a/11, 61a/7, 64a/9, 64b/14, 66b/8, 72b/3.

şabır (Ar.) Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felâket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikâyet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme: 4a/16, 10b/13, 12b/1, 12b/12, 22b/19, 30b/18, 36b/12, 38b/19, 41b/15, 42a/12, 46b/15, 54a/14, 65b/15.

şadâ (F.) Ses:3a/9, 9a/11, 26a/11, 45a/10, 66a/6, 66b/2.

şadağa (Ar.) Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal vb.:14b/13.

şaded (Ar.) Üzerinde konuşulan konu, asıl mevzû: 25a/15.

şâf (Ar.) İçine temizliğini bozacak bir şey karışmamış olan, temiz, duru, arı, berrak: 13b/17.

ş. ol- Temiz, duru olmak: 13b/17.

şafâ (Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik: 2a/2, 2b/7, 5b/11, 15b/16, 19a/9, 21a/9, 22b/2, 22b/11, 23a/9, 24b/14, 25a/11, 26b/15, 29a/14, 31a/14, 32b/8, 33a/16, 33a/19, 33b/2, 36a/11, 36b/16, 41a/8, 41a/19, 42a/2, 42a/4, 42b/9, 42b/16, 43a/3, 43a/15, 43b/19, 44a/1, 44a/6, 44a/12, 44a/14, 44a/16, 45b/12, 47b/19, 48a/9, 48b/2, 51a/11, 52a/12, 55b/8, 55b/18, 60a/3, 60a/16, 60b/2, 60b/3, 65b/14, 68b/15, 69a/13, 69b/15, 69b/16, 70a/13, 70b/14, 71a/1.

şaff (Ar.) Yan yana düzgün bir şekilde sıralanan kimselerin meydana getirdiği dizi, sıra: 9b/2, 50b/3.

şâğ 1. Yaşamakta olan, hayatta bulunan (kimse), diri, canlı: 9b/10, 19b/12, 21a/1, 21a/2, 32b/7, 36b/10, 43b/2, 45a/5, 45a/13, 52b/13, 63a/16, 68b/15. **2.** Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan: 9b/17, 16b/17, 28a/3, 37b/19, 40a/3.

ş. ol- Birinin, aslında tenkit edilecek bir hâlini mâzur gören bir hoşgörü ifâdesi olarak veya bir sitemi yumuşatmak için kullanılır: 9b/10, 19b/12, 32b/7, 43b/2, 45a/5, 45a/13.

şâğ- Memeyi parmak uçlarıyla sıkarak içindeki sütü akıtmak: 30b/18.

şâhâbe (Ar.) Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar, sahâbîler: 5a/8, 12b/19.

şâhib (Ar.) Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse: 13a/18, 20b/10, 30b/7, 31a/18, 40a/6, 46a/16, 47b/6, 65b/11.

sâhir (Ar.) Gece uyanık duran, geceleri uyuyamayan: 14a/16.

şâhrâ (Ar.) Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova: 9a/5, 9a/11, 9b/2, 26b/5, 26b/7, 40b/11, 54a/7, 66ab/8.

sâ'ir (Ar.) Başka, diğer, öteki, öbür: 5b/3, 10a/5, 18a/14, 24b/19, 39b/15, 42a/13, 44a/5, 72b/4.

şâkın Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü: 19a/7, 31a/5, 37a/13, 47a/12, 59a/2.

sâkî (Ar.) İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse: 42b/16.

şakīl (Ar.) Tartıda ağır gelen, ağır:64b/6.

sâkin (Ar.) Yerinde duran, hareketsiz: 47b/11.

s. ol- Sâkin duruma gelmek, sâkinleşmek: 47b/11.

şakla- (Bir şeyi) Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak:3b/4, 25b/19, 52b/3, 70b/13.

şaklan- (Başkasının görmemesi için) Gizlenmek:26b/4.

şal Kalın direklerin yan yana bağlanması sûretiyle yapılmış, yük veya insan taşımaya mahsus, korkuluksuz nehir, göl veya deniz taşıtı:66b/18, 67a/5.

şal- Koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak:17b/19, 29b/14, 29b/16, 35b/4, 37a/12, 50b/6, 58a/19, 58b/18, 66a/3, 66b/7, 66b/11, 66b/19, 67a/3, 70b/15.

şalâh (Ar.) İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma: 28a/9.

sâlim (Ar.) Sağlam, sağlıklı, sıhhatli:61b/17.

şallan- (Bir şey belli noktasından bir yere bağlı kalmak üzere) Aynı doğrultu üzerinde sürekli bir şekilde hareket etmek, gidip gelmek:57b/6.

sâm (Ar.) Sam yeli:9b/5, 13a/2, 23b/15.

şan- Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek: 9b/12, 28a/14, 23b/19, 25b/6, 34a/4, 53a/1, 58b/12, 63a/17, 63b/16, 67b/19, 71a/16.

saña Sen zamirinin yönelme hâli: 2a/4, 3a/11, 3a/16, 6a/8, 6b/16, 10a/15, 10b/13, 13a/1, 20a/18, 21b/14, 22a/3, 22b/5, 22b/13, 23b/12, 25b/13, 25b/17, 26a/10, 27a/15, 27a/18, 29b/6, 29b/7, 30b/7, 30b/8, 31a/4, 32a/8, 32b/13, 33a/15, 37a/5, 37a/9, 39a/15, 39a/16, 46b/16, 47a/4, 48a/1, 48b/4, 52b/12, 56b/10, 59b/4, 62b/11, 63a/12, 71a/16, 72a/1.

şan'at(*Ar.*) Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifâde etme husûsundaki yaratıcılık: 50b/10.

şandalye (*İt.*) Kol koyacak yerleri olmayan arkalıklı oturma eşyâsı, iskemle:21b/6, 25a/10, 36a/9, 36a/12, 36a/13, 36a/14, 36b/1, 36b/4.

saray (*F.*) Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli binâ:2b/19, 16a/12, 16a/17, 16b/12, 16b/18, 17b/13, 24a/13, 25b/7, 25b/9, 29a/19, 46a/3, 47a/14, 47b/10, 49a/6, 54a/12, 56a/16, 57b/3, 61a/8, 68b/6, 71b/17.

şarf (*Ar.*) Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama: 30b/3, 49b/16.

ş. it- Harcamak, tüketmek: 30b/3, 49b/16.

sarhōş (*F.*) Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle az veya çok kendini bilmez, kendine hâkim olamaz duruma gelmiş (kimse): 33b/19.

şarıl- 1. (Bir şeye) Sımsıkı tutunmak, yapışıp bırakmamak: 34a/2. 2. Kollarını dolamak, kucaklamak, sarmak: 8a/5, 46b/9, 65a/9.

şat- (Bir şeyi) Bir bedel karşılığında başkasına devretmek: 15a/8, 17a/19, 17b/1, 17b/11, 18b/12, 22a/11.

şav- Yanından uzaklaştırmak, gitmesi gerektiğini hissettirmek, göndermek, yol vermek:23a/19, 32a/4.

sebeb (Ar.) Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yâhut kimse, neden: 13b/10, 17a/7, 18a/5, 23b/19, 42b/8, 46b/6, 47b/14, 51a/7.

s. ol- Bir şeyin olmasına veya yapılmasına yol açmak, olmasını, yapılmasını gerektirmek, neden olmak: 13b/10, 17a/7, 18a/5, 23b/19, 42b/8, 46b/6, 47b/14, 51a/7.

secde (Ar.) Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyla vücûdu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere degecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma:14b/12.

s.-i şükür Şükür secdesi, Allah'a şükretmek amacıyla yapılan secde: 14b/12.

segird- (Ar.) Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek: 29b/3, 37a/17, 44b/15, 57b/12, 64b/8.

sekiz Yediden sonra, dokuzdan önce gelen sayının adı: 31b/3, 31b/14, 53a/18, 59a/6.

selâm (Ar.) Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için “selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler” gibi sözlerden birini söyleme yâhut aynı dileği taşıyan bir işâret veya harekette bulunma:1b/10, 2a/16, 19b/11, 21b/10, 30b/14, 35b/14, 35b/16, 36a/10, 51a/10.

s. it- (Birine bir kimse ile veya mektupla) Selâmını bildirmek: 1b/10, 2a/16, 35b/16.

s. vir- Birini selâmlamak: 30b/14, 35b/14, 36a/10, 51a/10.

semek (Ar.) Balık: 53a/9.

semere (Ar.) Beklenen sonuç, netîce: 51a/3.

sen Tekil ikinci şahsı gösterir: 2a/15, 2b/6, 3b/2, 3b/6, 3b/8, 4a/4, 4a/5, 4a/12, 5b/7, 6a/8, 8a/6, 8b/2, 8b/11, 8b/15, 9b/4, 10a/13, 10b/13, 11a/11, 12a/5, 12b/12, 13b/4, 13b/7, 14a/1, 14a/14, 16a/2, 16a/7, 18b/18, 20a/4, 20a/6, 20a/7, 20a/10, 20a/18, 21a/6, 21b/11, 21b/13, 22a/3, 22a/4, 22a/7, 22a/9, 23a/10, 23b/7, 23b/9, 23b/12, 23b/15, 24b/13, 24b/14, 25a/8, 25b/19, 27a/3, 27a/4, 27a/8, 27a/9, 27a/12, 27a/14, 27a/17, 27a/19, 27b/1, 27b/18, 28a/8, 30a/6, 31a/16, 31a/18, 32a/15, 32a/17, 32b/9, 32b/10, 32b/15, 33a/1, 33a/9, 35b/12, 35b/17, 36a/16, 36b/4, 37a/2, 37a/6, 37a/7, 37b/8, 37b/11, 39a/14, 39a/17, 40b/5, 40b/7, 40b/8, 43a/3, 43b/1, 43b/7, 43b/8, 43b/10, 43b/13, 45a/12, 45b/9, 46b/8, 46b/12, 47a/11, 47a/16, 47b/8, 48a/2, 48a/3, 48a/4, 44b/12, 45b/11, 48b/1, 48b/2, 48b/7, 49a/2, 49a/18, 51b/17, 52b/6, 52b/13, 55b/9, 56a/1, 56b/1, 56b/8, 56b/13, 56b/14, 56b/15, 56b/16, 57a/9, 58a/13, 58b/4, 58b/12, 58b/13, 59a/1, 59a/3, 59b/4, 59b/16, 61a/3, 61a/4, 61b/16, 61b/18, 62b/5, 62b/10, 62b/11, 63a/8, 63a/10, 63a/14, 63a/16, 64a/8, 64b/7, 65a/6, 65a/7, 63a/11, 64a/7, 65a/13, 65a/15, 65b/3, 65b/6, 65b/8, 66a/1, 66b/6, 67b/3, 67b/4, 67b/7, 67b/10, 67b/11, 67b/12, 68b/7, 70a/6, 70a/11, 70a/19, 71a/3, 71b/18, 72a/11, 72a/14, 72a/15, 72a/16.

sene (Ar.) Yıl: 7a/11, 39a/3, 57a/14.

serâb Çöl, çorak arâzi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü [Bu durumda uzaktaki cisimler, sanki suya aksetmiş gibi duran ters görüntüleriyle birlikte görülür]: 41b/11.

serbâz (Ar.) Korkusuz, cesur, yiğit: 3a/11, 3b/12, 54b/2, 60a/12.

s.-1 cihân Dünyanın yiğidi, cesuru: 3a/11, 3b/12, 54b/2, 60a/12.

serdâr (F.) Kumandan, başkumandan: 6b/19, 26b/9, 44b/19.

serencâm Bir iş, bir durum veya olayın iyi veya kötü sonu, âkıbeti:70a/17, 70b/12.

ser-güzeşt (F.) Mâcerâ, serüven: 48b/19.

serḥad Sınır boyu, hudut: 21a/19, 31a/19.

serheng (F.) Bekçi, yasaqçı:34b/7, 54b/14.

ser-mâye (F.) Bir gelir elde etmeye imkân sağlayan bütün araçlara verilen ad, üretim araçlarının bütünü: 30b/9.

sev- (Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek: 8b/11, 17a/9, 19b/1, 32b/10, 40b/18, 46a/18, 49a/9.

sevdâ (F.) Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet:19b/14, 30b/9, 33a/6, 38b/9.

sevin- Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak: 56b/10, 57a/15.

seyyâḥ (Ar.) Seyâhat eden, uzak ülkeleri gezip dolaşan kimse, gezgin:55a/2.

şıçra- Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak:19a/5, 27b/6, 28a/19, 32a/2, 34a/11, 41b/17, 44b/10, 50b/12, 58b/18, 66b/4, 71a/12.

şığın- Tehlikeden korunmak için emin ve güvenilir bir yere sokulmak: 12b/16.

sıġır Gevişgetirenlerden manda, öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı:14b/13.

şıkıl- İçine sıkıntı gelmek, yüreği daralmak, üzülp keyfi kaçmak: 33b/3, 36b/11.

şırmalı Sırması olan, sırma ile işlenmiş veya süslenmiş: 28a/14.

sihr (*Ar.*) Büyü, efsun: 14a/4, 14a/12, 66a/3, 66a/9.

s. it- Büyülemek: 14a/4, 14a/12, 66a/9.

sil- (Islak veya kuru bez vb. ile) Sürterek bir şeyin üzerindeki tozu, kiri almak, temizlemek:39a/7, 63b/7.

silâh (*Ar.*) Düşmanı öldürmek, imhâ etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü âlet:4b/7, 4b/12, 23a/1, 38a/15.

sille (*F.*) Tokat, şamar:31a/9, 31a/12, 31b/9, 34a/15, 35a/4.

s. ur- Tokat atmak: 31a/9, 31b/9, 34a/15.

şine (*F.*) Göğüs, bağır: 26b/6, 52b/17, 52b/19, 53a/15.

s.-i mürġvâr Kuşun göğsü: 26b/6.

siñir Duyulardan ve hareketlerden gelen uyarıları organlardan beyne ileten beyazımsı teller ve bunların oluşturduğu demet: 43a/11.

sipāhī (F.) Osmanlı ordusunda bir sınıf süvâri askeri: 45b/10.

siper (Ar.) Kalkan: 9a/16, 23b/14, 38b/1, 52b/17, 53a/12, 53a/13.

sitem (F.) Bir kimseye herhangi bir davranışından dolayı üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını öfkelenmeden belirtme, dostça çıkışma: 15a/14.

s. eyle- (Bir kimseye) Dostça çıkışmak, kırıldığını, üzüldüğünü belirtmek: 15a/14.

siyâh (F.) 1.En koyu renk, kömür rengi, kara: 51b/2. 2.Kara renkte olan:67b/3.

siyaset (Ar.) Devletler arası ilişkileri, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı, politika: 51b/3.

s. meydâni Siyâsî faaliyetlerin yürütüldüğü alan: 51b/3.

siz Çoğul ikinci şahsı gösterir: 2a/2, 2a/3, 2b/2, 2a/9, 2a/16, 3a/17, 3a/19, 4b/5, 4b/11, 4b/18, 4b/19, 6a/9, 6a/13, 6b/18, 7a/2, 7b/18, 8a/11, 8a/12, 8a/15, 8a/17, 8b/4, 8b/16, 9b/10, 10b/6, 10b/7, 11a/6, 11b/12, 11b/18, 11b/19, 14a/12, 14a/18, 14a/18, 14a/19, 15a/15, 16b/9, 16b/14, 17a/13, 17b/5, 18a/3, 18a/5, 18a/12, 18a/13, 18b/2, 19b/3, 23a/3, 23a/4, 23a/8, 24a/6, 24a/8, 24a/9, 24a/10, 24a/15, 24b/19, 25a/16, 25a/18, 25b/1, 27b/3, 27b/7, 28b/4, 28b/6, 30a/7, 32a/13, 34b/9, 335b/16, 35b/8, 35b/17, 36b/16, 38a/17, 41a/9, 41b/7, 42a/1, 42b/6, 43a/16, 43b/16, 46a/11, 47b/12, 47b/14, 47b/16, 49a/4, 49a/8, 49a/9, 49a/10, 49a/19, 49b/6, 49b/8, 49b/11, 49b/17, 51a/2, 51a/13, 51b/1, 51b/6, 51b/7, 57b/9, 57b/10, 59b/5, 62a/19, 62b/1, 63a/3, 63b/14, 64b/4, 65b/7, 67b/1, 68b/16, 68b/17, 68b/18, 70b/3, 70b/4, 71b/15.

şofa (Ar.) Evlerde oda kapılarının açıldığı ve eskiden ev halkının birlikte oturduğu, yemek yediği genişçe yer, hol: 31b/17, 56b/7, 56b/10.

şofra (Ar.) Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı vb.: 32b/3, 33a/2, 33a/12.

şoĥbet (Ar.) İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal:25a/11, 60a/17, 71a/2, 71b/18.

şol Kalbin bulunduğu tarafta olan: 9b/17, 16b/17, 328a/3, 6b/11, 40a/3.

şoñra İçinde bulunulan veya bahsedilen ânın daha ilerisindeki bir zamanda: 3a/13, 3a/18, 6b/4, 10b/15, 12a/16, 12a/18, 13b/4, 14b/10, 14b/17, 17a/14, 18a/12, 18b/7, 20b/19, 21a/19, 21b/10, 22b/18, 24a/13, 24a/14, 28a/9, 29a/7, 34a/18, 38b/14, 43b/7, 45b/17, 46a/19, 46b/2, 48a/10, 53a/16, 56b/12, 60a/6, 62b/5, 62b/12, 64b/2, 65a/15, 65a/16, 65b/16, 66a/15, 69b/18, 71a/7, 72b/17.

şor- Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek: 2b/6, 10b/13, 211a/19, 11b/11, 4a/16, 29a/18, 40b/7, 54a/14, 57b/9, 58b/2, 69a/1.

şovuk Isısı düşük, harâreti az olan: 60b/9, 63b/15.

şoy-(Birinin) Elbisesini çıkarmak:28a/6, 28a/8, 28b/9, 31a/12, 57a/1, 58b/12, 59a/11.

şoyun- Üzerindeki elbise ve giyeceklerin bir kısmını veya tamâmını çıkarmak: 28b/4, 28b/5, 57b/13.

şön- (Duygular için) Yatışmak, etkisini kaybetmek: 53b/9.

sög- Kötü söz söylemek:51b/9.

sök- (Bir şeyi) Bulunduğu, sıkıca yerleştiği yerden çekip ayırmak, çıkarmak: 9b/2, 72a/17.

söyle- (Anlatmak istediği şeyi) Sözle bildirmek:1b/9, 3b/2, 3b/3, 3b/4, 3b/14, 4a/1, 4a/16, 4a/18, 8a/1, 8a/10, 8a/14, 10a/16, 10b/12, 10b/13, 11a/12, 12a/12, 12b/1, 14a/15, 14a/18, 15a/13, 20a/10, 20b/2, 21b/18, 22b/7, 25b/14, 25b/17, 25b/18, 27a/15, 28a/12, 28b/10, 30a/15, 30b/4, 36b/14, 37a/1, 37a/8, 37b/7, 40a/14, 43a/19, 44b/13, 45b/1, 46a/12, 46b/3, 46b/15, 46b/16, 47b/9, 49a/9, 51b/7, 52b/14, 54b/13, 55b/11, 56a/7, 56b/17, 57a/10, 59b/7, 61b/19, 62b/13, 63a/8, 66b/9, 69a/11, 70b/2, 70b/4, 70b/8.

söylen- Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak: 55a/5.

söyleş- Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek:52b/14, 67a/19, 67b/4.

söylet- Söylemek işini başkasına yaptırmak:48a/1.

söz Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi: 3a/16, 3b/3, 7b/15, 8a/10, 8a/14, 8b/8, 8b/15, 10a/13, 10b/1, 10b/12, 12b/1, 12b/12, 13a/17, 13b/8, 21b/12, 21b/14, 23a/3, 25b/9, 27a/12, 27a/14, 41b/13, 41b/14, 41b/19, 42a/6, 46a/12, 46a/13, 48b/1, 48b/2, 48b/15, 48b/18, 52a/18, 54b/14, 56a/2, 56a/19, 58a/7.

su'āl (Ar.) Sorulan şey, soru: 10b/12, 14b/18, 16a/4, 16b/1, 17a/7, 17b/5, 25b/6, 45b/13, 55a/3, 55a/6, 55a/9, 55a/10, 55b/12, 60b/1, 64a/17, 65a/18, 67a/16, 67b/2, 68a/18, 68b/18.

s. it- (eyle-) Sormak: 10b/12, 14b/18, 16a/4, 16b/1, 17a/7, 17b/5, 25b/6, 45b/13, 55a/3, 55a/6, 55a/9, 55a/10, 55b/12, 60b/1, 64a/17, 65a/18, 67a/16, 67b/2, 68a/18, 68b/18.

şubaşı Şehirlerde kadıların emrinde bulunan, güvenlik ve belediye işleriyle görevli zâbita memurlarının başı: 34b/14, 34b/17, 35a/1.

şuç Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlâka aykırı davranış, kabahat: 20a/6, 24a/9, 24a/11, 24a/19, 24b/2, 24b/13, 24b/17, 25a/3, 25a/5, 25a/8, 44b/14, 48b/14, 65b/6, 69a/9.

şulh (Ar.) Savaştan sonra barışma, barış: 13a/14.

ş. ol- Aralarında anlaşmaya varmak, uyuşmak, uzlaşmak: 13a/14.

sultân (Ar.) Hükümdar: 1b/4, 1b/15, 8a/13, 15b/15, 16a/11, 17a/1, 18a/2, 20a/5, 22b/2, 23a/10, 29a/5, 29b/7, 41a/8, 42a/18, 42b/10, 48a/18, 54b/15, 55a/14, 60a/12, 61b/8, 69a/3, 69a/14, 69b/19, 70b/9.

s-1. Ayyâr Hilekâr hükümdar: 1b/4, 1b/15, 8a/13, 15b/15, 16a/11.

s.-1 ‘âdiyân Adi kimselerin hükümdarı: 17a/1, 18a/2.

s.-1 kaf Kaf hükümdarı: 20a/5, 29b/7, 69a/3, 69a/14, 70b/9.

şun- Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yâhut makâma nezâket kurallarına uyararak vermek, göndermek, yollamak, arz etmek, takdim etmek: 3b/12, 21b/8, 39a/13, 42b/16, 42b/17, 42b/18, 43a/5, 49a/17.

sûre (*Ar.*) Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtîha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri: 14b/18.

s.-i fil Fil suresi: 14b/18.

şuşa-Su içme ihtiyâcı duymak, su içeceği gelmek:43a/10, 56b/19.

sûd Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek, tatlımsı, özel kokulu, mâvi veya sarıya çalan beyaz renkli sıvı: 30b/16, 30b/18.

şümme hâşâ(*Ar.*) Olması imkân dışı veya ağza alınması büyük saygısızlık olan bir şeyden bahsedilmek durumunda kalındığı zaman, “Böyle şey olamaz ama tövbe tövbe!” anlamında kullanılan red ve tenzih sözü, hâşâ şümme hâşâ: 6b/1.

sümüklüce (Çocuk için) Burnunda sümük bulunan, sürekli sümüğü akan: 32b/5.

sür- Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak, sevketmek:13b/11, 14a/10, 15a/16, 21b/16, 22b/1, 23a/2, 23a/16, 23b/1, 23b/4, 24b/1, 26b/6, 26b/17, 27b/11, 28b/19, 31b/12, 35b/9, 38b/3, 38b/4, 40b/16, 44b/19, 50b/9, 52b/5, 52b/9, 53b/5, 55b/16, 57a/3, 67a/11, 66a/10, 66b/1, 69b/3, 71b/6, 72a/11, 72a/13.

sür'at (*Ar.*) Çabukluk, hızlılık, hız: 23a/1, 27b/9, 61b/9.

sürüEvcil hayvanlar ve özellikle koyun, keçi topluluğu: 30b/12.

süvâr (F.) Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse:4b/8, 4b/13, 6a/4, 6a/12, 8a/4, 10a/9, 12b/10, 14a/17, 16b/16, 23a/1, 29b/19, 32a/2, 40b/10, 45a/8, 51b/18, 52b/2, 60a/4, 60a/18, 60b/8, 68a/13, 69b/3.

s. ol- At vb. bir binek hayvanına veya bir taşıta binmek: 4b/8, 4b/13, 6a/4, 8a/4, 10a/9, 12b/10, 16b/16, 23a/1, 29b/19, 32a/2, 40b/10, 45a/8, 51b/18, 52b/2, 60a/4, 60a/18, 60b/8, 69b/3.

-Ş-

şād (F.)Sevinçli, memnun, mesrur:10a/4, 10b/3, 14b/12, 15a/18, 21a/10, 27b/1, 33a/19, 46a/1, 49a/15, 50a/13, 50a/17, 52a/11, 54a/3, 55b/17, 59b/9,62a/18, 65a/14, 68b/5, 70b/2, 72a/9, 72b/6.

ş.ol- Sevinmek, memnun olmak: 10a/4, 10b/3, 14b/12, 15a/18, 27b/1, 33a/19, 46a/1, 49a/15, 50a/13, 52a/11, 54a/3, 55b/17, 59b/9,62a/18, 65a/14, 68b/5, 70b/2, 72a/9.

şādlikSevinçli olma durumu, sevinçlilik: 54a/11.

şāh (F.)Pâdişah, hükümdar:6a/11, 6a/19, 6b/3, 6b/6, 6b/9, 6b/15, 9b/3, 11a/3, 11b/10, 12a/7, 12b/3, 14a/12, 15b/8, 15b/9, 15b/10, 15b/14, 15b/17, 16a/16, 16a/19, 16b/4, 16b/9, 16b/11, 16b/14, 16b/19, 17a/2, 17a/5, 17a/7, 17a/8, 17a/11, 17b/3, 17b/4, 17b/7, 17b/12, 17b/16, 17b/18, 17b/19, 18a/5, 18a/10, 18a/12, 18a/13, 18a/17, 18b/3, 18b/13, 20a/17, 20b/1, 20b/4, 20b/5, 21a/2, 21a/5, 21a/6, 21a/7, 21a/9, 21a/10, 21b/1, 21b/2, 21b/4, 21b/5, 21b/7, 21b/8, 21b/13, 21b/17, 22a/16, 22a/18, 22b/6, 23a/8, 23a/14, 23b/19, 24a/2, 24a/3, 24a/5, 24a/6, 24a/14, 24a/18, 24b/1, 24b/4, 24b/7, 24b/13, 25a/6, 25a/14, 25a/15, 25b/1, 25b/3, 25b/7, 26a/5, 26a/8, 26b/9, 26b/10, 26b/12, 26b/15, 27a/1, 27a/7, 27b/1, 28a/7, 28a/15, 28b/2, 28b/3, 28b/12, 28b/13, 30a/9, 30a/10, 34b/3,

34b/6, 34b/13, 35a/11, 35a/15, 35b/5, 35b/10, 35b/11, 35b/16, 35b/19, 36a/5, 36a/9, 36a/10, 36a/12, 36b/3, 36b/6, 36b/10, 36b/11, 36b/12, 36b/14, 36b/17, 37a/1, 37a/9, 37a/16, 37a/19, 37b/8, 38a/1, 38a/3, 38a/10, 38a/13, 38a/14, 38a/17, 38b/7, 38b/13, 38b/15, 38b/16, 38b/18, 39b/5, 39b/10, 39b/12, 40b/18, 41b/7, 41b/8, 42a/9, 42b/12, 43a/19, 44b/5, 45b/2, 45b/4, 45b/8, 45b/9, 45b/11, 45b/13, 45b/15, 46a/1, 46a/4, 46a/11, 46b/3, 47a/10, 48a/13, 48a/15, 48a/18, 48b/4, 48b/6, 49a/1, 49a/5, 49a/8, 49a/15, 49a/18, 49b/4, 49b/13, 50a/12, 50a/18, 50b/14, 50b/17, 51a/1, 51a/13, 51a/12, 52a/14, 53b/6, 53b/15, 54a/1, 54a/4, 54a/6, 54b/12, 54b/15, 54b/16, 54b/17, 54b/19, 55a/1, 55a/3, 55a/6, 55a/8, 55a/10, 55a/12, 55a/14, 55b/13, 55b/16, 57a/4, 57b/12, 57b/13, 57b/18, 58a/4, 58a/6, 58a/8, 58a/10, 58a/15, 58a/16, 58b/7, 58b/8, 59a/4, 59a/7, 59a/8, 59a/11, 59a/12, 59a/14, 59a/17, 59a/19, 59b/18, 59b/19, 60a/1, 60a/14, 60a/15, 60b/1, 60b/8, 61a/4, 61a/8, 61a/9, 61a/10, 61b/2, 61b/4, 62a/16, 62b/7, 70a/11, 70a/12, 70a/13, 70a/15, 70a/18, 70b/4, 70b/7, 70b/13, 70b/17, 70b/19, 71a/1, 71a/13, 71b/11, 71b/12, 71b/14, 72a/12, 72b/9.

şāhid (Ar.) Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse: 3b/8.

ş. ol- Bir olayı görmüş olmak: 3b/8.

şamata (Ar.) Gürültü, patırtı: 41a/4, 46b/18.

ş. it- Gürültü yapmak: 46b/18.

şān (Ar.) İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar: 11b/17.

şapadağ Şap diye ses çıkararak, şap diye: 43a/4.

ş. öp- Şap diye ses çıkararak öpmek: 43a/4.

şarāb (Ar.) Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usûllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki: 16a/13, 16a/17, 16a/18, 33b/1, 61a/15.

şark (Ar.) Dört ana yönden güneşin doğduğu yön, doğu: 5a/3, 37b/14.

şaş- (Beklenmeyen bir olay, bir hal, bir söz vb. karşısında) Ne yapacağını bilemez duruma gelmek, şaşırarak, hayret etmek: 18a/2, 23b/5, 29b/4, 51b/16, 52b/18, 58a/9, 66b/2.

şaşı Gözleri aynı doğrultuya bakmayan (kimse): 3b/1, 3b/8.

şâyed(F.)Şart bildirir, eğer: 24b/10, 42b/7, 70b/4.

şâyi' (Ar.) Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş, halkın diline düşmüş: 21a/10, 39b/6.

ş. ol- Herkes tarafından duyulmak, her tarafa yayılıp herkesçe bilinir duruma gelmek: 21a/10, 39b/6.

şecā' at (Ar.) Yiğitlik, yüreklilik, cesâret: 6a/1, 9a/7, 37b/18.

şefā' at (Ar.) Bir suçun başlanılması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma: 24a/18, 24b/15, 25a/6.

ş. it- (eyle-) Şefâatte bulunmak: 24a/18, 24b/15, 25a/6.

şehâdet (Ar.) Allah yolunda, millî ve mânevî değerler uğrunda ölme, canını fedâ edip şehit olma: 24a/19.

ş. it- Doğruluğunu tasdik etmek: 24a/19.

şehir (*F.*) İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idârî ve mülkî bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı; halkının büyük kısmı ticâret, sanâyi ve idâre işleriyle uğraşan, tarım alanı olmayan kalabalık yerleşim merkezi, kent: 12a/2, 13b/13, 14a/3, 15b/7, 15b/8, 16a/11, 16b/17, 17b/1, 17b/2, 18b/12, 21a/5, 21a/10, 21a/16, 21a/18, 21b/2, 22a/16, 25a/12, 25b/1, 26b/1, 30a/9, 32b/11, 33a/13, 34a/6, 34b/3, 40b/9, 40b/10, 40b/13, 40b/17, 41a/19, 44b/10, 45b/5, 46a/2, 54a/2, 54a/4, 55b/10, 55b/13, 55b/14, 56b/2, 57a/18, 57b/2, 57b/4, 59a/5, 60b/11, 60b/17, 61a/6, 61a/7, 61a/12, 61b/6, 61b/10, 62a/2, 62a/16, 70a/11.

ş.-i Endülüs Endülüs şehri: 12a/2, 16a/11, 21a/16, 21a/18, 21b/2, 25b/1, 26b/1, 59a/5, 61a/12.

şehirli Şehir halkından olan (kimse), kentli: 60b/19.

şehriyâr (*F.*) Hükümdar, pâdişah: 21b/10, 51a/1.

şehzâde (*F.*) Pâdişah oğlu veya pâdişah âilesinden olan erkek çocuk: 15b/7, 15b/17, 21a/5, 21a/6, 21a/15, 21a/11, 21a/14.

şemşîr (*F.*) Kılıç: 7b/7.

şenlik Toplu olarak yapılan eğlence, kutlama, donanma: 21a/10, 54a/9.

şerbet (*Ar.*) Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek: 2a/8, 3b/11, 21b/6, 29a/10, 41a/16, 42a/18, 54b/19.

şerr (*Ar.*) Kötülük, fenâlık: 7b/8, 21b/14, 36a/3.

şevk (Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves:4b/13.

şey (Ar.) Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime: 4a/3, 4b/16, 5a/19, 13a/16, 15b/16, 20b/17, 33b/9, 64a/1, 67b/13, 68a/14, 69a/7.

şikâr (F.)Av: 6a/18, 9a/13, 20b/3, 26b/14, 40b/9, 41a/12, 45a/1, 45b/15, 60a/18, 60a/19, 60b/3, 61a/4, 65b/10.

şikâyet (Ar.) Durumundan memnun olmayıp yakınma veya başına gelen bir dertten sızlanma:15b/2, 35b/5.

şikâyetci Şikâyet eden (kimse):15b/19, 58a/3.

şimdi İçinde bulunduğumuz zamanda, şu anda: 1b/11, 2a/19, 3b/17, 4b/12, 4b/17, 5b/15, 7b/12, 8a/9, 9a/11, 9b/6, 10b/11, 11a/1, 11a/18, 11b/3, 12b/13, 13b/2, 16a/5, 16b/2, 18a/7, 19a/4, 19b/4, 20a/10, 21a/13, 23b/7, 23b/10, 24a/14, 24b/18, 26a/17, 26b/12, 26b/15, 27b/6, 28a/18, 29b/5, 30a/16, 30b/3, 33b/18, 34b/3, 34b/10, 35a/1, 35b/4, 35b/18, 36a/16, 40b/15, 41a/11, 46a/5, 46a/9, 47a/13, 48b/7, 49a/3, 49b/9,49b/13, 51a/15, 52b/10, 53a/4, 55b/3, 55b/11, 56a/3, 56a/4, 56a/9, 56b/9, 57b/1, 60a/1, 62b/6, 61b/5, 62b/14, 63a/2, 63a/4, 63a/9, 63a/11, 63a/14, 65b/17, 66b/12, 66b/13, 67b/14, 70b/11, 71b/13, 72b/3.

şol Şu, o:4a/11, 4b/16, 18b/17, 19b/3, 20a/15, 26a/17, 26b/3, 27b/19, 31a/3, 43a/10, 48a/11, 56a/10, 59a/9, 63b/14, 64a/19, 65b/2, 72a/1.

Şöylekim Şu şekilde, şu yolda:6a/16, 33b/9, 37a/5.

şu Çok uzakta olmayan kimse veya şeyi işâret yoluyla belirtir:3a/18, 14a/9, 20b/13, 22a/8, 22b/15, 27a/9, 27a/12, 27b/18, 31a/2, 34b/3, 34b/7, 36a/16, 38b/12, 38b/17, 41b/15, 41b/18, 44a/3, 62b/1, 64b/7.

şura (Biraz uzakta olan) Şu yer: 14a/14, 22a/5, 56b/2.

şübhe (Ar.) Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek:22a/10, 42b/5, 47a/4, 55b/2.

şükrâne (Ar.) Teşekkür alâmeti, iyilik bilme nişânesi: 14b/13.

şürû' (Ar.) Başlama: 59b/10.

ş. it- Başlamak: 59b/10.

-T-

tâ (F.) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar:9b/14, 20b/6, 23a/3, 37b/15, 59b/4.

ta' accüb (Ar.) Şaşma, hayret etme: 36b/1, 45b/13.

t. it- Şaşmak, hayret etmek: 45b/13.

ta' âm (Ar.) Yemek, aş:16a/13, 16a/17, 16a/18, 16b/3, 32b/2, 33a/12, 33b/1, 33b/5, 33b/7, 37b/1, 56b/17, 56b/18, 63b/7, 65a/14, 67a/12, 67a/13.

ṭabānca (F.) Cepte veya belde taşınan, kısa ve hafif ateşli silâh: 7a/2, 47a/18.

ṭābiʿ (Ar.) Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden: 23b/8, 25a/12.

t. ol- (Bir şey veya kimseye) Uymak, onun şartlarına göre hareket etmek: 23b/8, 25a/12.

ṭabiʿat (Ar.) İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa: 51a/5.

ṭaleb (Ar.) İsteme, dileme, arzu etme: 13b/18, 14a/1, 23a/15, 50a/2, 50a/8, 50b/4, 69b/2, 71b/2.

ṭ. it- (eyle-) İstemek, dilemek: 13b/18, 14a/1, 23a/15, 50a/2, 50a/8, 50b/4, 69b/2, 71b/2.

ṭāc (F.) **1.** Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi: 4b/16, 15a/10, 50a/11, 63a/8. **2.** Üstünlük, kudret ve kuvvet âlameti olarak başa konan başlık: 13a/9, 15a/3, 15a/6, 15a/14, 17a/18, 17b/2, 17b/6, 17b/9, 17b/14, 17b/18, 18a/4, 18a/6, 18a/9, 18a/11, 18b/12, 23b/9.

t.-ı kemer Kemer tacı: 15a/10.

t.- taht Taht tacı: 4b/16, 50a/11, 63a/8.

ṭācir (Ar.) Ticâretle uğraşan kimse, tüccar: 6a/10, 17a/17.

ṭāğud- Dağılmasına sebep olmak, parçalayıp ayırmak, bütün durumundan çıkarmak: 9b/15, 51b/12, 51b/14, 72b/2.

tağıl- (Toplu halde bulunulan yerler için) Faâliyeti sona erip boşalmak, içindekiler ayrılıp gitmek:29b/17.

taḥammül (Ar.) Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma: 36a/3, 36b/2, 44a/8

t. it- Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak: 36b/2.

t. ideme- Katlanamamak, dayanamamak: 36a/3, 44a/8.

taḥşīl (Ar.) Toplama, alma: 4b/7, 5b/17.

t. it- (Bir alacağı) Toplamak, almak: 4b/7, 5b/17.

taḥşīn (Ar.) Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama: 29a/1, 38b/7, 40a/9, 45a/18.

t. eyle- Beğenmek, takdir etmek: 29a/1, 38b/7, 40a/9, 45a/18.

taḥt (F.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk:2a/11, 4b/16, 10b/17, 14b/10, 17a/1, 17a/2, 19b/2, 19b/19, 20a/11, 24a/5, 24b/4, 26b/17, 27a/7, 27a/17, 36a/9, 36a/11, 36a/15, 36a/13, 36b/10, 36b/11, 37a/18, 37b/16, 39a/16, 41a/6, 46a/4, 50a/11, 50b/17, 54a/4, 54b/17, 55a/14, 68a/11, 70a/2, 70a/3, 70b/11, 71b/5.

taḥta (F.) Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası: 2a/10.

taḥ- (Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek, tutturmak veya geçirmek, asmak: 9b/15, 63a/1, 68b/9.

taḥayyüd (Ar.) Bağlanma, bağlı olma, kayıtlanma, mukayyet olma:7b/12, 52b/17.

ṭāḳat (Ar.) Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman:40a/4.

ṭāḳdur- Takmak işini yaptırmak; bir şeyin başka bir şeyin üzerine tutturulmasını veya geçirilmesini sağlamak: 12a/8.

ṭāḳdīr (Ar.) 1. Beğenme, güzel bulduğunu, beğendiğini belirtme:8a/7, 17b/14. 2. Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader: 8b/17.

ṭāḳrīb (Ar.) Yaklaştırma:22b/1.

ṭāli' (Ar.) Doğan: 21a/5, 26b/13.

ṭālib (Ar.) İsteyen, talep eden, istekli olan kimse: 15b/13, 22b/7.

ṭā'lim (Ar.) Öğretme, belletme: 47a/13.

t. eyle- (Bir şeyi birine) Öğretmek: 47a/13.

ṭama' (Ar.) Aç gözlülük: 26a/17, 28a/12.

ṭamarKuvvetle kendini gösteren huy, tabiat, hâkim vasıf: 37b/18.

ta'mīr (Ar.) Eskimiş veya bozulmuş bir şeyi yenileme veya kullanılabilir duruma getirme, onarma: 2a/12.

t. itdir- Başkasına onartmak, düzeltilmesini sağlamak: 2a/12.

tanış- (Daha önce birbirini tanımayan kimseler) Birbirlerinin kimliklerini, mesleklerini vb. öğrenmek:46a/12.

taraf (Ar.) Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, yön: 1b/12, 5a/2, 6a/6, 6b/9, 9b/13, 10a/18, 10b/16, 13a/3, 13b/14, 14a/1, 14b/2, 15a/19, 15b/2, 15b/4, 15b/18, 16a/3, 16a/10, 17a/16, 19a/1, 19a/3, 19a/12, 19b/12, 20a/17, 21a/11, 21a/16, 22a/17, 23a/12, 23b/6, 24b/9, 29a/9, 29b/13, 29b/17, 34a/3, 34a/2, 34a/9, 34b/2, 34b/8, 35a/15, 38b/10, 38b/13, 40b/2, 43a/9, 45b/2, 46a/13, 48a/9, 49b/18, 50a/18, 51b/3, 51b/15, 52a/8, 52b/2, 54a/15, 55a/1, 55a/6, 59b/11, 61b/1, 62a/17, 62b/17, 64a/12, 65a/16, 66a/7, 68b/3, 70a/8, 70b/3, 71a/14, 71b/11.

tarîk (Ar.) Yol:5b/17, 16b/12, 21b/11, 65b/14.

tarraқа Gumbürtü:64b/18, 65a/7.

tārumār (F.) Perîşan, karmakarışık, darmadağınık:23b/2.

taşvîr (Ar.) Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile anlatma: 30b/1, 30b/2, 30b/3, 30b/5, 30b/6, 30b/7, 42a/6.

taş Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim:11b/14, 14a/17, 14a/19, 14b/5, 14b/6, 22a/11, 27b/19, 28a/2, 28a/3, 28a/8, 28a/12, 28b/11, 39a/3, 45b/7, 50a/3, 63a/10, 63a/12, 66b/12.

taşımak- (Bir şeyi bir yerden başka bir yere) Götürmek:14b/19, 16a/18.

taşıt- Taşımak işini başkasına yaptırmak: 62a/16.

taşra Bir ülkede başşehir veya diğ̄er önemli şehirler dışında kalan yerler: 12b/6, 12b/7, 22a/16, 26b/1, 27a/15, 33b/3, 34a/11, 34b/10, 35a/6, 35a/14, 40b/11, 41b/10, 45a/9, 47a/12, 47a/16, 47b/7, 49a/4, 51b/18, 56a/11, 56a/13, 56a/16, 56b/2, 58a/4, 62a/3, 63a/7, 63a/15, 64b/6, 66a/12, 72a/10.

ş. çık- Başkentten ayrılmak: 12b/6, 12b/7, 22a/16, 26b/1, 27a/15, 33b/3, 41b/10, 45a/9, 47a/16, 47b/7, 51b/18, 56a/11, 56a/16, 62a/3, 64b/6, 72a/10.

şavâf (Ar.) Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme: 13b/15.

ş. it- Kutsal sayarak etrâfında dolaşmak: 13b/15.

şayak Dövmek işi, kötek, sopa: 31a/2, 31a/6, 31a/15, 31a/8, 31b/8, 34a/7.

ş. ur- Dayak atmak: 31a/6, 31b/8.

şayı Bir kimsenin annesinin erkek kardeşi: 38b/11.

ta' yin (Ar.) Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme: 5b/10, 14a/2, 17b/13, 21a/9, 23a/12, 68a/10.

ta' zim (Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma: 16b/19, 29a/3, 36a/10, 54a/13, 60a/14, 72b/7.

tâziyâne (F.) Kırbaç, kamçı: 37a/5, 37a/14, 66a/2.

t. ur- Kırbaçla vurmak: 37a/5.

tebessüm (Ar.) Gülümseme: 39b/14, 68b/14.

t. it- Gülümsemek: 39b/14, 68b/14.

tedārük(Ar.)Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme: 2a/9, 7b/11, 7b/18, 54a/5, 55a/15, 59a/18, 69b/19, 71b/15.

tekerlen- Yuvarlanmak: 10a/1.

teklîf (Ar.) Bir hususta yapılması veya yapılmaması düşünülen şeyler hakkında başkalarına görüş sunma, öneride bulunma: 2a/10, 4a/18, 17a/1, 27a/17, 28a/7, 31b/19, 32a/3, 36a/11, 36a/18, 39b/16, 49b/5, 49b/7, 49b/9, 57a/8.

t. it- (eyle-) (Bir kimseye bir şeyin olması veya bir şeyi yapması için) Öneride bulunmak: 17a/1, 27a/17, 36a/11, 49b/5, 49b/9.

tekne İçinde çeşitli şeyler yapılan, yekpâre taş veya tahtadan uzun geniş kap: 67b/8.

tekrâr (Ar.) Aynı olay, iş yâhut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi:9a/12, 17a/15, 29a/1, 31a/7, 36a/17, 52a/12, 68b/3, 69b/7.

t. it- (Bir şeyi) Yeniden yapmak veya söylemek: 9a/12.

telef (Ar.) Yok etme, mahvetme, öldürme: 13a/7.

t. ol- Mahvolmak, ölmek: 13a/7.

temâşâ (Ar.) Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme:21a/12, 13b/19, 38a/17, 40a/6, 44a/18, 44b/2, 45a/17, 49b/17, 55b/15, 58a/4

t. it- (eyle-) Seyretmek, bakmak: 21a/12, 38a/17, 44b/2, 45a/17, 49b/17, 55b/15

temessük (Ar.) Tutunma, güvenerek sarılma, yapışıp sıkı tutma:26b/18.

tenbih (Ar.) Bir şeyin yapılıp yapılmamasını, şöyle veya böyle yapılmasını söyleme ve bunu üzerinde durarak hatırlatma:43a/8, 55a/1.

t. eyle- Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını söylemek, sıkı sıkıya ısmarlamak: 43a/8, 55a/1.

tenezzül (Ar.) Gönül alçaklığı, kibirsizlik:17a/12, 17a/13.

t. it- (Kendi seviye ve haysiyetine aykırı düşen bir şeyi) Kabul etmek, (alçaltıcı bir duruma) râzı olmak: 17a/12, 17a/13.

tenhâ (F.) Issız, içinde az insan bulunan (yer): 4b/8, 26a/16, 28b/14, 38b/18, 40b/3, 42a/10, 44a/7, 54b/9, 56b/7, 56a/17.

terbiye (Ar.) İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme:72a/4.

t. eyle- Eğitmek: 72a/4.

tercih (Ar.) Bir şeyi diğerlerinden daha üstün tutma, daha önemli sayma, yeğleme:48b/16.

t. it- Üstün tutmak, uygun görüp seçmek: 48b/16.

terk (*Ar.*) Bırakma: 17a/10, 22b/14, 42a/7, 54a/17, 54b/2, 55b/4.

t.-i diyār Bulunduğu yeri terk etme, başka bir yere gitme: 42a/7, 54a/17, 54b/2, 55b/4.

t.-i dünyā Ölme, dünyâdan ölerек ayrılma: 22b/14.

t. it- Bırakmak: 17a/10.

terzî (*F.*) Elbise biçip diken ve bunu meslek edinen kimse: 53a/13.

tesellî (*Ar.*) Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma: 5a/2.

t. vir- Üzüntüsünü, acısını hafifletmek, hafifletici şeyler söylemek, avutmak, tesellî etmek: 5a/2.

teşir (*Ar.*) Bir nesnenin, bir hâlin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki: 53b/18.

t. it- (Bir şey diğer bir şey üzerine) Etki yapmak, etkilemek: 53b/18.

teslîm (*Ar.*) Emâneti yerine verme: 7a/16, 10a/13, 10a/17, 10a/18, 20b/14, 27b/1, 28b/19, 53b/15.

t. eyle- Birine emanet etmek: 7a/16, 28b/19, 53b/15.

t.-i ruh eyle- Ruhunu teslim etmek, ölmek: 20b/14.

t. ol- 10a/13, 10a/17, 10a/18, 27b/1.

teşebbüs (Ar.) Bir işi yapmaya davranma, girişme, girişim: 13b/8.

t. eyle- Yapmaya davranmak, girişmek: 13b/8.

teşrif (Ar.) Şeref verme, şereflendirme: 36a/6, 43b/3.

t. buyur- Gelerek veya giderek şeref vermek, şereflendirmek: 36a/6.

tevâbi' (Ar.) Bir kimse ile berâber bulunan, ona tâbi olan kimseler: 12b/3, 18a/15, 21b/12, 63a/19.

tevakkül (Ar.) Başarı elde etme, muvaffak olma: 67b/7.

tevbe (Ar.) İşlediği bir hatâdan, suç veya günahdan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme: 12a/13, 12b/16.

tez (F.) Çabuk geçen, süratli: 22a/19, 63b/6.

tezkere (Ar.) Küçük mektup, pusula: 47a/5, 47a/6, 47a/7, 47b/11, 48a/10, 59b/1, 59b/2.

t. yaz- Mektup yazmak: 47a/5, 47a/7, 59b/1.

ticâret (Ar.) Kazanç elde etmek için yapılan mal ve ürün alım satımı, alış verişi: 17a/17, 17b/10, 18b/11, 21b/11, 29b/18, 54a/18.

tîğ (F.) Kılıç: 4b/7, 5a/11, 6b/16, 6b/17, 7a/5, 7a/6, 7a/8, 7a/10, 7a/11, 9a/15, 14a/19, 23b/8, 26b/12, 30a/2, 45a/13, 44b/4, 44b/19, 45a/13, 55a/19, 61b/11, 62a/3, 63a/16, 63a/17, 66a/3, 66a/10, 66a/19, 68a/2, 68a/3, 68a/4, 68a/5, 69b/8, 71a/17, 72b/4.

t. al- Kılıç almak: 7a/5, 66a/19.

t. çek- Kılıç çekmek: 7a/11, 23b/8, 68a/3.

t. ur- Kılıç vurmak: 7a/10, 45a/13, 66a/3, 68a/4, 69b/8.

t.-i zen İyi kılıç kullanan: 44b/4, 44b/19, 55a/19,

timār (F.) Binek hayvanlarının derisini, kıllarını kaşığı, fırça, sünger vb. ile temizleme: 13a/4, 13a/6, 46a/4.

t. it- Temizlemek: 46a/4.

tiz (F.) Çabuk, seri, tez: 6a/18, 19a/16, 20b/1, 24a/17, 27b/7, 28a/6, 28a/8, 33a/9, 39a/10, 39b/8, 43b/13, 45b/5, 50b/11, 51b/6, 56b/17, 66b/9.

t. gel- Seri gelmek: 24a/17, 56b/17.

t. ol- Hızlı olmak: 45b/5.

toğrı Akla, mantığa ve duruma uygun, yerinde, münâsip: 3b/1, 16a/12, 16b/9, 20a/12, 29b/10, 35b/19, 57a/18, 57b/3, 63a/18, 67b/16, 68a/13.

toğur- (Doğum yoluyla) Dünyâya getirmek, (hayvan) yavrulamak: 20b/16, 68b/19.

toğun- (Bir şey diğer bir şeye) Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek: 9a/12, 14b/7, 27b/3, 35a/3, 53a/13.

tolaş- Gezinmek, gidip gelmek:40b/11, 65a/2, 66b/17.

ton Vücûdun belden aşağı kısmına ve tenin üstüne giyilen iç çamaşırı, külot:23a/1, 28a/14, 28a/16, 44a/8, 44a/9, 44a/15.

toy-Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hâle gelmek: 31b/13, 33b/9.

toyur-Yedirip açlığını gidermek, tok hâle getirmek: 16a/15, 65a/14, 65a/16.

tuhfe (*Ar.*) Hediye: 70a/1.

tuman Yanan bir maddeden çıkan, içinde tamâmıyle yanmamış katı zerrelere ve buğu bulunan gaz: 57a/2, 58a/5.

tur- Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak:2a/8, 3a/8, 3a/18, 5a/19, 7a/7, 9a/15, 9b/9, 10a/2, 11b/9, 12a/3, 12a/4, 12a/12, 12b/11, 13a/18, 13b/19, 14a/1, 16b/16, 18a/12, 19b/18, 21b/7, 21b/9, 22b/19, 24b/5, 24b/12, 26b/18, 27a/11, 27a/16, 27b/2, 28b/17, 29a/10, 31a/14, 31b/11, 31b/18, 34a/15, 37a/3, 38a/4, 43b/15, 46a/15, 47a/11, 50b/9, 51a/19, 52a/11, 52b/17, 54b/13, 54b/14, 55b/7, 56a/6, 56a/15, 56b/3, 57a/12, 57b/6, 60a/15, 60b/6, 62a/7, 65b/11, 66b/18, 67b/14, 67b/15, 68b/7, 71b/9, 72a/14.

tut-Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak: 4b/8, 5a/8, 10a/8, 11a/11, 12b/3, 12b/12, 13a/1, 14b/5, 15b/4, 18a/10, 18b/4, 19b/6, 21a/1, 21a/5, 22a/4, 23a/14, 28a/2, 28b/10, 29b/12, 29b/19, 31a/4, 31b/8, 34b/7, 34b/18, 36a/2, 36b/7, 37a/13, 37b/9, 37b/11, 38a/2, 38a/4, 38a/6, 43a/4, 48b/9, 53a/1, 53a/3, 61b/4, 61b/9, 63a/9, 64a/12, 64b/12, 65b/12.

tuy-İşitmek:5b/4, 15b/18, 16a/8, 27a/8, 47a/12, 47b/2, 66a/19.

tüccâr (Ar.) Ticâretle uğraşan kimse, tâcir: 2a/12, 5b/8,5b/10.

türbe (Ar.) Genellikle içinde büyük bir kimse gömülü olduğu, ziyâretgâh hâline getirilen mezar, ziyâret edilen mezar: 1b/3, 2b/14, 4b/11.

türbedâr (Ar.) Bir türbeyi bekleyen, gerekli bakımı yapan ve gelenleri gezdiren görevli: 1b/3.

tüylü Üzerinde tüyler bulunan: 4a/8.

-U-

u (F.) Ve: 34a/6, 42a/7.

uc Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası:4b/9, 38b/2.

uçur- Büyük bir hızla götürmek:6a/18, 61b/3.

uğra- Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak:10a/19, 18b/9, 27b/17, 29b/2, 29b/19, 31a/12, 36a/7, 42a/4, 46a/8, 53b/13, 60b/1, 70a/4.

uğur İnsana iyilik ve saâdet getirdiğine inanılan durum, yümn: 13a/13.

uğurla- Birini iyi dileklerle yolcu etmek:1b/8, 65a/4.

‘**uhde** (Ar.) Bir işi üzerine alma, yüklenme, sorumluluk: 52a/9, 53b/1, 53b/16.

ulaşdur- Ulaşmasını sağlamak:18b/1.

ulu Çok üstün niteliklere sâhip, çok büyük, yüce: 3a/8, 22b/3, 27a/17, 29a/19.

um- İçinde, istediği ve beklediği şeyin gerçekleşeceğine dâir bir duygu taşıyarak o şeyin olmasını beklemek, ümitle beklemek, ümit etmek: 6b/15, 12b/17, 28b/7.

unut- (Bildiği, öğrendiği bir şey) Aklında kalmamak, irâdesi dışında hatırandan çıkmak: 26a/15, 43a/14, 46a/2.

ur- Vurmak: 5a/8, 5a/13, 7a/10, 7a/11, 9a/8, 9a/10, 9a/11, 9a/17, 9b/6, 10a/6, 11a/15, 11a/16, 12b/19, 13a/2, 13a/10, 14a/17, 20a/13, 20b/6, 23a/19, 23b/1, 23b/4, 23b/13, 23b/16, 23b/16, 23b/17, 23b/18, 25a/13, 26b/16, 27b/19, 28a/1, 28a/2, 30a/3, 31a/6, 31a/9, 31a/10, 31b/8, 31b/9, 31b/19, 32a/2, 32a/3, 32a/5, 33a/3, 34a/5, 34a/15, 35a/5, 35a/19, 37a/5, 37a/11, 37b/12, 39b/14, 45a/7, 45a/9, 45a/11, 45a/13, 47a/18, 48a/13, 50a/17, 50b/4, 50b/8, 50b/10, 51b/16, 51b/19, 52b/5, 52b/10, 53a/10, 53a/11, 57a/18, 53b/2, 57b/5, 57b/14, 57b/16, 58b/19, 61b/11, 62a/1, 62a/3, 62b/15, 63b/b4, 66a/4, 66b/1, 66b/4, 66b/5, 66b/13, 68a/4, 69b/2, 69b/8, 71b/6, 72a/17, 72a/19.

‘**uryân** (Ar.) Çıplak: 7a/6, 7a/8, 9a/15, 28b/2, 57a/6, 61b/11, 69b/8.

uşan- (Bir kimse veya şeyden) Sıkılıp artık ondan hoşlanmaz, onu istemez duruma gelmek, bıkmak, bezmek: 33b/8.

uşlandur- Uslu duruma getirmek, akıllandırmak: 18b/18, 19a/10, 23b/12.

uşluca Başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmayan, söz dinleyen, edepli, terbiyeli: 57b/19.

uşul Usûlüne uygun biçimde: 47a/11.

usta (F.) Bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse: 41a/7, 41a/8, 41a/11, 41a/16, 41b/3, 41b/5, 41b/7, 45b/17.

uyan- Uyku durumundan çıkmak: 20b/1, 31b/9, 44a/8, 46a/14, 57a/8, 63a/4.

uyu- Uyku hâlinde olmak: 46b/17, 58b/1, 63a/4, 64a/9.

uyku Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyâdan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu: 48a/2, 58b/1, 70a/14.

uzak Arada çok mesâfe bulunan, uzun sürede gidilebilen, ırak: 27b/13, 40b/13.

uzat- İleriye doğru yöneltmek: 11b/6, 43a/8, 61b/19.

‘**uzlet** (Ar.) Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşama: 30a/13.

-Ü-

üç İkiden sonra, dörtten önce gelen sayının adı: 4a/19, 5a/16, 7b/2, 11b/8, 12a/16, 35a/16, 37a/11, 50a/1, 50a/7, 52a/12, 53b/15, 53b/19, 60a/3, 60b/11, 72b/7.

üfür- Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üflemek: 66a/7.

ümid (F.) Arzu edilen, olması istenen bir şeyin gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı, ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut: 4b/6, 7b/7, 26a/15, 42a/11, 46a/12, 62b/5, 67a/7.

üslüb (*Ar.*) Oluş, yapış veya yapılaş biçimi, tutulan yol, tarz, usûl:54a/10.

üst Vücut, gövde, beden: 6a/16, 10a/1, 10a/10, 19a/15, 23b/18, 26a/12, 26b/4, 532a/9, 4b/1, 66a/10, 67a/15, 70a/3, 71a/11, 72b/7.

üstād (*F.*) Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sâhibi olan, üstün bir yeri, tam vukûfu bulunan kimse:10a/12, 39b/4.

üş- Hep birden bir yerde toplanmak, çevresine yığılmak, üşüşmek: 9b/7, 11a/13, 28b/3, 34b/4, 57b/4, 57b/7, 58b/15, 61b/10, 67b/17.

üzere Niyet, gâye, amaç bildirir:3b/15, 18b/8, 21b/7, 21b/9, 23b/17, 24a/11, 24a/18, 25b/3, 38a/10, 39b/11, 40a/1, 49a/6, 52b/16, 54a/10, 60a/15, 68a/11.

üzeri Vücut, gövde, beden:2a/10, 4a/10, 4b/2, 7a/5, 12b/9, 13b/10, 13b/17, 14b/15, 18a/16, 19b/18, 20a/5, 20b/7, 20b/11, 21a/4, 21b/9, 24a/1, 24b/13, 26b/17, 28b/12, 28b/17, 31a/7, 34a/7, 35b/3, 35b/8, 36a/9, 37a/16, 39a/18, 40a/8, 46a/17, 47a/1, 48b/16, 49b/1, 49b/4, 51b/2, 51b/12, 54a/18, 56b/7, 56b/11, 57a/7, 57a/13, 59b/6, 60a/4, 60b/3, 61b/1, 63a/13, 63a/15, 64b/18, 65b/3, 65b/12, 66a/19, 69b/9.

-V-

va' de (*Ar.*) Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil:62b/1.

vādī (*Ar.*) İki dağ arasında uzanan arâzi:45a/9.

vāfir (Ar.) Çok, bol:8b/6, 13a/3, 13a/12, 15b/10, 16a/3, 17b/1, 22b/16, 26a/18, 27a/13, 33b/1, 38a/19, 40b/11, 41a/16, 45a/16, 45b/5, 49a/5, 52a/2, 57b/7, 59b/11, 60a/19, 63b/16, 65a/14, 71a/1.

vāh (Ar.) Üzüntü, keder, feryat figan: 46b/18.

v. it- Üzülmek, feryat figan etmek: 46b/18.

vākıf (Ar.) Bilici, bilen, haberdar ve âgâh olan kimse: 43a/7.

v. ol- Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak: 43a/7.

vāki' (Ar.) Olan, vukū bulan: 21a/15, 40a/15, 48b/8, 49b/10.

v. ol- Meydana gelmek, vukū bulmak: 21a/15, 49b/10.

vaḳt (Ar.) Zaman: 30b/13, 39a/19, 44a/3, 44a/11.

vālide (Ar.) Anne: 3b/3, 16a/5, 19a/9, 24b/10, 24b/14, 25a/2, 25a/8, 30a/13.

va' llāhi (Ar.) “Allah’a and olsun ki, Allah hakkı için” anlamında yemin sözü: 26a/2.

var Kâinatta veya düşüncede bulunan, mevcut olan (şey): 2a/5, 2b/2, 2b/10, 3a/4, 3b/7, 4a/15, 5b/7, 5b/14, 6a/8, 6a/12, 6a/16, 6b/16, 7a/6, 7b/10, 7b/11, 8a/14, 8b/8, 8b/12, 9a/1, 9a/2, 9b/8, 12a/6, 12b/4, 13a/17, 14a/15, 14a/9, 14a/17, 15a/4, 15b/7, 15b/9, 16a/2, 20a/6, 20a/7, 20a/17, 20a/19, 20b/10, 20b/13, 21a/2, 21a/19, 21b/3, 22a/14, 22b/6, 22b/9, 22b/10, 23a/3, 23b/15, 24a/11, 24a/15, 24b/15, 24b/18, 25a/4, 25a/14, 25a/16, 25b/2, 25b/5, 25b/8, 25b/9, 25b/13, 25b/14, 25b/15, 26b/5, 26b/10, 26b/13, 27a/6, 27a/7, 27b/18, 28a/4, 28a/8, 28b/8, 29a/8, 30a/5, 30a/9, 30a/10, 30b/1, 30b/9,

30b/16, 31b/1, 31b/2, 31b/4, 32a/19, 32b/4, 32b/11, 33a/18, 33b/15, 34a/1, 37a/2, 38a/1, 38a/13, 39b/10, 40a/13, 40b/7, 41b/9, 42b/11, 43a/12, 43b/9, 43b/12, 43b/13, 44a/5, 44b/1, 44b/4, 45b/12, 46a/12, 47a/1, 47a/3, 47a/14, 49a/9, 50a/8, 55a/3, 55a/4, 55a/7, 55a/11, 55b/8, 56a/4, 56b/1, 56b/3, 56b/12, 56b/17, 57a/12, 57a/16, 58a/4, 59a/2, 60b/8, 60b/9, 60b/12, 61a/16, 62b/19, 63a/4, 64a/4, 64b/6, 64b/7, 65a/11, 65b/1, 66b/6, 67a/6, 68a/6, 70a/5, 70a/6, 70a/19, 70b/13, 71a/5, 71a/8, 72b/19.

var- (Belli bir yere) Ulaşmak, vâsıl olmak: 1b/8, 1b/6, 1b/10, 1b/12, 2a/19, 2b/14, 3a/6, 3a/16, 3b/7, 4a/16, 4b/1, 5b/12, 6b/19, 7b/6, 7b/19, 8b/5, 8b/7, 9a/11, 10b/11, 11a/19, 12a/15, 12b/2, 12b/5, 13a/13, 13b/5, 14a/7, 14a/10, 15a/8, 15a/19, 15b/3, 16a/4, 16a/16, 16b/7, 16b/12, 18b/12, 19b/4, 19b/11, 23a/3, 24a/5, 24a/10, 24b/6, 24b/12, 25a/7, 25a/10, 25b/5, 25b/10, 26b/3, 26b/14, 27b/16, 29a/13, 29b/17, 30a/5, 31a/4, 31a/18, 32a/17, 32a/19, 33b/1, 33b/5, 34a/9, 34b/7, 35b/10, 35b/12, 36a/4, 36a/7, 36b/1, 36b/5, 38b/12, 39a/18, 40b/12, 43a/15, 43b/10, 44a/7, 44a/17, 44b/12, 45b/11, 46a/3, 46a/4, 46b/8, 47a/6, 48a/3, 48a/4, 48a/16, 48b/4, 48b/6, 49b/12, 49b/14, 50b/6, 51a/15, 52b/1, 52b/15, 53a/2, 54a/2, 54a/10, 54b/6, 57a/4, 57a/16, 58a/10, 58a/11, 58a/14, 58a/19, 60b/11, 61a/4, 62a/2, 63a/3, 63a/5, 63b/10, 63b/12, 65b/3, 67a/18, 71a/7.

vaşf (*Ar.*) Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik: 1b/5, 16b/5, 23a/8, 25a/15, 30a/17, 30a/18, 36b/10.

vâsıl (*Ar.*) Ulaşma, birleşme: 39b/12, 59b/2.

v. ol- Ulaşmak: 39b/12, 59b/2.

vazgeç- (Hakkı saydığı bir şeyi) Artık istemez olmak, terketmek, bırakmak: 44b/14.

ve (Ar.) İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile: 1b/1, 1b/7, 2a/3, 2b/3, 3a/19, 3b/2, 3b/3, 4a/9, 4a/10, 4b/7, 4b/14, 5a/3, 5a/18, 5b/7, 5b/9, 5b/12, 6a/1, 6a/15, 6a/18, 6b/2, 6b/7, 7a/1, 7b/9, 7b/10, 7b/17, 8a/9, 8a/16, 8b/9, 8b/15, 9a/2, 9a/5, 9a/8, 9b/2, 9b/15, 9b/17, 10a/5, 10a/9, 10a/15, 10b/3, 10b/4, 10b/15, 11a/2, 11b/2, 11b/5, 11b/16, 11b/19, 12a/12, 12a/13, 12b/5, 13a/7, 13a/11, 13a/19, 13b/5, 13b/6, 13b/15, 14a/4, 14a/8, 14a/13, 14a/15, 14b/5, 14b/8, 14b/12, 14b/13, 14b/17, 15a/1, 15a/3, 15a/11, 15b/5, 15b/6, 15b/14, 15b/17, 16a/1, 16a/5, 16a/13, 16a/17, 17b/2, 17b/9, 18b/2, 18b/9, 18b/14, 19b/11, 19b/15, 20a/1, 20a/3, 20b/12, 21a/4, 21a/8, 21b/1, 21b/10, 21b/15, 21b/19, 22a/3, 22a/8, 22b/7, 22b/8, 22b/10, 22b/19, 23a/6, 23a/11, 23a/14, 24a/19, 24b/1, 24b/7, 24b/18, 25a/3, 25a/12, 25b/18, 26a/8, 26b/1, 27a/3, 27a/5, 27a/6, 27a/7, 27b/7, 28a/7, 28b/13, 29a/1, 29b/7, 30a/14, 31a/9, 33a/5, 33a/7, 33b/1, 33b/8, 34a/7, 34b/5, 34b/7, 34b/13, 34b/19, 35a/4, 35a/5, 35a/8, 35a/15, 35a/16, 35b/6, 35b/12, 36a/9, 36b/10, 36b/16, 36b/17, 36b/18, 36b/19, 37a/9, 37a/10, 37a/16, 37a/17, 37b/7, 37b/10, 37b/14, 37b/16, 37b/17, 38a/11, 38a/15, 38b/1, 38b/8, 39a/11, 39a/13, 39a/16, 39a/17, 39a/18, 39b/4, 39b/7, 39b/9, 39b/11, 40a/11, 40a/12, 40a/19, 40b/3, 40b/15, 41a/14, 41a/15, 41a/16, 41b/8, 42a/8, 42a/13, 42a/15, 42b/17, 43a/12, 44a/6, 44a/7, 44a/10, 44a/12, 44b/2, 44b/5, 47a/1, 47a/2, 47a/17, 47b/14, 48a/1, 48b/6, 48b/10, 48b/19, 49a/8, 49b/5, 49b/11, 50a/10, 50b/16, 51a/10, 51a/12, 51a/18, 52a/2, 52a/13, 52b/2, 52b/4, 52b/5, 52b/7, 52b/9, 52b/16, 52b/18, 52b/19, 53a/9, 54a/5, 54a/8, 55a/2, 55a/4, 55a/5, 55a/18, 55a/19, 55b/19, 56a/1, 57b/12, 57b/14, 57b/16, 57b/17, 59a/2, 59a/5, 59a/15, 59b/4, 59b/6, 59b/8, 59b/14, 59b/15, 60a/12, 60a/16, 60a/18, 60b/9, 60b/13, 60b/18, 61a/10, 62a/17, 62b/4, 62b/11, 63a/17, 64a/1, 65a/2, 65b/4, 66a/6, 66a/10, 66b/16, 67a/3, 67a/7, 67a/19, 67b/8, 68b/10, 70a/2, 70a/9, 70a/17, 70b/11, 70b/18, 71a/5, 71a/12, 71b/10.

vedā (Ar.) Ayrılırken hayırlar dileme, esenleşme: 22b/17, 29a/15, 30b/11, 33a/5, 52b/8, 70a/3, 70a/7.

v. it- “Allah’a ısmarladık” demek, vedâlaşmak: 22b/17, 29a/15, 30b/11, 33a/5, 52b/8, 70a/3, 70a/7.

vedalaş- Birinden ayrılırken “Allah’a ısmarladık, Allah’a emânet ol” vb. sözlerle hayır temennisinde bulunmak: 54a/1.

vefât (Ar.) Ölüm, ölme: 19a/17, 29a/19.

v. it-Ölmek: 19a/17, 29a/19.

vekîl (Ar.) Başkası adına söz söyleyen veya hareket eden kimse: 21a/7, 59b/11.

velâkin(Ar.) Lâkin, fakat: 36a/7, 39b/15, 40b/6, 49b/9.

veled (Ar.)Çocuk: 65b/16.

v.-i zinâNikâhsız ana babadan doğan çocuk, piç: 65b/16.

vesvese (Ar.) Nefsin gönüle getirdiği boş, faydasız ve huzursuzluk verici şeyler, vehim, kuruntu, şüphe, işkil:36a/7.

veyâ Cümlede bildirilen husûsun sayılan birden fazla şey için aynı zamanda söz konusu olduğu durumlarda bunların arasına getirilir, ya da: 3b/14, 22b/10.

vezîr (Ar.)Osmanlı Devleti’nde askerî ve idârî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sâhip kimse:9b/8, 13a/15, 13a/16, 13a/19, 13b/2, 13b/9, 13b/11, 14a/8, 16b/8, 16b/11, 16b/13, 16b/16, 20b/2, 21a/3, 21a/5, 21a/7, 21b/9, 35b/10, 35b/16, 36a/4, 36b/12, 36b/15, 39a/13, 53b/19, 54a/8, 59b/12, 70a/14, 72a/8

v.-i ḥaşEn seçkin vezir: 13b/11.

v.-i kâmil Bütün vezirler: 21a/3, 21a/5.

v.-i vüzerâBütün devlet büyükleri, vezirler: 70a/14.

vilâyet (*Ar.*) Bir vâli yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il: 6b/1, 18b/8, 25a/14, 31a/19, 50a/10, 62a/19, 70b/7, 71a/8, 71a/13.

vir- (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek: 1b/10, 2a/17, 2a/19, 2b/4, 2b/8, 3a/2, 3b/1, 3b/14, 3b/17, 4a/6, 4a/19, 4b/1, 4b/4, 4b/5, 4b/16, 5a/2, 5b/11, 6b/13, 7a/1, 7a/18, 8b/14, 10b/13, 10b/16, 12a/17, 12b/2, 12b/5, 12b/6, 12b/7, 13a/4, 13a/14, 13a/16, 13b/9, 15a/7, 15a/8, 15a/10, 15a/15, 15b/5, 15b/11, 15b/12, 15b/13, 15b/16, 17a/19, 17b/2, 17b/3, 17b/10, 17b/15, 17b/17, 18b/10, 19a/19, 19b/2, 19b/3, 20a/6, 20a/16, 20b/10, 21a/19, 21b/1, 21b/4, 21b/6, 21b/9, 21b/15, 21b/17, 22a/11, 22a/12, 22a/15, 22a/17, 22b/4, 22b/5, 22b/14, 22b/15, 23a/5, 23b/14, 24a/3, 24b/5, 24b/8, 25a/10, 25a/11, 25a/15, 25b/2, 25b/10, 26a/5, 26a/6, 26a/7, 26a/8, 26a/10, 26a/12, 26a/14, 26a/19, 26b/10, 26b/12, 29a/5, 29a/13, 29b/6, 30b/8, 30b/9, 30b/10, 30b/14, 31a/2, 31a/6, 31a/17, 31a/18, 31b/11, 32a/4, 32a/8, 33a/14, 33a/15, 33a/18, 33b/14, 33b/16, 34a/1, 38a/17, 34a/18, 34b/11, 34b/13, 35a/6, 35b/3, 35b/11, 35b/14, 36a/10, 36a/18, 37a/13, 37a/15, 38b/17, 39a/11, 39a/4, 39a/13, 40a/3, 40a/9, 40a/11, 40a/15, 40b/5, 41a/7, 41a/16, 44b/3, 44b/8, 45a/10, 46a/6, 46a/7, 46a/10, 46a/11, 46b/14, 46b/16, 47a/6, 47a/7, 47a/17, 47b/5, 47b/15, 48a/1, 48a/6, 48b/1, 49a/3, 49a/10, 49b/2, 50a/13, 50b/1, 50b/8, 50b/19, 50a/4, 51a/10, 51b/8, 52b/13, 53a/12, 53b/19, 54b/17, 54b/18, 54b/19, 55a/15, 57a/15, 58a/6, 58b/1, 59a/10, 59b/11, 60a/7, 60b/15, 60b/19, 61b/17, 62b/1, 62b/5, 62b/11, 63a/3, 63a/9, 65a/11, 65a/13, 66b/2, 67a/12, 67a/14, 68a/10, 69a/11, 69b/6, 70a/5, 70a/9, 70b/6, 71a/16, 71a/18, 72a/2.

vuşlat (*Ar.*) Sevdiğine kavuşma: 26a/2, 42b/2.

vuşûl (Ar.) Ulaşma, erişme, varma: 21b/15, 49a/19.

vuķu' (Ar.) Olma, meydana gelme, husûle gelme: 49a/6.

vücûd (Ar.) İnsan veya hayvan gövdesi, beden: 28a/9, 66b/13, 68b/2, 72a/15.

vüzerâ (Ar.) Vezirler, bakanlar: 38b/16, 39b/2, 46a/5, 46a/9, 49a/6, 49b/5, 70a/14.

-Y-

yâ (Ar.) Ey: 1b/10, 2b/18, 3a/5, 3b/3, 3b/19, 4b/3, 5b/6, 6a/9, 6a/13, 6b/17, 7a/1, 7b/18, 8a/5, 8a/8, 8b/9, 8b/13, 8b/14, 9a/9, 9b/10, 9b/11, 9b/16, 10a/12, 10b/6, 11a/6, 11a/9, 11a/14, 11a/18, 12a/1, 12a/5, 12b/11, 20a/6, 22a/3, 22a/9, 22b/10, 23a/7, 23b/10, 23b/11, 23b/13, 25a/13, 25a/14, 25b/10, 25b/13, 25b/18, 26a/1, 26a/11, 28a/14, 28b/5, 28b/7, 32a/16, 32b/10, 32b/18, 32b/19, 33a/8, 33a/12, 34a/16, 37a/6, 37a/7, 37a/13, 37a/15, 40a/1, 41a/18, 41b/15, 41b/19, 42b/3, 43b/6, 44a/5, 45a/4, 46b/8, 46b/13, 47a/15, 51b/19, 52a/1, 52a/5, 52b/6, 52b/9, 52b/10, 54b/6, 55a/11, 56a/1, 56a/4, 56b/8, 57a/5, 57b/19, 57b/2, 58a/1, 58b/4, 59a/1, 59a/2, 59b/16, 59b/17, 60b/5, 63a/13, 63b/2, 64a/5, 64b/6, 65b/6, 65b/8, 65b/19, 66a/11, 66b/11, 66b/19, 68b/7, 68b/14, 70a/19, 71a/15, 71b/13.

yâbân (F.) 1. Yerli halktan olmayan, yabancı kimse: 14a/15, 21b/18, 36b/14, 37a/8, 43a/19, 45b/1, 46b/3, 52b/14, 65a/12. 2. Tanınmayan, bilinmeyen, yabancı (yer): 5a/1, 45b/17, 57a/6.

y. delüsi Nereden geldiği belli olmayan yerin delisi: 65a/12.

yabancı Tanınmayan, bilinmeyen (kimse veya şey): 41a/5.

yabdur- Ortaya konmasını, meydana getirilmesini sağlamak: 11b/16.

yādigār (F.) Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yâhut onlardan kalan şey: 15a/5, 54a/8, 57a/12.

yağ- (Yağmur, kar ve dolu) Gökten yere düşmek: 14b/3.

yağdur- Yağmasını sağlamak: 28a/3.

yağmā (F.) Zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan: 61a/12, 61a/16, 69b/13, 71b/10.

y. it- (Bir yerdeki malları) Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek: 69b/13, 71b/10.

yağmur Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar hâlinde düşen su: 14b/3, 28a/3.

yaḥnī (F.) Bol soğanla pişirilen et yemeği: 52a/2.

yāḥūd (F.) Veya: 4a/13, 6b/13, 37b/5, 52b/13, 67a/1.

yaḳ- Yanmasını sağlamak, tutuşturmak: 19b/8, 31a/13, 41b/15, 68b/18.

yaḳa Giyeceklerin boynun etrâfına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça: 21a/7, 21a/18, 34a/18, 34b/18, 35b/1, 36b/7, 67b/13, 67b/16, 67b/19.

yaḳın Arada az mesâfe bulunan: 2a/12, 13b/12, 16a/8, 29a/15, 30b/13, 32b/11, 35a/18, 41b/4, 52b/19, 60b/4, 60b/18, 61a/6, 70a/10, 70a/14.

yalan Aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz: 10b/14, 11a/12.

y. söyle- Gerçeğe uymayan şeyler söylemek: 11a/12.

yalñuz1. Yanında başka biri bulunmayan, başkası ile birlikte olmayan (kimse): 8b/13, 32b/14, 45a/1, 45b/6, 49b/11, 66a/15, 68a/7. 2. Sâdece: 19b/10, 29b/12, 32b/3, 45a/8, 62b/7.3. Fakat, ama: 16b/6, 34b/10.

y. git- Yanında kimse olmadan bir yere doğru ilerlemek: 8b/13.

y. gönder- Yanında kimse olmadan bir yere bir iş için görevlendirilmek üzere gitmek: 49b/11.

y. kal- Yanında kimse olmamak, tek başına bulunmak: 66a/15, 68a/7.

yalvar- Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak, saygılı bir ısrarla istediğini söylemek: 10b/15, 18a/19, 19a/8, 27a/1, 28a/15, 32a/8, 65a/10, 67a/12.

yan Bir yerin ön veya arka kabul edilen kısmına göre sağ yâhut solda olan tarafı, bir eksene göre sağ veya solda kalan taraf: 4b/8, 6a/2, 7a/6, 7b/10, 7b/14, 16a/1, 16b/4, 17a/11, 21b/11, 22b/4, 23b/3, 24b/5, 26a/10, 27a/19, 30a/15, 31b/16, 32a/18, 33a/6, 35a/2, 35a/9, 36b/6, 39b/9, 39b/10, 46a/14, 49b/2, 46a/2, 48a/18, 54a/14, 55a/14, 56a/7, 57a/9, 58a/11, 60b/1, 62b/4, 62b/8, 62b/14, 63a/6, 63b/6, 65a/11, 69a/1, 64a/9, 65a/8, 67a/5, 70b/5.

yan- 1. Tutuşmak, alev almak: 14b/15, 41b/17, 45a/11, 53b/2. 2. Çok gcl ve derin bir aşkla sevmek, aşk ateşine dşmek: 29b/4, 38b/19.

yanaş- Bir Şey veya kimsenin yanına gelmek, yanına sokulmak, yanına varmak: 22b/4, 22b/6, 64a/16.

yañıl- Aldanmak, hatâ yapmak:41a/12.

yañılıř Doğru olmayan, hatâlı: 2b/3, 2b/5.

yap- Ortaya koymak, gerekleştirmek, meydana getirmek: 30b/19, 39b/4.

yapış- (Bir Şey bir yere) Ayrılmayacak Şekilde tutunup kalmak: 6b/7, 34a/4, 37a/4, 37a/9, 38a/7, 39b/16, 39b/17, 44a/15, 48b/13, 67b/14, 67b/19.

yar-Ortadan ayırmak, blmek:20b/9, 20b/18, 35b/9.

yârân (*F.*) Dostlar: 24b/19.

yarın İçinde bulunulan gnden sonra gelen gn: 20a/19, 38a/14, 45b/10, 50a/6, 51b/17, 52a/15, 71b/16.

yaşşı Basık ve yayvan: 35a/19, 36a/19.

yat- Boylu boyunca uzanmak: 13a/5, 13a/9, 13a/12, 25a/1, 41a/2, 46a/3, 46a/14, 47a/16, 47a/19, 48a/14, 48a/18, 57a/7, 58b/1, 58b/12, 61a/11, 62b/18, 63a/7, 64a/9, 64b/9, 69a/1

yavuz Fenâ, kt: 14a/17, 19a/4, 19b/17, 20a/9, 21b/18, 46b/17, 57b/9, 58b/2, 63a/4.

yay İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma âleti, kavis: 20b/6.

yaylağ Hayvanların yayıldığı otlamaya elverişli yer, otlak: 60b/8.

yâz 21 Haziran'da başlayıp 23 Eylül'de sona eren, ilkbaharla sonbahar arasındaki yılın en sıcak mevsimi: 32b/19.

yaz- (Bir söz veya düşünceyi) Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek: 13a/15, 18b/1, 18b/2, 18b/8, 18b/10, 21a/19, 39a/10, 39b/8, 47a/5, 47a/7, 48a/6, 55a/8, 59b/2, 59b/3, 59b/8, 71a/13, 71a/15.

yazı Kader, yazgı, alın yazısı: 10b/9.

yazık Olmaması gereken bir şey karşısında duyulan üzüntüyü ifâde eder: 25b/12.

ye- Ağızda çiğneyerek yutmak: 5a/6, 7a/2, 7b/10, 11b/10, 20b/8, 26b/8, 31a/3, 31a/14, 31b/13, 31b/18, 32b/2, 32b/3, 33a/10, 33a/11, 33a/13, 33b/8, 33b/10, 34a/18, 40a/1, 41a/16, 51b/15, 53a/17, 54a/10, 56b/19, 58a/19, 58b/1, 63a/6, 63a/7, 63a/10, 63a/12, 63b/6, 63b/b4, 64a/7, 65a/11, 69a/12.

yeksân (F.) Aynı seviyede, düz: 61b/12.

yelken Kayık ve gemileri rüzgâr gücüyle yürütmek için direklerine uygun bir şekilde takılan sert, sağlam ve kalın bez: 68a/8.

yelkenci Yelken diken kimse: 56b/13.

yemek Yenmek için pişirilmiş, hazırlanmış yiyecek, aş: 33a/8, 51b/6, 51b/8, 58a/2, 63a/2, 63a/9, 63b/b4, 64a/10, 65a/12, 69a/11.

yemin (*Ar.*) Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant:10b/15, 12b/1, 15b/5, 25b/19, 48b/16.

y. it- (Bir şeyin doğruluğunu belirtmek için) Allah'ı veya mukaddes bir şeyi şahit tutmak, ant içmek: 12b/1, 25b/19, 48b/16.

y. vir- Bir kimseden, kendisince mukaddes şeyleri öne sürüp bir şeyi yapması veya yapmamasını istemek: 10b/15, 15b/5.

yir Bir nesne veya kimsenin kapladığı yâhut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal: 2a/8, 3a/8, 6b/16, 7b/2, 9b/18, 10a/2, 10a/6, 11b/6, 13a/12, 14a/15, 15a/4, 16a/6, 16b/3, 16b/10, 16b/15, 17b/17, 20b/5, 21a/4, 23b/5, 23b/6, 24b/8, 25b/12, 26a/15, 26a/16, 26b/1, 26b/4, 27b/14, 28a/2, 29a/9, 29a/16, 30a/6, 30b/12, 31a/8, 31a/14, 31b/11, 31b/12, 31b/18, 33a/10, 33a/13, 33a/19, 33b/2, 34a/13, 34a/14, 34a/15, 36a/4, 36b/5, 37a/3, 37b/16, 38a/1, 38a/3, 39a/1, 39b/1, 40a/5, 43b/14, 44a/10, 44a/12, 45a/15, 45b/10, 46a/15, 48b/5, 49a/12, 51a/19, 53a/9, 53a/18, 54a/1, 54b/13, 54b/18, 55b/3, 56a/15, 57a/4, 57a/12, 58b/5, 58b/19, 59a/2, 61b/7, 62b/19, 63a/3, 63a/6, 64b/15, 65b/11, 65b/18, 66a/13, 66b/5, 66b/14, 767b/14, 67b/15, 70b/11, 70b/13, 71b/9.

yetiş- 1. Ulaşmak, vâsıl olmak: 16a/15. 2. (Yapılacak bir iş için) Tam zamânında gelmek, vaktinde bulunmak: 7a/8, 9a/5, 15a/13, 23b/1, 23b/5, 31a/5, 55b/7, 62a/5, 62a/6, 66a/6, 68a/9, 68b/4, 69a/7, 70b/11. 3.(Çocuk için) Büyüme, iş göreceğe yaşa ulaşmak: 69a/15.

yık- Kurulu bir şeyi parçalayıp dağıtmak: 4b/16, 8b/2, 8b/4, 11b/13, 11b/14, 13b/3, 17b/8, 22b/11, 24b/13, 32a/5, 53b/8.

yıldDünyânın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman, sene: 4b/2, 5b/13, 24b/19, 29b/9.

yılan Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürüngen hayvan: 28b/8, 66a/2.

yırt-(Kâğıt, kumaş vb.ni) Elle iki tarafından tutarak parçalara ayırmak: 22a/4, 44a/9.

yırtıl- (Kâğıt, kumaş vb. şeyler) İki veya daha fazla parçaya ayrılmak: 42a/12, 68a/8.

yiğitYürekli, gözü pek, kahraman (kimse): 22b/10, 23a/7, 24a/6, 72a/4.

yineBir daha, tekrar, gene: 3a/1, 8a/5, 21a/5, 21b/19, 22a/10, 27a/15, 50b/11, 52b/2.

yiyecek Yenecek şey: 63b/5, 64a/2, 64a/6, 64a/18.

yoğurt Maya katılarak koyulaştırılmış kıvamlı bir süt ürünü: 30b/18.

yohsa Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimâli belirtmek için kullanılır; acaba: 2b/4, 4b/16, 10b/2, 11a/14, 14a/13, 22a/12, 25b/17, 28a/8, 28a/18, 32a/13, 37a/14, 37b/5, 42a/17, 43b/17, 48a/11, 51b/1, 51b/4, 51b/6, 53a/4, 55a/4, 56a/18, 58b/3, 63a/9.

yok Bulunmayan, mevcut olmayan (şey): 2a/7, 2a/8, 2a/15, 2a/18, 2b/4, 2b/9, 3a/10, 3a/18, 4a/18, 5a/5, 5a/17, 6a/8, 6a/17, 6b/17, 8a/16, 9b/1, 10a/16, 10b/1, 11b/4, 12a/6, 13a/18, 14a/15, 16a/8, 16a/10, 16b/12, 19a/9, 20a/18, 21b/16, 24a/9, 25a/4, 25b/10, 25b/19, 27a/17, 28b/9, 28b/17, 29a/11, 30a/7, 30b/17, 31b/19, 32b/14, 35b/5, 36a/12, 39a/1, 39b/7, 39b/9, 42a/1, 44a/9, 44b/17, 45a/7, 46a/14, 47a/4, 48b/12, 49a/5, 49a/12, 49b/2, 49b/6, 49b/9, 50a/3, 50a/9, 52a/15, 55a/13, 57a/7, 57a/9, 57b/8, 58a/1, 58a/5,

58a/11, 58b/13, 58b/14, 59a/6, 60b/5, 60b/6, 62a/13, 64a/9, 64a/11, 64a/16, 65b/6, 65b/11, 66b/15, 66b/17, 67b/6, 68a/11, 70b/8.

yol Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer: 5b/5, 5b/7, 5b/11, 5b/17, 8b/5, 8b/14, 8b/17, 9a/4, 9a/15, 12b/17, 15b/1, 20a/1, 26a/5, 27b/4, 30b/3, 32b/16, 33a/13, 33b/17, 36b/19, 40b/14, 41a/12, 45b/16, 46b/10, 49b/18, 56a/11, 57b/3, 62b/2, 63a/13, 70a/3, 72a/7.

yoldaş Yol arkadaşı: 24b/19, 32b/13.

yorul- Sarfettiği çaba sonucu yorgunluk duymak, yorgun duruma gelmek: 16a/18, 28a/19.

yukarı Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı: 14a/17, 21a/16, 34b/14, 43b/17, 44a/7, 46a/15, 64a/2, 66b/14, 68a/6.

yut- Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek: 20a/13, 20b/13.

yuvarlan- Kendi üzerinde döne döne hareket etmek: 34a/3.

yügrek İnsanın bütün duygularının kaynağı ve mânevî varlığının merkezi, gönül: 27b/10, 43a/2, 45a/16, 50b/1, 62a/6, 68b/18.

yük Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü: 4a/9, 4a/10, 5b/10, 6a/15, 33a/5, 33a/8, 68b/8.

yükle- (Taşınacak eşyâyı) Taşıma işini yapacak taşıta yerleştirmek: 56a/15.

yükled- Yükleme işini yaptırmak: 5a/18, 11b/15, 72a/6.

yüksek Tabanı ile en üst noktası arasındaki mesâfe kendi cinsinden olan şeylere göre fazla olan:27b/14.

yün Koyun, keçi, deve vb. hayvanların vücûdunu örten, dokuma sanâyesinde yatak, yastık ve yorgan yapmakta kullanılan tüylere verilen isim: 5a/18.

yüri- Adım atarak ilerlemek: 3a/7, 4a/13, 5b/5, 7a/5, 8b/17, 13b/10, 13b/12, 14a/19, 22a/5, 24a/2, 31b/18, 33a/3, 33a/7, 34a/4, 34a/8, 35a/12, 34b/8, 35a/18, 42b/19, 53b/2, 53b/7, 56b/8, 57a/18, 60b/5, 63b/1, 64b/7, 64b/18, 69b/11, 71a/11, 72a/18, 72b/2.

yüz 1. Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre: 7a/7, 8a/15, 9a/16, 10a/1, 10b/19, 20b/19, 21a/6, 21b/16, 23a/14, 24b/1, 24b/16, 27b/3, 38a/10, 44a/10, 44b/19, 49b/5, 49b/9, 52a/2, 69a/2, 72a/18. **2.**Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı: 4a/7, 5a/6, 5a/16, 7a/6, 9a/3,7b/10, 13a/17, 13b/11, 26b/5, 26b/12, 28b/14, 29a/6, 35a/7, 37a/5, 37a/14, 50a/1, 53b/1, 53b/11, 60b/16, 61a/5, 61b/5, 69a/16, 69a/17, 69b/9, 72b/4.

yüz biñ 9a/3,7b/10, 13a/17, 13b/11, 26b/5, 26b/12, 28b/14, 50a/1, 53b/1, 53b/11, 60b/16, 61a/5, 61b/5, 69a/17, 69b/9, 72b/4.

-Z-

zabt (Ar.) Tutma, kuvvetle tutma: 53a/1, 53a/3.

z. it- Tutmak: 53a/1, 53a/3.

za' ferân (Ar.) Safran: 38a/19, 38b/2, 38b/4.

zâhir (Ar.) “Varlığı kâinatta tecellîsiyle âşikâr olan, açık olarak görünen” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır:1b/9, 3b/18,10b/11, 11a/15, 14b/2, 28b/14, 30b/7, 66a/5

zahmet(Ar.) Sıkıntı, eziyet: 23a/19, 49b/3, 49b/11, 49b/16, 57a/14.

z. çek- Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak: 23a/19, 57a/14.

zâ’îf (Ar.) Güçsüz kuvvetsiz: 11b/7.

zamân (Ar.) Olmuş ve olacak hâdiselerin birbiri ardınca cereyan edişinin düşüncemizde meydana getirdiği başı ve sonu belli olmayan soyut kavram, vakit: 1b/2, 2a/6, 5b/9, 8b/2, 9b/5, 11b/9, 12a/19, 12b/14, 15a/3, 18a/8, 18a/16, 18b/5, 18b/15, 21a/1, 23b/7, 25a/4, 29a/14, 31b/2, 32a/4, 35b/17, 41b/11, 42b/1, 43a/5, 45b/16, 48a/19, 53b/7, 53b/17, 54a/18, 55b/2, 57b/18, 59a/15, 60a/19, 61a/15, 61b/11, 65b/18, 66b/16, 66b/18, 71b/13.

zarar (Ar.) Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, zıyan: 6b/13, 7a/1, 8a/19, 27a/9, 41a/1.

z. gör- Kayba uğramak: 6b/13, 7a/1.

zararlı Zararı dokunan, zarar veren, muzır: 43b/12.

zât (Ar.) Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse: 7b/14, 23a/2, 32b/6, 57b/5, 60a/2.

zâyi‘ (Ar.) Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış (şey): 5b/1, 10b/2, 26b/16, 54b/6.

z. ol- Kaybolmak: 5b/1, 10b/2, 26b/16.

zebānī (Ar.) Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli melek, cehennem bekçisi:48b/13.

zebūn (F.) Güçsüz, zayıf, âciz: 12a/3.

z. it- Âciz, karşı koyamaz duruma getirmek: 12a/3.

zemīn (F.) Yer, mahal: 11a/8.

zengī (F.) Zenci: 67a/18, 67b/18, 68a/4.

zerāfet (Ar.) İncelik, zariflik, nezâket: 56a/10.

zerre (Ar.) Çok küçük parçacık: 37b/13.

zerrīn (F.) Altından yapılmış:21a/16, 25a/7.

zevk (Ar.) Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu: 7b/1, 29a/13, 60b/11, 69a/13.

z. eyle- Eğlenmek: 29a/13.

zeyn (Ar.) Süs, bezek: 41a/14.

z. ol- Süslenmek: 41a/14.

zībā (F.) Güzel: 6a/15.

zıkr (*Ar.*) Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet: 14a/6.

z. it- Allah'ın isimlerini ibâdet maksadıyla arka arkaya söylemek: 14a/6.

zînâ (*Ar.*) Evlilik bağı ile bağı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki, nikâhsız birleşme: 65b/16.

zincîr (*F.*) Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ: 24b/12, 25a/1, 48b/9, 51b/13, 62b/19, 63a/14, 64a/18.

zindan (*F.*) İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer: 18a/10, 18b/5, 24a/5, 25a/3, 25a/7, 33b/19.

zîrâ (*F.*) Çünkü, şundan dolayı: 2a/19, 4b/17, 5b/3, 5b/8, 5b/11, 8b/2, 8b/6, 9b/16, 10a/18, 11b/2, 12a/16, 12b/1, 13a/8, 15a/16, 15b/5, 16b/5, 17a/19, 18b/19, 22a/8, 22b/7, 22b/13, 26a/7, 26a/12, 29b/9, 32a/6, 38b/15, 42a/19, 46a/10, 46b/6, 47b/1, 48b/3, 53b/12, 53b/18, 54b/10, 55b/4, 59a/14, 59a/16, 59a/18, 61b/3, 65a/15, 67a/12, 68a/9, 69b/18, 70a/6, 70a/13, 70b/13.

ziyâfet (*Ar.*) Misâfir dâvet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen: 17a/2, 17a/15, 24b/9, 32b/1, 35b/12, 53b/17, 70a/18.

ziyâret (*Ar.*) Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme: 15b/6, 18b/9.

zor (*F.*) Sıkıntı çekilerek yapılan, güçlüğü olan, güç yapılan: 3a/3, 4a/13, 25a/17, 37a/12, 37b/13, 40a/4, 50a/10, 53a/7, 53a/16, 63a/14.

zühür (Ar.) Meydana çıkma, baş gösterme, görünme: 6a/1, 19a/13, 21a/11, 39a/2, 39a/4, 42a/14, 45b/19, 49b/4, 54a/19, 55a/13, 57a/11, 60a/10.

z. it- Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek: 6a/1, 21a/11, 39a/2, 39a/4, 42a/14, 45b/19, 49b/4, 54a/19, 55a/13, 57a/11.

SONUÇ

İncelediğimiz metin, harekesiz olması sebebiyle çeviri yazı sırasında güçlük çekilmiştir. Buna rağmen metnimiz, Eski Anadolu Türkçesi dönemi biçem özelliğini yansıtmasından dolayı anlaşılır olmuştur. Sade ve anlaşılır bir dille yazılması avantaj sağlamıştır.

Eserde yer alan bazı kelimeler standart Türkçede yer almamakla birlikte bugün yer yer Anadolu ağızlarında karşımıza çıkmaktadır.

Hamzanâme karakterleri metinde kendilerine fazlaca yer bulduğu, olayların farklı farklı coğrafyalarda geçtiği görülmüştür. Dolayısıyla okuyucuda hem merak duygusu uyandırması ve hem de sürükleyici olması açısından dikkat çekmeyi başarmıştır.

Hazreti Hamza'nın dini kişiliği çerçevesinde oluşan destansı kahramanlık hikâyelerinin anlatıldığı Hamzanâme; olay örgüsü, zaman ve mekân özellikleri itibariyle bir masal zeminine oturtulmuştur Hz.Hamza'nın savaşçı karakteri biraz daha olağanüstüleştirilerek karşımıza çıkarılmıştır. Dolayısıyla halk hem metinde kendine yer bulmuş hem de kahramanları, yaptığı eylemleri benimsemiştir. Evlerde, hastanelerde, kahvehanelerde, dükkânlarda, resmi kurumlarda sevilerek okunmasına yol açmıştır.

Sonuç olarak 72 cildten oluşan Hamzanâme'nin 14. cildiniele alarak eserin metnini ve sözlüğünü hazırladık. Metnin kurulmasında bütün nüshaları dikkate aldık. Böylece eserin bu cildinin nüshalarını da tanıtmış olduk.

Dönemin söz varlığını ve bilhassa da Hamzanâme'nin kelime kadrosunu taşıyıcı bir özelliğe sahip olan haiz söz varlığı araştırmacılara sunulmuştur.

Bu çalışma ile Hamzanâme'nin Eski Anadolu Türkçesinin çok değerli mensur eserlerinden birisi olduğu ortaya konulmaya çalışılmış. Böylece Eski Anadolu Türkçesi devresine ait önemli bir eser daha günümüz Türkçesine kazandırılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Adem Apak, (2006). "Allah'ın Aslanı Uhud Şehidi: Hz. Hamza (r.a)", Diyanet dergi, Kasım, say. 191.

Albayrak, Nureddin (1997). "Hamzanâme Maddesi", TDV. İslâm Ans., c. 15, İstanbul: Diyanet Yay.

Algül Hüseyin (1997). "Hamza Maddesi", TDV. İslâm Ans., c. 15, İstanbul: Diyanet Yay.

Çelebi, Âşık (1556). Meşâirü'ş-Şuârâ, Anadolu sahası.

Devellioğlu Ferit (1995). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara: Aydın Kitabevi. İmam Buharî, Sahih-i Buharî, c. V, Anadolu Sahası.

İnan, Abdülkadir Makaleler ve İncelemeler, 2. Baskı, Ankara: TTK. Yay.

Kandehlevi, M. Yusuf "Hadislerle Müslümanlık" İstanbul, c. II, 553.

Kocatürk, Vasfî Mahir (1970) "Büyük Türk Edebiyatı Tarihi", Ankara: Edebiyat Kitabevi.

Köprülü, Mehmet Fuat (1989). Edebiyat Araştırmaları 1, 3. Baskı, İstanbul: Ötüken Yay.s.202.

Köprülü, Mehmet Fuat (1986). Edebiyat Araştırmaları, 2. Baskı, Ankara: TTK Yay.

Kubbealtı Lugatı, <http://lugatim.com/tr>.

Sezen, Lütfi (1991). Halk Edebiyatında Hamzanâmeler, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Şimşek, A.N. (2006). “Hamza-nâme, 8. Cilt (Metin- İnceleme)”, Adana Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Taberi. (1990). Milletler ve Hükümdarlar Tarihi II, (Çev. Z. K. Ugan– Ahmet Temir)

Türk Ansiklopedisi (1970). “Hamzanâme Maddesi”, c. 18, Ankara: Milli Eğitim Basımevi. Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: TDK Yay

Uçman, Abdullah (1985). “Hamzanâme Mad.”, Büyük Türk Klasikleri: Tarih, Antoloji, Ansiklopedi, c. 1, İstanbul: Ötüken Yay.

Yelten, M. (2014). Hamza-name'nin Nesir Üslubu. Turkish Studies Dergisi (9), 9.

Şimşek, A., N. (2006). Hamza-nâme, 8. Cilt (Metin- İnceleme). Adana Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Yelten, ((2013). M. “Hamzanâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları”, Turkish Studies, Volume153. [http://earsiv.arel.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/12456789/342/ Yelten%2C%20M._2013_02.pdf? sequence=1&isAllowed=y](http://earsiv.arel.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/12456789/342/Yelten%2C%20M._2013_02.pdf?sequence=1&isAllowed=y) (18 Mart 2016)

Yelten, Muhammet (2013). Hamza-nâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları, TurkishStudies, Volume:8/9:158164. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1816144200_015YeltenMuhammet151-165.pdf (18 Mart 2016)

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

İsim: TUĞBA DENİZ

Doğum Yeri: İstanbul

Doğum Tarihi: 23.04.1992

Uyruğu: T.C

Medeni Hali: Bekâr

GSM: 0534 220 70 92

Adres: Haznedar Mah. Kınalı Cad. Aktaş Apt. No:2/3
Güngören/İSTANBUL

Mail: tugbadeniz92@icloud.com

y3silm_tubish@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2011 – 2015 Sakarya Üniversitesi

Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Diploma Puanı: 3,44

2006 – 2010 Bağcılar Alaaddin Nilüfer Kadayıfçioğlu Kız Teknik ve Meslek Lisesi

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü

Diploma Puanı: 73,48

İŞ TECRÜBELERİ

2017-...Öğretim Yılı: Açık Özel Öğretim Kurumları

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

2015 – 2016 Öğretim Yılı: Bağcılar Aşkaleli İbrahim Polat Ortaokulu, İstanbul

Türkçe Öğretmeni

2014 - 2015 Öğretim Yılı: Sakarya Güzel Sanatlar Lisesi

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

2009 – 2010 Öğretim Yılı: Şirin Aydede Anaokulu, İstanbul

Anaokulu Öğretmeni (Stajyer)

BİLGİSAYAR BECERİLERİ

Microsoft Office, Word, Excel, Powerpoint, Medula Sistemi, Index,

KURS VE SERTİFİKALAR

2015 Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Pedagojik Formasyon Sertifikası

2014 Eğitim ve Kariyer Hizmetleri / Rodos Grup

Diksiyon Sertifikası

2010 Milli Eğitim Bakanlığı İş Yeri Açma Belgesi

LİSANS TEZ KONUSU

Osmanlı Türkçesi Çeviri Yazılı Metin

Ali Seydi Bey: Musahabat-ı Ahlakiyye (61-92. Varak Arası)

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayşe AYDIN

TIPKIBASIM